TECHE
UDINE

MANOSCRITTI

FONDO PRINCIPALE

Manoscritto n. **P_MSS_1427**

Nel Fondo Principale sono confluiti la maggior parte dei lasciti manoscritti pervenuti alla Biblioteca Civica «Vincenzo Joppi» nel corso del tempo: si tratta perciò di un fondo composito nel quale è possibile trovare manoscritti di argomento liturgico, scientifico, giuridico, botanico e altro.

Collocazione:

Biblioteca Civica "Vincenzo Joppi", Udine
https://www.techeudine.it/fondo-principale
https://www.sbhu.it/

Attinis
pr. Jos.
Logica
1766.

1427

[illegible] [illegible]

PHILOSOPHIÆ
PARS PRIMA
SIVE
LOGICA

A R. D. D. JOSEPH ATIMIS

CONCINNATA

ET AB EODEM

DICTATA

IN PUBLICO URBINI SEMINARIO

ANNO

MDCCLXVI

[illegible]

[illegible]

PHILOSOPHIÆ
PARS PRIMA
SIVE
LOGICA minor, et major

A R.D.D. JOSEPH ATIMIS

CONCINNATA

ET AB EODEM

DICTATA

IN PUBLICO UTINI SEMINARIO

ANNO

MDCCLXVI

et a Joanne Josepho Beltrame scripta

In Theologiam Prolegomenon

Cum cursus cœperem, cum demandatæ mihi tradendæ vobis Theologicæ disciplinæ provinciam suscipere deberem, Adolescentes Optimi, venit in mentem quod acceperam a S. Basilio serm. de legendis libris gentilium. Refert ergo S. Pater Chium Sophistam Prodicum alicubi in suis scriptis dixisse ad Herculem juvenem utram viam, illamne, quæ per labores ad virtutem ducit, an alteram facillimam carperet deliberantem mulieres duas accessisse eas autem esse virtutem, et vitium, et ipsas tacentes discrimen, quod inter se intererat, habitu ipso confestim declarasse. Unam quidem a comendi arte pulchritudines comparandæ causa exornari et deliciis effluere, omneque voluptatis examen secum copulatim ducere. isthæc ostendere et plura his adhuc pollicentem conari Herculem ad se trahere. alteram vero macram, et squalidam esse, et habere oculos intentos, et talia alius generis proferre polliceri nihil remissum, nihil jucundum; sed per multos sudores, laboresque, ac pericula tota terra, marique subeunda. præmium autem horum esse, Deum fieri. Denique hanc ipsam Herculem vel monitorem secutum esse. Hæc ibi; quæ addidere animos, et persuaserunt ut iter in arduum aggrederer, haud refugerem laborem, et munus ferrem præcepti memor, Sapientiam Ecclesiastici 24, vers 31 [illegible]. Qui elucidant me, vitam æternam habebunt. Illud autem vos initio moneo vos, quid rectum in Theologicis rebus pertractandis dictum a me fuerit, tribuendum esse Patri luminum a quo omne bonum: si quid autem minus recti, humanæ infirmitati, ac paratissimum fore erronea judicia veritate detecta revocare aut etiam damnare

Caput I
De notionibus et principiis quibusdam Theologiae Candidato necessariis.

Antequam ad locos Theologicos accedamus, qui sunt veluti sedes quaedam, et domicilia argumentorum, e quibus Theologi momenta depromunt ad propositiones suas firmandas, refutandasque contrarias, necessarium puto prima quaedam notiones, ac principia, quae ignorari a Theologo nullo modo debent, praemittere. Sit itaque

Articulus I
De Theologiae definitione.

Theologia habita graecae vocis ratione est sermo de Deo. Namque graeca lingua Deum dicimus ton Theon, sermonem vero ton logon. Triplici autem ratione modo vox ea accipitur. Primo quidem latiori significatione pro omni oratione de Deo sive per scientiam, ac disputationem instituta, sive fabulis, Poetarumve figmentis occulta, sive sacra, sive superstitiosa, ac profana. Sic veteres quidam Poetae Theologi dicebantur, quod de rebus ad Theologiam spectantibus scriberent. Sic Platonis de Deo disputationem vocavit Theologiam S. Augustinus de civitate Dei lib. 8. cap. 1

Secundo strictiori significatione a SS. Patribus usurpatum docente e.g. Dionysio epist. 14, et Gregorio Nazianzeno oratione [illegible] naturam, seu eam doctrinae sacrae partem quae circa divinitatem versatur. Ita S. Joannes Evangelista, apud Graecos vulgo Theologus nuncupatur, quia prae ceteris Verbi divinitatem apertissime luculentissime que exposuerit. Sic etiam Theologi nomen Gregorio Nazianzeno pariter tributum est, quod eam adversus Arianos strenue defenderit.

Tertio tandem Theologiae nomine sumitur pro [illegible], a ue.

ex principiis revelatis conclusiones tam de Deo quam de iis, quae ad Deum quomodo spectant, elicit. Atque haec est Theologiae, quam accuratius accurata definitio. Ex qua perspicuum est, qua ratione a methaphisica, et fide secernatur. Primo enim differt a Metaphysica, quod haec Deum contempletur ut natura duce cognosci potest; Theologia vero Deum attingat, ut revelatione innotescit. Secundo in hoc a fide differt, quod fides veritati a Deo revelatae simpliciter assentiatur, et non vagetur; Theologia autem hos limites praetervecta ex principiis revelatis operationibus colligat quaecunque eidem fidei tum exponendae, et illustrandae, tum firmandae ac vindicandae inserviunt. Est enim haec scientia ut ait S. Augustinus lib. 14 de Trinit. cap. 1, qua fides saluberrima, quae ad beatitudinem veram ducit, gignitur, nutritur, defenditur ac roboratur. Inde vulgatum illud in scholis pronuntiatum, fidem revelatione immediate inniti, Theologiam vero mediante et interveniente ratione.

Articulus II

De Theologiae divisione.

Multiplex institui potest Theologiae divisio. Primo enim ratione subjecti dividitur in eam, quae est comprehensorum seu Beatorum in Coelis, qua hi lumine gloriae perfusi clare, ac intuitive, et ut loquitur D. Paulus 1 Corint. 13. v. 12 non per speculum in aenigmate, sed facie ad faciem vident Deum sicuti est; et in alteram, quae est viatorum, seu hominum in terris degentium. Qui si gentiles sint, gentilium; si haeretici haereticorum; si catholici, catholicorum Theologia dici poterit.

Secundo dividi ratione objecti potest in naturalem, et supernaturalem. Naturalis de Deo disserit, natura una duce, ac pertinet ad Theologiam, seu metaphysicam, quae singularum rerum rationes creatarum ac supernaturalium inquirit essentiam; supernaturalis vero revelatione Dei, ac fidem sequens divina attingit; quae nonnullis divinitus illustratur omnino.

qualem habere inter alios Aristoteli, qui Spiritu S. repleti coeperunt lo-
qui magnalia Dei. Atque hinc habes discrimen inter infusã, et acqui-
sitã Theologiã.

Dividi 3o pt ratione modi, quo dnã pertractat in positivã, et Scholasticã. Positiva nuncupatur, quae in probandis, illustrandis ac vindicandis fidei Scripturarũ, Conciliorũ, Patrũ et historiae auctoritate aut unice, aut potissimum versatur, idque praestat stilo oratorio ac [illegible], qualis ẽ Theologia SS. Patrum, ac positivam dici putant, quod sua principia supponat, et quae jam posita sunt, et constituta usurpet. Scholastica ẽ, quae dialecticae artis ope, subtilibus ratiociniis, presso stilo et certa methodo utitur quibus de rebus disserat: atque haec apud nos a XII sec. principibus Petro Lombardo, vulgo sententiarũ Magistro, Divo Thoma, aliisque in Scholis obtinet.

Demum ratione argumentorũ, quae Theologo pertractanda sunt, Theologiã dividere possumus in Polemicã, Dogmaticã et Adiaphora. Polemica est bellatrix ea, quae in dirimendis controversiis inter fideles, et Heterodoxos tota sita ẽ. Dogmaticã, auctoritas [illegible] appellat eam quae [illegible] placita, sententiasque ad trutinam revocet, quippe dogma idem ẽ, ac scitum, et decretum; etiamsi polemicas inter sermonis usus, et consuetudo dogmaticas indiscriminatim denominet. Adiaphora vo idem [illegible] dicit illam, quae aliqua fidei minime, citra que periculo erroris causa inter doctores exagitatur. Quod si partiri Theologiã velit in theoreticã, et practicã [illegible] quidã licebit, verũ divisio haec non a ratione et modo argumentorũ pertractandorum sed a Theologiae objecto potius desumenda erit.

Articulus III.

De tribus Theologiae proprietatibus necessitate, utilitate, et dignitate.

Theologiæ proprietates plures enumerat Carolus Vitasse qu. de Sacra Theologia ar. 4. Sed sufficiat quadam singillatim dicere de tribus præcipuis necessitate, certitudine, et dignitate. Antequam autem de necessitate Theologiæ agamus adnotanda nonnulla sunt.

Animadvertendum ergo est primo Theologiam hic dupliciter spectari posse, nimirum per se seu quoad substantiam, et ratione modi, quo traditur. Theologia per se, et quoad substantiam considerata est scientia, quæ ex fidei principiis varias elicit conclusiones, quacunque tandem ratione id præstet. Theologia ratione modi, quo hactenus tradita est, aut positiva est aut scholastica quarum hæc ad convincendum, altera ad movendum sum aptior est. Non agitatur autem hic quæstio de necessitate fidei supernaturalis ad salutem: suo enim proprio loco versanda est, ubi de fide disserendum erit. Quæritur hic duntaxat, num necessaria sit Theologia vel quoad substantiam spectata, vel quoad modum, quo solet in scholis tradi

Animadvertendum 2do est, non uno, sed multiplici sensu rem aliquam dici, et esse necessariam. Aliud enim est necessarium absolute, et simpliciter, quod non esse nullo modo potest: quo sensu solus Deus est necessarius; aliud est necessarium hypothetice, seu facta aliqua hypothesi et suppositione, ut est illud si vis ad vitam ingredi, serva mandata

Rursus quod necessarium est ex hypothesi vel tale est simpliciter, et absolute, sine quo finis propositus obtineri non potest, quomodo mandatorum observatio iis omnibus qui rationis compotes sunt, necessaria est ad consequendam æternam salutem. vel vero tale est idem quod, ut aiunt, ex parte quod ad consequendum facilius finem plurimum conducit, quo sensu consiliorum Evangelicorum executio necessaria dici potest ad obtinendum regnum Cælorum. item inter illas, quæ necessaria dicuntur simpliciter et absolute, quamquam ex hypothesi aliis

sunt necessaria necessitate medii, quemadmodum baptismus re aut voto susceptus ad celestem vitam consequendam. alia vero necessaria dicuntur necessitate praecepti: ita confessio peccatorum facta approbato sacerdoti ad peccatorum veniam consequendam necessaria est.

Animadvertendum est tertio, quum hic queritur, an Theologia sit necessaria, vel universam spectari ipsius speciem, vel singulos seorsim homines. Sunt enim quaedam toti speciei necessaria, non autem singulis individuis. Matrimonium e.g. necessarium quidem est nostrae speciei ad illius conservationem, et propagationem, non vero singulis propriis hominibus. E contra Baptismatis sacramentum non modo speciei humanae universim, sed etiam singulis hominibus necessarium est ad salutem.

Theologiae necessitatem etiam quoad substantiam spectatae impugnant quotquot physici supernaturalis necessitatem conantur subvertere quales sunt Sociniani. Utilitatem vero Theologiae Scholasticae inficiantur Novatores, Lutherani, et Calviniani, qui omnem Philosophiae usum a sacra doctrina removendum esse clamant, et in Scholasticam Theologiam impotenter insurgere debacchantur, quasi illa non sit fidei, et pietatis administra, sed rixarum, et contentionum parens. At in eo illi non tam veritatis studio, quam sui amore ducuntur. Non enim alia de caussa Scholasticam Theologiam nostram proscribunt, quam quod sibi infensam illam admodum experti sint, quum eorum errores revincat, fraudes detegat et frangat impressiones. Etenim quod stupuerant, ipsimet ultro modum urgeant. Ita non est, quot Dialecticae telis, quot philosophiae cavillationibus pugnent, ut suam astruant impietatem. Hos duces sequitur Cornelius Jansenius in deprimenda hac Theologia lib. proemiali cap. 28, et lib. de haeresi Pelagiana cap. 23. Sit itaque,

Prima Conclusio

Sacra doctrina, seu Theologia sua substantia spectata toti Ecclesiae simpliciter necessaria est, etsi non singulis fidelibus.

Ostenditur pars prior. Quae disciplina requiritur ad gignendam fidem, ea est toti Ecclesiae simpliciter necessaria. Apostolus autem ad Rom. 10. v. 13 ait: Quicunque invocaverit nomen Domini, salvus erit. Quomodo ergo invocabunt, in quem non crediderunt? aut quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient sine praedicante? = Igitur non gignitur fides sine praedicante. Qui autem praedicantis officio fungitur, non modo mysteria simpliciter exponit sed etiam momentorum pondere firmat; quod praestitit ipse Apostolus 1 Corint. 15. v. 13, ubi probat, futuram mortuorum resurrectionem ex ipsa Christi resurrectione. Si autem, ait, resurrectio mortuorum non est, neque Christus resurrexit. Possibilem vero mortuorum resurrectionem ostendit exemplo seminis naturalis, quod prius terrae mandatur, ac moritur, et deinde reviviscit. Insipiens, inquit ibidem v. 36, tu quod seminas, non vivificatur, nisi prius moriatur. Hoc idem praestitit Christus Dominus, ut inter alia loca Matthaei 22. v. 32. Luc. 11. v. 37 et alibi.

Eadem pars prior probari posset Patrum auctoritate. Verum quid opus est in re tam clara, et certa S.S. Patrum testimonia conquirere? Tot sunt veritatis huius certissima argumenta, quot extant (innumera autem extant) Patrum, et Ecclesiasticorum Scriptorum egregiae, ac invictae in defensionem Religionis et fidei elucubrationes. Sufficiat repetere quod de Theologia dictum est supra ex Augustino, eam scilicet esse scientiam, qua fides saluberrima, quae ad veram beatitudinem ducit, gignitur, nutritur, defenditur, et roboratur

Probatur pars altera, nempe singulis fidelibus absolute necessariam non esse Theologiam. Etsi enim hoc quilibet fidelis noscere habere teneatur, non tamen omnes, et singuli tenentur ex officio eandem exponere, et a perduellium hereticorum fraudibus, ac sophismatis vindicare. Numquid, ait Apostolus 1 Corint. 12. v. 29, omnes Apostoli? numquid omnes Doctores? Quare merito Bellarminus de verbo Dei contra hereticos cap. 14 de unoquoque privato, cui Doctoris munus impositum non sit, fides ea, inquit, te salvum fecit, non exercitatio Scripturarum. Suffragatur et ratio obvia cuilibet cogitanti.

Tamen (dices 1.) contra priorem partem. Deus pollicitus est sanctis, se fore eorum, qui Christo crederent, et novae legi adscriberentur, Doctorem ... universos filios tuos doctos a Domino, seu docibiles Dei, ut ait S. Joannes cap. 6 v. 45 nunc prophetae locum referens et Hieremiae 31. v. 33: dabo legem meam in visceribus eorum, et in corde eorum scribam eam, et non docebit ultra vir proximum suum, et vir fratrem suum dicens: cognosce Dominum: omnes enim cognoscent me a minimo usque ad maximum. Cum igitur tunc fuerint sui Doctores Theologia non est simpliciter, et absolute necessaria.

At respondendum Deum pollicitum esse eorum fore Doctorem per gratiam, et spiritum Dei, qui effunderetur in omnem carnem, et interiorem cor aperiret intendere iis quae dicerentur, non ... Non ergo excludit qui externe doceant. Praenuntiarunt itaque omnes prophetae gratiam in omnes gentes diffundendam, qua non solum bona doceremur, sed etiam illa nobis suaderentur, Lex enim Mosaica facta erat cognitio peccati, gratia autem, et veritas per Jesum Christum facta est. Externe nec specie tenus erudiebantur Judaei, nunc potentius utique per gratiam Christiani fiunt, Joelis 2. v. 28 effundam spiritum meum super omnem carnem, et 1 Joan. 2. v. 27 unctio ejus docet vos de omnibus. Sine vero non amoventur Doctores

et Pastores, qui extrinsecus loquantur; imo vero Hieremiae 3. v. 15. promittuntur, Dabo, inquit, Pastores juxta cor meum, et pascent vos scientia, et doctrina.

Dices 2.) Ad salutem aeternam consequendam non aliud requiritur Marci 16. v. 16. quam fides, et baptisma. Qui crediderit, et baptizatus fuerit salvus erit, inquit Christus. Addunt, nullius rei inquisitione nobis opus esse post Evangelium. Tertullianus de praescrip. adv. Haereticos cap. 8 ait. Nobis curiositate opus non est post Christum, neque inquisitione post Evangelium.

R. testimonio Scripturae non evinci abdicandam esse ab Ecclesia tota Theologiam, Pastores, et Doctores. Apud Prophetam Oseae cap. 4. v. 6. Deus de Sacerdote loquens, quia, inquit, repulisti scientiam, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi. Et Ap. ad Tim. 3. v. 2. oportet ait Episcopum Doctorem esse. Fidem igitur, et baptisma eis sufficere dicendum est, quibus alii fide, et sacra doctrina imbuendi, erudiendi non sunt. Quod vero spectat ad locum Tertulliani, ajo, inquisitione nobis opus non esse post Evangelium, ut nova fidei capita accipiamus, opus vero Ecclesiae Doctoribus esse inquisitione ea, qua instructi accepta a Christo exponant aliis et adversus novitates haereticorum tueantur. Tertullianus illic agit adversus Haereticos, qui nova fidei dogmata inducebant. Adversus eos id docent, nulla esse fingenda post Christum et eo ipso haereticos ostendit, quod nova doceant. unde post verba mox citata, cum credimus, inquit, nihil desideramus ultra credere. Hoc enim prius credimus, non esse, quod ultra credere debeamus. Itaque Theologi nova dogmata non proferunt, sed vetera illustrant, et contra adversarios defendunt. Ut enim monet Vincentius Lirinensis, nove cum dicis, potest dicere Doctor Catholicus, non nova.

Dices contra eandem partem Ecclesiastici 17. v. 12 singulis hominibus praecipitur, ut curam gerant proximi. Unicuique mandavit de proximo suo atque adeo, ut fidei quoque doctrina se invicem informent

Et 1. Petri epist. cap. 3. v. 15. monemur unusquisque, ut simus parati semper ad satisfactionem omni poscenti nos rationem de ea quae in nobis est spe. Sacra ergo Theologia necessaria est non modo toti Ecclesiae, sed etiam singulis hominibus.

R. prioris Scripturae ad hunc esse sensum; unicuique mandavit Deus, ut nihil injuste, et inique faciat, quod proximo suo nocere possit, quod nihil, quod ipsi offensionis sit, ac scandalo. Dixit illis, ait sacer contextus, attendite ab omni iniquo, et mandavit illis unicuique de proximo suo. Verba vero Petri non ita accipienda sunt, ac si hunc sacer textus velit omnes Christianos esse Theologos qui norint se fidei dogmata aut docendo, aut respondendo tueri: sed hoc unum exigit ab unoquoque fideli, ut de his, quae ad fidem Christianam spectat, et omnino de iis, quae fidei sunt, interrogantibus ac rationem poscentibus, juxta suum quisque modum respondere, ac satisfacere possit.

Secunda Conclusio

Etsi Theologia ratione seu methodo, qua in scholis traditur, non est toti Ecclesiae necessaria, est tamen longe utilissima.

Prima propositionis pars per se manifesta est. Itaque ut mox dicta Theologia vero spectantium sufficit simpliciter necessariae, ut illa persuadeatur, foveatur, ac defendatur. Atqui Theologia quae positiva dicitur ac sacra sufficit et usque stricta illa scholastica methodo, qua Patres concordando sanctos, aliisque principiis invecta est et nunc viget, sicut manifeste patet ex doctrina illis SS. Patrum quamvis minus consuetam exhibent Theologiae scholasticae rem fidei strenue strenue ac fideliter promoverunt atque adversus haereticos propugnarunt, qui omni arte sanctis suis ac dictis errorum eam everterent conati sunt.

Altera vero conclusionis pars nempe scholasticam Theologiam plurimum utilitatis Ecclesiae afferre, ut necessario amat, novatores volunt sed audacia potius, ac vehementia asseritur quam aucto-

ntate Concilii Constantiensis, quod inter alios Wicleffi errores istud proscri-
bit. universitatis studia et collegia vana gentilitate introducta sunt.
hem consensu, et approbatione Summorum Pontificum, Episcoporum Xhia-
norum etiam Principum, demum Ecclesiae, quae et scholas publicas erigi et in
eis professores sacrae doctrinae institui honoribus privilegiis, ac stipendiis
ad munus illud invitari curavit, ut legere est in trid. sess. 5 de reform. c. prim
Hoc idem ex eo conventum fit, quod vera scholastica Theologia
ea est, quae ad oracula Scripturarum, ad Apostolorum traditiones, ad antiquo-
rum testimonia Patrum accedit pro arguendis erroribus, et veritatibus con-
firmandis aliquem usum Dialecticae, quae nititur quandoque naturali Philosophia
ut sapientes fidei lumine destitutos sibi captivet, et in obsequium veritatis
devincat. Quae demum disserendo non vagatur, ut facere cogebantur antiqui,
modo unum dogma, modo alterum, cum varii errores insurgerent, vindican-
do. Haec est Theologia scholastica idea Laurentio Berti. Qui ergo fiat,
ut ultima ea non sit; est ergo Theologia Scholastica Ecclesiae lumen,
fidei columen Trutina veritatis errorum glades fulmen haeresum par mi-
steriorum, et catholicae doctrinae clavis lydius. Habet enim claram, ac per-
spicuam docendi methodum Dialectica, qua utitur, quam terminos ex-
ponat cum separatione verborum ambiguitate, ac equivocatione; statum quaestio-
nis aperiat, et purgat, ne aliud alio divaricatur; definitiones divisiones statu-
at. argumenta contraria resolvat, ne aliqua remaneat in re veritas
et anxietas circa rem propositam, ac propositum.
Dicunt in Philosophiam, humanamque Sapientiam nobis
libri sacri interdicunt, ergo huic nihil est operis impendendum. Probant ajunt
Ap. ad Coll. 2. v. 8, videte, ait, ne quis vos decipiat per Philosophiam,
et inanem fallaciam secundum traditionem hominum, secundum elementa mundi, et
non secundum Christum. Et 1 Corint. 2. v. 4 sermo meus, et praedicatio mea
non in persuasibilibus humanae sapientiae verbis sed in ostensione spiritu

et virtutis, ut fides vestra sit non in sapientia hominum, sed in virtute Dei. Hinc cum in Nicena synodo Dialectici quidam ut narrat Socrates historiarum lib. 1 cap 8 argumentantes omnia turbarent, ita illos simplex quidam laicus compellavit= Christus, et Apostoli non artem nobis dialecticam, nec inanem versutiam tradiderunt, sed apertam, ac simplicem sententiam, quae fide, bonisque actibus custoditur= Quibus dictis assenserunt omnes, et ipsi Dialectici aequo animo acquieverunt. Ex quibus conflari fit hoc ratiocinium. Theologia Scholastica inspersa est omnia Dialectica sapientia humana. Atqui Apostolus et supra laudatum Concilium censuit esse omnia Dialecticam, sapientiam humanam doctrinae sacrae esse perniciosa, ut patet loca considerantibus. Ergo:

Verum respondeo sacras litteras exigere, Ecclesiae doctorem esse idoneum ad hortandum, docendum, complendum, ad expugnandas versutias sermonum, ac respondendum stultis juxta stultitiam eorum. Monent tantum, ne ac humanae rationum momenta potissimum christianae fidei exigantur, quod nihil miserum magis esset, cum fidei Christianae mysteria supra rationis nostrae captum longius posita sint. Hinc Ecclesiastes 3. v. 22. Altiora te ne quaesieris et fortiora te ne scrutatus fueris: sed quae praecepit tibi Deus, illa cogita semper et in pluribus operibus ejus ne fueris curiosus. Itaque male detorquent in nos Pauli locum ex epist. ad Coll. Etenim Apostolus admonet ibi Colossenses, ut caveant sibi a pseudo-doctoribus, qui Philosophicis nimirum argumentis praesertim vero platonicis principiis utebantur, quae tunc magna obtinebant in populis auctoritatem, ut eorum fide concuterent, ac doctrinam Christi minus veram ostenderent. Imo adverte per verba ea Philosophiam, et inanem fallaciam, non modo innui Philosophorum acumina verum etiam elaborata Oratorum schemata. Eloquentia apud graecos in deliciis erat qua veri Apostoli carebant, et qua aspernabantur

sed falsi Doctores, ut audientiam aliis sibi conciliarent, nihil intentatum relinquebant, quod illos posset allicere.

Quod attinet ad locum ejusdem Apostoli 1 Corint. 2. v 4; ibi docentur Corinthii, Dei virtute, non autem humana Sapientia se ad fidem veram converti: perinde ac dixisset iis Paullus. Si eloquentiae fuco, et vafrorum vi, atque acumine usi fuissemus, credidisset fortasse quispiam, vos in errorem inductos fuisse, atque dolo, et calliditate in fidem illectos. At nihil tale afferri potest: fides vestra uni tantum veritatis vi, atque virtuti Spiritus Sancti innititur qui luce sua quidem mentes vestras illustravit, igne vero corda succendit. Atque hinc vides idem ferme monitum dari ab Apost. in utroque loco nobis objecto. Non obficit demum Socrates. [illegible] de [illegible] dicens quibusdam Dialecticis, qui licet Scripturarum auctoritatem acciperent, spretis sacris literis, solis paralogismis adstruere conabantur Verbi divinitatem.

Objiciunt 2. Patres. Tertullianus lib. de anima cap. 2 Philos. appellat [illegible], et cap. 3 Patriarchas haereticorum, et cap. 8 ait argumentationes Physicas esse tormenta cruciandae simplicitatis, et suspendendae veritatis. Et De praescriptionibus cap. 7, miserum, inquit, Aristotelem! qui illis (haereticis) Dialecticam instituit artificem struendi, et destruendi, versipellem in sententiis, coactam in conjecturis, duram in argumentis, operariam contentionum, molestam etiam sibi ipsi. D. Aug. disputans contra insaniam Manichaeorum, qui gloriabantur, se initium, finem, et mundi causam adinvenisse ait lib. 1 de actis contra Felicem cap. 10: non legitur in Evangelio Dominum dixisse: mitto vobis Paraclitum, qui vos doceat de cursu solis et lunae; christianos enim facere volebat, non mathematicos. Sufficit autem, ut homines de iis rebus, quantum in schola didicerunt, noverint propter humanos usus. Omitto alios.

Obj. 3. Lactantium declamare adversus Philosophiam, et Dialecticae usum nimium, et impium; non solum rectum, ac sobrium, dicet Christiana Re-

ligio vix nata erat quum duplicis generis adversarios experta e Extrinse-
cus quidem gentiles, qui eam impugnabant; intrinsecus vero haereticos, qui eam
deturpavant, iam vero ad ista perpetranda utrique Philosophia abutebantur. Priores
enim misteria fidei irridebant et nolebant admitti quod cum ratione pugna-
re illis videretur. posteriores vero e Platone, et Aristotele, Stoicis et Academi-
cis toti suspensi Philosophia vana placita, ac commenta Religioni nostrae accomo-
dantes, et miscentes Christianismum stoicum, platonicum, et dialecticum in-
duxerant. His vetustioribus haereticis successere 4 seculo Ariani, qui e Peri-
pateticorum officina innumeras adversus Verbi divini aeternam generationem,
et ipsius cum Patre consubstantialitatem cavillationes nectebant. Hinc tot
veterum de nimio isto Philosophiae, et sacrilego dialecticae usu querellae. At in-
terim rectum Philosophiae usum numquam improbarunt, quum nempe ita ad-
hibetur, ut fidei non noceat, sed eam sequatur, ut non dominetur tam-
quam magistra, sed inserviat, ut famula in objecto, de quo divini testimo-
nio nondum divinitus immovemus. Ita e Pater dure reprehendit, fili e
Patricium, quum nihil pertineat ad Christianos istud, de qua cum haeretico
disputat de mathematicum, et siderum cursum metiri.

Dividunt 3. Ratione Argumentorum tria sunt genera. Primum
quod dicitur demonstratio, alterum probabilium dialecticae, ac probabile,
tertium ad decipiendum, id est sophisma. Prout ex his nullum in divinis
verum explicationis afferre potest utilitatem. Debet ergo Theologus omnium ar-
gumentorum genera deponere, et argumentationibus scholasticis nuntium
mittere. Minor probatur. Demonstratio propositiones exigit conformes, et cer-
tas, quae sint conclusione notiores, et aut vel inductione, vel sensibus,
vel experientia reddantur manifestae. Quarum nulla in fidei dogmati-
bus potest occurrere. Pessimus vero ac ordinariis et vero similibus pro-
cedens ad veritatis inquisitionem valde est imbecillis. Postremum, sophisma,
et fallax argumentatio maxime vitanda videntur, et veritatem minuunt ambagi;

sus occultat potius quam retegit. Unde elegenter Prudentius cecinit.

Idcirco mundi stulta elegit Deus, et concidant sophisticae. Initer nulla argumentorum species arrosa Dialecticae mutuatorum cum Theologiae disciplinis videtur miscenda. Ita contra Scholasticos graecus nescio quis irasatur.

Rx negando minorem. Ad prob. dico, veram demonstrationem exigere quidem principia quae conclusione sint notiora, sed minime opus esse, ut haec notitia manifesta sit sensu, atque experimento: nam ad scientiam per demonstrationem comparandam sat est, si principia nota sint lumine superioris scientiae, quemadmodum prospectiva procedit ex principiis notis per Geometriam, et musica ex principiis notis per Aritmeticam. Ait D. Thomas. Porro Scholasticae Theologiae principia fide, ac revelatione nota sunt, ideoque demonstrationes possunt inde deduci. Argumenta vero probabilia proferuntur a Theologis vel ad solam veritatis ampliorem confirmationem, vel ad probandum ea, quae licet salva fide possimus ignorare, ut[illegible] tamen discutiuntur in scholis catholicis. Ponitima demum est sophisticorum.

Insurgunt adversarii et ajunt primo Theologiam scholasticam nihil boni habere, sed totam barbaram esse. Quis enim [illegible] valent monstra illa vocabulorum entitas, quidditas, quod opus operatum formaliter, materialiter, [illegible] aliaque id genus, quibus Scholastici Theologiae nitore, nec est expoliatam secundo Scholasticos opus, ac tempus terere plerumque in pluribus metaphysicis quaestionibus agitandis, quae apud [illegible] patres [illegible] penitus inauditae, ac jure inutiles, ac ridiculae haberi debent.

[illegible] nimium eloquentiae non est a theologis postulandum quam ne in [illegible] quidem ipsis [illegible] olim flagitabat [illegible] itenim quod [illegible] theologos [illegible] in verbis spiritu et sententiarum [illegible] [illegible] [illegible] barbariem [illegible]

audiant, Aug. enarratione in psalmum 36. Non timemus ferulas grammaticorum, dum tamen ad veritatem solidam, et certiorem perveniamus; et id ipsum hic doctrinae christianae cap. 11. bonorum ingeniorum insignis est indoles in verbis verum amare, non verba. Quod si res ita foret, ut exaggerat objectio, id vitium foret dicentium, non ipsius disciplinae. nam non pauci extant theologi qui diserte simul, et accurate scripserint.

Ad idem dicere hanum quoque quaestionum multas afferre theologo utilitatem, quia ingenium acuunt, et ad Polemicam exercitationem juvenes reddunt instructiores. Sed si quae a Scholasticis quibusdam instituuntur inutiles, et ridiculae, [illegible] eas [illegible] fateor. [illegible] ac studio vitandas a [illegible] theologo; quod si qui aliter [illegible], id ingenio [illegible].

Atque haec dixisse sufficiat in patrocinium Scholasticae illud enim dicendum quod qui Scholasticam amant alias [illegible] [illegible] aut fere in tempus inutili revolvendis [illegible], atque [illegible] [illegible], et [illegible] quam [illegible] dedit doctores magis quam scholasticos.

Articulus IV. De Theologica certitudine

Cum Theologia ex una parte ratiocinatur instar vulgarium scientiarum, ex alia vero innititur fidei suo modo innititur revelatione atque adeo cum ambabus quandam habeat [illegible], ipsius certitudo cum [illegible] [illegible]. [illegible] habeant magnam theologiam tantum [illegible] [illegible] sive in propositis examinabimus [illegible] theologia certitudine praestet aliis scientias, seu facultates [illegible] hac [illegible].

[illegible] triplicem certitudinem vulgo distinguimus objecti, subjecti et motivi. Certitudo objecti est [illegible]

[illegible]atur immobilitas ac necessitas, quæ quandoque absoluta è qualis è Dei aliquando hipothetica, et conditionata ita ex hipotesi, quod hoc sit necesse cum aâ, et corpore [illegible]

Certitudo motivi è connexio intelligibilis e necessaria [illegible] cognita quod efficit et excludatur falsitatis periculum, [illegible] saltem deliberata.

Certitudo subjecti è firma adhæsio mentis alicui objecto seu propositioni [illegible] duplex [illegible] altera legitima quæ ex ea [illegible] motivi cognoscitur [illegible]: qualis è in catholicis circa ea, quæ [illegible] proponuntur; altera illegitima quæ sive ex [illegible] [illegible] opinionibus, sive ex affectu oritur: qualis è in hæreticis, qui plerumque non minus tenaciter adhærent errori, quam Catholici veritati. Atque hæc certitudo subjecti, sola è certitudo [illegible] [illegible] [illegible] certitudo è nihil aliud è nisi quædam [illegible] [illegible] [illegible], qua rei propositæ, aut cognitæ sine ulla [illegible] [illegible] [illegible] certitudo objecti, ac motivi non tam certitudo è, quam certitudinis fundamentum.

Secundo Conclusionem Theologicam hic eam dico quælibet [illegible] et [illegible] sit, [illegible] [illegible] et immediate revelata [illegible] revelatum [illegible] est, quamvis ratione etiam deduci nequeat ex aliis fidei [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] illa [illegible] [illegible] [illegible] fidei caput, [illegible] [illegible] dogmatibus, [illegible] [illegible] et auctoritatis. Jam

Conclusio Prima

Theologia plus habet certitudinis,

quam quæcumque [illegible] et [illegible] [illegible].

Probatur Theologia [illegible] revelatis fidei [illegible] [illegible] [illegible] conclusiones certissimas [illegible] religionis dogmata [illegible]

ad moram disciplinã pertinentes; at in aliis disciplinis pleraque incerta sunt, et intra opinionis limites continentur

Conclusio secunda

Theologia non modo plus habet certitudinis, quam quaecunque facultates naturales.

sed certitudinem habet etiam ordinis superioris

Ostenditur: certitudo ordinem suum, seu dignitatem sumit a causa, seu motivo assensus. At theologia nobilius est et certiori ... quam caeterae disciplinae: illa enim revelatione innititur, haec ratione. Porro revelatio superioris est ordinis quam ratio, cum supernaturalis sit, et haec contra rationalis. Ergo ut fides dicitur esse longe nobilioris ordinis, quam aliae ... facultates errori obnoxiae, sic theologia quae ad fidem quadammodo accedit, certitudinem habet ordinis plane praestantioris.

An autem fides et theologica conclusio majoris sit certitudinis, quam alia quaevis particularis et naturalis notitia, cujusmodi sunt generalia illa effata ac veluti principia prima huic cognitioni imposita, ... idem simul esse, et non esse: totum qualibet sua parte majus esse, et communes illae, et innatae, aut quasi innatae notiones ... aut matheseos axiomata, quae sunt eadem uni tertio, sunt ... inter se, ... aequalia ... aequalibus ... ; aut denique facta quaedam in historiis ... et ... notissima ... Magnum, aut ... orbem nomine Romam ... fides et theologica conclusio ... his ac similibus certiores sint, longe difficilior est quaestio. interim juvabit ... sententiam communiorem ... certitudinem fidei et theologiae ... quavis ... scientia esse majorem ...

divinas revelationes, seu prima veritate revelante, quae Deus e, altera vero in hna ratione. At Deus, inquiunt, longe minus falli pt, quam hna ratio. Sententia vero, quae apud Recentiores maxime obtinet, fere itaque contendit, majorem non esse hanc certitudinem, idque pluribus de causis.

Prima est, quod nulla possit esse major certitudo, quam generatim illam propositionem, id est non pt simul esse, et non esse, aut aliam hujus generis, quam, inquiunt, vel mediocriter attento, paucum dubitare tentabit. Non est pt ulli alteri ... propositioni fidei, aut Theologiae firmius adhaerere.

Secunda est, quod Deus sit auctor rationis non minus, quam revelationis; itaque si revelatio falsum ratere nequit, ne error subrui possit Deo, ipsius auctori, eadem de causa, nec subesse pt rationi. Nempe vel illae in se spectantur, vel in Deo utriusque fonte: si in se ipse, scilicet tum ratio, tum revelatio in eo aequales sunt, quod ad certam veritatis notitiam a Deo datae sint hominibus. Si in fonte, et auctore, utriusque pars, et auctor Deus unus, idemque est; ergo si errori obnoxia esse non pt revelatio, utpote a Deo profecta non minus ab omni erroris periculo immunem esse debet ratio, quae a Deo itidem, et apud omnes medii itata certitudinis.

Tertia est, quod assensus fidei nititur praevio ipsius rationis judicio. Quamvis enim, ut ait Apostolus, in his quae fidei sunt, captivandus sit, et in servitutem redigendus intellectus in obsequium Christi, attamen, ut fidem loquitur, rationabile obsequium hoc subeat et necesse est. finem ipsius ea quam fidelem ita voluit Deus, ut ratio ipsa [illegible] revelationes, et ipsi credendum esse demonstraret. [illegible] humanam habemus Deo revelanti fidem [illegible] enim [illegible] non haberemus [illegible]

ad morum disciplinam pertinentes; at in aliis disciplinis pleraque in certa sunt et intra opinionum limites continentur

Conclusio secunda

Theologia non modo plus habet certitudinis, quam quaecunque facultates naturales, sed certitudinem habet etiam ordinis superioris.

Attenditur certitudo ordinem suum, seu dignitatem suam ex [illegible] et [illegible], seu motivo [illegible]. At theologia nobilius est [illegible] motivum quam ceterae disciplinae; illa enim revelatione innititur, haec vero ratione. Porro revelatio superioris est ordinis quam ratio; illa supernaturalis est, haec contra naturalis. Ergo ut fides dicitur certior longe nobilioris ordinis, quam aliae quaecunque facultates errori obnoxiae, sic theologia quae ad fidem quodammodo accedit, certitudinem habet ordinis plane praestantioris.

An autem fides et theologica conclusio majoris sit certitudinis, quam alia quaevis particularis et naturalis notitia, cujusmodi sunt generalia illa effata ac veluti principia prima humanae cognitionis: impossibile est idem simul esse, et non esse; totum qualibet sua parte majus est; communes illae, et innatae, aut quasi innatae notiones [illegible] aut matheseos axiomata: quae sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se; si aequalia aequalibus [illegible] [illegible] [illegible]; aut denique facta quaedam in historiis notissima, et singulis [illegible], e.g. [illegible] Alexandrum Magnum, aut Caesarem aut [illegible] [illegible] urbem [illegible] nomine Romam [illegible], [illegible], fides et theologica conclusiones his ac similibus certiores sint, sequenti disputatione quaestio. Interim juvabit [illegible] monere sententiam communiorem antiquorum [illegible] [illegible] certitudinem [illegible] et [illegible] quavis peculiari alia [illegible] scientia esse majorem [illegible] [illegible] in

Divina revelatione, seu prima veritate revelante, quae Deus est, altera vero in sola ratione. At Deus, inquiunt, longe minus falli pt, quam sola ratio. Sententia vero, quae apud Recentiores maxime obtinet, certe veritatis contendit, majorem non esse hanc certitudinem, idque tribus de causis.

Prima est, quod nulla possit esse major certitudo, quam generatim illam propositionem, idem non pt simul esse, et non esse, aut aliam ejus generis, quod, inquiunt, cuivis vel mediocriter attento, haud dubie constabit. Non est pt autem alteri cuipiam propositioni fidei, aut Theologiae firmius adhaerere . . .

Secunda est quod Deus sit auctor rationis non minus, quam revelationis. Itaque si revelationi falsum subesse nequit, ne error subesse possit Deo, ipsius auctori, eadem de causa, nec subesse pt rationi. Semper vel illae inter se spectantur, vel in Deo utriusque fonte: si inter se, scilicet tum ratio, tum revelatio in eo aequales sunt, quod ad certam veritatis notitiam a Deo datae sint hominibus. Si in fonte, et auctore, utriusque fons, et auctor Deus unus, idemque est. Ergo si errori obnoxia esse non pt revelatio, utpote a Deo profecta non minus ab omni erroris periculo immunis esse debet ratio, quae adest summa, et apud omnes indubitata evidentia.

Tertia est, quod assensus fidei nitatur praevio ipsius rationis judicio. Quamvis est, ut ait Apostolus, in his quae fidei sunt, captivandus sit, et in servitutem redigendus intellectus in obsequium Christi; attamen, ut idem loquitur, rationabile est obsequium hoc. Sciebat enim necesse esse hominem prius esse, quam fidelem, ita voluit Deus, ut ratio ipsa nos ad revelationem, et ipsi credendum esse demonstraret. Quae de causa etsi summam habemus Deo revelanti fidem, quia nemo nimis [illegible] necessariam, enim necessariam non haberemus deinde esse veritatem,

imo et sapientissimum, ita ut nec ipse errare nec alios in errorem conjicere possit profecto aut nullam, aut exiguam ei fidem haberemus et revelationibus ejus. Similiter, quare credimus Christo, quia nempe ex veterum Prophetarum oraculis et ipsius, Apostolorumque miraculis ratio, ita evincit, cum a Deo missum fuisse ad veram religionem docendam. Quam obrem Christianae religioni tam firmiter ac[q]uiescimus, quia ratio nobis manifeste probat eam totam esse divinam. Fundatur ergo fidei judicium in praevio quodam rationis judicio. Atque religionis Christianae veritas, et origo, atque auctoritas plane divina ita clara est, nihil ut evidentius demonstrari queat. Quae cum ita sint et certitudo fidei in rationis certitudine fundetur, quomodo fieri potest, ut haec major altera esse jure censeatur? Neque enim fundamento firmius esse potest ipsum, quod superstruitur. Hi quidem sic.

Accipite nunc alterius sententiae momenta aut potius responsionem eorum, qui veteres Theologos tuentur docentes fidei certitudinem qualibet alia majorem. Ajunt ergo rationem non esse necessariam fidei sed satis esse internum ei sensum, qui eam persuadeat. Esse enim innumeros Christianos qui firmissima fide polleant sine ulla praevia hujusmodi ratiocinationum, et argumentationum ope, quorum plurimi ne pertingere quidem ista norunt. Addunt, etsi ratio praevia concedatur fidem sequi, hoc tamen ita contingit, ut quum ratio demonstraverit, factam esse revelationem divinam alicujus veritatis, ea deinde credenda, jam non propter rationem ipsa creditur, sed propter Dei revelantis auctoritatem. Quo igitur major sit Dei vere auctoritas quam rationis quantumlibet evidentis, major et fidei quam rationis quantumlibet manifestissimae certitudo. Neque tamen contendunt illi rationem. rationem quidem inservire fidei ad eos praeparando, aut certiores eos faciendo ad removendos obices, sed

non ea necessam, aut aequalem, vel mensuram certitudinis fidei eoque magis quod fides sit opus gratiae et Spiritus, assensus vero qui innititur evidentiis et naturalibus, sit opus naturae. Hic vocis momenta in utramque partem. Mihi quidem probabilior recentiorum sententia, si tamen ea conciliari nequit cum antiquorum.

Articulus V

De Theologiae dignitate.

Duo hic disputari possunt. Primum an Theologia sit praestantior omnibus scientiis naturalibus, alterum utrum sit supernaturalis.

Conclusio prima.

Theologia scientiis omnibus naturalibus praestantior est.

Quae facile ostenditur. Nam scientiarum dignitas desumitur ex earum objecto materiali simul et formali, ac fine. Ea scilicet disciplina praestantissima esse merito existimatur, quae res excellentissimas modo quodam praestantissimo attingit. Sed vero Theologiae objectum est omnium nobilissimum, nempe Deus, lumine fidei notus, resque omnes supra naturam positae. Modus omnium praestantissimus, scilicet divina revelatio. Finis denique omnium nobilissimus, nempe felicitas aeterna. Atque hinc profecto est, quod tanta in Theologicis rebus pertractandis, et cognoscendis perfundimur voluptate, nulla ut possint cum ea divitiae conferri. Ita Photius Episcopus omnia, inquit, dona Dei sunt valde bona, et omnium bonorum causa, sed nullum ita cor nostrum inflammat, ut donum Theologiae.

Conclusio altera.

Theologia objective supernaturalis disciplina est.

Hoc quoque facile ex eo patet, quod in iis versatur, quae supra naturam omnem posita sunt. Hinc vero cavere est Theologiae nomen non intelligo Theologiam habitum, is enim supernaturalis non est per se loquendo, quum nequaquam infundatur et acquiratur industria, atque actuum repetitione, et frequen-

tia comparatur.

Immo non tantum theologia modo naturalis est, sed illa in se spectata ad naturales scientias pertinere, jure sustineo. Etenim theologica scientia non habetur propter solam notitiam principiorum, quae sunt divinitus revelata. Nam hac scientia (Theologica) non pollent fideles plurimi quamvis polleant fide plurimum, ut ait Aug. lib. 14 de Trin. cap. 1; sed propter connexionem illorum principiorum cum conclusionibus inde erutis, sic antequam Ecclesia Monothelitarum errorem damnaret, sanae mentis theologi assentiebantur huic conclusioni: duae sunt in Christo voluntates, divina una, altera humana, at non quia revelata expresse illa erat, sed quoniam connectitur cum isto principio nobis revelato Christus homo est, et Deus

Caput II.

De locis theologicis,

ex quibus Theologia argumenta depromunt.

Theologia, ut colligi ex praejactis potest, idem verso potissimum innititur quo ex ceteris scientiis discrepat, quae hinc rationem ducunt. Quamquam enim Theologia cum aliis disciplinis id commune habeat, ut ex principiis positis consectanea elidat; id tamen discriminis est quod ceterae scientiae originem suam referant ad illam animi ingenitam intelligentiam quae est cognitio per se manifestissimarum. Theologia vero originem suam non referat ad hujusmodi intelligentiam, sed ad fidem certam quidem, sed obscuram, et inevidentem. Quod si rationem quoque Theologia excipit, eam sicut hospitem, et peregrinam vel invitam etiam obsequium adhibuit, primas auctoritati partes dando rationi postremas. Quocirca plurimum interest noscere, quae, et quanta sit auctoritas ex qua momenta sua Theologia educit.

et quid dare rationi debeat, idest quot sint loci Theologici sint, et cujus quot sint loci Theologici, et cujus auctoritatis singuli. Sit ergo

Articulus primus

De divisione locorum Theologicorum

Loci Theologici, qui sunt sedes, et domicilia omnium argumentorum, ex quibus Theologi omnes suas argumentationes sive ad confirmandum, sive ad refellendum inveniunt, ut ait Melchior Canus ex Dominicana nostra familia insignis Theologiae Professor, ac deinde Episcopus Cantauriensis, qui super hac re omnium optime scripsit; loci inquam, Theologici duo generatim sunt D. Augustino contra Academicos lib. 3. cap. 22. auctoritas scilicet et ratio. Nulli dubium est, inquit, gemino pondere nos duci impelli ad discendum auctoritatis et rationis. Sed loci hi duo Theologici sunt veluti duo summa capita, qui dividi possunt in plures alios; idcirco majoris claritatis ergo ut supra laudano duos illos generales locos in decem partior.

Primus igitur locus est auctoritas Sacrae Scripturae, quae libris Canonicis continetur.

Secundus est Traditionum Christi, et Apostolorum quas, quoniam scriptae non sunt, ad nos pervenerunt, vivae vocis oracula rectissime dixeris.

Tertius est auctoritas Ecclesiae Catholicae.

Quartus auctoritas conciliorum praesertim generalium, in quibus Ecclesiae catholicae auctoritas residet. [illegible]

Quintus auctoritas Ecclesiae Romanae, quae divino privilegio ornata est, et vocatur Apostolica.

Sextus est auctoritas Sanctorum veterum.

Septimus auctoritas Theologorum Scholasticorum, quibus adjungimus et juris Pontificii peritos.

Octavus ē ratio naẗalis, quæ per oēs scientias naturali lumine inventas latissime patet. [illegible] in mundo [illegible].

Nonus ē auctoritas [illegible], qui naām sequuntur

Postremus denique ē hūnæ auctoritas historicæ, seu per auctores fide dignos scriptæ, sive de gente in gentem traditæ non superstitiose atque aniliter sed gravi, constantique ratione.

Hi ergo sunt loci Theologici, quos enumerat Melchior Canus, quorum nonnulli intra [illegible], et quorum numerum si quis minuerit quidem, modo numero non re discrepent. Sed observandum, Theologum, licet omnibus, et singulis sumere argumenta possit ad Theologicas conclusiones firmandas, non tamen ex omnibus efficaciter æque ratiocinari. Nam ex aliquibus sumit argumenta penitus certa, et necessaria, ex aliquibus vero solum probabilia, ut patebit ex iis, quæ de singulis sumus mox dicturi

Articulus 2dus

De præstantia divinæ auctoritatis.

Dicor mihi nunc demum egregie [illegible], sacram Scripturam, seu Verbum Dei scriptum [illegible] in [illegible] argumenta [illegible] acquiescere quisque et possit, et debeat. Quod duo demonstravero [illegible] mentiri [illegible] nullo modo posse. [illegible] sacra [illegible] comprehensa. Immo quum hæc [illegible] Catholicæ [illegible], quæ [illegible] erunt [illegible] respondendo [illegible] suam [illegible], ut liceat mihi nonnulla [illegible] [illegible] fidei, [illegible] ostendit existere [illegible] summum [illegible] existentiam [illegible], et [illegible] cæteris [illegible]

Hoc quidem fides docet, ut persistemur in symbolo, et ratio evidens multifariam, multisq. modis demonstrat, ut adeo supponere jure possimus.

Secunda autem, ac evidens est Deo O. M. omnium perfectionum pelago tribuendas esse perfectiones puras, et simpliciter simplices, ut sunt. Perfectio simpliciter simplex definiri solet a theologis post S. Anselmum Monologii cap. 15 quae melior est ipsa, hoc est quam entitas cui [illegible] quatenus est ens, melius est habere quam non habere, ad quae duae conditiones exiguntur: prima est ut in suo formali conceptu nullam includat imperfectionem; secunda, ut sit compossibilis cum alia perfectione majori, vel aequali. Prima conditione defectu, materia e. g. non potest dici perfecta perfectione simpliciter simplici; defectu vero conditionis alterius [illegible] pariter nequeunt [illegible] perfectiones simpliciter simplices, quia cohaerere non possunt simul, seu incompossibiles sunt in eodem subjecto. Perfectio contra simplex, seu [illegible] [illegible], ut loquuntur Scholastici, ea dicitur quae non est melior ipsa, quam non ipsa, seu, quae vel [illegible] aut imperfectionem aliquam includit in suo formali conceptu, ut [illegible], [illegible] vel [illegible] cum majore aut [illegible] perfectione stare non potest. Tales sunt relationes divinae, jam vero, ut redeat sermo unde tantisper recessit, perfectiones omnes simpliciter simplices Deo summo Bono concedendas esse, nemo inficias iret, qui Deum admittat [illegible] [illegible] qualem Pater, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] Dei hic generatim despicimus [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] ac [illegible] [illegible] [illegible], in [illegible] [illegible] non agitur de Verbo Dei, quatenus est [illegible] in Sanctissimae personae, quam Deus Pater intelligendo, [illegible] modo, [illegible] ineffabili generat eandemque ipsius [illegible], et tanquam perfecta et consubstantialis imago. Sed agitur de verbo Dei, quatenus est [illegible], et revelatio Dei veritatem aliquam [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] in

in, de verbo Dei scriptum, et traditum; idest in Scriptura Sacra, et traditione [illegible] traditionem [illegible]

Conclusio

Verbum Dei [illegible] infallibile

[illegible] sententia, quam fides [illegible] tradunt Patres, [illegible] demonstrat [illegible] in [illegible] petitione principii, cum ostendere incipio ratione certa quaerere, et [illegible] eidem, [illegible] Deum esse [illegible], sapientem et [illegible] verum, ergo [illegible] et [illegible] infallibile [illegible] verissimum, sed efficax, et penetrabilius omni gladio [illegible] [illegible] enim si Deus [illegible], sapiens [illegible] perfectissima cognitione [illegible], et ab omni errore periculo immunis [illegible] mendacium [illegible] illum [illegible] infallibilitatem [illegible] Dei summa [illegible] sapientia ac [illegible] tamquam firmissimis [illegible] [illegible] sequi vero [illegible] summi Dei sapientia [illegible] veracitatem [illegible], nam manifestum est, [illegible] perfectiones [illegible] simplices [illegible] perfectissimo [illegible] ponunt. Quod [illegible] adnotatione.

[illegible] multis [illegible] ita frequenter Deum, sapien[illegible] et [illegible] appellant, ut Dei infallibilitatem [illegible] [illegible]. [illegible] testimonia [illegible] sapientia [illegible] [illegible] sapientiae et scientiae absconditi [illegible] [illegible] Deo [illegible] dictum, eadem [illegible] ut Deo [illegible] [illegible] autem Deus verax, omnis autem homo mendax, Rom. 3. v. 4. Deus verax est, Joannis 3. v. 33. Priora duo testimonia sapientiam, [illegible] posteriora veracitatem [illegible] Patres addere [illegible].

[illegible] [illegible]

Haeresici, Indi, Turpii, Romani, Graeci, Mahumetane quotquot donas credant, imperium; iis nempe fuimissimas adhi erat fides quod ... rem ... existimant, ita ut sententia haec sunt huius sententiae dici possit.

Immo vero ultima supra rationes ad Veritatis Dei infallibilitatem stabiliendam, illud quoque continent, Deum neque se posse, neque si nos alios a quibus fuerit fallere unquam posse ... et mendacium Deum habere auctorem, ejusdem namque e praecipuis malum, et facere malum et ... ejus rei causa e, quae eo imperante fit. Ergo Deus neque posse, neque per administrationem fit mentiri.

Dico insuper ... quae dicta sunt rectius ... Dei ... Providentiam. Nam ... Providentia Dei necessario dici debet, et e summe ... summe ... ex suo necessario consequitur, ... in quacumque alia providentia fore verissimam, et infallibilem.

in Scripturis quoque ... per se ... per ... et per ... ... imo de iis ... per se ... e non nisi per Scripturas canonicas sumus, quia ... catholicae ...

Articulus III

De satis objectionibus

Tum Scripturam, tum rationem solent objicere, qui suadere volunt Deum aliquando fallere. Itaque ajunt quamplurima in Scripturis testimonia, et exempla, quae id evincant. Ex praecipuis Ezechielis 14. v. 9. ipse Deus ait: et propheta quum erraverit, et locutus fuerit verbum, Ego Dominus decepi prophetam illum. Et 3 Regum 22 postquam ... Spiritui malo loquenti de malo Achab, ejusque falsis prophetis, et dicenti: Egrediar, et ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus respondisset: Decipies, et praevalebis: Egredere, et fac ita statim subjungitur: nunc igitur ecce dedit Dominus Spiritum mendacii in ore omnium prophetarum tuorum. Accedunt exempla ss. virorum. Abraham Deo instigante ... mentitus e ... Genesis 12 v. 5. in ... expectate hic ... , ... et ... illuc usque pergerantes

postquam adoraverimus, revertemur ad vos: certum est Abrahamum credisse fore, ut salvus rediret immolato filio. Et Jacob Geneseos 27 interrogatus ab Isaac quis esset v. 19. respondit: Ego sum primogenitus tuus Esau. Demum ut multa alia missa faciam, Christus duobus discipulis euntibus in Emaus, se finxit longius ire Lucae 24. v. 28. Porro mendacium hoc est; neque in genere morum quidpiam concedendum Christo ut hui utpote impeccabili, quod dedeceat eum [illegible]

Inter alia haec objectant, quae tamen nihil commovent. Enim vero quod spectat ad locum primum Ezechielis 14 Deus non decepit dolum ipse struendo, eligendo faciendo; sed tantum permittendo deceptionem. Hinc Scholastici distinguunt duplicem deceptionem unam impropriè talem, et permissivam, alteram propriè talem, et formalem, ac periti [illegible] ut ad pondus haberet ratiocinium adversariorum, ostendi deberet utramque deceptionem posse Deo convenire. Hanc deceptionis rationem si habueris prae oculis, intelliges pariter, quomodo sensu Deus dicatur corda excaecare, et indurare. Non obdurat, inquit Aug. in lib. de praed. et gratia cap. [illegible] Deus in hunc ipsam duritiam cordis, sed indurare eum dicitur, quem mollire noluerit sic etiam excaecare quem illuminare noluerit, et repellere eum quem noluerit vocare

Nec urgeant modum imperativum [illegible] stus judae dicit. Quod facis fac citius

Eidem ratione occurres alteri Scripturae testimonio desumpto e lib. [illegible] capite [illegible] piget audire Hieronymi, [illegible] illud addam. Docet ergo s. [illegible], has Scripturae locutiones significare, [illegible] dicentes, atque [illegible], non vi, atque potestate [illegible] Nullam etenim neque daemoni habere ne in impios quidem potestatem, nisi hanc illi tribuerit [illegible] [illegible] intelligimus [illegible] satan sese [illegible] et [illegible], et cum [illegible] [illegible] aliquid addit [illegible], quam tradidit in [illegible] [illegible] ac [illegible] Melchior Canus

vult eum esse mentitum. Putabat enim Abraham a se occidendum, et immolandum Isaac juxta præceptum Domini, et contra mentem dissimulandi causa esse locutum. Huic sententiæ favere videtur S. Ambrosius, qui lib. 1. de Abraham, Prophetavit, inquit, quod ignorabat; ipse solus disponebat redire, sed Dominus per os ejus loquutus est. Verum Abrahamum asseveravisse verius, se cum Isaac reversurum quia certus erat, certoque credebat verum ut Deus, Isaacum vel a morte liberaret, vel occisum, et immolatum resuscitaret. Nam ex Isaac expectabat semen benedictum, et posteritatem maximam, hoc enim ei promiserat Deus, et hoc est, quod ait Apostolus, Abraham contra spem (naturæ) in spem, (gratiæ, et divinæ promissionis) credidisse, arbitrando quia et a mortuis suscitare potens est Deus Heb. 11. v. 19. ita Origenes, S. Augustinus [illegible] 16 de civit. et alii.

Majus negotium facessit, quod Jacob respondit patri: Ego sum primogenitus tuus Esau. Sed quoniam hoc longius examinare nec vacat, et de natura interpretandum, breviter expendam duas potiores sententias super hac re. S. Augustinus contra mendacium cap. 10 censet, hic esse figuratam locutionem sicut enim Matthæi 11 v. 14 Joannes Baptista vocatur Elias non quoad personam sed quoad spiritum; et Isaiæ 7. v. 14. Emmanuel se dicit esse Azarias, i. est adjutorium Dei, filius Ananiæ, idest gratiæ Dei; sic Jacob dicit se esse Esau non quoad nomen, et personam, sed quoad jus, et primogenituram sibi a fratre collatam cap. 25 v. 33. Quod sive Jacob noverit vel Deo revelante, vel Matre instruente. Sic enim ait, Ecce, ut præcepisti, intendit enim primario, avocare primogenita tua adferre cibos, et excipere paternam benedictionem primogenitus sum ego, comede ergo de venatione mea, quam novum ego, nam jure primogenitus sum. Hæc sententia est probabilis, alteram vero secundam, quam amat Cornelius a Lapide concedit Jacob matris impulsu, at

vere, et facti, et verbis mentiri non tantum ius, sed et personam Esau. Vult enim Iacob diligentem nemine dedita inquisitione instituere patri omnino persuadere se esse Esau. quare mentitur etiam dicens: feci sicut praecepisti mihi et comede de venatione mea. Atque haec est sententia Chrisostomi, et aliorum. Etsi autem quis haec adprobat, nihil reprehendendus videtur, modo fateatur, Iacob mentitum non esse hac interrogatione.

Demum ut diluas, quod postremo obiiciunt, distinguere oportet, duas fictiones, et simulationes, unam formalem, qua quis per signa externa significat aliquid aliter ac credat, ac sentiat, sive cum intentione decipiendi et alterius mendacium, qua quis dat signa externa de se indifferentia ad plura significanda, quibus praeter intentionem dicentis, seu dantis signum aliqui decipi possunt et solent, aut etiam decipiendi praebentur. Haec secunda, seclusa circumstantia vitiosa, de se mala non est, dummodo fiat ex iusta causa. Atque hac usus Christus quum discipulis euntibus in Emmaus finxit se longius ire. Et sane haec nequaquam malum [illegible] quia haec simulatio [illegible] ei eloquenti conversatur. Fingere ergo licet [illegible] sine pellendi cupiditate citra dolum, et fraudem, [illegible] circumstantia in qua minime in alterutram partem certus consilii videaris et tamen simules [illegible] ac [illegible], quemadmodum cum [illegible], licet [illegible] nondum [illegible] [illegible] veterum quoniam [illegible] qui hoc [illegible] sunt [illegible] ut [illegible] circumstanti [illegible] minime notitia [illegible] Christum compositione [illegible] ad longius ire [illegible] nisi [illegible] ad commorandum cum eis, [illegible] modo [illegible] honestus, et ingenuus componit se [illegible], impellitur ad moram.

[illegible] rogant, et [illegible] [illegible] [illegible] petita [illegible], [illegible] est [illegible] [illegible] et [illegible] et nihilominus

pt vi superiori domini sui innocentem interimere. errore non licebit ei falsa oratione hunc decipere quamvis sit centraliter prima et summa veritas. Confirmat primo. Non repugnat a Deo infundi habitum, aut etiam actum erroneum. Habitus erroneus dicitur aliquid permanens, quod mentem nostram inclinat, et influere pt in actum erroneum et actus erroneus, seu error judicii objecto difforme, vel etiam simplex apprehensio objecto dissona, et movens ad judicium falsum quod judicium ex pt speculativum, seu philosophicum, et practicum seu theologicum, ac morale. Utriusque immissionem, et infusionem Deo possibilem esse, concedunt plures Doctores, saltem si excipias actum erroneum practicum [illegible] potuit etiam mentiri, inferunt adversarii. Confirmanto [illegible] aequivoce loqui pt, et sermonis uti amphibologia. quando plures in sacris scripturis invenire est. Ita Joannis 7mo Christus interrogatus, imo rogatus, ut se Scenopegiae festum conferret verum [illegible] respondet. Vos ascendite ad diem festum hunc, ego autem non ascendam ad diem festum istum et postea ascendit, et ibidem v. 10.

[illegible] hanc solvere nullus [illegible] spectatas [illegible] constantissime tenendum est mendacium in quacumque circumstantia illicitum esse et oppositum inter haereses recenset. Augustinus lib. de haeresibus [illegible] impium illud Priscillianistarum principium eo nempe ad occultandas contaminationes suas identidem repetebant. Jura perjura, secretum prodere noli. Ac Innocentius [illegible] Superior [illegible] Scripturas [illegible] prohibere [illegible] etiam pro [illegible] mentiatur. [illegible] maxima [illegible] innocentem [illegible] vita privari, qui superveniens [illegible] intrinsece malum [illegible] quemadmodum intrinsece malum [illegible] mentiri [illegible] Deus [illegible] perfectissimum, et omnino absolute [illegible] veritas [illegible]

[illegible] ius ad mentiendum, et decipiendum Dei perfectiones reprimit, ejusque summam veracitatem evertit ut manifestum.

[illegible] prima confirmatio vim habet nullam. Ceterum id communi sententia apertissime inficior, posse [illegible] erroneum [illegible], aut [illegible] infundere, [illegible] namque infusio est locutio quaedam Dei infundentis, quemadmodum in scripturis Deus dicitur loqui ad cor nostrum et non per vocem [illegible], quum [illegible], et [illegible], tamquam causa principali immittit in nos supernas illustrationes, et inspirationes [illegible] [illegible] a [illegible] [illegible] hujusmodi infusio [illegible] manifestationem rei [illegible] rationale [illegible] rationale subjectum ut intelligat rem manifestatam; in qua consistere ajunt veram locutionis ideam. [illegible] enim in hypothesi [illegible] infusionis [illegible], aut [illegible] erroneae [illegible], non [illegible] universalis, et communis [illegible] motus servare, apertum, [illegible] rei, quae non est, per se [illegible] infunderet namque [illegible] ipse [illegible] [illegible] errorem.

Alteram confirmationem infirmare [illegible], dicere, [illegible] rogantibus ut ascenderet [illegible] ego non ascendo ho[c] [illegible]. Non me [illegible] conferam, et [illegible] miraculis gloriam nominis comparabo mihi [illegible] ipse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hinc, et vade in Judaeam, ut et discipuli tui videant opera tua quae facis [illegible] manifesta te ipsum mundo [illegible] respondit [illegible] [illegible] autem [illegible], [illegible] subjungitur; ut autem ascenderunt fratres ejus, tunc et ipse ascendit ad diem festum non manifeste, sed quasi in occulto [illegible] et [illegible] intelliges quomodo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Festivitas haec, quae graece Scenopegia, latine [illegible] festivitas tabernaculorum, [illegible] memoriam [illegible] tabernaculorum inventionis [illegible] ante aedificationem templi in campestribus, in qua [illegible] [illegible] struebant [illegible] [illegible] [illegible] memoria [illegible] [illegible] suam

[illegible] non quia aliud clarius intelliges objecti, scripturae loci interpretationem. Item quia illius voca in multis quotidianis rebus ostendet, quid loquendo clare, et quando per amphibologiam possis. Est ergo amphibolias ambiguus sensus [illegible] sermo, in quo unus accipit loquens, in altero audiens intelligere [illegible] Bifariam contingit: primo quando verus sensus loquentis, quamvis per vocem distincte non manifestetur, sufficienter tamen dignosci potest ab audiente ex sermone, et conjuncto cum aliis externis circumstantiis se tenentibus vel ex parte loquentis, vel ex parte audientium, vel aliunde provenientibus. [illegible] modo contingit amphibologia, si verba loquentis neque in se, neque ex adjunctis circumstantiis sufficienter produnt sensum loquentis, ut [illegible] auditori deprehendi possit, atque ideo rem non exprimunt neque sensum loquentis, nisi ut conjuncta restrictione interna pure mentali [illegible] si quis homicida a judice interrogatus legitime, num ipsa interemerit [illegible], de cujus nece accusatur, responderet se nomine [illegible] modo, mentali restrictione intellecta [illegible] [illegible] duas amphibologias [illegible] respondenda non [illegible], Item quia [illegible] ejusmodi [illegible] complectitur per circumstantias externas, et ita complexa clare [illegible] sufficienter manifestat sensum loquentis [illegible] mendacium. Item quia ejusmodi amphibologias [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible] quamvis [illegible] [illegible] necessaria [illegible], [illegible] commercium et quia commendabilis [illegible] postulat, ut [illegible] [illegible] loquamur clare, et sincere, mendacio semper [illegible] [illegible] ergo primo veritati amphibologia secundi generis

Breve scholion

[illegible] innumera pene sunt mendacia, dolis fallaciae quae ex Scripturis [illegible] possunt, [illegible] et [illegible] promptu duplicem deceptionem, duplicem [illegible] simulationem [illegible]

in deserto, ubi 40 annos sub pellibus vixerant; erat ex tribus solemnibus festis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] videri pt [illegible] graeca, at [illegible] ipse vocis nondum quae in latina [illegible] [illegible] [illegible] ipse solum [illegible] [illegible] [illegible] templum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] interrogationes [illegible] in proximo [illegible] [illegible] [illegible] fratres ejus [illegible]

plicem amphiboliam, a multa feliciter solver. Quod si doli, et mendacia quae objectantur viris tribuuntur, qui commendantur ut justi in Scripturis sanctis; haec regula ni fallor, habenda est: si viri hi sancti quorum mendacia memorantur [illegible] Patres et interprete Scripturae excusari possunt, excusando eos affirmo, quod ad id fieri potest; si vero Patrum ductores et interpretibus, siptura defendi nequeant dicendum, sanctos illos [illegible] passos esse neque ob dolum et mendacium eos in Scripturis commendari, multo minus consulto, quo instigante mentitores [illegible] ita Marci 14. vers. 68, et sequentibus enarratur Petri mendacium, negantis cognosse Christum. Verum licet istud, quod dicitis, sed mendacium non approbatur, nequaquam ergo convincet idcirco Dei veracissimi infallibilitati in inspirando.

Restat nunc ut Dei cujus auctoritatis praestantiam, et infallibilitatem me demonstrasse puto, [illegible] et existere apud [illegible] vere [illegible] in canonicis libris, seu Scriptura Sacra, potissimum comprehendi [illegible]. De verbo enim Dei tradito non scripto agetur in secundo loco [illegible] Theologicis [illegible] probari Ecclesiae Christi auctoritate contendo, et jure contendo: nemo qui aequus rerum aestimator sit, reprehendet me. [illegible] demonstravo [illegible] Christi Ecclesiam, quae in judiciis de Autentia [illegible] librorum Verbum Dei potissimum continentium [illegible] errare non possit, esse Ecclesiam Catholicam Romanam, cujus Caput Christus [illegible] sit

Articulus LV

Demonstratur Ecclesiam Catholicam Romanam [illegible] sui judicii autentici librorum Verbum Dei continentium

Aliquem judicem [illegible] certum esse debet. Judicium [illegible] [illegible] nullo

[Margin notes:] [illegible] Hereticos non sunt renovatae [illegible] amore et benevolentia [illegible] Et alibi [illegible] propter perfectam virtutem [illegible] hoc modo justum laudatur [illegible] populi [illegible] exposuit.

pacto idoneum esse potest. Nihil vide de pluribus aliis tacendo, quoniam omnino similis eorum, certo [illegible] Ruth, Esther, inter canonicos nullo modo ex Scripturis ipsis comprobantur [illegible] in controversia veniat, aliunde quod ex Sacris Scripturis petenda probatio est [illegible] eandemque rationem hoc ipsum amplius urgere volumus, si in controversia sit, an ambo testamenta novum, et vetus a Deo auctore sint edita, per nullum ex uno eorum testamentorum auctoritatem haec disputatio componi potest. Qua est ratione de toto volumine dubitatur, eadem quoque de qualibet particula voluminis ambigetur. Necesse est igitur aliquem praeter S. Scripturam judicem constituere. Ex autem illud.

Prodierant etiam libri Barchasas, Barcholas et alii Prophetae, quae Scripturis non poterant repelli omnino.

Conclusio

Ecclesia catholica Romana est verus et legitimus
judex librorum canonicorum, ejus auctoritas est certa regula
ad illos vel in sacrorum numero recipiendos
vel ex eo numero expungendos.

Ecclesia catholica Romana in fide errare non potest. Atqui in fide turpissime erraret, nisi ipsa esset verus, et legitimus judex librorum canonicorum atque illius auctoritas esset certa regula ad eos in sacrorum numero recipiendos, vel ex eo numero expungendos. Ergo [illegible] legitime [illegible] illud firmat, quod Ecclesia catholica Romana est vera Dei, et Christi Ecclesia. Neque enim Ecclesia in fide turpiter errare potest, quae non est vera Dei Ecclesia; quae nempe [illegible] Dei cultum [illegible] et inviolatum custodit, et exhibet summo [illegible], et vero Capiti, et auctori Domino nostro, quod attendendum est, non tamen [illegible] Ecclesiam Catholicam Romanam esse veram Dei, et Christi Ecclesiam argumentis depromptis ex divinis literis, quas interim omitto, sed ex motivis externisque credibilitatis, quae quamquam tanta sunt, et tot, quemadmodum videre est apud [illegible] et ultima

re certissime possimus, si iis qui tanto huic evidentiae acquiescere
nolunt, oculos habent et non vident; aures habent et non audiunt; manus
habent et non palpant. Tamen unum motivum credibilitatis, quod suppeditant
miracula, attingam brevissime, quia alibi tractanda de iis pertractatio
est. Itaque Ecclesiam catholicam Romanam esse veram Dei, et Christi Ecclesiam
probant haec innumera demonstrans miracula, patrata [illegible]
habenda est, ut vera Dei et Christi Ecclesia, cujus Religionem Deus ipse,
qui nec falli, nec fallere potest demonstravit et confirmavit signis manifestis,
et miraculis veris quae sunt [illegible] quasi Dei facta [illegible] verissime
ajente: sicut una consuetudo naturae, ita alia potentiae facta etiam
aliquando [illegible] Ideo vera haec propositio est, et quotquot sunt in
[illegible] Ecclesia vim miraculorum in probanda vera Religione
sentientes, miracula aliqua confingere, et ostentare conati sunt.
Vim eandem miraculorum probe intelligens Richardus de S. Victore
lib. 1 de Trin. cap. 2 ita loquitur: Domine, si error est,
a te ipso decepti sumus; ista enim dogmata catholicae
Ecclesiae nobis sunt tot signis, et prodigiis confirmata, quae nonnisi
per te fieri possunt. Jam vero certum est et evidens evidentia moraliter
[illegible] in confirmationem catholicae Religionis a Deo, [illegible] ordinando ab
initio christianae Religionis ad nos usque patrata esse vera, et
indubitata miracula quamplurima certissime sunt, quae in primo
seculo patrata leguntur in Evangelio, et actis Apostolorum (tamen
jure postulo hic nobis esse, quae in illis narrantur libris historica fide
digna) item plura ex iis, quae in historiis Ecclesiasticis reperiuntur,
plura saltem eorum, quae a Patribus [illegible] referuntur
apud [illegible] Bellarminum de notis Ecclesiae lib. 4 cap. 14. Et
id spectat ad saecula posteriora, quae ibidem ab aliis historicis fide
dignis relata perhibentur, quaeque in [illegible] Dei beatificationis.

et hi libri canonizatione adeo severo examine probantur atque maturo, ut nequeant nisi a pertinace prudente indubie vocari. Quis sapiens, et non intelliget haec?

Nunc altera primae Arabotinii propositio ostendenda est; videlicet Ecclesiam Catholicam Romanam turpissime in fide errare, nisi ipsa verus et legitimus judex sit librorum canonicorum, et certa regula ad libros vel in sacrum numerum recipiendos, vel ex eo numero expungendos. Verum haec propositio non tam probanda, quam explicanda est breviter. Et sane quinam in fide error turpior, quam Ecclesiam proponere libros tanquam sacros, canonicos, et Verbo Dei plenos, velle, ut omnes Christiani Scripturae omnes comprehensas in illis doctrinas pro divinis habeant, et ex fide credant? Quodnam erroris monstrum formidabilius, quam Ecclesiam eandem Tridenti in Concilio Oecumenico congregatam libros canonicos nominasse et eos, qui libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, et in veteri vulgata latina editione habentur, pro sacris et canonicis non susceperit anathemate percussisse, si de libris canonicis ferre judicium illa nec debet, nec potest? Si ergo Ecclesia, quia de libris canonicis ferre judicium non potuisset, ferendo judicium erravit turpiter, errare autem non potest, manifesto colligitur, eam judicem esse librorum canonicorum, et certam regulam ad libros vel in sacrum numerum recipiendos, vel ex eo numero ejiciendos.

Atque ex his inferimus judicium hoc ad nullum privatum Ecclesiae civem pertinere, tum quia quae argumenta probant, hoc judicium Ecclesiae Romanae Catholicae concedendum esse, eadem non probant illud tribuendum esse particularibus Ecclesiae membris, tum quia quemadmodum in [illegible] republica gravissima judicia non permittuntur privatis hominibus, sed legislatores desiderant, ita nec in Ecclesia quae divini judicia hanc permitti privatis civibus possunt. Itaque cum

eorum qui dissidium haberent hanc sibi judicandi potestatem pari ratio-
ne vindicarent. Verum haec evadent clariora eis, quae dicturi su-
mus non ita multo post, quum rejiciemus haereticos eos, qui Scripturas
sacras interpretandas ea ajunt Spiritu privato singulorum Christianorum.

Verum contra heterodoxi, et pro suo in Ecclesiam Catholicam
odio clamant non posse eam convenire judicium de libris Canonicis. Eccle-
sia inquiunt, non est superior scriptura, sed extollitur supra verbum Dei,
et supra Deum ipsum. Nemo a judicio [illegible] fore [illegible] superior sit.
Confirmant Scripturam requirant ne in Ecclesia habere certitudinem [illegible]
non est regula Scripturae, sed potius Scriptura est regula, quam Ecclesia sequi
debet. Quippe Ecclesia nititur verbo Dei.

Atque, quae infirmant [illegible]. Duplex theologi [illegible]
distinguunt, [illegible] in praesenti instituto, alterum potestatis, et jurisdictionis,
quo quis damnatur, vel absolvitur, quale est judicium [illegible] in hoc sibi
[illegible] alterum discretionis et doctrinae qua unum ab altero discernitur et
ut verum proponitur, quale [illegible] quaedam,
cui [illegible] tantum [illegible] divinarum. His
primum illud judicium requirit jurisdictionem superiorem, ad illud [illegible]
[illegible] discernendi [illegible] Ecclesia [illegible] de libris
Canonicis. Certe Petrum et successores jussit Christus pascere agnos: pasce
agnos meos, pasce oves meas [illegible] posse [illegible]
[illegible] intrinsecam, et [illegible]
[illegible] infallibili auctoritate [illegible]
[illegible]
quae reddit nos certos, in iis contineri verbum Dei: Ego vero Evangelio non
[illegible] auctoritas [illegible]
[illegible]

[illegible] clamant [illegible] juxta Catho-

[illegible] scripturae [illegible] per judicium Ecclesiae infallibile, et [illegible] infallibile [illegible] per [illegible] scripturas in circulum vitiosum.

[illegible] nos per [illegible] [illegible] qui [illegible] ab ignoto ad [illegible] argumentamur [illegible] a non admisso ad non admissum [illegible] [illegible] nobis non [illegible] alterum ex altero nota, sive admisso colligimus et quidem [illegible] ratione. Nam si Scripturae sacrae existentiam [illegible] per Ecclesiam, Ecclesiam non probavimus ex hisce scripturis, sed signis [illegible] notissimis aut [illegible] [illegible]. [illegible] quomodo certum [illegible], et [illegible] nos in vitioso [illegible] non [illegible]. [illegible] postea [illegible] argumenta nos [illegible] scripturis [illegible] pertinent stabilienda, [illegible] motivis manifestissimis [illegible] demonstravimus Ecclesiam catholicam Romanam esse [illegible] posse, atque [illegible] canonicis [illegible] proponerent. [illegible] quaeso [illegible] ne [illegible] hos [illegible] argumenta petamus ad ea, quae ad Ecclesiam spectant, stabilienda? [illegible] quod, [illegible], [illegible] [illegible] habentes [illegible] Ecclesia catholica [illegible] Scripturas, quemadmodum [illegible] [illegible] Ecclesia [illegible] legitima [illegible].

[illegible] Articulus V.

[illegible]

[illegible] fundamenta [illegible] [illegible] Verbum Dei infallibile [illegible] Ecclesia [illegible] [illegible] [illegible]

tuendi primum locum theologicum, quod Ecclesia super hac re audivit, quemadmodum sequens ostenditur

Conclusio I

Vulgata nostra latina editio est authentica

saltem quoad ea, quae dogmata fidei et instituta morum continet

Constat ex Sessione quarta Concilii Tridentini, in decreto de canoni-
cis Scripturis ubi haec: „Sacrosancta Oecumenica et generalis Tridentina
Synodus in Spiritu Sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem tribus
Apostolicae Sedis legatis, hoc sibi perpetuo ante oculos proponens, ut sublatis
erroribus puritas ipsa Evangelii in Ecclesia conservetur, quod promissum an-
te per Prophetas in Scripturis sanctis, Dominus noster Jesus Christus Dei Filius proprio
ore primum promulgavit, deinde per suos Apostolos tamquam fontem omnis, et
salutaris veritatis, et morum disciplinae omni creaturae praedicari jussit;
perspiciensque hanc veritatem et disciplinam contineri in libris scriptis et
sine scripto traditionibus, quae ex ipsius Christi ore ab Apostolis acceptae, aut
ab ipsis Apostolis, Spiritu Sancto dictante, quasi per manus traditae ad nos usque
pervenerunt, orthodoxorum Patrum exempla secuta, omnes libros tam Veteris,
quam Novi Testamenti, cum utriusque unus Deus sit auctor, nec non
traditiones ipsas tum ad fidem, tum ad mores pertinentes, tamquam vel ore-
tenus a Christo, vel a Spiritu Sancto dictatas, et continua successione in Ec-
clesia catholica conservatas, pari pietatis affectu ac reverentia suscipit et ve-
neratur."

Ne cui vero dubium oriatur, quinam sint, qui ab ipsa
Synodo suscipiuntur, sacrorum vero librorum indicem huic decreto adscriben-
dum censuit. Sunt vero infra-
scripti: Testamenti veteris quinque Moysi, id est Genesis, Exodus,
Leviticus, Numeri, Deuteronomium; Josue, Judicum, Ruth, quatuor Regum, duo Parali-
pomenon, Esdrae primus et secundus, qui dicitur Nehemias, ...

[illegible] ab Spiritu [illegible]
[illegible] scriptor [illegible]
[illegible] prophetae minores
Osea, joel, Amos, Abdias, Jonas, Michea, Nahum, Abacuk, [illegible]
[illegible] Malachias [illegible]
[illegible]
[illegible] et [illegible] Actus [illegible] a Luca Evangelista
[illegible] Apostoli [illegible] Romano
[illegible]
[illegible] item [illegible]
[illegible] Petri [illegible] Iohannis Apostoli [illegible]
[illegible] Apostoli [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] rationem
sit. Verum ergo Concilia [illegible] perfecta, [illegible]
ma [illegible]
tunt, absque ulla haesitatione [illegible] vulgatam nostram editio
nem [illegible] authenticam, saltem [illegible]
[illegible] Concilium Tridentinum [illegible]
[illegible], de Editione, et [illegible]
[illegible] respondent [illegible]
[illegible] Latinis editionibus [illegible]
[illegible] authentica habenda sit in
[illegible], et doctrinis [illegible]
[illegible]
[illegible] disputationibus [illegible], et expositionibus pro authen

[illegible]

[illegible] Tridentino [illegible]

[illegible]

et [illegible] deutero canoni[illegible]

[illegible] tamen vere [illegible] Apostolica [illegible] non tamen

[illegible]

[illegible] omnia [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] Joannes,

[illegible] epistola [illegible] primo Jo[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

sunt et alias quidam, [illegible] non extant

[illegible]

[illegible]

[illegible]

temporis [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] antiqua [illegible] Hieronymi [illegible]

[illegible]

[illegible] Hieronymum [illegible]

[illegible]

emendata et translatum ab antiquo interprete ex editione S. Luciani M.

Propositio tertia. [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible]

et [illegible] [illegible] non habere ex [illegible] Hieronymi, sed ex antiqua

translatione, cujus auctor ignoratur

Propositio quarta [illegible] ex Hieronymi translatione ex

hebreo habemus in editione vulgata.

Articulus VI.

De multiplici sensu Scripturæ Sacræ.

[illegible] Scripturæ sensus primus est sensus literalis seu

historicus [illegible] verba [illegible] præsefenent sive verbis propriis [illegible]

sive non [illegible] sensus parabolicus ad literalem refertur [illegible] literalis

[illegible] figuratum, [illegible] quod dicitur [illegible]

sensus literalis [illegible] in loco quo [illegible] corporis [illegible] virtus,

[illegible] potentias

[illegible] quandoque textus multiplex sit ex sensus literalis, ut docet

[illegible] cap. 18, [illegible]

[illegible] paschali [illegible]

[illegible] quod quidem [illegible]

[illegible] cap. [illegible] interpretatur [illegible]

[illegible] *[illegible] [illegible] [illegible]* [illegible] dictum

refert S. Mattheus cap. [illegible]

[illegible] sensus [illegible] quo res significata per voces iterum

[illegible] significant, et triplex vulgo [illegible] allegoricus, moralis

seu tropologicus et anagogicus

[illegible] in novo testamen

[illegible]

[illegible]

ad locum sanctissimi ad [illegible] [illegible] proximae, [illegible].

[illegible], seu [illegible] [illegible] verba aut facta referuntur [illegible] aliquid [illegible] pertinent ad mores. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] bovi triturant, [illegible] [illegible] [illegible] operarium mercede sua [illegible] [illegible] cont. 9. v. 9

Anagogicus e[st], quando verba, seu facta, eriguntur ad cogitationem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] requiem meam, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] terra promissionis [illegible] spiritualiter referuntur ad vitam eternam, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] memoria [illegible] [illegible] versibus exprimuntur.

Litera gesta docet, quid credas allegoria,
Moralis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] paradisi [illegible], [illegible] fluvius indicant.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hausta
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] formanda [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible] allegoria [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]

[illegible] [illegible] alia doctorum [illegible] [illegible]

iatur accommodatitius, et [illegible]

neque immediate neque mediate [illegible]

ac de [illegible] nullum mundum [illegible]

[illegible] analogice et [illegible]

verbis adjectis, et in tempore [illegible]

[illegible] de Noemo prolata [illegible]

[illegible]

Articulus [illegible]

De modo, quo [illegible]

[illegible]

[illegible] prima [illegible]

[illegible]

Observa [illegible]

operatione [illegible] revelatione [illegible]

assistentiam [illegible] revelatio proprie [illegible]

facta divinitus de [illegible]

seu inclinatio interior, qua Deus [illegible] et [illegible] ad [illegible]

et ad de [illegible], non [illegible] assistentiam [illegible]

[illegible] singulare [illegible], ut auctor sacer nihil

[illegible] falsi scribere possit [illegible] et inspiratione divinam

[illegible] quo [illegible]

[illegible] modo [illegible] definitione [illegible] Joannes

11. v. 50, nempe dixisse Caipham expedit vobis, ut unus homo moriatur pro

populo, non [illegible]

[illegible] revelationem et inspirationem [illegible]

eam, cujus [illegible], et [illegible] pro

phetae cum narratione sua auctoritatem conciliavit [illegible], aut qui

[illegible]; et in eam

Deus qui B. Ludovicum Confessorem [illegible] caeleste regnum [illegible] pervenire docuisti [illegible] in proximos charitate mirabiles [illegible] dignaris: concede nobis [illegible] imitari quod colimus et [illegible] virtutes [illegible] in [illegible] coronari cum ipso mereamur in caelis. Per D.

[illegible] Confessoris [illegible] protegis, [illegible] in [illegible] quoque [illegible] Per D.

[illegible] et carnis mortificationes spiritu [illegible] Deo [illegible]

[illegible] X [illegible] Novis
[illegible] fere y [illegible] [illegible]
in primis [illegible]
Moriamur [illegible] et vita mea
Vita est cum Christo in Deo.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ut mentis et exemplo [illegible]
[illegible] Confessoris tui [illegible]
[illegible] omnes [illegible]
[illegible] ad [illegible] pervenire mereamur
Qui tecum vivit [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] omnia [illegible]
[illegible]
[illegible] Christi [illegible]

[illegible] pro me [illegible]
[illegible] aut facti [illegible]
[illegible] in mari: quae sunt verba
[illegible] idem signif. at
[illegible] mercede mea, ut exponit An
[illegible] factae essent de operationem
[illegible]
[illegible]
[illegible] in terra promissionis, spe
[illegible]
[illegible] juvando memoriae [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] e perendis [illegible]

Historiae [illegible], et [illegible] haustae
[illegible]
[illegible]
[illegible], et Ambrosius
[illegible]
Chrisostomus, et Gregorius [illegible]
Indubiis, aliaque locis caliginis [illegible]
[illegible]
At breviis, et facilis non à spernenda [illegible]
[illegible] exposita
[illegible]

dicitur accommodatitius, et dicendus est sensus qui scripturae sacrae verbis, neque immediate, neque mediate significatur, sed illis attribuitur ea ratione, quia possunt [illegible] materiae [illegible] et accommodari propter quamdam analogiam, et similitudinem. Sic haec scripturae verba; in [illegible] et in tempore [illegible] factus est reconciliatio, Ecclesiastici 44. v. [illegible] de Noemo [illegible] accommodatur [illegible] [illegible]

Articulus VII

De modo, quo Deus scriptoribus Canonicis dictavit Scripturam

[illegible] prima [illegible] distinguenda est [illegible] seu sententias, verba, et verborum structuram, seu stylum.

Observa deinde in scriptione sacri [illegible] distinguendi [illegible] operationem, videlicet revelationem, inspirationem, et specialem directionem, seu assistentiam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] divinitus de [illegible] seu manifestatio [illegible] seu inclinatio interior, qua Deus scriptorem movet et excitat ad scribendum et ad [illegible], [illegible] [illegible]. Assistentia vero seu specialis directio [illegible] Spiritus auxilium, quo fit ut auctor sacer nihil [illegible] [illegible] [illegible] et inspirationem divinam [illegible] [illegible] [illegible] homo; [illegible] modo [illegible] definitione, [illegible] maxima [illegible], quod refertur Joannis 11. v. 51. nempe [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] hoc [illegible] populo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] revelationem, et inspirationem distingui [illegible] in eam, cujus [illegible] canonicus [illegible] [illegible] [illegible], ut [illegible] propheta [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] verbis, [illegible] valuerabit: factus est sermo Domini ad me: [illegible] Deus; et in eam

[illegible] scriptores [illegible] non erant, quemadmodum autor libri [illegible] Machabaeorum [illegible] pro [illegible] sermonis, et si quidem bene et [illegible] hoc et ipse volemus; si autem [illegible] condonandum est mihi.

Prima circa inspirationem sacrae Scripturae [illegible] sententia prima tribuitur Anomaei, qui [illegible] quoad solam Scripturam [illegible] inspiratione et revelatione, ut refert Epiphanius haer. 76. [illegible] ex novo testamento petitio [illegible], Apostolus [illegible] dixit quid hi mihi novum testamentum [illegible]?

Secunda sententia, quae, ut refert [illegible], tribuitur Erasmo, et auctori anonimo cujusdam commonitorii, de quo in 11 et 12 [illegible] scripsi [illegible], [illegible] loquens [illegible] revelatione et inspiratione [illegible] indiciis [illegible] imaginandi [illegible] Prophetarum etiam falsis.

Tertiam sententiam, quae forte [illegible] appendix praecedentis, refert [illegible] manenti [illegible] etiam [illegible] hanc sententiam [illegible] Erasmum Episcopium et [illegible] Socinum, et Marcum Antonium de Dominis

Quarta sententia existimat prophetias et omnia fidei mysteria immediate revelata fuisse Scriptoribus Sacris, juxta illud Scripturae [illegible] 16 v. Beatus es Simon Bar Jona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in coelis est; historias vero, et caetera, quae propriis oculis [illegible] scribi ab illis potuisse sine speciali [illegible]

[illegible]

[illegible] testamur et nuntiamus vobis, ait S. Joannes epist. 1. cap. 1. v. 1. et 2.; his tamen concedunt Spiritus S. specialem assistentiam fuisse necessariam, ne falli scriptores possent, imo etiam inspirationem concedere solent, quam distinguunt a revelatione proprie dicta, sicut inspirationem, non vero revelationem in suis definitionibus revelationis [illegible] conveniunt plerique Theologi.

Hanc etiam sententiam approbat inter alios Bonfrerius ac consentire videtur etiam Canus de locis Theologicis lib. 2. cap. 18. item et Belarminus de verbo Dei lib. 1. cap. 15. Alii Theologi [illegible] Doctores praesertim Scholastici [illegible] admittunt inspirationem, seu [illegible] non distinguentes inter revelationem presse acceptam, idest pro revelatione manifestatione rerum non antea revelatarum, et inspirationem, seu motionem excitationem ad scribendum veritatem, quae scribi vult Deus.

[illegible] supposita etiam tamquam vera hac postrema sententia, quam supra laudati [illegible] clamant, aliam se qui quaestionem an omnia Deus revelavit, et inspiravit [illegible] nonnulli, ne literas nominis [illegible], qui revelationem distinguere volunt ab inspiratione, et sententias tamen an materiae verba ipsa etiam et stilum [illegible] et sententias [illegible] revelasse canonicis scriptoribus [illegible]. [illegible] habeo communiorem sententiam, [illegible] in [illegible] non sunt [illegible], sicut non sunt [illegible] et [illegible] Doctores Theologi [illegible] sententias, et [illegible] non [illegible] et [illegible], quae [illegible] ab eodem Theologo [illegible].

Conclusio

[illegible] sententias in libris Sacris expressas revelavit sive inspiravit canonicis scriptoribus immo [illegible] revelare seu inspirare [illegible] [illegible] inclusionem certum dogma saltem quoad veritates [illegible]

pernaculis, et ad fidem spectantes. Probari autem solet primo ipsius Scripturae quae de rebus, et sententiis saltem agunt huiusmodi, dicit tunc, vel factus est sermo Domini ad me, etiam quando res ibi et sermo est de rebus, quae experientia constabant. Alia scripturae testimonia dabo infra in probatione alterius partis conclusionis.

[illegible] sunt PP. testimonia [illegible] [illegible] praesertim, sed [illegible] hoc, scriptura quidem perfectae sunt, quippe a verbo Dei et spiritu eius dictae [illegible] Irenaeus lib. [illegible] adversus haereses cap. [illegible] Omnis quidem apud nos seu nova sive vetus Scriptura [illegible] divinitus afflata prodit ait S. Epiphanius epist. ad [illegible] [illegible] Idem epist. 87 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Scriptura [illegible] [illegible] quae [illegible] [illegible] appellantur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut nullum [illegible] auctorem scribendi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] probabile quia certum habe[illegible] res saltem et sententias ex [illegible] inspiratione [illegible] et ut infra patebit.....

Suffragatur et [illegible] Theologorum quia [illegible] [illegible] Scripturam Sacram [illegible] sententias partim revelatas, partim non revelatas; in Deum [illegible] [illegible] inconveniens sequitur impossibilitas et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] multis [illegible] sententiis, et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cum aliis [illegible] partibus Scripturam Sacram appellandos fore recte sentirent Theologi.

Ostenditur pars secunda, de cuius veritate non licere ambigere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ponam verba mea in ore tuo, Isaiae 51. v. 16 [illegible] verba mea in ore tuo, Ieremiae [illegible] [illegible] 31 vers. 2 [illegible] [illegible] verba mea, quae [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible]

nec ita fiunt, Matthaei 10. v. 18 et cap. 10. v. 19. cum autem tradent vos nolite cogitare quomodo aut quid loquamini. Dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. Nunc pondera textum, nunc pondera textum: [illegible] de sententiis, [illegible] verbis, [illegible] modo loquendi [illegible] sollicitos voluit Apostolos suos, imo ne cogitare quidem. [illegible] ergo erat, et promisit utrumque et quid loquerentur et quomodo [illegible], ac sententias, et modum, seu verba.

[illegible] Pater, S. [illegible], qui in prooemio libri de Spiritu S. [illegible], [illegible] = Summo [illegible] istam instantia vigilantiae [illegible], [illegible] ex iis, [illegible] per universum [illegible] Deum praedicantes, [illegible] relinquere. [illegible] S. Hieronymus [illegible] in caput 4. [illegible], nihil temere [illegible], [illegible] Scriptura [illegible], et [illegible] [illegible] consentiunt [illegible] Hieronym. in caput 5. Matthaei et in caput 3. epist. ad [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] S. Augustinus in [illegible] [illegible] deferre [illegible] ob verba, et [illegible], quia Spiritus.

[illegible] ipsa [illegible] [illegible] [illegible] est: [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] et veram [illegible] imagine [illegible] in [illegible] compositione [illegible] compositionis, si Deus singula etiam verba inspiravit et [illegible] S. eidem Apost. 2. [illegible] [illegible] sermones [illegible], non autem scientiae [illegible] sententias [illegible] et [illegible] sententia Apostoli [illegible] sermone [illegible]

[illegible] exponens S. Hieronymus ait, hoc ideo dictū a Paulo, quia non erat multum graeci sermonis peritu[s]

Confirmant facti scriptores non uno, eodemque modo, sed plane diverso: alii quidem ornato, alii minus eleganti sermone scripserunt [illegible] Apostoli, et Evangelistae teste S. Hieronymo epist. [illegible] in referendis testimoniis veteris testamenti non semper eandem sermonis [illegible], sed [illegible] quandoque sensum suo arbitrio indicare [illegible] verba [illegible] non [illegible] et verba [illegible] a Divino Spiritu [illegible] [illegible]

(Fac. [illegible]) [illegible] ecclesiastici [illegible] non [illegible], [illegible] enim [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], qui [illegible], [illegible] inspirante et insuper dirigente Divino Spiritu, sed tale verba [illegible], qui ante scriptionem sacrorum librorum naturali industria comparatus erat [illegible] [illegible] spirabat Spiritus [illegible] auctoritas juxta modum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] inter inspirationem scriptoris canonici notā, et inspirationē [illegible] ignotam.

(Fac. [illegible]) Beatum Paullum [illegible] [illegible] sententias. Sic [illegible] [illegible], qui [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible] Pauli sermonem, qui [illegible], eloquentiae vigeret, et cum vellet [illegible] [illegible] polleret, simplici [illegible] stilo [illegible] [illegible], ut [illegible] juvarentur lectores, et doctrinae non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] S. [illegible] [illegible] lib. 5. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] me imperitum [illegible] sermone et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] imperitum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Paullum [illegible] sermone [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Atque similiter [illegible] primā partem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] ut [illegible] [illegible]

veritas diverso verborum apparatu utilius proponeretur, quemadmodum non semel contingit, et venit, idemque scriptor aut noviter variis modis resbat, et proponat. Unde S. Aug. in psalm. 40. una, inquit, eademque res intendim multis modis dicitur, ut mos praedicandi propter fastidia varietur, et propter concordiam fides teneatur.

Conclusio.

Quoniam non tantum opera [illegible] ex illo ex omni [illegible] unanimi sententia de revelatione, et afflatu Spiritus S. quoad omnes res, et sententias a primis illis scriptoribus canonicis conscriptas; adeo ut certum dogma sacrae Scripturae in rigore acceptae contrahendum videatur ad solas fidei, et morum veritates, ut ut concedere quidem deceat divinam supernam humanam assistentiam respective ad omnes [illegible] res, et sententias: quamquam de supernaturali afflatu minus certum sit [illegible] verba ipsa primitus scripta, de quo sunt palam controversiae: necnon ex hoc etiam elucet, quod sapienter [illegible] dicentium Patres [illegible] dogmaticam definitionem authenticitatis vulgatae latinae editionis contraheres voluerunt et [illegible] verbis [illegible] ad solas causas fidei et morum. Ita ordinem [illegible] et [illegible] tionem, et Scripturam [illegible], quae tamquam divinum testimonium ad Theologiam et catholicam fidem firmandam, aut falsam [illegible] non [illegible], verificatur, in ipsis authenticis originalibus primitus conscriptis forte contrahere [illegible] causas fidei et morum; manifestum fit sapiens [illegible] [illegible] [illegible], si nedum [illegible] [illegible] vulgata editionis authenticitas, tamquam textibus originalibus, [illegible] quoque [illegible] dogmaticam definitionem non extendendi [illegible] et derivandi ultra res et sententias de fide, et moribus.

[illegible] qui existimant intentionem Concilii ex [illegible] [illegible] latinam editionem [illegible] [illegible] eo sensu, quod scriptura originalis [illegible] quoad sententias [illegible] [illegible] [illegible] ita ut ne in minima quidem circumstantia ab originali [illegible] [illegible]

adverret, ut Suarez, Valentia, Serarius aliique multo plures ut pote
d.d. catholici Tridentinam definitionem contrahunt docent ad dogmatica
fidei et morum doctrinam. Vide Melchior Canus de locis theol. lib. 2.
cap. 13. conc. 1. ubi docet editionem hanc fideliter esse retinendam in his
omnibus, quae ad fidem et mores spectabunt. Et Andreas Vega lib. 15
in concilio Trid. cap. [illegible] sessioni illo, in qua aderat, et praesens
interfuit de editione vulgata disputans ait: Synodus non approbavit
menda, quae linguarum periti et in [illegible] mediocriter versati in
ea deprehendunt. Caeterum voluit eam autenticam haberi ut certum
omnibus esset, nullo eam defoedari errore, ex quo perniciosum aliquod dogma
in fide et moribus colligi posset, atque ideo adjecit, ne quis illam quovis
praetextu rejicere auderet. Citam fuisse sacrosanctae hujus Synodi
sententiam et probet, sic prosequitur: et hanc fuisse mentem synodi,
nec quidquam amplius statuere voluisse ex verbis ipsis, et ex [illegible] con-
tinuatis approbationis concilii potes colligere. Et ne multa de his, ver-
sime possunt hic allegari amplissimum et reverendissimum [illegible]
[illegible] cardinalis de pietate et de litteris et studiis omnibus optime
meritum qui illi sessioni et aliis omnibus praefuit, ac proinde quidquam
illius decretum firmaverat et postea nec opinor semel, mihi testatus est
nihil amplius voluisse Patres firmare. Idem scribunt plurimi alii
viri doctissimi. Et sane si ea mens concilii fuisset, vulgatam editionem
latinam declarare autenticam usque ad omnes phrases et vocum sententias
suas et minutissimas particulas quibus utitur, ut eam etiam inemendatam
[illegible] Scripturam suscipiendam censeret, quam postea pene [illegible]
mandarunt correxit Ecclesia et sub anathematis poena damnare quotquot
versione illa vetere uterentur, eamque admittere repugnarent.

Articulus VIII.

De Scripturarum obscuritate

Apertam, et facilem esse scripturam sacram asserunt Novatores, ut Lutherus, et Brentius, qui in prolegomenis contra Petrum a Soto, negant [illegible] scripturam esse obscuram, ideoque interpretatione indigere. Et infra: impiis, et incredulis tantum scriptura obscura est, non autem vere credentibus. Sed non conveniunt sibi: Lutherus enim lib. de Conciliis ait: ante viginti annos coactus sum contemnere omnia commentaria, quum Scriptura legenda esset in Scholis, et magno sudore veram, et germanam sententiam quaerere. Quanto fuisset laudabilius [illegible] [illegible] et Ecclesia quae est columna, et firmamentum veritatis. Contra Orthodoxi [illegible] docent Scripturam multis in locis obscuram esse, et cum David e psalm. 118. v. 34. Deum deprecantur: da mihi intellectum, et scrutabor legem tuam.

Conclusio Catholica

Non est tota scriptura, ut volunt aliqui Novatores vociferantur, clara, intellectu facilis, quaeque lectore, et interprete non indigeat, sed plurimis in locis intellectu difficilis est.

Probatur primo ex Scripturis ipsis. Faciem tuam illumina super servum tuum et doce me justificationes tuas. ita [illegible] [illegible] alloquitur David psalm. cit. quamvis vir infidelis non esset, quamvis scripturam quae tunc erat [illegible] nosset, et plures [illegible] [illegible] [illegible] merito S. Hieronymus in epist. ad Paulinum sic ait: si tantus propheta tenebras ignorantiae confitetur, qua nos putas parvulos, et pene lactantes inscitiae nocte circumdari. Praeterea Act. 8 Eunuchus reginae Aethiopum veniebat in Scripturis [illegible] diligenter et legebat, et [illegible], et [illegible] erat, et Hieronym. [illegible] in epist. ad Paulinum de studio scripturarum, et tamen interrogatus a Philippo, putas, intelligis quae legis? respondit, et

ostendo, ipsum nisi aliquis ostenderit me[illegible] neque 2 Petri 3

Apostoli? Verum ipse asserit in epist. Pauli quaedam esse difficilia intel

lectu, quae indocti et instabiles depravant, sicut et ceteras scripturas

Idem ostendi potest ex communi consensu Patrum, licet aliqui se aliter (?) a[illegible]

declarare, quod in omni latinorum aetate qui sacram scripturam et divina ver

sabant manu, et nocturna. Origenes itaq [illegible] intra [illegible] [illegible]

alii [illegible] veritatem viri scrutando scripturam intellectum ejus invenire

potuerunt, licet revera sit multis locis obscura. Et Aug. lib. 2 de do

ctrina Christiana cap. 6 multis inquit et multiplicibus obscuritati

bus et ambiguitatibus decipiuntur, qui temere legunt aliud pro alio

sentientes. [illegible] a[illegible] quod vel falso suspicentur non inveni

unt; ita obscure quaedam dicta densissimam caliginem obducunt

[illegible] hoc confirmat et ratio. Nam plura in scriptura revelantur

misteria [illegible] profundissima et [illegible] praesertim Trinita

tis et incarnationis. Multiplex item a scripturis [illegible] et [illegible]

etiam in eodem textu, etiam multiplex literalis, ut supra indicatum est.

Praeterea frequentes sunt metaphorae, aliique tropi, et figurae, quae

[illegible] veritatem

Sed [illegible] scripturae [illegible] claram esse [illegible] scripturam

ipsam [illegible] [illegible] hunc [illegible] [illegible]

[illegible] in [illegible] qui [illegible]

[illegible] excaecavit mentes [illegible] et non fulgeat illis

illuminatio evangelii gloriae Christi, 2. Cor. 4. Non itaque fideles

[illegible] obscuram [illegible] scripturam, [illegible] tantum

[illegible] etiam [illegible] scriptu

ram intelligendi [illegible] imperitis [illegible]

[illegible] ad [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] clara sunt [illegible] scripturae [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] interrogantibus [illegible] et respondit Xhus principium qui et loquor vobis, [illegible]

[illegible] obscuro [illegible] sermone ad fideles suos instruendos. Quarto [illegible] [illegible] quoq. presertim primitiva parem, in qua [illegible] Scriptura [illegible] vant manibus maribus etiam feminarum, ut de [illegible] liquet ex Grego- rio Nazianzeno, de Paulla, de Marcella, de Eustochia, Fabiola a- [illegible] ex Hieronymo. imo in puerorum manibus, ut de Origene con- stat ex [illegible].

At singulis respondendum. [illegible] et verba [illegible] Lucerna quidem, et [illegible] sed potissimum exposita atque exposi- ta. Praeterea non inficior plura esse in Scripturis quae sunt cla- ra, et perspicua ut praecepta decalogi [illegible] primi, et generalem na- tionem inspecta, aut etiam consilia evangelica. Verum hoc non [illegible], ne [illegible] valde dicamus in multis locis. Quod vero attinet ad textum Apostoli [illegible] Scriptura [illegible], et [illegible] considerata [illegible] de cognitione et fide in Christum. ita ut sensus sit. Quod permittere, ut multi pravis conceptionibus ex [illegible] id non [illegible], aut intelligant, quod debebant, et possent.

Neque hac in causa [illegible] sumus [illegible] enim prisci Patres et posteriores etiam Theologi, et [illegible] concedunt, [illegible] [illegible] Scripturae [illegible] prohibet [illegible] veteris editionis Latinae ab Ecclesia probatae? At lectio ipsa compro- bat Scripturas [illegible], et nihilominus [illegible] Allata in [illegible] lectione ratio theologica non movet. Nam decebat saltem in multis [illegible] dignitat. ministerium, et hierarchia in Ecclesia [illegible] ordina- ta ut alii essent magistri, alii discipuli et monet ipsa Scriptura. De- dit enim [illegible] Apostolos, quosdam Prophetas, alios Evangelistas alios autem Pastores et Doctores [illegible], in opus mini- sterii [illegible] Ecclesiae [illegible] praxis [illegible] Scripturam [illegible] sinit, [illegible] et [illegible] quae [illegible]

graeca lectio alter- cata in qua to [illegible] Principium au- dit casus accusati- vum quoq. Tyro- [illegible], sicut [illegible] etc. [illegible] Evangelium Liber [illegible], signatus ad va- [illegible] Scripturas; [illegible] Evangeli- [illegible] opus [illegible], quia miste- [illegible] praecipue Religiosas fe- minas [illegible] [illegible] [illegible] lecta non intellige- [illegible] in [illegible]

sit ut paullo ante inchabatur. Verum illud reprehendendum inferunt quia aucto-
res ad legis eas editiones et versiones corruptas, et suspectas. Quales sunt
nempe nonnullae ultramontanae editiones, et versiones a Novatoribus editae

Corollarium

Ex his quae dicta sunt manifestum sit controversiarum de rebus Scriptu-
rae obscuri Scripturam ipsam non posse esse judicem quemadmodum [illegible]
neque spiritum privatis [illegible] dandum aut [illegible] quia nam
Scriptura multis in locis profunda sit et obscura atque adeo intellectu
difficilis ac multa pariter sit hominum malitia et spiritus privatus non
[illegible] ad alter[illegible] experientia teste in hujusmodi judiciis
sit [illegible] et contrarius nec sola Scriptura neque solus spiritus
privatus neque Scriptura et conjuncta cum hujusmodi spiritu cla-
ram et distinctam de rebus controversis sententiam proferre ut quam
utraque pars dissidens clare intelligat, eique acquiescat. Hinc [illegible]
Scriptura in iis locis in quibus manifesta est, et interpretatione non eget
[illegible] et sententia ad Ecclesiam pertinendo et ut [illegible]
[illegible] quam Ecclesiam vocat columnam et firmamentum veritatis,
quam [illegible] ex sententia Christi Matthaei 18. [illegible]
[illegible] et [illegible] Nemo vero [illegible] Ecclesiam [illegible] judi-
cem controversiarum super intelligentia [illegible] Scripturae requirim
[illegible] excludere [illegible] interpretationem, [illegible]
[illegible] quae contraria Ecclesiae interpretationi, et communi [illegible]
intelligentiae non sit, [illegible] et Ecclesia.
[illegible] sicut [illegible] a multis sec[illegible]
[illegible] privatum spiritum Novatorum [illegible]
Viventis Ecclesiam non spernerent, non [illegible] contradictiones, neque
[illegible] et [illegible]
[illegible]

Ille objectamento, ego testimonium ab homine non accipio, reponas haec alia: vos testimonium non habetis, quia [illegible]

[illegible] in nobis ad Ludovicum [illegible] anno 1584 recenseret [illegible] 4. [illegible] inquiebat et Bellarminus anno 1583 numerantur pene innumerabiles Religionem propagantes ab uno [illegible] tero producentes [illegible]

Articulus LX

[illegible] autentia textus hebraici et graeci, ut nunc exstant et leguntur.

Animadvertendum nullum librum Sacrae Scripturae autographum sive hebraice, sive graece (aut forte latine) primitus conscriptum, qui in praesens [illegible] exstet: adeo ut de autographo Evangelii S. Marci, quod [illegible] postremis annis [illegible], et [illegible] asservari dicitur, graece ne an latine scriptum fuerit ab auctore controversia sit ut videre est apud Patrem Bernardum de Rubeis in commentariis in monumenta Ecclesiae Aquileiensis cap. 2. [illegible] scriptum ea, inquit, Venetus canonicus [illegible] lapide monuerat. Pro graeca pariter Scriptura pronuntiat Marcianus [illegible] in itinere Italico, quod ann. 16[illegible] [illegible] contra nunc reperiatur [illegible] Montfauconius [illegible] litteras etsi vix legi possint, characteres graeci codicis ea plurimum contendit. Hac ille. Ex primis [illegible] hebraicis originalibus, et graecis aut si quo alio idiomate conscripta sunt, exemplaria plura facta fuerunt, et innumera pene [illegible] in alias etiam linguas versiones et editiones. Nos hic agemus de textu hebraico, et graeco, qui nunc exstant, et leguntur.

Hebraicum textum etiam illum qui nunc legitur esse autenticum [illegible] innumeris testibus Bellarmino, Serario, [illegible] [illegible] vetiis, [illegible] omnibus, [illegible] velut veterem latinam vulgatam editionem excludant, quia [illegible] textui dissentaneam vel utrasque de novo [illegible] versiones, quas textibus originalibus consentaneas

[illegible] [illegible] vendite, et contra Orthodoxi Scriptores, ut Caro
lus 2 [illegible] cap. 12. [illegible] vero prolegomeno 4 in Evangelia,
[illegible] Carmones de Verbo lib. 2 cap. 2. [illegible] in prolegomenis bi
[illegible] cap. 12 [illegible] docent, textum illum ut nunc extat corruptu
[illegible] medium tenent, aut se tenere dicunt [illegible] corruptu
quidem esse hebraicum textu in nonnullis, non tm multis locis [illegible]
malitia [illegible] Et sane, cum legerem Bellarminu de Verbo
Dei [illegible], comperi illud ipsu conscere, errores qui haventur in textu
hebraico non magni esse momenti etenim non tanti, [illegible] momenti sunt
ejusmodi errores ut [illegible] et omne [illegible] pertinent [illegible]
[illegible] integritas [illegible] [illegible] [illegible] varietatum
dictionu in dictionibus quibusdam positio, quae sensu aut parum aut nihil
mutant. [illegible] vero [illegible] textum [illegible] Novatores [illegible]
[illegible] summam, et [illegible] absolute [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
extat in editione [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] exemplis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] multis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
V. 28. [illegible] servientes: quae enim codices [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
sunt [illegible] [illegible] placeat [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], et virgo [illegible] [illegible] [illegible] de terra [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] alo [illegible]enim, si quae [illegible] o[illegible], nisi asservantur alia loca ma[illegible] corrupta, quae quin [illegible] pars detrimento, aut [illegible] intellig[illegible] x [illegible] [illegible], [illegible] testamento graecum autentiae [illegible] [illegible] primus locus, qui dicitur a nonnullis ex corruptis, corruptus non [illegible] [illegible] saltem in [illegible] editionibus, quas habeo [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] temporibus [illegible], [illegible] hinc reprehen[illegible] [illegible], [illegible] vulgata latinae [illegible] [illegible] posteri[illegible] loca. [illegible] latinae [illegible] sensum aut [illegible], aut nihil in[illegible] et patet consideranti

[illegible] non sum qui [illegible] novum testamentum [illegible] immunem [illegible] sustinere, aut [illegible] [illegible] latinae editioni, quam approbavit [illegible], sed [illegible] [illegible], textum graecum [illegible] non [illegible] [illegible] aut [illegible] [illegible] omnes, hec dicta [illegible] sunt [illegible] [illegible] primo [illegible] [illegible] scriptura. [illegible] inter [illegible], [illegible] potest [illegible] vulgata [illegible], [illegible] intelligendi illustr[illegible], aut etiam [illegible] [illegible] aut [illegible] [illegible] textum [illegible] aut graeci, respondet [illegible] [illegible]

Conclusio

[illegible] et [illegible] [illegible] sunt [illegible] in autentia, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de autentia [illegible] [illegible] in nonnullis corrupti [illegible] [illegible] autentia [illegible], quam nulla [illegible] definitio, aut declaratio [illegible] [illegible] [illegible] sit, Catholicae Ecclesiae in Concilio Tridentino [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], et tantum veterem vulgatam [illegible] latinam [illegible] [illegible] textu [illegible]

et quo a suales nunc extant mentio praetermissit. Quod doctissimis viris bolarium, et numero suo concilio illi interfuit. Dibat ior, inquit, de exemplaribus aut quem aut variaries agebatur. Sentio inter tot editiones et nas, quas nostras secula pervenirent quanadixillis praestaret, sermo erat. ta ille prolegomeno 30 inclida disputatione de latina versione.

Subsit adhuc hominis

extremi, inquaerant hebraici textus babone. sacrum Scripturam summa cum religione servatum semper esse, nec ab habreis permissum, ut ab ullo depravaretur, ta quidem suadet, et persuadet unanimes judaeorum erga sacros libros. Addunt hoc evinci ipsi hei providentia quia si endare passa non esse, primum illud testamentum habreis omnino vitiari, ab iisque veritatem discedere.

Enim respondeo ac mimi ... quae partes non concederejudaeis diligentiam tantam in conservanda ... puritate et integritate, nullus ut ... mixta ... sit. Et sane quemadmodum religio non abstinuit judaeos a crucifigendo Christo vero Messia qui tot signis manifestis suam confirmaverat doctrinam et ostendebat esse Deum et ... ita ... et religio qua ... inter libros sacros permittere potuit illis ... ut Scripturam Sacram praesertim in iis quae ... Messiam fuisse probant depravarent, ... malitia ... sustare ... libris ... capitis ... a ... veritatem, ut ... tate, ... contigisse id sinon malitia, et cavta inanaria judaeorum.

... habet confirmatio ... sententiam ... et permadine ut inde ...

a Mosis aevo hoc codices vitiarentur, qua permisit, ut idem populus in captivitatem duceretur, postea sceptro privaretur ac per universum orbem dispergeretur, sicut nihil eventus aborant circa misteria incarnati, et incarnationis quibus eorum codices corrupti dicuntur. Imo [illegible] providentiae consentaneum erat, hoc scripturarum ornamentum maximorum judaeis auferre, illudque in novam Christi transferre Ecclesiam, ut videlicet in illa solum incorrupti essent libri Sancti, eademque certo autentica et vera fidei regula, ubi est novae religionis magisterium: quod innuerunt in Evangelio Matthaei cap. 21. v. 43 auferetur a vobis regnum Dei et dabitur genti facienti fructus ejus; [illegible] exponunt juxta sententiam plurium, et praecipue Ireneum apud Lamprenium in prolegomenis cap. 6. sectione viginti, et ultra Sacrae scripturae volumina quorum vix superest nomen in illis codicibus [illegible] nos habemus. Non ergo alienum erit a divina providentia permisisse, ut judaei corruptos habeant codices suos, praesertim quia nobis satis [illegible] sciendo sapiendo quod detegatur et emendetur corruptio cum laude christianae religionis et dedecore judaeorum

Objicitur adhuc [illegible] eiusdem textus hebraici [illegible], ut [illegible] in [illegible] interpretatum esse antiquissimam [illegible] Bellarmino dicens: [illegible] primo Theologi [illegible] [illegible] testamenti veteris [illegible] illi [illegible] [illegible] genuina, adeo et vivissime ut ex communi [illegible] sententia [illegible] [illegible] illo optimo [illegible] et [illegible] modo assistente [illegible] no [illegible] ut non [illegible] prophetae fuisse [illegible], cui testatur Bellarminus de verbo Dei [illegible] [illegible] in [illegible] cap. [illegible] praeter [illegible] vat [illegible] admirandum 72 [illegible]

rima in hanc rem ponderat momenta gravissima praesertim quod sic hujus versionis testimoniis usi sint ipsi etiam Apostoli, et Evangelistae [illegible] quae forte admovenda est in variis exemplaribus [illegible] temporis, [illegible] sive tum incuria, sive etiam malitia [illegible] nunc vetustissimus Codex Vaticanus studio et opera Antonii Caraffae Cardinalis amplissimi, et Bibliothecarii in lucem editus. De cujus integritate et praestantia fidem facit doctissimus Cardinalis Baronius in apparatu annalium num. 104. Et quod caput est, codicem istum auctoritate sua comprobavit et emendavit Sixtus V, qui eo diplomate commendat editionem graecam etiam testamenti veteris juxta LXX interpretes ex illo potissimum codice fide elaboratam, [illegible] Pontifex in suo [illegible] diplomate duo praescripsit, ut videre est apud [illegible] in prolegomenis.

Denique, ut illa editio ab aliis recipiatur [illegible], [illegible] textus hebraeus et editio graeca LXX interpretum adhuc extant. Vera sententia [illegible]

Ad negandum [illegible] editionis [illegible] et [illegible] multis partibus imminuta, ut [illegible] Antonius [illegible] in [illegible] multo [illegible] LXX [illegible] magna parte et [illegible] caret. [illegible] membrana a genesios initio [illegible] caput 47, et a primo [illegible]

De [illegible] Pontifex [illegible] non [illegible] editiones ex [illegible] quas apparent vulgatam editionem latinam, [illegible] in [illegible] authenticam, [illegible] [illegible] hanc editionem [illegible] multorum [illegible]

è iis græcis bibliorum exemplaribus, quæ hisce aliquot seculis extiterunt, et quæ in Aldinis, Basileensibus editionibus sunt, itemque in Complutensibus, et regiis bibliis, nondum tamen ex omni parte sincera, et incorrupta. Hac. Severius. Distinguere scilicet oportet, ut alibi etiam dicitur de quibusdam aliis operibus, duplicem Ecclesiæ approbationem, generalem, specialem alteram. Prima significat opus non esse corruptum ac pravum, et manifestos errores non continere, operique et ipso peculiarem quandam tribuit excellentiam super alios, qui ejusmodi non gaudent approbatione. Altera est definitiva, et dogmatica, qua scilicet doctrina aliqua post diligens, et maturum examen, et spiritus S. inspiratione, aut specialissima assistentia proponitur fidelibus tamquam revelata cum obligatione eam credendi. Priori non posteriori approbatione Sixtus V commendat insignitè editionem illam græcam, et latinam..

Objiciunt 3º usum utriusque textus. Nisi textus hebraicus, et græcus habendi essent tamquam incorrupti, et puri non expediret, imo neque liceret ad illos recurrere, ut vulgata latina ratio intelligeretur, quod tamen observatur more Ecclesiæ, ac praxi Accademiarum, in quibus juxta Clementinam primam de magistris, et constitutionem bullam, quæ incipit Apostolicæ servitutis, ordinarie excoluntur studia linguarum orientalium præcipuè hebraicæ, et græcæ, videlicet ut recte exponantur, et illustrentur cœlestis Scripturarum thesaurus.

At nihil est in causa cur viri docti, et periti veterum textuum hebraici, et græci lectio, quamvis non in omnibus hanc quamquam incorrupti dicant, ille et prius præmoniti, et imbuti sint doctrina sana, et orthodoxa, possunt in aliquo rerum recurrere ad eos fontes utiliter; et primo et potissimum quando in vulgata nostra autentica verbum ambiguum, aut locus obscurus, aut alia difficultas occurrat, vel quando in illis ex vi expressius exprimitur energia, et proprietas vocabulorum. Secundo quia ipsis textus est cum hostibus catholicæ fidei

qui vulgatā nostrā rejiciunt, et textus hebraicos, et graecos admittunt, ii ex iis, me de vere argui, et convinci possunt. Nā, ut habet gravis sententia S. Ioannis Chrisostomi in demonstratione quod Christus sit Deus, erga gentem convincemus non aliunde quam ex iis, quae inter nos, et illum in confesso sunt et quae in eadē revocare nequit. Ita etiam cum haereticis ex communibus principiis disputandū e.

Articulus X

Apendix necessaria

Quando unum sit debeat revelatum in alio, et credendum sit fide divina.

Es res magna, et sedula attentione dignissima ad intelligendas Scripturas, imo etiam definitiones conciliorū. Igitur diligenti examine invenies [illegible] ... modi primo quatuor modis (quantum ad rem praesentē facit) unum in alio contineri. Primo formaliter, quando scilicet unum e formaliter alterum, ut definitum, et definitio, e. g. homo, et animal rationale; ut constitutum, et constitutivā, aut ut essentia, et pars essentiae, e. g. ... in hoc genere ido [illegible], quando alterū se habet instar essentiae, alterum vero, quod in alio contineri dicitur, instar proprietatis, ut praedicatum [illegible] in hoc alio aut reale. Tertio realiter, quando alterum praecise identificatur alteri, ita ut neque unū sit formaliter alterum, neque ... illius, aut proprietas, ut Omnipotentia, et justitia. In hoc (etiam aliud quod virtualiter continetur in altero pro dicē, inde in alio et physice contineri. Quarto connexive, quando scilicet ea inter se quamvis revera distinguuntur, ita connectuntur, ut unū necessario trahat alterū, adeo ut nequeat esse sine altero, eo quidem sensu, quo connectuntur ... in fundamento connexo intelligitur ... modo contineri terminus, cum suo fundamento connectitur.

Praecognoscendum, quando idem objectum revelatum bifariā dici

posse veritatem fidei, nempe quoad se, et quoad nos sive ut alii loquuntur, remote, et proxime. Quoad se, et remote, dum veipsa, et coram Deo, ut ajunt, reverâ, illud objectum est revelatum. Quoad nos, et proxime quod etiam nobis sufficienter manifesta, et nota est revelatio seu quando nobis est evidenter credibile objectum, seu veritatem aliquam esse a Deo revelatam. Ad habendam autem evidentem credibilitatem revelationis, sufficit moralis scientia revelationis. Quamquam enim divina fides est metaphysice certa et infallibilis ex testimonio Dei falli, et fallere nescii non postulat tamen evidentiam physicam, eo minus metaphysicam de existentia revelationis, ut tradit recepta sententia.

Praecognoscendum tertio objectum aliquod revelari posse jam explicite, jam implicite. Revelatio explicita dicitur illa, qua disertè et expresse revelatur objectum, et veritas aliqua puta: Verbum caro factum est, aut etiam si libet Christus est homo. Revelatio implicita dicitur illa, qua Deus unum revelat veluti in alio, sive per aliud sic in praedicta veritate Christus est homo supponitur implicite revelari eum intellectum, et voluntatem humanam habere. Utraque porro hac revelatio potest esse vel formalis, vel virtualis, vel realis. Revelatio formalis ea dicitur qua aliquid revelatur in se ipso, et non vero expresse, et distincte et sic recidit in revelationem explicitam, vel revelatur tamquam pars formaliter contenta; et sic in dicta revelatione Christus est homo, revelatur Christum esse rationalem: et in propositione, omnis homo ab Adamo descendens, excepta B. Virgine contraxit peccatum originale, implicite, formaliter revelatur Petrum, Paulum etc. contraxisse peccatum originale. Revelatio virtualis et realis quid sint, patet ex antea dictis, cum docuimus unum in alio contineri posse formaliter, virtualiter et realiter. Res tamen est subtilis, sed non contemnenda.

Conclusio prima

Revelato toto revelantur ejus partes constituentes essentiales, adeo ut sint veritates fidei. Ita communis sententia, quam tenet ex certa saltem loquendo de fide quoad se.

Conclusio secunda

Revelato formaliter, et expresse aliquo praedicato, ita implicite, et realiter revelantur caetera praedicata, quae sunt realiter idem cum illo ut hujusmodi revelatio sufficiat ad fidem quoad se.

Ratio primae partis, quia cum praedicata haec habeant omnino, ita esse indivisibile, revelato uno nequit non revelari et aliud, alioqui locus est contradictioni.

Ratio secundae partis est, quia illa revelatio sufficit ad fidem, quia dummodo accedat sufficiens credibilitas possumus assentiri objecto revelato eadem causa, quia idem a Deo. Imo vero si constet objectum esse implicite, et realiter revelatum a Deo hujus vi ejus sine ipsius revelatione possumus assentiri objecto revelato, quia dictum a Deo est.

Conclusio tertia

Revelata veritate universali revelantur etiam particulares, et singulares quae sub illa continentur, adeo ut sint veritates fidei alterius modo se. Certa sententia mihi quidem.

Revelato enim [illegible] toto revelantur etiam partes constituentes illud, ut docet prima conclusio: quid autem non videat, propositiones particulares, et singulares continentur [illegible] universalibus, ut partes in toto. Hinc propositio haec: Divus Paulus indiget gratia Dei ad salutares operandum est propositio revelata, etiamsi supponas nullum in scriptura extare locum, [illegible] de Paulo in particulari dicatur. Modo certissime [illegible], ita nemine [illegible] in [illegible]

Haec ā propoo revelatā, et de fide eē dicitur, quia revelata ē, et e de fide haec universalis, pro haec continetur. omnis hoō indiget gratia Dei ad salutariter operandū, juxta illud quod ait Christus joan. 15. v. 5. sine me nihil potestis facere: et illud quod legitur 2. Cor. 3. v. 5. non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis sed suffi-
cientia nostra ex Deo ē.

Conclusio quarta.

Veritas, seu conclusio optime deducta ex praemissis reve-
latis, vel ex una praemissarū revelata, in qua continetur, et ex alia non revelata, sed certa lumine nāli ē de fide saltē remote, et quoad se. Conclusio certa, ut puto, quoad attinet ad propōnē, quae colligitur ex duabus praemissis de fide; sed certā vocare non audeo quoad propositiōnē, quae colligitur ex una praemissarū de fide, et altera certa in lumine naali. Sunt enim, qui id negent. jnterim magni faciendam arbitror autoritatē Melchioris Cani, qui de loc. theol. lib. 6. cap. 8. optimime docet, judicandū haereticū qui infitiatur quicquid illud, quod ex altera propositione revelata, et altera certa in lumine naali, syllogismo, collectioneque evi-
denti conficitur.

Probatur hac rāone prob.ni Conclusio, quae colligitur ex una praemis-
sarum certa in lumine naali, et altera revelata, in qua continetur, ut totum in parte, et pars in toto. atque ita in ipsā consisto, in qua continetur. Atqui dicitur ē semper revelato toto revelari partes totum constituentes. ergo. Ante semper [illegible] sit, quod sū hujus syllogismi conclusionem ergo. Omnis homo ē risibilis: Christus ē hoō; ergo Christus ē risibilis.

Neque dicas conclusionem conclusionem praedicti syllogismi non contineri in minore revelata, sed in majore, utpote universali juxta canones logicos docentes, conclusionē in ambabus praemissarum con-

salus non sit continentinea, quae majori extensione donata est. Ob enim hoc verum erit si conclusio consideretur formaliter, et reduplicative, idest quod est conclusio ex discursu theologico illata, sive quatenus a via qua datur veritas illationis, minime vero si conclusio sumatur specificative et subjective, idest quatenus a parte rei, et ex ea Deo est veritas quae revelata est quod Deus revelavit. Initio ex hoc et per discursum theologicum tanquam per medium applicans ostenditur includi in objecto revelato. Atque sane, vera responsione si quis apponat, et dicat, conclusionem eruta ex una praemissarum revelata et alia non revelata dici conclusionem pure theologicam non fore. Illud si praemissa distinctio, quae inutilis subtilitas videtur multis, ex a multis aliis probatas videat vocari, intelliget facile notitiis quomodo theologi aliqui inter quos audatur unus sine illa limitatione asserant conclusionem erutam ex una praemissarum revelata, et altera non revelata, quidem, re certa in lumine naturali ex se fide

Conclusio quinta

Revelato uno correlativorum, aut connexorum, revelatum dici debet et aliud. Ratio autem est, quia relatio ut illius ad suum correlativum aut connexi, ad illud quocum connectitur, est essentialis in hoc enim ordine, sicut est relatio, et connexio, ita in esse revelata hac propositione Christus est Dei Filius; quia Filius dicit essentialem ordinem ad Patrem, revelatione procul dubio dicitur tibi Filium habere Patrem ita pariter revelata hac propositione Deus est omnipotens, quia Omnipotentia dicit ordinem essentialem ad possibilia, revelatum censeri debet dari quaedam possibilia inter quae sunt vasta omnia, integra ad suam potentiam pervenerentur.

Caput

De Verbo Dei non scripto, sive de divinis Traditionibus.

De Verbo Dei scripto, seu de Scriptura Sancta, quæ præcipuus, et primus locus est, hactenus disseruimus. Nunc vero de Verbo Dei non scripto, seu de Traditionibus disputationem aggredimur contra Hæreticos, qui movent omnem lapidem ad eas evertendas [illegible] Ex hæreticis contra Traditiones præcipue scripserunt Joannes Calvinus lib. 4. institutionum cap. 8, et 10, et in antidoto ad sess. 4. Concilii Tridentini; Joannes Brentius in suis prolegomenis contra Petrum a Soto, Martinus Kemnitius, aliique.

Articulus primus

Præmittitur definitio, et divisio Traditionum.

Nomen Traditionis generale est et significat omnem doctrinam sive scriptam, sive non scriptam quam alter alteri communicat, ut patet ex eo loco ad Thessal. 2. cap. 2. v. 15. tenete traditiones, quas didicistis sive per sermonem, sive per epistolam. Licet vero traditionis nomen generale sit, tamen accommodatum est a theologis ad significandam tantum doctrinam non scriptam. Non ea autem vocatur doctrina non scripta, quæ scripta nusquam est, sed quæ non est scripta a primo auctore, aut saltem per hunc. Exemplo sit, inquit Bellarminus, baptismus parvulorum. Parvulos baptizandos esse, est traditio Apostolica non scripta, quia non invenitur hoc scriptum in Apostolico libro, tametsi scriptum est in libris fere omnium veterum Patrum.

[illegible] autem [illegible] Traditionum. [illegible] auctoris [illegible] materias. Illa dividitur in traditiones divinas, Apostolicas, et Ecclesiasticas. Divinæ sunt, quæ ab ipso Christo Apostolis docente, acceptæ sunt et nusquam in divinis libris inveniuntur. Hujus modi ea sunt, quæ ad materiam et formam Sacramentorum spectant; pauca [illegible] in sacris paginis; et [illegible] Sacramentorum non nisi a Christo [illegible]

stitui potuisse. Propterea enim Apostolus 1. Cor. 11. v. 23 loquens de Sacramento Eucharistiae dicebat: Ego enim accepi a Domino, quod et tradidi vobis. Apostolicae traditiones proprie dicuntur illa, quae ab Apostolis instituta sunt, non tamen sine assistentia Spiritus Sancti, et nihilominus scripta non extant in ipsorum [illegible], quale est jejunium quadragesimae et quatuor temporum et alia multa. Solent tamen interdum etiam divinae traditiones dici Apostolicae, et Apostolicae divinae. Divinae traditiones dicuntur Apostolicae non quia ab Apostolis sint, quod illi seorsim a Christo eas acceperunt. Et Apostolicae dicuntur divinae non quia Deus eas immediate instituerit, sed quod non sine Spiritu Dei easdem Apostoli instituerunt: quomodo omnes epistolae Apostolorum dicuntur divinae, et Apostolica scriptura, etiamsi quaedam in eis sint praecepta Dei, et quaedam proprie Apostolica, ut patet ex illo 1. Cor. 7. v. 10. Praecipio non ego, sed Dominus, et postea v. 12. Dico ego, non Dominus. Traditiones demum Ecclesiasticae sive consuetudines a praecedentibus distinctae sunt illae, quae Ecclesiam habent auctorem et quae primum in praxim quidem Ecclesia receperunt post Christi in caelos ascensionem, et Apostolorum ex hac vita discessum: et proprie dicuntur, consuetudines quaedam antiquae vel Praelatorum Ecclesiae praesertim Summi Pontificis vel a populi inchoatae, quae paulatim tacito consensu populorum vim legis obtinuerunt. Hujusmodi autem traditiones et consuetudines Ecclesiasticae possunt in universales, quae in tota Ecclesia receptae, ut sunt certae solemnitates singulis annis recurrentes, et in particulares, quae in aliquibus tantum Ecclesiis receptae.

Animadvertendum vero diligentissime has traditiones, si quae admitti debent, non nisi post examinationem, eamdem vim habere qua sunt praecepta in sacris libris scripta, ac ipsi etiam Apostolicas Traditiones non scriptas eamdem habere, quia enim, quae hic Apostolicae traditiones scriptae, et in Concilio Tridentino recensitae. Unde manifestum

ma. Nam verbum Dei non est tale, nec ullam habet auctoritatem quia scriptum est in membranis, sed quia a Deo profectum est, vel immediate per se ipsum, vel mediate per Prophetas et Apostolos. Neque hoc inficiantur ut ipsi a nobis ponunt haeretici: nam ut postea videbimus cum iis quaestio non est, quanta sit divinae, aut Apostolicae Traditionis vis, sed an admittenda sit aliqua Traditio vere divina, aut Apostolica. Eodem modo ecclesiasticae traditiones eandem vim habent, quam decreta, et constitutiones Ecclesiae scriptae. quod etiam in civili republica contingit.

Altera partitio traditionum sumitur a materia, et est in traditiones de fide, et traditiones de moribus, et disciplina: quae rursus aut sunt perpetuae aut temporales, et vel universales, vel particulares, vel necessariae, vel liberae. Traditio de fide est, beatam Mariam semper fuisse virginem; quatuor tantum esse Evangelia etc. Traditio ad mores pertinens est signum crucis in fronte pingendum esse, certis diebus jejunium, aut festa celebranda etc.

Aliqui aliam traditionum divisionem proferunt, quam a tempore sumunt remove et est in traditiones legis naturae, in traditiones legis scriptae, et in traditiones legis evangelicae. Horum exempla quaedam [illegible] legis Evangelicae, haec habe ex Antonio Cucini. Primo Patrem ingenitum esse. Secundo Christum ad inferos descendisse. Tertio Christi Matrem semper fuisse virginem etiam post partum. Quarto parvulos etiam ante rationis usum esse baptizandos. Quinto baptizatos ab haereticis (verum ritum) iterum baptizandos non esse. Sexto sacramenta esse a Christo instituta esse. Septimo Characterem haec tria imprimere baptisma, confirmationem, et ordinem. Octavo Paschatis festum eo die Dominico post 14 Martii lunam celebrandum. Nono extare apud nos scripturam veram. Decimo eandem scripturam in iis quae sunt de fide, et salutem necessaria esse in Ecclesia Catholica Romana salvam, et incorruptam. Undecimo nos verum, ac legitimum sensum habere. Duodecimo omnes libros sacros, quos recensent Tridentinum in suo decreto

tequos unum cleri sui partibus pro vere dnis, et Canonicis ea habendos. Vera alia praeterea.

Articulus secundus

Confessio Catholica

[illegible] onas, scripturas canto [illegible], et ac [illegible], sunt
[illegible] traditiones quae sint regula [illegible] certissimus [illegible] nec [illegible]
Catholicum dogma a concilio tridentino sess. 4. in decreto de canoni
cis Scripturis definitum contra quoscunque haereticos Traditiones inficiantes.
inter quos Lutherus in comment. cap. 1. ad Galatas ita scribit, neque alia
doctrina in Ecclesia tradi, aut audiri debet, nam purum Dei verbum, [illegible]
Scriptura sancta. Doctores, vel auctores [illegible] cum sua doctrina anathema sunt
[illegible] verba Concilii Trid. Sacrosancta, Oecumenica, et generalis [illegible]
na Synodus [illegible] hanc veritatem et disciplinam contineri in libris [illegible]
et sine scripto traditionibus quae [illegible] ab Apostolis, aut ab ipsis Apo
stolis, [illegible] dictante, [illegible] per manus traditae ad nos usque pervenerunt [illegible]
[illegible] exempla secuta omnes libros tam veteris quam novi testamenti,
nec non [illegible] traditiones [illegible]
[illegible] Ecclesia Catholica
[illegible] pietatis affectu, ac reverentia suscipit, ac veneratur [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ipsius Christi ore, [illegible] a Spiritu S. A
[illegible] communi [illegible]

[illegible] necesse e [illegible] se extra[illegible] [illegible] Quin [illegible] sint [illegible] habemus [illegible] traditione [illegible] venus purgato [illegible] non [illegible] Credunt [illegible]

v. 12 ajentem: Plura habemus vobis scribere, nolui per chartas, et atramen-
tum; spero enim me futurum apud vos et os ad os loqui =. at Paullus in testimonio
jam supra allato ex 2ª seu 2 versu 15° = tenete Traditiones, quas didicistis
sive per sermonem sive per epistolam nostram =. Audiant hæc heretici, quibus adeo
invisæ sunt traditiones, et scripturas tn se tantum admittere [illegible].

Dogma firmant Patres, quorum exempla sequitur Tridentina
Synodus, et quidem merito. propterea quia hos [illegible] concordes [illegible]
cire apud Dionisium Areopagitam Patrem antiquissimum, qui cap. 1 Ecclesia- opera hæc
sticæ Hierarchiæ: Primi illi, inquit, nostri Apostoli [illegible] non Dionisii
illa, et supersubstantialia partim scriptis, partim non scriptis institutionibus citantur a 6.
suis nobis tradiderunt. et a Basilio [illegible] cap. 27 = dogmata, inquit 7. et 8 sinod.
quæ in ecclesia [illegible] et prædicantur partim ex scripta doctrina habemus, a Gregorio 1.
partim ex Apostolorum traditione in misterio ad nos delata [illegible], quæ u- a Martino 1.
traque eandem ad pietatem vim habet, et nemo his contradicit qui vel ab Agatone
mediocriter saltem ecclesiasticorum jurium experientiam habet =. Adeo
vero Patres latinos. Tertullianum lib. de corona militum capite 3° ajentem
postquam enumerasset ceremonias baptismi, signi crucis, sacrificii
anniversarii pro defunctis, et aliquot aliarum, et aliarum disciplinarum si
legem expostules, scripturarum nullam invenies. Traditio tibi prætendetur
auctrix, consuetudo confirmatrix, et fides observatrix = et Augu-
stinum scribentem epist. 118 = illa, quæ non scripta, sed tradita cu-
stodimus, quæ quidem toto terrarum orbe servantur, datur intelligi vel
ab ipsis Apostolis vel plenariis Conciliis ... commendata, et statuta
retineri. Manifestissima autem sunt, quæ habet de baptismo lib.
[illegible] consuetudo illa quæ opponebatur Cypriano ab eorum
(Apostolorum) traditione exordium sumpsisse [illegible], sicut sunt
multa quæ universa tenet ecclesia, et ob hoc ab Apostolis præcepta bene
creduntur, quanquam scripta non reperiantur infinitus est, si alios vero onge-

Demum id probari ex alio argumento validissimo nempe Ecclesiae sensu et usu innoua, silicet ex Traditione tamquam ex divina revelatione scripta semper quoniam reapse omnes fidei hostes, quod multis exemplis probant Doctores Catholici qui Traditionibus obcertarunt et observant contra Arianos in Concilio Nicaeno Oecumenico sec. 4. sub Silvestro Papa, et contra Macedonianos in Concilio Constantinop. primo Oecumenico, eodem seculo regente Ecclesiam Damaso, item contra Pelagianos seculo 5.to, et praeterea contra Nestorium in Concilio Ephesino, et contra Eutichem de misterio Incarnationis. Idem factum est in sequentibus seculis ut propterea eorum temporum haeretici infensi fuerint traditioni, et quidem iure quodam suo, si ita loqui fas est. Probe enim noverant quibus armis se jugulari, et caet.

Satisfit objectionibus.

Haeretici ajunt se niti Scripturis, quas nos in hac partim vel clarius Primi enim contendunt in iis (libris) contineri ea omnia quae ad fidem, et mores pertinent. Sic Joan. 20. v. 30. = multa quidem et alia signa fecit Jesus in conspectu discipulorum, quae scripta non sunt in libro hoc; haec autem scripta sunt ut credatis, quia Jesus est Filius Dei, et ut credentes vitam habeatis in nomine ejus = igitur ad consequendam vitam aeternam sufficiunt ea, quae praecipiuntur, et sunt in Scripturis. Et Apostolus 2. Tim. 3. v. 16. ait, Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in scientia, ut perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus; ergo ut homo sit perfectus opus non sunt traditiones. Insuper eadem Scriptura sicut sibi nihil detrahi vetat, ita aliquid sibi addi vetant Deut. 4. v. 2. non addetis ad verbum quod vobis loquor nec auferetis ex eo. Et in novo testamento Apostolus ad Galatas 1. v. 8.

thema dicit quidquam addenti; sed licet nos, aut Angelus de cælo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit. Denuum Scriptura renuunt Traditiones per hum voces acceptas. Matthei 15. v. 6. irritum fecistis mandatum Dei propter traditiones vestras. Quod idem habetur Marci 7 v. 7. Quare Apost. ad Col 2. v. 8. nos monet, ut caveant sibi ne quis eos decipiat per Philosophiam, et inanem fallaciam secundum traditionem hominum.

Verum ut exordiar a primo testimonio ubi agit de miraculis, ex quibus multa relata dicuntur, quæ satis sunt ad probandam Christi divinitatem: sic enim ait multa, et alia signa fecit Jesus. Inepte igitur Kemnitius quæ de solis miraculis dicuntur, de quo enim vi ad demonstrandam Christi divinitatem transfert ad omnia dogmata fidei, et morum præcepta. Præterea Joannes non loquitur nisi de rebus a se scriptis, ut ait, et arguit Belarminus; ex eo si illa sufficerent, superfluerent omnes aliæ Scripturæ. Paullus vero in testimonio allato dicit omnem Scripturam esse utilem ad quatuor illa capita, non tradit omnia sufficienter ad omnia proponenda dogmata, et instituta. Denique quum Apostolus dicat omnis Scriptura, caveant adversarii, ne illi urgeant nimis, verbi objectio utante, contra eos pugnabit.

Ad testimonium vero ad Galatas R. nihil ex iis lædi Traditiones, quas sustinemus. Nam qui enim Scripturæ divinæ addit Traditionem nihil addit Verbo Dei quamvis verbo Dei scripto addit Verbum Dei traditum. Nam duplex est Verbum Dei scriptum, et traditum; nam utrumque commendant Scripturæ. Quod si Apocalypseos 22. v. 18. prohibet ne verbo Dei scripto quid addatur verbis illis: si quis apposuerit ad hæc apponet super illum plagas scriptas in libro isto, præterquam quod de subjecta illa materia, et prophetia ibi sit sermo, sensus iste: si quis apposuerit aliquid in libro Apocalypseos comprehenso. tamquam

earum partem, quam in navi novit, apponet Deus eis plagas scriptas in libro isto. prohibemur nos addere [illegible] esto. At non prohibetur, nec prohiberi [illegible] eis qui sicut [illegible] scripti [illegible] et traditi a auctor maxius. imo nec nos prohibemur addere expositiones. Ecclesiastici 24. v. 31. qui elucidant me, vitam aeternam habebunt. Prohibemur vero nostri quidquid appo- nere, tamquam [illegible], vel quod verbo Dei repugnat. Atque ex his colligito quomodo exponere debeas locum Paulli Gal. 1. v. 8. Nam Apostolus per vocem praeter intelligit contra. Id patet primo, quia Apostolus ipse [illegible]

[illegible] insurgunt Adversarii tenuo [illegible] Nam primo aliqui P.P. scri- pturam praedicant sensibus [illegible], et [illegible] adeo veritate. sic Tert. adversus Hermogenem cap. 22 [illegible], inquit, [illegible] plenitudinem [illegible] Scriptum esse doceat [illegible] officina, [illegible] scriptum sit [illegible] illud Vae adjicientibus vel detrahentibus destinatum. [illegible] [illegible] Tert. ad allatum locum Apoca- lypseos. Alii P.P. testantur [illegible] scripsisse quae docuerunt. Iren. [illegible] lib. 3 c. 1 [illegible] Non enim per alios dispositionem salutis nostrae [illegible] quam per eos per quos Evange- lium ad nos pervenit, cognovimus [illegible] [illegible] tunc [illegible], postea vero per Dei voluntatem in Scripturis nobis tradiderunt fundamentum, et columnam fidei nostrae futurum. Alii scripta [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] spectant. [illegible] ait, sacras Scripturas [illegible] ad [illegible] instructionem [illegible] [illegible] [illegible] verbis deprehendunt, ac deterrent eos, qui aliqua [illegible] [illegible] [illegible] ac praecepta [illegible] [illegible] [illegible] Aug. in psal. 57 super illud Alienati sunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] procedat in medium codex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sequentis.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Patres ergo numquam [illegible] sacra Scriptura, Traditionibus remotis, sed sermonem suum contraverunt ad peculiares [illegible], de quibus agebant, et solas [illegible] traditiones, quae quamquam fallax, fraudulentae, et Apostolicae obtrudebantur. [illegible] et ad objecta testimonia veniam.

S. Athanasius [illegible] [illegible] contra gentes n. 1.

Belarmin. [illegible] [illegible] [illegible] adversitatis indica [illegible]

Tertullianus locuit. [illegible] plenitudinē adorat, cuius Hermogenis errorē refellendū quā tradū ajebat creatura oīa, non ex nihilo, sed ex sub-jacente materia; quē errorē plane evertit hac una Scripturæ sententia: In principio Deus creavit Cœlū, et terrā.

Venio nunc ad testimonia ada [illegible] ex eius paulo loquitur [illegible] Evangelio quod ab Apostolis prædicato, quod deinde scriptū columnæ et firmamentū veritatis, et fidei Christianæ. Verū hinc non excludimus traditiones, sicut dicitur Apostolo Ecclesia esse columnā et firmamentū veritatis, haud quaquā Scriptura exclu-[illegible]. Neque hinc sequitur Scripturā non eē columnā, et firmam. veritatis.

Patres, qui in [illegible] [illegible], ut aliquā solum velint, [illegible] tenearat

[illegible] sufficere

[illegible] apparet, quæ primo Apostolus ipse multa alia postea [illegible] praedi-[illegible] docuit et per hanc epistolā scripsit Ioannes Apocalypsim, et Evangeliū suum. Secundo ex proposito Apost. loquitur enim contra eos, qui docebant servanda eē legalia, quem ipse docuisset nonnē servanda. Tertio ex loco alio, ubi Apostolus hoc eodem utitur voce præter. Nā Rom. ult. [illegible], observate, inquit eos, qui dissensiones, et offendicula, præter doctrinam, quam vos didicistis, faciunt. Quo in loco adeo perspicuum ē illud præter significare contra, ut [illegible] ipse verterit contra: in utroque aūt loco ē eadem vox græca παρά. Quarto deniq ex consensione Patrum [illegible] Ambrosii Hieronymi, Chrisostomi, aliorumque. Atque ex his patet responsio ad testimonia tertiū clarius.

[illegible] damnum commendat [illegible] ea [illegible] quaeri [illegible] debant [illegible] Tra-[illegible] [illegible] de [illegible] menta.

[illegible] ent, impossibile, nobiscum conservari traditiones non scriptas plurima sunt impedimenta, oblivio, imperitia, neglī-

earum partem, quum in ea non sit, apponet Deus plagas scriptas in libro isto. prohibemur nos addere ? esto. At non prohibetur, nec prohiberi [illegible] eis qui sicut Petri scripsi, ita et traditi e auctor maxus imo nec nos prohibemur addere expositiones. Ecclesiastici c. 24. v. 41. qui elucidant me, vitam aeternam habebunt. Prohibemur vero nostri quidquid apponere, tamquam divinum, vel ei verbo [illegible] ei repugnet. Hoc ex his colligito, quomodo exponere debeas locum Paulli Gal. 1. v. 8. Nam Apostolus nec vocem praeter intelligit contra [illegible] patet primo, quia Apostolus ipse [illegible] inquit Adversarii [illegible] [illegible] [illegible] Nam primo aliunde [illegible] scripturam [illegible] sensum [illegible], et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], monuit, [illegible] [illegible] [illegible] Scripturam esse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

vel detra

Cyprian. sic loquitur [illegible] [illegible] per [illegible]. [illegible] non [illegible] disertiss [illegible] [illegible] [illegible] ita clardit ad [illegible] [illegible] [illegible]

Ss. Athanasius [illegible] et extra [illegible] gentes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Theophilus lib. 2 Paschali ait: Diabolici spiritus est, aliquid extra sac. scripturarum putare divinum. Loquitur hic teste Bellarm. de libris apocryphis, quippe [illegible] etc. Chrysostom. in comment. in cap. 22 Matt. ait: quidquid quaeritur ad salutem, totum jam impletum est in Scripturis, a quibus ex [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] ponunt [illegible] [illegible] ad [illegible] in illud Apostoli [illegible] [illegible] [illegible] dicendo Patet, quia non [illegible] per epistolam tradiderunt Apostoli, sed multa sine literis [illegible] fide digna sunt tam ista, quam illa.

[illegible] sermon

Terminis novis posuerunt, ut fundamenta, et criteria fidei Apostolicas traditiones et script. sanctae, et successiones doctrinae, [illegible] veritas manifesta est. Epiphanius haer. 55. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Apostolicae [illegible]. [illegible] ut ad objecta testimonia veniam.

Tertullianus locuit. scripturae plenitudinem adorat, quae Hermogenis errorem refellendum qui tunc ajebat creavisse omnia, non ex nihilo, sed ex subjacente materia. Suum errorem plane evertit haec una scripturae sententia: in principio Deus creavit coelum et terram.

Verum neque testimonia adeo claris. [illegible] palam aequi- [illegible] verbo Evangelio nisi ab Apostolis praedicato, quod deinde scripto columna et firmamentum veritatis, et fidei Christianae. [illegible] hinc non excludimus traditionem sicut dicitur Apostolo Ecclesia esse columnam et firmamentum veritatis, haud quaquam Scriptura excluditur. Neque hinc requiritur Scripturam non esse columnam, et firmam. veritatis.

Patres, qui interdum dicere opponentes, ut aliqui solum videri, omnes scripturas sufficere ad confirmanda dogmata, de quibus tunc erat disputatio, vel ad instructionem veritatis, de qua agebatur, vel non sufficere quoad praecepta generalia, ad remedium vitiorum, vel ad virtutem praecipua eorum, si ita placet documenta, et incitamenta. Vel denique scripturas hoc sensu sufficere, quod Scripturae Verbum Dei commendent, contineant, et commendent vel scriptum seu traditum perfecto [illegible] illi loquuntur [illegible] Scriptura [illegible] sensum Ecclesiae, ab aliorum Patrum, atque ideo supponunt Traditionem.

[illegible] ipsorum illi qui reprehendunt eos qui Traditiones quaerunt, plerumque loquuntur de subjecta materia de qua non extabant traditiones certa indubitatae. Ceterum nec ii, nec alii omnes rejiciunt traditiones, quamvis excludant fictitias, hodie excogitatas, et a privatis hominibus confictas, praesertim fidei et morum honestati adversas. Ita exponere [illegible] Patres ut Patribus, et sibi cohaereant, ac fidei et veritati.

[illegible] confugiunt haeretici saepe ad argumenta quae [illegible] ratione [illegible] inquiunt, impossibile, noluerit conservari traditiones non Scriptas: plurima sunt impedimenta, oblivio, imperitia, neglige-

sentia, perversitas: ex quo etiam factum videmus, ut dogmata [illegible] Pithagoræ, Platonisque, qui docebant, et quæ docebant, scripto non mandabant, penitus fere interierint. Hac vero propter ea Hæretici dicunt abscondere sua dogmata, ac [illegible] Christum, et Apostolos quædam palam omnibus prædicasse, quædam occulte quibusdam tantum tradidisse. Solent (hæc etiam dicebat) inquit Tertullian. lib. de prescript. non omnia Apostolos scisse, vel omnia quidem scisse, sed non omnia omnibus tradidisse.

Redarguuntur autem nullo negotio. Etenim non modo non est impossibile traditiones conservare, sed etiam impossibile easdem deperdi, et perire. Non enim hominis tantum, sed Dei etiam traditionum custodia cura est. Sicut ergo Deus tuitus est Ecclesiam suam ad hanc usque diem, fecitque usque ad consummationem contra tot hostes, tam internos, quam externos; et sicut potuit conservare traditiones ab Adam usque ad Moysem per duo annorum millia, et divinas Scripturas a Moyse ad hoc usque tempus, ita potuit absque dubio conservare traditiones a Christo usque ad nos per annos mille sexcentos; præsertim, cum præter Dei providentiam quæ est causa præcipua, alia multa sint, quæ doctores consideraverunt, atque inprimis amplissimus Cardinalis Bellarm. de verbo Dei lib. 4. cap. 7.

Exemplum vero Pythagoricorum et similium ethnicorum, ut docet ipse idem, et id certo nulla etiam ipsos habere mysteria. Interest enim inter illorum mysteria, et nostra, quod illorum mysteria ideo secreta patent omnia turpissima sint, aut ea secreta sunt hominibus doctis, et solum imperitis manifesta. At mysteria nostra non traduntur solum quibusdam, quia timeant lucem Dei, vel quia non opus, ut ab omnibus cognoscantur, vel quia non sunt omnes capaces. Alioqui sunt talia per se, ut possint publice prædicari. Atque hoc puto voluisse Dominum docere, quando ait Matth. 10. quod in aure auditis prædicate super tecta nemini dicipiant

Articulus IV.

Quae regulae ad secernendas Traditiones veras

Regula prima

Restat, ut ostendamus, quibus viis, ac rationibus distinguenda sint verae ac germanae Apostolorum traditiones. Prima igitur regula est. Quando universa Ecclesia tenet tamquam fidei dogma, nec tamen reperitur in sacra Scriptura, necesse est dicere haberi ex certa Apostolorum traditione. Ratio est; quia cum Ecclesia universa errare non possit, quidquid ipsa credit de fide esse, de fide vere est. At nihil de fide est, nisi quod Deus per Apostolos, aut Prophetas revelavit, aut in revelationibus continetur, et exinde evidenter colligitur: non enim novis revelationibus nunc regitur Ecclesia, sed in illis permanet, quas tradiderunt illi, qui ministri fuerunt sermonis; et propterea dicitur Ephes. 2. aedificata super fundamentum Apostolorum, et Prophetarum. Atque regula haec palam admittitur communi Theologorum sententia, quae docet nullam post tempora Apostolorum a Deo revelationem novam, et omnes Ecclesiae definitiones esse antiquarum revelationum applicationes quasdam, et declarationes ex superno afflatu, aut assistentia: quidquid sit, an ita probetur per eos quosdam Theologos, qui existimarunt Ecclesiae definitionem esse novam, et aliquando esse novas revelationes.

Regula secunda

Quando universa Ecclesia servat, et a solo Deo institui potest, nec in Scripturis invenitur, a Deo per Apostolos Ecclesiae suae viva voce traditum esse tenendum est. Ratio est similis superiori. quia Ecclesia universa errare non potest in iis, quae circa Dei cultum, et mores sancit. Quare rectissime Augustinus epist. 118 insolentissimae insaniae esse existimare non recte fieri, quod universa Ecclesia facit. Ergo illa, quae Ecclesia non potest servare, nisi a Deo sint instituta, et tamen servat, necesse est dicamus, a Deo instituta esse, etiamsi nusquam id legatur. Hujusmodi baptismo parvulorum, de quo Augustinus lib. 10.

De Genesi cap. 53. consuetudo matris Ecclesiae in baptizandis parvulis nequaquam spernenda est, neque ullo modo superflua deputanda, nec omnino credenda nisi Apostolica esse traditio. Hujusmodi pariter est, baptisma ab haereticis rite collatum validum esse.

Regula tertia.

Id quod in universa Ecclesia omnibus retro temporibus servatum est, merito ab Apostolis creditur institutum, etiamsi illud tale sit, ut potuerit ab Ecclesia institui. Hanc regulam tradidit idem Augustinus lib. 4 contra Donatistas cap. 24, ubi habet celebrem illam sententiam: quod universa tenet Ecclesia, nec conciliis institutum, sed semper retentum est, nonnisi auctoritate Apostolica traditum rectissime creditur. Ratio est, quia si alicujus instituti originem quaerentes, et retro pergentes, semper servatum fuisse reperimus usque ad tempus Apostolorum, urgente ratione firma, aut etiam cogente, dicere oportet, id ab Apostolis saltem si non a Christo institutum esse. Exemplo sit jejunium quadragesimale: id est poterat ab Ecclesia institui, si Christus aut Apostoli non instituissent. Sed probatur a Christo, vel Apostolis institutum esse, quia retro pergentes, et quaerentes originem hujus instituti eam non invenimus, nisi tempore Apostolorum.

Regula quarta.

Cum omnes Doctores, et Patres sive in concilio congregati, sive seorsim scribentes docent, aliquid esse ex traditione Apostolica, de eo fere velut ab Apostolis viva voce traditum, ita incunctanter tenendum est. Ratio quia unanimis Patrum, et auctorum sensus facit argumentum certum theologicum. Quare etiam universali Ecclesiae, quae errare non potest, ... et tenet, quod unanimi suffragio dicunt ... Patres et auctores omnes catholici. Exemplum primo in veneratione imaginum quam esse ex Apostolica traditione pronunciarunt Patres in concilio Nicaeno II oecumenico congregati. Secundo Patres, et Doctores ... scribunt

sufficere videtur, nisi diligenter adnotandum est, si aliquot ex antiquioribus
res asserant ab Apostolis traditam, caeteri vero quidem rei meminerint, nec
contradicant. Haec est veterum illorum Patrum sententia, merito creditur esse
ab eorum omni, propterea quia quum aliqui veterum in re gravi erravit,
nunquam defuerunt multi alii, qui contradicerent. Hac ratione probatur
ex Apostolica traditione esse saltem plerasque, seu caeremonias baptismi. Sic
enim dicunt asserunt Basilius lib. de Spiritu S. cap. 27. Tertullianus, et alii
quidam, nemo autem contradixit, e contra nullus fuerit veterum, qui
baptismi caeremonias tanquam ab Ecclesia abolitas receptarunt, non
meminerit. Pari ratione ait Bellarminus, probatur quadragesimam
esse dicam vel Apostolicam traditionem, quia diserte id asserunt Hieronymus,
Epiphanius, Hieronymus, Ambrosius, etc. et nemo contradicat, quaestionem meminerint.

Regula quinta.

...endum ab Apostolica descendere, quod ut tale ha...
s, ubi est integra, et certa continuata successio ...
...tur ho. e. inquam ascendendo per Episcopos, re invent...
perveniatur ad Apostolum, a quo fundata est Ecclesia.
... aliquo Episcoporum, posteriorum novam aliquam doctri...
...etati. Ratio est, quia talem nefficienter constat puram, et inte...
in Ecclesia servari Apostolicas traditiones. Hanc regulam
... lib. 5. cap. 5; et Tertullianus lib. de praescriptionibus.
...lesia Romana integram et certo continuatam ab Apostolis
...pore usque tempus tribuamus, ideirco ... immonet
... Ecclesia quae ... est mater, ac Magistra, aptari
...antam regulam. dico ut ex hac sola quando de particula...
certum habeti poterit argumentum ad probandas ..., et
Apostolorum traditiones. Hujus rei antiquissimum, et celeberrimum exem...

de Genesi cap. 53. consuetudo matris Ecclesiae in baptizandis parvulis neque quaquam spernenda est neque ullo modo superflua deputanda, nec omnino credenda nisi Apostolica esset traditio. Hujusmodi pariter est, baptisma ab haereticis rite collatum validum esse.

Regula tertia.

Id quod in universa Ecclesia omnibus retro temporibus servatum est, merito ab Apostolis creditur institutum, etiamsi illud tale sit, ut potuerit ab Ecclesia institui. Hanc regulam tradidit idem Augustinus lib. 4. contra Donatistas cap. 24., ubi habet celebrem illam sententiam: quod universa tenet Ecclesia, nec conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum rectissime creditur. Ratio est, quia si alicujus instituti originem quaerentes et retro pergentes, semper servatum fuisse reperimus usque ad tempus Apostolorum, urgente ratione firma, aut etiam oportet, id ab Apostolis saltem, si non a Christo institutum sit; jejunium quadragesimae id est poterat ab Ecclesia in aut Apostoli non instituerint, sed probatur a Christo institutum esse, quia retro pergentes, et quaerentes originem eam non invenimus nisi tempore Apostolorum.

Regula quarta.

Cum omnes Doctores Catholici sive in Concilio congregati sive scribentes docent, aliquid ex traditione Apostolica ab Apostolis viva voce traditum, ita incunctanter te quia unanimis Patrum, et auctorum sensus facit argumentum theologicum. Quare etiam universalis Ecclesia, quae credit et tenet quod unanimi suffragio docent ejus Patres, ut [illegible] exemplum primum in veneratione imaginum Apostolica traditione asseruerunt Patres in Concilio oecumenico congregati. Quod vero Patres et Doctores seorsim scribunt

sufficere videtur, sed diligenter adnotandum est, si aliqui ex antiquioribus viri asserunt ab Auctoribus traditum, ceteri vero quidem rei meminerint, nec contradicant. Nunc est veterum illorum Patrum sententia, merito creditur esse ceterorum omnium, propterea quia quum aliqui veterum in re gravi erravit, nunquam defuerunt multi alii, qui contradicerent. Hac ratione probatur ex Apostolica traditione esse saltem plerorumque rituum, seu caerimoniarum baptismi, quae enim asserunt Basilius lib. de Spiritu S. cap. 27. Tertullianus, et alii quidam, nemo autem contradixit, et saltem nullus fuerit veterum, qui baptismi caeremonias tanquam ab Ecclesia alienibus receptarunt, non meminerit. Pari ratione ait Bellarminus, probatur quadragesimam esse divinam, vel Apostolicam traditionem, quia diserte id asserunt, veteres, Epiphanius, Hieronymus, Ambrosius, &c. et nemo contradicit, quamvis hujus observationis meminerint.

Regula quinta.

Omne dubio credendum est ab Apostolica descendere, quod ut tale habetur in Ecclesiis iis, ubi est integra, et certa continuata successio Episcoporum ab Apostolis, hoc est in qua ascendendo per Episcopos, se invicem praecedentes pervenitur ad Apostolum, a quo fundata est Ecclesia, nec probari potest ab aliquo Episcoporum posteriorum novam aliquam doctrinam esse introductam. Ratio est, quia tunc sufficienter constat, puras, et integras in ejusmodi Ecclesia servari Apostolicas traditiones. Hanc regulam tradit S. Irenaeus lib. 3 cap. 3. et Tertullianus lib. de praescriptionibus. Cum autem soli Ecclesiae Romanae integram et certo continuatam ab Apostolis successionem ac perpetuam usque tempus invenimus, idcirco B. immerito colligit, huic soli Ecclesiae quae ceterarum est mater, ac Magistra, aptari posse hanc quintam regulam. Ideo ut ex hac sola, quando de particularibus Ecclesiis certum haberi possit argumentum ad probandas earum, et Apostolicas traditiones. Cujus rei antiquissimum, et celeberrimum exem

plum ex imo, et ādo sec. quę Christione habetur in controversia de celebratione Paschatis, quod Ecclesia Rña ex traditione s. Petri solemniter celebrabat, et celebrare pergit Dominica post xiv diem lunæ mensis Martii. Contra Asiana Ecclesia ex traditione, quādā seu consuetudine, quā hibueat Joanni, diē Paschalē celebrabant et celebrari debere contendebant decima quarta luna Martii more judaico, quęcunque foret hebdomadæ dies. Atque tanto studio, tantaque contentione, ut ab illa consuetudine, ac sententia Asianas Ecclesias dimovere frustra conatus sit Anicetus Papa: et sec. ādo res eo processit, ut Asiani coacto Episcoporum Concilio, impietatis arguere ausi sint Rnæ Ecclesiæ sententiam, et in hæresim prolapsi plurimi, sint dicti proinde Quartodecimani. At Victore Papa curante, et hæc audacia coercetur salva stetit doctrina, et traditio Rnæ Ecclesiæ quam deinde Concilium Nicenum definiit Quartodecimanis damnatis.

Regula sexta

Quemadmodum Scripturarum duplex ē ordo, nempe librorum proto-canonicorum et deuterocanonicorum, ita etiā divinæ Apostolicæ traditiones duplicis sunt ordinis. Aliquæ ē sunt veluti proto-canonicæ, quia statim in universa Ecclesia satis notæ fuerunt, et receptæ; aliæ sunt veluti deutero-canonicæ, quæ non statim, sed progressu temporis ab universali Ecclesia agnitæ, et receptæ fuerunt. Hinc sequitur traditionis Antoninus Marini ejus rari primā hoc exemplo comprobari pt Pelii sec. 4. Helvidius perperam asseruisset Mariam post Christi Nativitatem ex S. Josepho liberos suscepisse, hæc assertio statim a Patribus damnata fuit, tamquam fidei contraria: hoc autem ex traditione. Traditio probatur ex iis deuterocanonicis quos ex Dña Apostolica traditione conservamus, spiritu, at ante conscriptas, quæ tamen non statim initio, sed postmodū in universa

Ecclesia nota et recepta fuit, ut consideranti è quod de Scripturis exprimus

Regula Septima

Inter Apostolicas Trad. aliae tamen quae dogma catholicum ab universali Ecclesia recepta sunt, et rem faciunt de fide certam. Aliae vero ut nihil modo de iis probabilibus) quae ab Ecclesia partim quidem receptae sunt, et rem theologice certam reddunt: sed nondum tamquam cath. fidei dogma recepta esse praeceptae, aut definitae sunt. Primi generis est Virginitas Deiparae etiam post partum, ut jam dictum est. Secundi generis est B. Deiparae ejusdem cum in corpore, tum in anima ad coelos assumptio: de qua veritate docte, et erudite scripsit Cardinalis Lambertinus, postea Summus Pont. nomine Benedictus XIV lib. 1. de canonizatione Sanctorum cap. 42. et uberius in tractatu de festis B. V. Mariae cap. 8. ubi super hac re multa affert testimonia. Et de Traditionibus hactenus.

Caput IV

De Ecclesia eiusque auctoritate.

Sequitur jam theologicus è Ecclesia catholica altera fidei Regula. Materies haec gravissima, et momenti maximi. Nam ex hoc potissimum principio omnis de Religione controversiarum resolutio pendet. Quare diligentius simus hic pertractaturi.

Articulus I.

De Ecclesiae nomine, et definitione.

Ecclesia graeca Latinè redditur convocatio, sive evocatio. Etsi autem idem et synagoga significat, Augustino tamen non placet Ecclesiam Synagogam dici, quod haec haud perinde atque aliorum animantium illa vero spiritualium solum sive credentium collectionem sonet. Verum nunc ad haec in uno usu tum apud ecclesiasticos scriptores nominis hujus acceptio. Primus quandoque proprie nominatur locus, in quem Dei cultores coeunt ut I. Cor. II. tamquam domos non habetis ad manducandum? an Ecclesiam

Dei contemnitis: proprie vero pro ipso fidelium coetu, sic psalm. 106. exaltent eum in ecclesia plebis, et psalm. 149. laus ejus in Ecclesia Sanctorum. Ecclesiae hujus proprie dictae triplex communiter fertur significatio: amplissima quaedam quae et sanctos, qui in coelis regnant, et eos, qui in Purgatorio satisfaciunt divinae justitiae, et fideles, qui in terris militant, comprehendit: minus ampla altera, coetum fidelium denotans unius, ejusdemque sive ante, sive post Christi ortum fidei professione junctorum: tertia demum eorum, qui eodem Christianae fidei sacramento nempe baptismo consignati sunt, societatem stricte designat, de qua noster sermo futurus est, quaeque passim sic definitur = Ecclesia est coetus hominum unius, ejusdemque Christianae fidei professione, et eorundem sacramentorum communione conjunctus sub regimine legitimorum pastorum, ac praecipue Summi Pontificis.

Itaque tria sunt quae tamquam essentialia pertinent ad praesentem Ecclesiae, et Christi coetum. Primum est necesse esse coetum Christifidelium, pro ultimo autem, quiaque sit corpus quoddam morale, seu universitas seu fidelium juxta illud Apostoli Colossen. 1. vers. 24. pro corpore ejus Christi, quod est Ecclesia. Quamobrem primo loco posita sunt verba est coetus hominum, et postea additum est, unius Christianae fidei professione conjunctus, juxta eundem Apostolum Ephes. 4. v. 5. Unus Deus, una fides, Dei Christi, ut patet ex contextu.

Secundo conjunctio, et necessarium est signum aliquod ea visibile et sensibile, quo fideles conjungantur, ut docent contra Novatores quidem, Augustinus lib. 19 contra Faustum cap. 11. inquiens: in nullum nomen religionis seu verum, seu falsum coagulari homines possunt, nisi aliquo signaculorum vel sacramentorum visibilium consortio colligentur. Et ex Graecis Chrysostomus hom. 83. in Matthaeum: Si incorporeus, inquit, esses, nuda et incorporea tibi daret ipse dona, sed quoniam anima corpori nexa est, in sensibilibus intelligibilia tibi praebet. Hujusmodi signa

potissimum sunt, sacramenta: unde Apostolus postremo loco ait unum baptisma

...ectio ad veram Christi Ecclesiam requiritur ordinata Hierarchia potestatis supremioris, quae doceat, regat, ac gubernet coetum Christianorum. Nam haec Ecclesia est universitas omnium fidelium recte constituta, et ut castrorum acies ordinata. Hoc tertium praesentis Ecclesiae constitutionum palam declarant Scriptura, et Patres, quum Episcopos in Ecclesia constitutos testantur tamquam pastores, et doctores, praesertim vero Romanum Pontificem tamquam verum Christi Vicarium cum summa potestate pascendi, et regendi coetum Christianorum in vitam aeternam. Nam Petro, et Petri successoribus Romanis Pontificibus dictum est pasce agnos meos, pasce oves meas, Joan. 21. v. 16 et de universo ordine episcopali scriptum est: attendite vobis, et universo gregi, in quo vos Spiritus S. posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo, act. 20. v. 28. Atque hoc idem sentiunt Patres, eorumque dicta refert Tournely de Ecclesia q. 1. S. Irenaeus lib. 3. adversus haereses cap. 3, ubi quum Ecclesiae Pastorum mentionem facit Romanum Pontificem tamquam Pastorem Ecclesiae Romanae, quam celeberrimam et antiquam dicit: Ad hanc Ecclesiam propter potiorem principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est eos, qui sunt undique fideles. S. Hieronymus epist. ad Damasum epist. ordine 57, nunc in editione Veronensi 15: ubi tradit celebrem illam doctrinam: Ego nullum primum, nisi Christum sequens, Beatitudini tuae, id est Cathedrae Petri communione consocior. Super illam petram aedificatam Ecclesiam scio. Quicumque extra hanc domum agnum comederit ... profanus est ... quicumque tecum non colligit, spargit ...

In eandem Ecclesiae Hierarchiam facile conveniunt omnes DD. Catholici, teste Cardinali Bellarmino de Romano Pontifice lib. 1 cap. 5: "Doctores Catholici, inquit, in eo conveniunt omnes, ut regimen

Ecclesiasticum a Deo hominibus commissum, sit illud quidem Monarchicum, sed temperatum ex Aristocratia, et Democratia: falso igitur asserit Launojus in epist. ad Nicolaum Lativreum, quam citat, et docte refellit Tournely, Conciliorum Patrum Tractatorum, et Theologorum, ac jurisperitorum fuisse neminem, qui ante Canisium, et Bellarminum in Ecclesiae definienda, vel describenda mentione fecerit legitimorum Pastorum, quibus obsequium a fidelibus deberetur. Istud vero, ait Tournely, in ea definitione Launoium maxime offendit, quod mentionem faciat Pastorum, praecipue autem Romani Pontificis. Sed, Joannem Launoium Romanorum Pontificum, et Sedis Apost. hostem apertissimum dicit amplissimus Cardinalis Lambertinus, postea Summus Pontifex in opere de Servorum Dei Beatificatione, et Beatorum Canonizatione lib. 1. cap. 4. numero decimo octavo.

Interim illud inferre libet, eos, qui eandem fidem non profitentur aut eorundem Sacramentorum communionem non habent, aut demum subjecti esse nolunt legitimis suis Pastoribus, quorum caput est Summus Pontifex, ex Ecclesiae albo expungendos esse. Quapropter foris sunt primo infideles, et haeretici: alterum notavi, qui aliam fidem profitentur; secundo Catechumeni, qui scilicet nondum susceperunt baptisma, per quod in qualibet datur in Ecclesiam Dei; quod quam in ea sint voto, et desiderio, ideo et salvari etiam possint per fidem, et charitatem: tertio excommunicati saltem non tolerati, quibus est neque externa communicant cum fidelibus: demum Schismatici, qui legitimorum Pastorum, praesertim Romani Pontificis regimini sese subtraxerunt; quid vero sit de toleratis, et excommunicatis occultis, de quibus scilicet acriter inter Catholicos Theologos controversia, pendere videtur a stricta, vel accommoda Ecclesiae definitione, et acceptione.

Audiendus Melchior Cano de Locis lib. 4 cap. 2 ubi ait = Seve-riores qui finiunt Ecclesiam, illi non dubitant eam fidelium tanto numero constari: qui remissius, hi tamen non audent, quos Catholicos esse non vident, eos Ecclesiae partes appellare. Absurdum a. est, qui Catholicae Ecclesiae partes non sint, hos Ecclesiae Christi partes asserere =. Haec Canus.

Sed operae pretium est videre, quid hac de re sentiant Haeretici. Hi allata Ecclesiae definitione non audent, et Hierarchiam de qua locuti sumus, oderunt: quamquam si quam mereretur fidem, et oppositae sententiae fautores non docerent, dicendum fortasse foret, Calvinianos a nobis, quod ad Hierarchiam attinet Pastorum, et Doctorum non multum discrepare. Hi in sua fidei confessione art. 25 statuunt = ordinem Ecclesiae Christi sua auctoritate institutum sacrum esse debere, atque inviolabilem non posse idcirco Ecclesiam absque Pastoribus, qui docendi munus habeant, consistere, qui honorandi sunt, et reverenter audiendi =. Sed quando fidem quis in parte requirat? Quando a productis Scripturae, et Patrum testimoniis urgentur, quibus invicte Ecclesia Dei probatur visibilis, et Hierarchia hic Pastorum, et Doctorum quia horum integritatem timent in judicando, Ecclesias duas excogitant exteriorem unam, quae sensibus patet, interiorem alteram soli Deo perspectam, vel ut Picteto placet duo Ecclesiae coetus spectandi sunt, alter exterior, in quo boni cum malis permixti sunt; interior alter, in quo soli sunt veri fideles, sancti, et electi, viva fide, charitate, aliisque, quas Deus unus compertas habet, virtutibus praediti. Atque hos solos vera Dei Ecclesiae membra esse ajunt, etsi cum iis, et mali in iisdem coetibus conveniant, et misceantur, ut Satan quondam in concilio filiorum Dei: quae ergo Deus verae Ecclesiae promisit, illa in solos veros fideles sanctos, et electos quadrare putant. Sed contra hos esto

Articulus 2dus.

Conclusio I

Vera Dei et Christi Ecclesia non coalescit ex solis justis, et electis seu praedestinatis.

Hanc Conclusionem ut ostendam, adjuvam, quod de peccatoribus Christus Matthaei 18. v. 15. dixit: si peccaverit in te frater tuus vade et corripe eum inter te, et ipsum solum; ... si te non audierit, adhibe tecum adhuc unum, vel duos ... quod si non audierit eos, dic Ecclesiae; si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, et publicanus. Quibus in verbis Christus palam loquitur de Ecclesia sua et quidem visibili, alias quid volunt sibi verba ea dic Ecclesiae? in ea ad apertissime ait, fore peccatores quosdam, privatim primum corripiendos, dein coram testibus, nisi primo correcti resipiscant, et ad meliorem frugem revertantur: demum si contumaces fuerit, Ecclesiae: idest legitimis Praelatis denunciandos, nec desinere eos de Ecclesia esse, ejusque membra, nisi quum de Ecclesia ejusdem sententia a reliquo corpore praescindantur. Idem sentiunt Patres, in quibus Augustinus lib. de haeresibus cap. 88 ubi refellens haereticos ait: quasi non sit Christi Ecclesia, quae in toto terrarum orbe clamat ad Deum: dimitte nobis debita nostra. quibus verbis aliud in rem nostram satis apertum, ac sincerum testimonium comprehenditur.

Idem probatur vero sequentibus hac alia Scriptura Matthaei 3. v. 12. et Lucae 3. v. 17 ubi Ecclesia Christi comparatur areae, et Christus dicitur habere ventilabrum in manu sua, et permundabit aream suam, et congregabit triticum suum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili. Hic procul dubio areae nomine vera Christi Ecclesia significatur, per triticum electi, per paleas

indicantur reprobi comburendi igne inextinguibili. Id significatur Matthæi 13. v. 47. ubi figura sagenæ missæ in mare, et ex omni genere piscium congreganti [illegible].

Secuit etiam viro Theologica. Fidei etenim incerta nimis esset Ecclesia, incerti Pastores, incerta membra, propterea quod nostrum nemo novit quinam scripti sint in libro vitæ, imo etiam quinam ad tempus sint amore, aut odio digni: prædestinatos scit, et justos monstrare digito non possemus. Absurdum est ad veram Dei Ecclesiam supra montem positam latere, ignorari visibile caput, ignorari membra præcipua, ignorari partes quasque.

Sed habere sibi videntur hæretici firmissima fundamenta, quibus superstruant Ecclesiam spiritualem. Primum ab Apostolo Jacobo putant, qui Hebræorum 12 Ecclesiam Christi ita exhibet, ac describit, ut nihil in ea reperiri sit, quod sub sensibus cadat. Sic enim: accessistis ad Sion montem, et civitatem Dei viventis, Jerusalem cælestem, et multorum millium Angelorum frequentiam, et ecclesiam primitivorum, qui conscripti sunt in cælis, et judicem omnium Deum, et spiritus justorum perfectorum. Alterum positum a Christo ipso, apud ait Joannis 4. v. 24. Spiritus est Deus, et eos, qui adorant eum, in spiritu, et veritate oportet adorare; et paulo ante prænunciaverat, veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu, et veritate. Vera Christi ecclesia nonne ex veris his Dei adoratoribus constat? horum præter Deum quis novit? Tertium ipso Symbolo, quod dicitur Apostolorum. profitemur enim credere nos Ecclesiam Catholicam. Atsi videri illa posset et sensibus deprehendi, dicendum jam non esset Credo, sed Video Ecclesiam Catholicam. Fides enim est argumentum non apparentium. Quartum et Hebræorum Ecclesia in Ægypto, ac Babylone latuit, et Christiana, quum in ejus extremam perniciem Ethnici imperatores toti incumberent ita delituit, ut de obliterato jam Christiano nomine

Diocletianus gloriaretur. Commentitia ergo non ē Ecclesia [illegible] invisibilis.

August. Tract. 61 in Joann. utrumq. verū ē, et sunt ex nobis, et non ex nobis; aliud ex nobis, aliud [illegible] non ex nobis. [illegible] communione sacramentorum [illegible] [illegible] propria [illegible] non ex nobis

Nihil tñ commentitius magis, nihil futilius. Quid ē, et a primo exorsi sumus, propositū eo loci habet Apostolus? quis non videat, quod lectione uti in hunc locum adnotavit Divus Thomas, Paullo nempe qui monitionem praemisisset ad vitandum mala culpae, hic assignare hujus monitionis rationem, quam sumit ex comparatione veteris et novi testamenti; = quoniam autem, ait, tota sit differentia legis, et Evangelii, ut dicit Augustinus, ē timor, et amor, lex ē tamquā pedagogus noster fuit in Christo, parvuli ā terroribus ducendi sunt; ideo hic dicit Apostolus, quod in datione legis facta sunt quaedā terribilia .... quantum ad visa.... quantum ad audita.... et quantum ad comminationes: in quo designatur differentia novi, et veteris testamenti, quod vetus datum fuit in terrore, ut corda judaeorū, quae prona erant ad idololatriā, terrerentur, novū ē datum ē in amore, Rom. 8 non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore ... unde et Christus non terrores in principio praedicationis suae promisit sed regnum caelorum permisit .. deinde Apostolus ponit conditiones novi testamenti dicens sed accessistis ad montē Sion .... ubi ostendit, quae novis in ipso promittuntur, quae sunt tria novis promissa, scilicet spes futurae gloriae, participatio ecclesiae, et familiaritas Dei. Haec tria in Apostoli verbis tam perspicua sunt, ut dubitare nemo possit quin D. Thomas germanam ejus mentem attigerit

Hieron. contra [illegible] Arca Noe Ecclesiae typus fuit [illegible] ut in ipsa [illegible] et haedi [illegible], et agni, ita et hic justi, et peccatores commorantur.

Quid ergo [illegible] cum Novatianum [illegible]

Ezechielis 34 [illegible] gregis mei [illegible] pinguis, et oves meas in devorandum [illegible] Psalmist [illegible] Evangelio [illegible] que [illegible]

Quae et illa, quae ex Christi verbis Joan. 4. instruunt, argumenta, ridicula ē, et inania. Atque eo caeci sunt, ut non videant eo nos caute effici, quā velint. Si in Spiritu, et veritate solū adorandus ē Deus, si ex solis interioribus quaedā adoratio nostra constat Ecclesiae, quid ergo et ipsi baptismate tinguntur, et ad caenā statis

die conveniunt, et conciones habent, audiuntque, et scripturas legunt, explicantque, ut Christi Domini Ecclesiae capitis membra, in terris sint? Notior est germanus horum Christi verborum sensus, quam ut expositione indigeat. Ibi Christus Samaritanorum cultui fallaci, Judaeorum vero carnali praeponit cultum suorum asseclarum, fide per charitatem operante, integritate, puritate, mentium, et animarum.

Aug. lib. 2 Retract. c. 18 Ubicunq. Ecclesiam commemoravi non habentem maculam neque rugam, non sic accipiendum est quasi jam sit, sed quae praeparatur

Dum vero in Symboli articulo, qui de Ecclesia est, cavillantur, errant insigniter, ait Vernetus, aut in errorem impellere alios volunt: aliud enim est in Ecclesia quod creditur, aliud quod videmus, neque dicimus credo Ecclesiam, sed credo sanctam Ecclesiam catholicam. Quid tum inde? numquid sanctitas, vera fide, spe, charitate, quas deprehendi oculis, aliove sensu percipi certe non possunt, neque sit, neque possit intelligi? Credimus, in eo coetu Christianorum, et catholicorum [illegible], quem videmus, esse sanctos, et electos quique vera sunt Christi membra, quos Deus solus novit. Deinde eam, quae praecessit nos, praesentem, quaeque sequetur post nos, catholicam Ecclesiam credimus? credimus hodiernam eandem esse cum illa, quam Christus instituit, et quae usq. ad mundi consummationem durabit: atque haec fides nostra nititur Christi Domini auctoritate, cujus verissima sunt verba.

Quid tandem illud est, quod ait Pictetus Hebraeorum Ecclesiam in Egypto, et Babilone delituisse et Christianam ipsam quo tempore ad ipsam perdendam contenderant gentiles, absconditam fuisse, et ignotam. Hebraei in Egypto, et Babilone captivi nonne ab omnibus internoscebantur, et nihil habebant, quam Egyptiorum et Babiloniorum religione commune? Acerrima etiam Diocletiani, aliorumq. Principum, qui in extremam Christiani nominis perniciem acerrima incubuerunt crudelitate, num effectum est, ut [illegible] Religionis Christianae ulla intra [illegible] imperii fines extaret, ac omnino extincta fuerit? haud

quaquam. Quod si Diocletianus de obliterato usq. Christiano nomine gloriatus ē, insipientissime gloriatus ē, perinde ac decessorū suorū aliqui Caligula, Domitianus, Commodus etc. qui se Deos haberi, coliq. jusserunt: verum ab inani gloriatione ad desperationē victoriæ revoluti sunt, ut notum ē. Ergo quid amplius dicturus sum (apte huc cadunt, quæ Aug. habet tract. 2. in epistolā Joan.) quam cæcos, qui tam magnum montem non vident, qui contra lucernā in candelabro positā oculos claudunt? Cæci plane sunt, qui Ecclesiam non vident, ut hom. 30 in Matth. ait Origenes, plena ē fulgore ab oriente usque ad occidentē.

Hæc necessario, fuerunt præmittenda, et suo simili firmanda. Quod ē de infallibili Ecclesiæ judicio in rebus fidei dissertationē ordiamur, ut ostendere Ecclesiæ definitionibus, et judicio standum esse, demonstrare prius necesse erat, judicē hunc videri et velut digito demonstrari posse. Nā si ut Novatores pertendunt, nulla apparente forma consistere in occulto Ecclesia pt, frustra expectatur judiciū, et sententia ejus, quæ ignoratur ubi sit, quamquā audire non possumus.

Articulus III

De divina Catholicæ Ecclesiæ auctoritate in dogmatibus fidei.

Ostendendā ē nunc viribus Cath. Ecc. in rebus fidei summa pollere auctoritate. Grave id, præclarum ē, inquit Canus de Locis lib. 4. cap. 4. Ecclesiā non modo catholicorū concionem eē quæ per baptismum est Christo nomen dedit, et peculiaris, novaque respublica consecrata ē, verū etiā Principes, ac Præfectos ipsos Ecclesiasticos, in quibus sit Reipublicæ hujus auctoritas residet. Nec ii nos prosequitur Canus, aut recenti opinione conspici

mus, aut sine Scripturæ testimonio asserimus. Hujusrei in veteris illud exemplum ē: congregati sunt omnes majores natu Israël cum Principibus Tribuum, et duces familiarum... in Jerusalem, 3 Reg. 8. et eodem cap. v. 14. Convertitque Rex faciem suam et benedixit omni Ecclesiæ Israel: omnis enim Ecclesia Israel stabat. Illud ē etiam simile huic = venit Moyses, et convocatis majoribus natu populi, exposuit omnes sermones, quos mandaverat Dominus. Responditque omnis populus simul = cuncta, quæ locutus ē Dominus, faciemus =. Imo potiori quodam jure Ecclesiæ residere in Pastoribus, et Doctoribus Ecclesiasticis dicendam, quam in reliquis fidelibus, quia illis docendi, his audiendi cura demandata ē. quamquam Catholica Christi Ecclesia ex Pastoribus, et ovibus vere constituatur.

Conclusio ~~primaria~~ secunda.

Ecclesia Catholica fide deficere, aut vitiari non pt.

Est dogma orthodoxum, juxta celebrem facultatis Parisiensis censuram contra Lutherum ann. 1542. art. 8. tenetur quilibet christianus, ait censura, firmiter credere, unam esse in terris universalem Ecclesiam visibilem, quæ in fide, et moribus errare non pt. Plura sunt sacrorum eloquiorum manifestissima test. quæ conclusionem faciunt inconcussam. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi. Matthæi ult. v. 20. Dixerat Christus prius quoque cap. 16. v. 18 Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Quibus verbis perpetuum auxilium spondet Christus prædilectæ Ecclesiæ suæ, ut ne infernus quidem adimere illi fidem possit.

Non enim pugnare cum tanto veritatis argumento ... ex Tertulliani verbis depromptæ lib. de præscript. cap. 28 Nunc ē maxime, et ad quæst. hujusmodi peropportune incidunt

quæ in corregio illo lib. Tertullianus ponere urget quid verisimi-
le est, ut et tot, ac tantæ Ecclesiæ in unam fidem erraverint, nullam re-
respexerit Spiritus S. ut eas in veritatem deduceret, neque nuntius a Chri-
sto ad hoc postulatus de Patre, ut esset doctor veritatis, neglexerit of-
ficium Dei vilicus Christi Vicarius, sinens Ecclesias aliter interim intelli-
gere aliter credere quam ipse per Apostolos prædicavit? Ad ea
Tertullianus alludit, quæ Christus ad Apostolos dixisse Joann. scribit cap.
14. v. 16. Ego rogabo Patrem, et alium Paraclitum dabit vobis, ut ma-
neat vobiscum in æternum Spiritum veritatis. Et ad ea, quæ infra sunt
vers. 26. paraclitus autem Spiritus S. quem mittet Pater in nomine meo,
ille vos docebit omnia, et suggeret vobis omnia, quæcunque dixero vobis.
Ex quibus hoc plane invictum argumentum exsurgit. Christus Ecclesiæ
suæ spiritum veritatis promisit, qui in æternum cum ea maneat, qui
eam omnem doceat veritatem, eique omnia suggerat quæcunque ipse dixerit.
Ergo ab hoc Christi promisso absolutam habet Ecclesia, perpetuamque
erroris immunitatem. Si enim aut in fide defecit Ecclesia, aut deficere potest
Ecclesia, prout dicunt Adversarii, necesse est, vel Christum suam Ecclesiam
fefellisse, et non stetisse promissis, aut Spiritum S. Dei vilicum,
Christi Vicarium, etiam ad hoc missum a Christo, ad hoc postulatum de Patre,
ut esset doctor veritatis, officium neglexisse, si Ecclesiam errare ~~sivit~~
sinit, et aliter credere, quam ipse per Apostolos prædicavit. Horumque
sane Adversarii vertant, non apparet, cum ista clare pugnent.
Absoluta est enim Christi promissio, nec conditioni ulli alligata. Si vero
Christus promisso stetit, si Spiritus S. cum Ecclesia æternum manet,
eamque omnia docet, certo credendum est Ecclesiam a veritate non
defecisse, nec deficere posse.

Veritas hæc orthodoxa veterum quoque testimoniis firmatur.
Facilius est solem extingui quam Ecclesiam obscurari, ait Chrysost.

hom. 4 in cap. 2 [illegible] [illegible] Ecclesia sancta, Ecclesia una, Ecclesia vera, Ecclesia catholica contra omnes haereses pugnans pugnari potest; expugnari non potest ... portae inferi non vincent eam ait S. Aug. lib. 1 de symbolo cap. 6. Et in lib. contra epist. Manichaei, quam appellari solet epist. fundamenti cap. 5. pronuntiat dignam illam, quae altius insideat, sententiam. Ego Evangelio non crederem, nisi me Catholicae Ecclesiae commoveret auctoritas. Quod si adversarii, et ipsi Novatores fateantur invisibilem Ecclesiam deficere non posse, posse autem visibilem atque allata a nobis argumenta de invisibili Ecclesia intelligenda esse contendant recole quae supra dicta sunt in conc. prima, quae statuit [illegible] a nobis e, veram [illegible] Ecclesiam esse visibilem imo sufficit, si habeat menti [illegible] Matthaei 18. v. 15. Si peccaverit in te frater tuus.

[illegible] enim audi [illegible] varias. Initio mundi quae [illegible] in Adamo, et Heva, Ecclesia a fide defecit, ut [illegible] Genesis tertio [illegible] tempore Moysis, [illegible] Aaron summus [illegible] [illegible] [illegible] populus clamavit. [illegible] Exodi 32. v. 4 imo novi quoque testamenti [illegible] [illegible] et amissuram fidem omnem monet Lucae 18 v. 8. [illegible] venient putas inveniet fidem in terra? [illegible] [illegible] generale Eugenium tamquam haereticum deposuit, [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Eugenius in sede [illegible] sine ulla canonica electione atque adeo nati sunt quotquot postea fuere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] saltem tempore Ecclesia sine Pontifice [illegible] argumentum [illegible] homo postremo [illegible] tamquam [illegible] collocat in [illegible] institutionum, deinde de victoria [illegible] ait hic [illegible] [illegible] necesse e [illegible] [illegible], et summo Pontifici [illegible]

Ut ordiar a primis parentibus respondeo si eos peccasse e [illegible] defecisse, [illegible] [illegible] Ecclesiam defecisse, verum

obiapinsi item quae noxt adversariis. At nec duo tres etiam faciunt quanquam mihi hinc duxere occasionem capit nsa [illegible] personas.

Neque Aaronis tempore quo itidem aureum erecto [illegible] mas defecissa dicenda è Ecclã, si vales. [illegible] è [illegible] Sinagoge aut e-vitandum certe male ponitur in culpas. Ex Moyses, et [illegible] omnes immunes fuerunt ab eo peccato, ut patet exodi cap. v. 26 ubi Moyses clamat. Si quis è Dñi jungatur mihi. congregatique sunt ad eũ omnes filii Levi. Id docet et Paullus 1. cor. 10. v. 7. Neque idololatrae efficiamini, sicut quidam ex ipsis, quemadmodum scriptum est. Sedit populus manducare et bibere, et surrexerunt ludere. Neque Aaron tunc ingenitus fuerat in summum sacerdotẽ, sed postea, ut patet exodi 40.

Sed nunquid Sinagogam turpissime errare saltem tum cum Christum rejecit et damnavit, inficiari nemo? errarit et turpissime erravit. Sed ut ne loqui nobis opus sit oportet, inquit vir clarus [illegible] de Dominicanorũ familia qui ignoret ea, quae de Ecclesia veteri cum [illegible] infallibilitate, promissa dicta sunt, ipsius facta sunt in veteri [illegible], ad eadem tempus [illegible], quo ergo usto reprobationem illam nostramque et illud nunquam [illegible] [illegible], cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] prophetas [illegible] expresissima pronuntiavit. [illegible] apertius in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Paullus in eundẽ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 1. Vos non populus meus, et ego non ero vester. et erit in loco ubi dr̃ [illegible] eis non populus meus vos [illegible] [illegible] filii [illegible] viventis. et Lucae 13. v. 16. Lex et Prophetae usque ad Joannẽ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ab eo non posse Evangeliũ Ecclesiã pro certo ponimus, [illegible] [illegible] ab eo [illegible] Sinagoga, [illegible] [illegible] [illegible] Eccla [illegible] dicitur [illegible] [illegible] [illegible] promiserit.

et non possunt, ut in errorem incidat, et deficiat unquam a fide. Ergo magna inter promissa synagogae, et veteris ecclesiae discrimen. Illa enim per illa fuerunt, donec scilicet Christus mundo illucesceret: contra absoluta haec, et perpetua ad consummationem usque seculi permansura. Hanc doctrinam firmare videtur Paulus Heb. 8. v. 6. melius sortitus est ministerium, quanto et melioris testamenti mediator est, quod in melioribus repromissionibus sancitum est=.

Nequam defectum Dei viventis Ecclesiam probat allatus supra locus Lucae 18. v. 8. Hieronymus exponat hunc locum, qui in Dialogo adversus Luciferianos eam fidem hic ait nominari, de qua Dominus idem ajebat: fides tua te salvam fecit: et alibi de centurione. non inveni tantam fidem in Israel, et rursum ad Apostolos quid timidi estis modicae fidei; nec non et in alio loco: si habueritis fidem, ut granum sinapis, dicetis monti huic transi hinc illuc, et transivit. Nec enim centurio, aut illa muliercula in Trinitatem, sacramento crediderant, sed simplicitas mentis, et devota Deo mens ea commendata est. Haec est fides, quam vero inventam Dominus pronuntiavit. Haec est fides, quae etiam apud eos, qui vere credunt, difficile perfecta invenitur=. Hanc autem, quam D. Thomas lect. 2 in caput 13 epistolae ad Cor fidem non hesitantem appellat, quae omnipotentiae innixa, per quam miracula fiunt vera, inventuque difficilem ea quis negat? Quod si Christus de fide, quae theologicarum virtutum prima est, loqui voluisset, audi sequentem locum [illegible] enit. [illegible] cap. 17. hanc habentem propter iniquitatem abundantiam, et paucitatem bonorum, quae illa potissimum statuerit, Deus ita loquitur. Propterea est non dixit, filius hominis veniens non inveniet fidem in terra, sed quasi dubitans interrogans, ait, inveniet fidem? non, quod ille, cuncta sciens in dubium revocaret, sed ut sua dubitatione figuraret

cogitâ, una propter multa scandala circa fidē, sumā petulantia hoc erat infirmitas, ima ē sera. Nihil ē ergo in his Enni verbis quo errorem suum fulcire Novatores possint.

Quod postremo urgent partes Ecclesiae dicunt Cardinali hic ad nihil respondere, Basileense Concilium initio quidē fuisse legitimū; nam et Legatus aderat Summi Pontificis, et Episcopi plurimi at quo tempore Eugenium deposuit, ecquitane habuit Ecclesiae Concilium non fuisse, sed Schismaticū coetū et seditiosū et nulla pollentem auctoritate. Sic etenim appellatur in postremo Lateranensi Concilio sess. 11. Atque adeo Cajetanus censendus merito ē verus semper fuisse Papa, mentiturque apertissime Calvinus, qui Concilium hoc ad finem usque eadem auctoritate, et dignitate gavisum censent.

Nos in primis suo tempore Concilium in Eugeniū sententiam pronunciare ausum ē non aderat Concilio Legatus Pontificis, et Episcopi praecipue discesserant. Ex Cardinalibus quidē Arelatensis praesidentis sibi arrogaverat munus, et unus Episcopus erat pauci sunt, qui ingentem in synodū acciverant multitudinē presbyterorū, ita ut contra oēm formam celebrandi Concilium, non Episcopi, sed presbyterorum, ut ait est. Cui it eodem tempore celebrabatur Concilium aliud cui praeerat Summus Pontifex, sedebantque cum eo Episcopi longe ac Latini multo plures, quam erant Basileenses et ubi aderat Episcopi aderat Imperator Graecorū, et Legatus Imperatoris Latinorū, ut dubitari nullo pacto possit, utrum eorum verius esset verae Ecclesiae Generalis Concilium. Imo vero si eius ipsius sententiā dicere velis, tam nimis Basileensium parte tunc fugerunt, et pars maior Patrum, qui illic erant, Florentiam, vel recedere coacti fuerint. Eneas Sylvius refert neque Illius in historia Concilii Basileensis, qui ipse interfuit, quā idem sunt ipsi Basileenses Haeretici tamquā sibi faventē ob damnatū Euge-

nem. quam ob eandem vocat plenam.

Sed quid si Ecclesia Christi defecit reipsa? inquiunt hostes ejus. An non defecere potuit? Defecisse certe manifestum fit ipsius Christi testimonio Matthaei 26. v. 31. qui Apostolis quibus Ecclesia constabat ait: omnes vos scandalum patiemini in me in nocte ista. Scriptum est enim: percutiam pastorem, et dispergentur oves gregis, id est ab unitate fidei solventur. Quare mulieribus Christi resurrectionem nuntiantibus iis tanquam deliramentum acceperunt Apostoli Luca 24. v. 11. et visa sunt ante illos sicut deliramentum verba ista, et non crediderunt illis. Ac Christus Marci ult. v. 14. exprobravit incredulitatem eorum. Hinc, inquit in psalm. [illegible] a [illegible], inquit, Apostoli victi sunt, qui hunc crediderit, quando ipsi defecerunt.

At non officere nobis, quod scribit allato loco Matthaeus. [illegible] ea significant quidem Apostolos reprehensos esse, propterea quia in lecto Christo fugerunt nimio perculsi timore, vel si ita libet, certa tam illa quae post Passionem acciderunt, defecisse; veruntamen non probant eos a fide omnino defecisse, quasi infideles, et haereticos. Unde nec Marci [illegible] [illegible] ea. Neque enim, [illegible] sive Apostoli dicuntur fide defecisse, quod promptam mulieribus illis fidem non adhibuerunt, quae [illegible] cito credit levis est corde. Imo si statim credidissent mulieribus, facile videri potuissent nimis creduli in re tanta. [illegible] ipsa [illegible] durities [illegible] [illegible], et tarditate peccasse, et non [illegible] [illegible] fuit, et positive infidelitati adhaeret. Hinc quod Christus exprobraverit incredulitatem et duritiam cordis, quia iis, qui viderant, illum resurrexisse, nempe Magdalenae, aliisque Mulieribus et duobus discipulis non crediderunt, [illegible] dit perversitatem, contumaciam, et pertinaciam [illegible] [illegible], sed tarditatem quandam ex timore ortam, [illegible] nimis [illegible] [illegible] [illegible] volebant Christi resurrectionem, quod [illegible] [illegible] exoptabant. Itaque in hoc,

citia latrone hic, in qua Christi passione Christum confitente, et invocante dictum est nec a nihil mali gessit. Domine memento mei quum veneris in regnum tuum. Atque hic ad testimonium Augustini. Praeterquamquod quum Apostoli viri sunt in aliqua Ecclesia, nec Ecclesia constabat ex ... nostris, nec ii tum erant duces, et Episcopi tanquam duces et Episcopi iam tum designati erant; et Ecclesia Catholica status cum praecepto ineam intrandi nondum inceperat, sed primum in die Pentecostes, quando paratis ... redemptionis mysteriis, Apostoli ceperunt ... omnis, idem in Christo, et baptismum praedicare. Ita ex Belarmino...

Articulus 4tus

Conclusio tertia

Catholica Ecclesia de re fidei sententia ... tenenda.

Haec conclusio ex superiore legitime, et necessario consequitur, si deficere a veritate Ecclesia Dei non potest, quod ipsa docuerit, quod ...erit, credendum quae imposuerit, verissimum erit et a ... Attamen nihilominus unum, vel alterum ... testimonium quae rem conficiunt et demonstrant invictissime. Primum suppeditavit Paullus qui 1 Thimothei 3. v. 15. Ecclesiam ... ut ... quomodo oporteat te in domo Dei conversari quae est Ecclesia Dei vivi columna et firmamentum veritatis. Item ... Matthaei cap. 18 v. 17 ... sit tibi sicut ethnicus et publicanus. ... sententiam ... standum non est, cur oportebat docari nos, veritatem ab Ecclesia definitam esse firmissimam, cur ethnicus, et publicanus habendus ... non audit, ... judicio non acquieverit ... veritatem ... ex ... cap. ... scripturarum ... tenetur veritas

quod id facimus, quod universa jam placuit Ecclesia, quod ipsarum Scripturarum commendat auctoritas, et quoniam S. Scriptura fallere non pt, quisquis falli metuit hujus obscuritate quæstionis, Ecclesiam de illa consulat, quam sine ulla ambiguitate sancta Scriptura demonstrat.; et epist. 118, disputare contra id, quod universa Ecclesia sentit, insolentissimæ insaniæ ait dicit.

Roborat hoc et confirmat constans, ac perpetua Ecclesiæ praxis. Etenim Ecclesia sane Christi [illegible] quodd seculo, atque ætatibus exortas in rebus fidei controversias detulit ad præcipuos pastores. Ita primo causa de legalibus delata è ad Apostolos, et præsertim ad S. Petrum, atque ab iis definita fuit in celebri conc. Hierosolimitano Act. 15. Eadem Ecclesia sec. Simonis Magi hæresim profligavit S. Petrus. ita 2. Ecclesia seculo controversia de celebratione Paschati definita fuit a Victore [illegible] ... ita sec. tertio plures hæreses ab Apostolica Sede proscriptæ noscuntur ita sec. quarto damnatum è Schisma Donatistarum, et proscripta Arrii hæresis, et Macedonii, itidemque factum è seculis posterioribus.

[illegible] Sed veritas semper habet hostes; Ecclesia Catholica, inquiunt, de re fidei sententia dicenti standum est, magis superædificati erimus supra Episcopos, et Papa, qui ut pastores, et doctores cætum fidelium erudiunt, quam super Apostolos, et Prophetas contra ac palam docet S. Paulus Eph. 2. v. 20. superædificati super fundamentum Apostolorum, et Prophetarum. Imo aliud monstrum, ajunt hinc oritur, sive nimirum fides nostra non Dei Verbo, sed eorum auctoritate nitetur.

Ex. id colligi nequaquam posse. Nam Verbum Dei per Prophetas, et Apostolos traditum è primum fundamentum, et prima fidei regula, ac fons, unde Ecclesia definitiones suas depromit, quæ non aliud credendum proponit fidelibus, nisi quod revelatum a Deo, et quatenus revelatum à Deo. Itaque ipsa Ecclesia à fundamento pro-

dam posteriorem ac secundariam, quod nempe nos reddit hanc illamve veritatem a Deo provenire, aut per Prophetas seu Apostolos revelatam esse. Neque nunc ovium habere fit monstrum illud, a quo sibi adeo metuunt adversarii. Nam Ecclesiae doctrinae explicatio, et definitio nititur duo infallibili testimonio: Verbum ad hunc, seu Ecclesia est instrumentum declarans et promulgans Verbum Dei, seu medium quo Deus ab voluit ad veritates a se revelatas palam nobis faciendas. Quare perperam hac in re calumniantur catholicos theologos haeretici, ac potissimum Calvinus, qui lib. 4 institutionum cap. 9, veritates ait tum sinit subjicere eum in modum Dei oracula nostrae censurae ut ideo rata sint, quia placuerint nobis, [illegible] quae praemia est indigna, quae commemoretur: sed errat turpissime putans nos sceleris hujusce debere reprehendi.

Urgent iterum nondum statutum, et certum esse apud theologos nostros cuinam de Ecclesia speciatim suprema, et infallibili de rebus fidei judicandi copia, et auctoritas collata sit. Num summo Pontifici seorsim ab aliis Pontificibus, an aliis Episcopis etiam seorsim Episcopis, num tandem Episcopis summo Pontifice, sive soli Ecclesiae in concilio generali congregatae, an illi etiam per orbem dispersae. Suis sententiam ferente Papa, et an aliis Episcoporum, seu Ecclesiarum particularium per orbem dispersarum consensus sufficiat et necessarius sit, expressus ne, an tacitus? num ne, an majoris partis Episcoporum: an concilii Pontificiae definitioni, an potius Pontifex definitione concilii pondus conferat infallibilitatis. Hic nisi omnino, inquit recens scriptor, disputant inter se Doctores Catholici: Non defuerunt, qui physicam et absolutam omnium Episcoporum, ne uno quidem excluso, unanimitatem aut etiam alia ni postularint [illegible]

juris ecclesiastici Coloniae Allobrogum 1735. edito tom. 1. tit. 15. p. priore, sect. 15. et parte posteriore sect. 14. ad dogmaticam Ecclesiae definitionem fide certam necessario dicit etiam plerorum orbis christiani Episcoporum consensum. Et alius recens Theologus Parisiensis in tentamine de Hierarchia, et Hierarchis Rothomagi editum anno 1784 [illegible] palam asseruit, nec Rom. Pontificem, nec Concilium [illegible] definitiones habere auctoritatem irrefragabilem, nisi accedat consensus reliquae [illegible] etiam [illegible] comprehendit, qui [illegible] propositionis, quae ab haeresis speciatim damnatae non constat satisfactam. Videtur judicium dogmaticum Ecclesiae universae semper [illegible] convenientibus omnibus uno Episcopis; et [illegible] velut principii praecipuae custodem, et fundamentum veritatis, Ecclesiae [illegible] supremum, et infallibilem controversiarum fidei.

Et me nulla capit admiratio, quod aliqui Theologi aliter senserint, ac sentit doctorum pars maxima: ita namque homines, non dicam nos, sed quidam nonnunquam novitatis amore, nonnunquam liberiori cogitandi licentia, aut etiam veritatis odio acti, utque vera ea videamus vera ea nolimus. Interim tamen id videtur mihi verissime dicere, eos, qui catholici esse volunt, et sunt consentire in veritatibus [illegible] quod attinet ad rem, de qua nunc sermo est, quidquid sit, utrum dissensio aliqua extet penes modum. Constat est primo Ecclesiam [illegible] pro universitate [illegible] pastorum, seu Episcoporum cujus caput est Romanus Pontifex, semper esse infallibilem judicem controversiarum fidei tam intra, quam extra Concilium Oecumenicum. Haec propositio de fide est. Constat [illegible] universitatem moralem Episcoporum Summo Pontifici consentientium esse pariter infallibilem judicem controversiarum fidei atque adeo judicium Summi Pontificis, ex cathedra B. Petri, cui universitas moralis Episcoporum adhaereat, in causis fidei

errori obnoxium esse non posse, illiusque standum procul dubio est. Ita quoque propositio de fide esse dicitur. Omnia hæc propositiones patent, et roborantur perpetuo Ecclesiæ more, quæ semper ita editas fidei definitiones audiens, captivavit intellectum in omne quid fidei; sic decreta Ecclesiæ adversus Arianos, Macedonianos, Donatistas, Nestorianos, Eutichianos aliosque multos firma semper habita sunt, atque irrevocabilia permanserunt, tametsi nonnulli Episcopi, et quidem aliquando non pauci instar Donatistarum Episcopi 180 circiter pertinaciter contradixerunt, et restiterunt.

Et sane si omnium quorumque nullo excluso expectandus foret consensus tanquam necessarius, nulla, aut fere nulla unquam finiretur, aut cessaret publica controversia, atque adeo jurgia, et altercationes essent super fide rixæ, et jurgia. Omnino recta ducti ratione arbitrari possumus Christum eam ædificare Ecclesiam, quam sane ordinatam esse voluit rebus vel aliam certam, ut ejus definitiones irrefragabiles non forent, nisi prius omnes omnino pastores, inter quos potius aliquando nec omnia specie esse aliquem ipsum rariorum, in definitionem dogmaticam consentiant? quanta inde in republica Christiana esset incertitudo, perturbatio, confusio? Communis hæc semper fuit inquit Tournely, ac recepta omnium Theologorum lex, et regula, ut ex pluralitate numero suffragiorum sententia pronuncietur. Quod si in omni civili, ac politico similium rerum instituto lex hæc, et regula servatur, cur non et in ecclesiasticis? Universitas moralis Episcoporum summo Pontifici consentientium certissime repræsentat eam ipsam Ecclesiam, de qua dictum a Christo est: et portæ inferi non prævalebunt adversus eam; itaque certum est dum fidei sententiam Ecclesia, ut repræsentata ab universitate morali Episcoporum summo Pontifici consentium sive sententiæ summi Pontificis quam suffragiis firmat multitudo, seu universitas moralis Episcoporum legitimorum, est de fide certam. Etenim in utroque statu vera est Ecclesia docens quam docuit esse et voluit fore ac declaravit Christus infallibilem.

Hoccine est, ut siquis animadverterit, utar singulare illud privilegium Petro et in Petro successoribus promissum, ut doctrina quae est certa, nisi omnes, qui intuendi sunt in eamdem conspirent sententiam

Constat tertio, et quidem de fide catholica, sanctam Apostolicam sedem, et Romanum Pontificem in universum orbem tenere primatum et ipsum Romanum Pontificem successorem esse B. Petri Principis Apostolorum, et veri Christi Vicarium, totiusque Ecclesiae Caput, et omnium Christianorum Patrem, ac Doctorem esse et ipsi in B. Petro pascendi, regendi, et gubernandi universalem Ecclesiam a Domino Nostro Jesu Christo plenam potestatem traditam esse; quemadmodum etiam in gestis Oecumenicorum Conciliorum, et in sacris canonibus continetur. Sunt verba definitionis a sacrosancta Oecumenica Synodo promulgatae in litteris s. Unionis. Utrum vero sententia Summi Pontificis, antequam accedat Episcoporum consensus, habenda de fide sit, sicut pastor universae Ecclesiae eamdem instruat, et doceat, in praesentiarum non vacat inquirere. Atque ex his patet quid respondeas nonnullis singularium opinionum quae in objectione breviter indicabantur.

Plurima sunt alia, quae in locum hunc Theologicum facere possent, quae cogor praeterire. Sed Deo dante peculiarem instituam de Ecclesia tractationem. Haec interim sufficiant, ut nostra patefiant: tantam vim esse loci hujus Theologi, ut quoniam fidei controversiarum judex est virus, ad dirimendas lites de rebus fidei, multo sit validior Scripturis, et Traditionibus. De Scripturarum vero, et Traditionum auctoritate, et sensu judicium ad Ecclesiam spectat ejusque fideles docere, quid illi in Scripturis et Traditionibus reciderunt. Huic erat Ecclesiae inter locos Theologicos primam tractationem concedere, sed ne viderer communem, quam singuli hoc ordine habent invertere, mutavi sententiam

Caput Quintum.

De auctoritate conciliorum praesertim generalium

Quae hactenus a nobis dicta sunt de locorum theologicorum tertio ea respiciunt potius Ecclesiam toto orbe dispersam, et diffusam, quae minus infallibilis non est, quam quae congregata in conciliis. Nunc agendum de conciliis Synodis praesertim generalibus coactis. Et examinandum quanta polleant ejus in rebus fidei, et morum definitionibus; cum primis praemittenda generales quasdam notiones, sine quibus caeca foret disputatio.

Articulus I.mus

De naã, defiõne, et divisione concilii, et aliis quibusdam.

Concilium graece Synodus, hebraice Sinedrium dicunt eadem analogia servata, sibi vult, cum sermo est de Ecclesiastica republica, quod in civili nomen Comitiorum. Quemadmodum enim in comitiis conveniunt Optimates, et Magistratus ad deliberandum de temporali publico bono, ita in conciliis Praelati Ecclesiastici praesertim Episcopi ad deliberandum de rebus Ecclesiasticis. Quare concilium definiri potest = coetus ecclesiasticorum praelatorum praesertim Episcoporum in unum locum coeuntium, ut causas fidei, vel morum, aut disciplinae definiant.

Notissima est conciliorum partitio in generalia, graece Oecumenica, nationalia, et provincialia. Generale illud dicimus cui adesse possunt, et debent, nisi legitime impediantur, omnes totius orbis Episcopi: atque inde dicitur graece Oecumenicum idest universi orbis terrae. Nationale est illud, ad quod conveniunt utique omnes unius nationis seu regni Archiepiscopi, et Episcopi, duce aliquo Patriarcha, vel suo Primate, nisi forte ipse Papa, aut ejus legatus praesit. Provinciale proprie dicitur in quo conveniunt tantum Episcopi unius provinciae, quibus Archiepiscopus praeest sive metropolitanus. Quanquam autem hae sunt propria conciliorum nomina, nationalia tamen aliquando appellantur etiam plenaria;

aliquando provincialia. Ceterum et alia species concilii est tertia, et dicitur Diœcesana, quod apud Latinos solet etiam appellari Synodus, conventus scilicet parochorum, et presbyterorum unius Episcopatus, cui Episcopus praeest. Ut autem ad summum, quod a Belarmino praesertim, aliisque pluribus evidenter demonstratum est, veterum scriptorum Pelagius ad Romanos Pontifices: generalium synodorum convocandarum auctoritas Apostolicae Sedi B. Petri singulari privilegio tradita est; solos etiam Episcopos in his judices esse, quorum est sententiam ferre. Quare laudati scriptores luculentissime probant, concessum quidem ab Apostolica Sede non semel, ut christiani imperatores, uti tutores Ecclesiae, synodos convocarent, et iis interessent, sed eos tunc convocationem hujusmodi ajunt non pertinuisse jure, et potestate regiminis; sed adfuisse quidem per se, aut per alios delegatos, abstinuisse vero religiosissime a dicenda de Ecclesiasticis rebus sententia: nec alterius finis gratia, quam tuenda Conciliorum libertatis, componendorum, si qua inter Patres orta essent, dissidiorum, accedente auctoritate sua omnis vis, suam conciliis accommodare praesentiam, immo vero nonnumquam dicuntur aliquando decreta conciliorum hac unica de causa, non ut judicarent ecclesiastica, sed ut adjungerent auctoritatem suam, quo et saecularis potestatis metu in officio omnes facilius continerentur, et conciliares sanctiones, quarum princeps ipse subscriptor erat, plenius implerentur.

Quod vero convocandorum conciliorum munus ad Romanum Pontificem pertineat, ex eo manifestum sit, quod Romano Pontifici plena potestas pascendi, regendi et gubernandi universalem Ecclesiam data sit in Scripturis, et a concilio Oecumenico Florentino declarata. Atque ex eadem ratione, et Pastoris ac Rectoris universae Ecclesiae potestate consequitur, et comprobatur summi Pontificis esse concilii oecumenici jus esse, per se aut per legatos suos, ut jam innuimus. Ita et Petrus in concilio

Apostolico Hierosolimitano act. 15 Primus surgit, Primus loquitur, Primus definit.

Cui pariter Pontificis juxta catholicos e concilio Oecumenico complementum dare, illud confirmando. Nã Petro dicitur: pasce oves meas, et confirma fratres tuos; Quare et concilia ipsa generalia Papa, nisi se non interfuit partem suam confirmationem petere consueverunt a Papa; nisi forte concilium praedictam Pontificis instructionem dogmaticam, quam legati sui dedere concilio servandam tradiderint, secutum sit. concilia enim non solent a Pontifice confirmationem petere, nisi eorum, de quibus legati instructionem non acceperint, ut patet ex epist. conc. calcedonensis ad Leonem. Quod praeterea illustratur ejusdem Leonis epist. ... ad Theodoretum. Concilia porro, quae Pontificis Definitione, seu confirmatione feliciter, ac firmantur apellari solent generalia perfecta, quia sententia capitis, et membrorum completur: quae vero carent Pontificis sententia et confirmatione, dicuntur concilia generalia imperfecta.

Ex ea seriem conciliorum generalium approbatorum a Constantino magno usque ad Ferdinandum primum quam desumo ex Belarmino potissimum

Series conciliorum generalium perfectorum,
et a Pontificibus approbatorum.

Primum post tempora Apostolorum generale concilium Nicaenum Primum Nicaeae in Bithinia celebratum, summo Pontifice S. Silvestro, et Constantino magno Imperatore ann. Christi 325 contra Arium qui servanu, et consubstantialem Filii cum Patre divinitatem inficiabat. interfuerunt Episcopi 318 trecentis decem, cum legatis Apostolicis ... Vito, Victore, et ... qui in hoc concilio definita est controversia de die quo Pascha celebrari ... Constantinus ipse ...

mo Pontifice Damaso, et
oli habitus ann. Christi 381
magis confirmandae fidem
S. Sancti Deum negabat.
identalis, et ex duabus Orien.
cè una integra Synodus
opolitana prima. Patres
y locu, sed Damasus exce
eceiverat. Dicuntq. et duae

e Pontifice Caelestino primo,
anno Christi 431, aut, ut
uanti. Causa Concilii fuit
a haeresis, quae Christum in duas

to Pontifice Leone I, et Mar.
ev 452. convenere Episcopi
i Archimandritae, qua unam
arnatione

i adiis, Summo Pontifice Vi
ni 553 convenientiis Episco
iam apiendovo controversiam.
; et Theodoreti Cyrensis scri
viae, quaeque erat contra Cyrillus.
Origenis.

tertiis, habitus Summo Pontifi
ogonato anno Christi 680
llanum, quia habitus e in Pala-

Apostolico Hierosolim
fer, … ines, … cepit.

… Rñi ponder …
co complementū dare, …
oves meas, et confirma
quibus Papa per se …
convenerant a Papa; …
onū dogmaticū, quod …
sacrum sit. Concilia …
nisi novum, de quibus …
… apit. Canon Calcedon
Juxta Leones apit. …
Definione, seu confirmac
generalia perfecta, quia
suo … carent Pontifici …
generalia imperfecta

Ex ād serie con…
no magno usque ad …
no postremum …

… nca

… et

Primum post tempora Apo…
… in Bithinia celebratū
magno Imperatore ann…
consubstantialem filii cum …
Episcopi 3… Necentis … cole
Victore, et Vincentio: …
sia de die, quo Pascha …

Secundũ ē Constantinopolitanũ primũ, Summo Pontifice Damaso, et Theodosio seniore, Imperatore Constantinopoli habitũ ann. Christi 381 convenere ex diversis provinciis Episc. 150 ad magis confirmandã fidem nicęnam adversus Macedonium, qui Spiritum Scũ verũ Deũ negabat. Eodem tempore habita ē Romæ Synodus Occidentalis, et ex duabus Orientali et occidentali, Damaso probante conflata ē una integra Synodus ... absoluta numeris, quæ dicta ē Constantinopolitana prima. Patres ... nunquam convenerunt in unũ, eundemq. locũ, nã Damasus excepit excusationes Occidentaliũ, quos Romæ acciverat. Utcunq. ā duæ illæ Sinodi conjunctæ fuere, ac sententiis.

Tertium ē Ephesinũ quod Summo Pontifice Coelestino primo, et Theodosio juniore, Imperatore coactũ ē anno Christi 431, aut, ut alii volunt 434. convenere Episcopi ducenti. Caussa concilii fuit Nestorii Episcopi Constantinopolitani nova hæresis, quæ Christum in duas personas dividebat.

Quartum ē Calcedonense, Summo Pontifice Leone I, et Marciano Imperatore actũ anno Christi circiter 452. convenere Episcopi 650 Habitum ē contra hæresim Eutichetis Archimandritæ, qui unam tantum in Christo naturam asserebat post Incarnationẽ.

Quintum ē Constantinopolitanũ IIdũ, Summo Pontifice Vigilio et Justiniano Imperatore anno Christi 553 convenientibus Episcopis 178 convocatum ut celebrem illã trium capitulorũ controversiam. Damnata fuere Theodori Mopsuesteni, et Theodoreti Cyrensis scripta, et Epistola Ibæ Episcopi Edesseni, quæque erant contra Ephesinũ. Damnati sunt in hoc concilio etiã errores Origenis.

Sextũ ē Constantinopolitanũ tertiũ, habitũ Summo Pontifice Agatone, Imperatore Constantino Pogonato anno Christi 681 interfuere Episcopi 170. Dicitur etiam Trullanum, quia habitũ ē in ...

tio, cui nomen inditum contra Monothelitas, unicam in Christo admittentes voluntatem.

Septimum e Nicaenum II Summo Pontifice Adriano Primo, et Constantino quarto Imperatore, ac Matre Irene anno Christi 783, aut circiter celebratum. Enumerabantur Episcopi sexcentos [illegible] Habitum e contra Iconomacos seu Sacrarum imaginum hostes

Octavum e Constantinopolitanum quartum Summo Pontifice Adriano II et Orientis Imperatore Basilio anno Christi 869. Inerant Episcopi 383. §

Hactenus Concilia in Oriente celebrata. Sequuntur Concilia celebrata in Occidente. Cum enim post Carolum Magnum major esset honor, auctoritas, et potestas Imperii Occidentalis, auctiorque [illegible] sibi reservavere Orientis concilia intermissa sunt, atque in Occidente habita quae sequuntur.

Nonum generale concilium Lateranense I actum Romae in Ecclesia S. Joannis in Laterano Summo Pontifice Calixto II, et Henrico V Imperatore, cui Episcopi interfuerunt amplius 300, imo juxta Belarminum 900. Habitumque contra Saracenos pro recuperanda terra sancta, et reformatione disciplinae

Decimum e Lateranense II sub Innocentio II Papa, Imperatore Lothario (alii Conrado) anno Christi 1139 Episcoporum circiter mille contra Antipapas, et contra Petrum de Bruis et Arnaldum de Brixia, parvulis baptisma non prodesse asserentes, templaque [illegible] item pro jure [illegible] et reformatione morum

Undecimum e Lateranense III summo Pontifice Alexandro, et Imperatore Frederico I anno Christi 1179, quo Episcopi fuere 300 pro reformatione cleri et in pseudoelectiones, et ordinationes Pontificum

depravatos mores, ac contra Albigenses, et Waldenses.

Decimum tertium est Lateranense quartum summo Pontifice Innocentio III, et Imperatore Friderico II anno Christi 1215 Episcoporum amplius 412 et octoginta aliorum, ut Abbatum, Decanorum, et Priorum conventualium contra varias haereses Albigensium, Amalrici Carnotensis Doctoris, Paradinum, et [illegible] elegantis, et Abbatis Joachimi (quia hic pertinax non fuit excusandus videtur ab haeresi formali) de vera unitate essentiae in Sanctissima Trinitate. Item pro recuperanda Terra Sancta.

Decimum tertium est Lugdunense I in Gallia summo Pontifice Innocentio IV, et Friderico II Imperatore anno Christi 1245 adversus Episcopi accesserunt 140. In eo excommunicatus est et deponitur Fridericus Imperator, et alia retractata, quae conducebant expeditione in Terra Sancta.

Decimum quartum est Lugdunense II. Summo Pontifice Gregorio X, et Rodulpho I Imperatore coactum an. 1274 interfuerunt Episcopi 500, et totidem alii Patres contra Graecorum errores, et de alia expeditione in Palaestinam. Ibi facta est quoque unio cum Graecis maxime opera, [illegible] S. Thomas ad Concilium accedens in itinere [illegible].

Decimum quintum est Viennense in Vienna [illegible] summo Pontifice Clemente V. et Imperatore Henrico VII an. Christi 1311. Episcoporum 300. Actum contra ordinem Templariorum, Beguardorum aliorumque haereticorum; actum est de bello Sacro.

Decimum sextum est Florentinum summo Pont. Eugenio IV. et Imperatore Alberto ann. Christi 14[illegible]. [illegible] Episcoporum [illegible], qui [illegible] et multorum aliorum, qui ante subscriptionem [illegible] contra errores Graecorum. Interfuit et Joann. [illegible] Theologus.

Decimum septimum est Lateranense V. summi Pontif.

Julio II, Leone X, Imperatore Maximiliano I ann. Christi 1512 Episcoporum circiter 100 contra conciliabulum Pisanum, quod convocaverant aliquot cardinales invito Papa contra sanctionem pragmaticam Gallorum, et alios abusus.

Decimum nonum, et postremum est Tridentinum summis Pontificibus Paulo III Julio III ac Pio IV Imperatoribus vero Carolo V et Ferdinando I inchoatum anno Christi 1545 absolutum anno 1563 Episcoporum circiter 260 Habitum est contra Lutherum, Calvinum, aliosq. Novatores, qui Religionis Christianae reformationem praetexerant, religionesq. novas disseminabant. Cujus haeresum colluviei damnum sentiunt praecipue Germania.

Atque haec octodecim generalia concilia a Catholicis quidem Orthodoxis passim recipiuntur, et perfecta, et quoad sua dogmata confirmata. At vero teste Bellarmino, recipiunt tantum septem priora; Lutherani autem prima 6 solum, ubi Graeci in Asia tantum prima tria, Nestoriani pariter in Oriente tantum prima duo. Novatores videlicet recipiunt etiam Constantiensia concilia, quibus eorum damnantur errores, et cath. veritas declaratur, ac traditur.

Sunt praeterea nonnulla concilia generalia et reprobata, ac nonnulla partim approbata, partim reprobata, ut Constantiense, Basileense, aliaq. de quibus dicere non possumus, vetante temporis angustia.

Articulus 2dus

Conclusio

Concilia Oecumenica, seu generalia, et perfecta, sunt Summi Pontificis confirmatione fulcita, ac firmata errare in fide, aut morum doctrina non possunt; atque adeo certissimum sunt Theologicum principium, et Theologicus [illegible] certi dogma [illegible]

Dixi est in fidei, et morum doctrina. Neque enim omnia, quae in Conciliis Oecumenicis leguntur habenda sunt; veluti tot fidei, et morum definitiones. Non sunt de fide, ait praelaudatus Theol. disputationes, quae praemittunt, neque rationes quae adducuntur, neque ea, quae ad explicandum, et illustrandum adferuntur; sed tantum ipsa nuda decreta, et ipsa non omnia, sed solum, quae proponuntur tanquam de fide. interdum enim aliquid definiunt, non ut certum, sed ut probabile, ut Concilium Viennense quod decrevit tenendum tanquam probabilius infantibus in baptismo puros gratiam, et virtutes, ut habetur Clementina unica de summa Trin. et fide Catholica. Quando enim decretum proponitur tanquam de fide, facile cognoscitur ex verbis Concilii. Semper enim dicere solent se explicare fidem catholicam, vel haereticos habendos, qui contrarium senserint, vel, quod est communissimum, dicunt anathema, et ab Ecclesia excludunt eos, qui adversus docent, aut sentiunt. Quum enim nihil horum dicunt, non est certum rem esse de fide.

Veritas haec est, quae conclusione continetur, aliis allatis sacrorum oraculorum testimoniis manifestissimis demonstratur, ut illo, quod habetur ex Mathaei 16: tu es Petrus... et portae inferi non praevalebunt adversus eam. et cap. ult. ... ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consumationem saeculi, item ex Joannis 14. v. 16. Haec enim Christus Petro, et Apostolis, atque in Petro, et Apostolis summis Pontificibus et Episcopis tum extra concilium tum in concilio congregatis promisit certissima, dicendumque idem constat traditione et sensu perpetuo Ecclesiae, quae conciliorum generalium definitiones semper habuit tanquam infallibiles fidei regulas, adeo ut pro haereticis habuerit, qui illis contradixerent. Hinc SS. PP. catholici passim celebrant factum Gregorii Magni lib. 1. epist. 24, qui refertur distinct. 15 cap. 2. ubi de quatuor prioribus Synodis Oecumenicis ait. Sicut s. Evangelii quatuor libros sic quatuor concilia venerari, et suscipere me fateor Nicaenum scilicet in quo perversum Arii dogma destruitur, Constantinopolitanum quoque, in quo Eunomii, et Macedonii error convincitur

Ephesinum etiam I in quo Nestorii impietas judicatur: Calcedonense vero, in quo Eutichetis, et Dioscori pravitas reprobatur. Hac tota devotione complector, integerrima approbatione custodio, quia in his, veluti in quadrato lapide s. fidei structura consurgit, et cujuslibet vitae, atq. actionis norma consistit. Tum de quinta etiã generali synodo ejusdẽ Gregorii Magni tempore jam celebrata, subjungit: quintum quoque Concilium pariter veneror. Porro idem sentiret, si nunc inter mortales degeret, de aliis sedecim quae ad ora secreta perfectis, et a Summis Pontificibus confirmatis.

Persuadet id etiam. Quia si Concilium ejusmodi errare in fide potest nulla profecto certa via est reliqua, ut in fidei controversiis catholicum dogma exploraremus. Si quis enim Summi Pontificis, ac reliquorum Sacrae Ecclesiae Pastorum judicium detrectat, is nullum vivum judicem inveniet, a cujus tribunali non liceat discedere. Volunt Lutherani, in Concilio Scripturam esse judicem, quae nec sentit, nec intelligit, nec eloqui ipsa judicium valet. Lutherus ipse clamat verba illa, hoc est corpus meum proprie accipienda, Zuinglius contra figurate: quis dicet sententiam? num Scriptura ipsa? an potius judex Ecclesia summus cum Concilio Episcoporum, qui sententiam solent pronuntiare?

Multa tñ objectant. Ac primum ex capite erratorum quae patrata sunt in Conciliis, Synagoga, inquiunt, erravit in qua summi sacerdotes, et seniores cum senioribus populi Christum mortuum, docentemque vera reum esse mortis judicarunt Matthaei 26 ... fidelibus Joannis 11, et Marci 14. Erravit secundo Concilium Nicaenum primum in canone de baptizandis Paulianis, quem ... baptizandos non esse, quos jam baptizarent haeretici. Item in canone de militia interdicta. Nam constat militiam esse licitam. ... Concilio Generali Ephesinum respuit vocem Christotocos ... sanctissima Virgo a Nestorio celebratur Christi genetrix, ... Quarto Concilium Calcedonense reprobavit epistolam Ibae ad Marin Persam, quam nostra damnavit V Synodus generalis

ergo error vel in prima, vel in secunda. Sto Ecclesia etc. vide signum *

Rndo singula facile solvo. Synagogam non errasse quod Caiphas cum Sacerdotibus et Senioribus Christum reum mortis judicaverint, sustinent aliqui his facti momentis. Imo proveniebat quod Jesus, qui suscepisset peccata nostra in se ipso purganda, aliquo sensu dici poterat mortis reus. Sicque Joan. 11. Caiphas dicitur: cum esset Pontifex anni illius, prophetasse. Licet dicant alii quaest. hanc, num Christus necandus esset, de facto quaest. fuisse non de jure: concilia autem in factis errare posse indubium verti nequit. Sed rationes hae non suadent, praecipue secunda. Etsi quaestio illa de facto erat, tamen de fide involvebat quaestionem gravissimam. Sto Ecclesia * erravit tempore de quo Hier. dialogo adv. Luciferianos ait. Tunc usia nomen abolitum est, tunc Nicaena fidei damnatio conclamata est. Ingemuit orbis terrarum et Arianum se esse miratus est. *

Etsi autem quaestio illa de facto erat, tamen involvebat quaestionem de fide gravissimam, nimirum an esset verus Messias, et Dei Filius, atque adeo verus Deus. Dehinc vero, satius erit dicere, errasse Synagogam; verum Synagoga ad tempus promissam in veteri testamento infallibilitatem, ut supra satis notatum est, et patet ex Isaia 6. Danielis 9. aliisque Scripturis. Hinc optime quadrat quod ait [illegible] a synagoga post Christi praedicationem, vel ut alii volunt, et facit ad praesentem difficultatem post Joannem, et Christi adventum errante non ea consequens ad Ecclesiam Christianam, cui tam luculenter infallibilitas est promissa. Lex et Prophetae usque ad Joannem, ait Christus ipse Luc. 16.

Concilium vero Arianum nullo pacto erravit, sed erat impudentissima factio, qui errores conciliorum gener. opponit, quos narrare non est [illegible] imo Paulliani non utebantur in conferendo baptismo legitima forma, quia nequaquam baptizabant in nomine trium personarum Sanctissimae Trinitatis juxta illud: Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Ideo Canon de Meletio eos afficit [illegible] milites, qui tempore

nerse sicut Christianorum Imperatorum tempore cingulum militi-
iam magni honoris, et commodi propter magna privilegia laudabi-
liter abjiciebant, mallentque potius sine honore, quam sine fide vivere:
Deinde vero a diabolo seducti iterum ambiebant cingulum, parati fidem
negare. Etenim Imperatores consueverant auferre cingulum militiæ
Christianis iis, qui fidem in Christum non respuerent. Eos ergo milites,
qui aut respuerant eam, aut parati erant respuere hic damnat, et
severissime plectit.

Quod ad vocem Christotocos attinet, hæc a Concilio Ephesino
repudiata fuit in sensu Nestorii, qui ita B. Virginem Christotocon
appellat, idest Christi Genitricem, ut Theotocon illam dicere nullatenus
vellet, idest Dei Matrem: at non improbavit vocem eam in sensu po-
sitivo orthodoxo, sed solum exclusivo.

Neque probari potest Epistolam Ibæ ad Marin Persam
a majori Patrum parte approbatam fuisse, et multo minus a summo
Pontifice S. Leone, quod tamen maxime interesset, quamvis fortasse
visa sit approbari a Legatis Apostolicæ Sedis, sed non ex Pontificis
instructione, et a paucis aliis Patribus. Hac super re legi quoque potest
opus egregium Clarissimi Comitis Bevetta nuper editum.

Demum quod postremo urgent, falsissimum est. Primo quia
non defecit Ecclesia, [illegible] Pontifex Urbis Romanus Episcopus Epi-
scopis [illegible] constitutis [illegible] nec ei præjudicium aliquod
fieri potuit per numerum Ariminense congregatum, quia constat nec Romani
Pontificis, cujus ante omnia decebat expectare responsum, præbuisse
consensum. Deinde nec defecit corpus Ecclesiæ docentis, quia non
defecit Universitas Latinæ Regionis, [illegible] deficerent, aut consentirent
tot alii Episcopi orthodoxi eo tempore toto orbe dispersi, Patribus
Conc. Ariminensis multo plures, ut colligere licet ex S. Augustino

: contra Luciferianos capite ..., et ex s. Athanasio in epi-
stola, quam ann. circiter 363, hoc e annis duobus a celebratione Conci-
lii Ariminensis misit ad Jovinianum imperatorem, ubi ait: Nec te fugit,
Piissime Auguste, tametsi pauci quidam huic fidei adversentur, prae-
judicium ei facere non posse, quippe quum orbis universus Aposto-
licam fidem retineat. Tertio quia nec a fide defecerunt tanquam haeretici
Latinorum Patrum plures, qui in Ariminensi ipso conventu Arianorum
fraudibus circumventi, et sensum esse in tuto existimantes subscri-
pserunt subdolae Arianorum formulae, in qua supprimebatur nomen
Usiae, quia veram Filii cum Patre substantialitatem mente, et lingua
latina profitebantur, Arianorum formulam captiosam sensu catholi-
co accipientes. Quare quum fraudem animadvertissent (Arianis
ex subscriptione ea errorem suum, quasi in Synodo Oecumenica
definitum praedicantibus, et Nicaenam fidem abolitam ea condamnantibus)
mirati sunt orbis Catholicus, se tanquam Arianum haberi, quum tamen
esset Catholicus. Certe Hieronymi sententia non fuit, orbem univer-
sum fide Arianum fuisse, quum in eodem Dialogo de hac re dicat non
erat cura Episcopis de vocabulo, quum sensus esset in tuto. Verum
haec ad aliquantulam eruditionem. Nam argumento solvendo satis
erat dicere, Ariminense Concilium fuisse imperfectum.

Inspiciamus jam et ea quae a Patribus exempla objiciunt. S. Gre-
gorius Nazianzenus ... epist. ad Procopium ait: Ego vero, si ve-
ra scribere oportet, ita animo affectus sum, ut omnia Episcoporum concilia fugiam,
quoniam nullius Concilii finem laetum, faustumque vidi, nec quod depulsionem
malorum potius, quam accessionem, et incrementum habuerit; et S. Augustin. lib.
3. contra Maximinum cap. 14 ait: Nec ego Nicaenum, nec tu debes Arimi-
nense tamquam praejudicaturus proferre Concilium. Nec ego hujus aucto-
ritate, nec tu illius detineris. Et lib. 2 de baptismate docet, plenaria ...

qua concilia posterioribus emendari supponit igitur errare posse. Si enim Calvinus objicit Leone, qui scripsit ep. ad Anatolium, et ep. ad Marcianum, ac ep. ad Pulcheriam, concilium Calcedonense, quod ceteroqui pro Ecumenico habetur accusat incosultae temeritatis.

Speciem quandam momenti praeseferunt quidam Patrum horum loca, attamen vim nobis reipsa non inferunt. Gregorius etenim Nazianzenus haud de Ecumenicis Synodis verba facit, sed de illegitimis, et imperfectis, quae ad tempus Ariana heresi aliquibus in locis grassante adhuc habitae sunt post Nicaenam primam, quales fuere Seleuciensis, et Ariminensis, et Mediolanensis. Cardinalis Palavicinus in introductione ad historiam Concilii Tridentini cap. 7, et 10. Ecumenicis eam, et perfectis conciliis accommodat Nazianzeni sententiam. non quod s. Doctor existimaret concilia Ecumenica errori esse obnoxia, quorum tuitus et ipse constanter sit fidem, dicens concilii, sed quod hujusmodi universales conventus magnis dissensionibus, et schismatum incommodis, et periculis obnoxii sint, ut non semel probavit eventus, propterea quod nunquam ferme exanctas videant haereses, quarum causa congregantur, sicut de primo illo Nicaeno jam tum celebrato exitus ostenderat. Nam Ariana haeresis, quae sancti auctoritate concilii proscripta fuerat, et aliquantum compressa videbatur, post Constantini Magni mortem violentius exarsit.

S. Augustinus primo illo loco non asseruit positive Maximinum Nicaeni concilii non tenere auctoritatem, sed quia ad concilium hoc illudendum, haeretici hoc objectarent Ariminense concilium, in quo ortodoxorum vocabulum omousios, latine consubstantialis Ariana fraude suppressum [illegible], Sapientis disputationis ea arbitralique praetermissa conciliorum auctoritate, aliis inviti[illegible]

argumentis ad Cath. veritatem tegendam, firmandamque praesertim Scripturarum testimoniis ab Adversariis quoque admissis. Quod vero ad alterum pertinet locum, vel loquitur de conciliis Oecumenicis imperfectis, vel de Nationalibus, quae aliquando apellantur plenaria, vel de decretis disciplinae positivae, et hnae, vel de factis simplicibus, et personalibus cum dogmate non connexis. Si pariter sermo vel de re loquitur, ex facto ad disciplinam externam spectante, vel de Canone illegitime, absentibus etiam Apostolicae Sedis Legatis edito, quo Patriarchae Constantinopolitano decernitur locus ante Patriarchas Alexandrinum, et Antiochenum Constantinopolitano antiquiores.

Tandem ad vacuas partes confugiunt. Ut certum sit, inquiunt Concilium infallibilitate gaudere certum esse deberet, Episcopos definientes conditiones, ac requisita et habere, et non negligere, quae ad Episcopatum necessaria sunt, ut dubium nullum relinqueretur, judicium a veris, et legitimis pastoribus profectum; at quis nostrum sciat conditiones illas omnes adesse, imo et baptizatos Episcopos esse, et rite ordinatos? Deinde Episcopi, qui conciliis interveniunt, quum homines sint, suis etiam ipsi praeconceptis opinionibus, ac praejudiciis ducentur: neque ab his eximuntur, propterea quia in Concilio sedent. Tertio Episcopi interdum pravis sunt moribus, iique rudes, atque indocti: quomodo igitur primis tribui potest Sancti Spiritus afflatus? in malevolam enim animam non introibit sapientia, neque habitabit in corpore subdito peccatis. Quomodo vero secundis arduis in rebus veritatis erit discretio? [illegible] clar est Conciliorum, ac Scripturarum auctoritas. nam unica utique esset vera, et infallibilis. Asserendum est Scripturis aequare concilia.

Sed contra, tot ex illis Episcopis, ut ad primam respondeam, indeterminato habere conditiones, et requisita ad legitimam Episcopalem, quot necessarii sunt ad legitimum concilium Oecumenicum celebrandum.

Atque hoc certissime nobis constat ex sensu Ecclesiae infallibilis hujusmodi concilium, puta Tridentinum recepit, et veneratur, ut legitimum, et Spiritu S. congregatum, quin opus sit cognoscere singula individua determinata, sicut ipsius summum Pontificem qua scit a hoc individuum, et primam Ecclesiae personam, quae est Vicarius Christi, et visibile caput Ecclesiae catholicae, quamquam post electionem, et Ecclesiae acceptationem certum e theologica saltem certitudine esse legitimum Christi Vicarium, ac requisitis omnibus, et conditionibus ad Summum Pontificatum gaudere. Secundum, et tertiam objectionem facile negando solvo, si enim Spiritus S. assistentiam praevalere opinionibus praeconceptis, ac praejudiciis, eamque non impedire in tot saltem Episcopis quot sunt necessarii, ut cath. veritas deliquens errorque procul fugetur. Ejusdem pariter Spiritus S. opera fieri dicimus, ut plerique Episcopi in Conciliis sanctitate, et doctrina emineant, si hoc opus sint, aut vero dicimus eorum infallibilitatem in praesenti petendam e non a bonae vitae institutione, aut privatae Sapientiae luce, sed a Spiritu S. afflatu, qui Apostolis, et in Apostolis Episcopis promissus e.

Quartum autem respondeo cum S. Gregorio verbis supra laudatis, pares eo quoad substantiam veritatis dogmaticae Scripturarum, et conciliorum auctoritatem, sed nihilominus praeferendas Conciliis Scripturas, tum quod in scriptura nullus error possit esse, neque in facto, neque in jure, tum quod in scriptura verbum Dei e immediate revelatum, et fundamentum conciliarium definitionum.

Articulus 3tius

Cum universitate Episcoporum ad conc. generale requisita.

Duplex Episcoporum universitas, atque uniformitas, ut etiam ante dictum e de Ecclesiae membris, distinguenda e: physica, et absoluta una; moralis altera. Physica dicitur, quae ex omnibus personis Episc.

suffragiis coaluerit, nemine excepto, seu moralis vero, quae ex suffragiis majoris, aut multo majoris partis convergit, quamvis aliqui dissentiant.

Jam vero ad firmitatem, et vim definitionis dogmaticae a Concilio Oecum. pronuntiatae sufficit moralis Episcoporum unanimitas, cui non officit paucorum resistentia. Ita ex doctoribus Sorbonicis Tournely. Est certa sententia. Illam primo certo sufficit unanimitas, quae hoc modo repraesentet totum corpus Ecclesiae, cui privilegium infallibilitatis a Christo promissum est: Vobiscum sum omnibus diebus. Portae inferi non praevalebunt adversus eam. Atqui unanimitas moralis Episcoporum Rom. Pontif. tanquam suo Capiti adhaerentium est moralis unanimitas, quae hoc modo repraesentet Ecclesiae corpus. Haec etiam propos. videtur, et est certa. Illam communis habuit, ac passim recepta ab hominibus et in judiciis, ac tribunalibus lex, ac regula, ut sententia totius corporis dicatur, quae sententia est plerorumque praesertim si Capiti hi consentiant, et adhaereant. Hinc Conciliorum generalium definitiones, quamvis nonnulli Episcopi restiterint statim ac promulgatae fuerunt ab omnibus cath. seu regula infallibilis fidei habitae sunt, rejectis tanquam haereticis iis, qui ausi erant contra dicere. Deinde quatuor priora Concilia Oecumenica, quae S. Gregorius Magnus, sicut quatuor S. Evangelii libros suscipere se, ac venerari fatetur, et omnis Ecclesia semper habuit ut perfecta, non caruerunt Episcopis dissentientibus: nec Niceno primo omnes subscripserunt, et definitioni Concilii Ephesini contradixere Episcopi circiter 50 cum Patriarcha Antiocheno.

Articulus 24

De auctoritate Conciliorum non generalium praesertim Nationalium.

Conclusio

Concilia non generalia, et a summo Pontifice nō probata, seu confir. errare possunt in decretis fidei, et morū, atq; adeo certum non faciunt argumentū; magnæ tn̄ auctoritatis sunt infra certitudinē, adeo ut juxta Cardinalē Lotti temerariū sit eorū sententiis non acquiescere. Pars prior inde probari pt, quod si errori concilia ipsa Œcumenica imperfecta obnoxia sunt, eo magis hoc dicendū e de Conciliis Nationalibus, et Provincialibus. Illa priora totā quidē̄ vis imperfecte repræsentant Ecclesiā: posteriora vero particularem tantum alicujus Nationis, vel Provinciæ Ecclesiā. Errori exemplū afferri pt ex Concilio Cartaginensi sub S. Cypriano, qd fuit Nationale 85 Episcoporum, quorū pleriq. Martires, aut Confessores, ut ex Epist. S. Cypriani ad Jubajanū satis constat; et tn̄ in errorem lapsū ē in causa baptismi, declarando scat ab hæreticis non conferri verum, validumq; baptisma [illegible]

Pars vō altera ostenditur auctoritate 7mæ Synodi, qua actione 3ā in Litteris Synodicis Theodori Patriarchæ Jerosolimitani, locales, inquit, Synodos non adversamur, sed magis amamus, amplectimur, et recipimus. Confirmatur ratione theologica. Etenim licet ejusmodi Concilia errare possint, raro tn̄ errant saltem quæ ingenti, et sapienti Patrū numero constant. Siccadit si plures S.S. PP. in eandē sententiā convenientes argumentū faciunt insigniter probabile, et quidē si 50 e.g. Patres in eandem conveniant sententiā, quamvis cæsi conveniant, speciale eidē conferunt probabilitatē, cui contradicere videtur nemo [illegible] temerariū, eo magis, inquiunt Bellarminus, et Lotti, hoc dicendū de 40. aut 50. Episcopis in unū locū coactis. Oppositū [illegible] dū est, si majus momentū non in contrariā partem urgerat

Neque primae conclusionis parti obficit Caput Ad. extra de haereticis, ubi Lucius tertius excommunicat eos omnes, qui ab Ecclesia Romana vel a concilio Provinciali judicantur haeretici. Sermo enim illic est non de dogmate, sed de persona. Quamquam vero particulares Synodi dogmata fidei constituere, et declarare non possint, quae fideles omnes credere teneantur, possunt tamen judicium ferre de persona, nimirum an aliquis inciderit in haeresim manifestam, ipsumque haereticum judicare, atque excommunicatum; cui judicio standum est, nisi aliter deinde declaretur, aut majori concilio, aut Romana Sede. Atque idcirco coactum fuit Concilium quoddam Aquilejense 30 Episcoporum contra duos Episcopos Arianos Paladium, et Secundianum, quorum prior damnatus fuit, ut haereticus.

Scholion

Antequam claudam locum hunc theologicum animadvertere breviter volumus, quod eos Theologos, qui conciliis denegant infallibilitatem prius a summo Pontifice quam confirmentur, tum eos, qui summi Pont. ad probationem absolute necessariam non esse sustinent, et concilium esse supra Pontificem defendunt, facile in eam sententiam convenire, quae Episcopos in Concilio sedentes non consiliarios modo, sed judices fidei appellat, et asserit. Quam sententiam novare his rationibus possem quia scimus non solum Episcopos ad ferendum synodale judicium adhiberentur, praebendumque suffragium, sed etiam docti Theologi, et viri in Ecclesia praedentes, quod inauditum est contra quam formam Act. 15 adhibitam. Cum igitur Ecclesia perpetuo usu soli Pastores in Concilio sederent et tantum horum subscriptiones in synodali sententia apponantur, non vero aliorum Theologorum, qui Episcopi non sint, et ut consiliarii non semel acciti in Conciliis sunt, consequens fit, Episcopos consores, et judices esse, non modo consultores. Nam si hi ut consultores advocarentur, iis Episcopis, qui titulares sedes, et imperio erant, nullo

erit modo in Concilio locus, quando Theologica quaestio veniret in dubium. Praeterea non solus Pontifex modo, verum etiam reliqui Episcopi claves hic regni Caelorum; ergo in causa fidei ligandi, et solvendi potestatem. Visum est, dicitur Act. cit. loc. Spiritui Sancto et nobis, nihil ultra vobis imponere oneris, quam haec necessaria. Omnes ergo Episcopi onera, praeceptaque imponunt, omnes simul sententiae Synodalis auctores sunt.

Quod si iis, qui sustinent generale ipsum Concilium egere Summi Pontificis confirmatione, ut gaudeat infallibilitate, objicias, fore, ut ex sententia Episcopos in Conciliis judices non solum consiliarios esse contendentes, illud consequi summum nimirum Pontificem cogi in ferenda sententia sua majorem Episcoporum partem sequi, eorumque doctrinam approbare; quemadmodum in omni recto, et bene instituto Tribunali, qui praesidet plurium judicium confirmare debet, paucorum negligere. respondent, vix contingere posse, ut pars Episcoporum major a vero aberret, atque adeo vix pariter cogi posse Summum Pontificem a veritate ipsa ad subscribendum, tanquam judicem supremum, synodali sententiae, quam adprobat pars major Episcoporum; si vero secus evenerit, negant tunc Summum Pontificem sequi plurium judicium oportere. Neque enim hic, quia de fide agitur, ut in aliis vel electionibus, vel judiciis ex numero suffragiorum sententia metienda. Notum enim frequenter evenire, ut major pars vincat meliorem, et ea non semper esse optima, quae placent pluribus. atque in rebus, quae ad doctrinam pertinent sapientum sensum esse praeferendum. Quadringenti Prophetae Acab mentiti sunt Michaeae ex ore vero unius tantum qui habebatur contemptibilis, veritas egressa. Quocirca Summus Pontifex, ajunt, majoris partis sententiam non tenetur amplecti, imo sive pauci, sive plures ab errore defecerint Episcopi, munus est Supremi Apostolici Antistitis ad veram eos fidem revocare, sustinent juxta illud

quod Petro dixit Christus: Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, et tu conversus confirma fratres tuos.

Hactenus de Conciliorum auctoritate. Nihil [illegible] poteramus de Synodis Episcopalibus. Sed quod nostri instituti, satis implebo, si dixero, decreta Synodalium Constitutionum, quas Episcopus meliori Clero coacto edit ad bonam disciplinam, subditos obstringere ad parendum: in rebus vero fidei, et morum decidendis, argumentum suppeditare summum probabile.

Caput VI
De Romanae Ecclesiae auctoritate, quae locorum Theologicorum est 5.tus

Antequam de Romana Ecclesia auctoritate vos monitos volo Romanae Ecclesiae nomine hic summum Pontificem intelligi. Alioquin nulla est ratio, cur Ecclesia Romana in dirimendis quaestionibus fidei, et morum majori gauderet auctoritate, quam aliae Ecclesiae, puta Gallicana; nisi Romanam Ecclesiam dicendo summum Pontificem intelligeremus universae Ecclesiae Pastorem, et Doctorem, cui dictum a Christo est in Petro, Pasce agnos meos, pasce oves meas.

Articulus unicus
De auctoritate summi Pontificis in dirimendis quaestionibus fidei, et morum.

In primatu B. Petri duae potissimum dari possunt potestates, quae unam constituunt sui absolutam rationem. Prima est ad regendam et gubernandam universalem Ecclesiam, altera pascendi, et instruendi eam doctrina sana, et irreprehensibili. De hac nunc in praesenti agimus, quum inquirimus, an Romanus Pontifex in fide errare possit necne, quando ex Cathedra B. Petri definit, id est quando tanquam [illegible] Christi in terris Vicarius, et caput visibile Ecclesiae Catholicae

eandē in causis fideī, et morū alloquitur, et veritatē aliquam definit, eamque credendā proponit. Multis quidē verbis usus sum, quæ facile in idem recidunt, ut rem uberius declararē. Nā, quæ Pontificem loqui ex Cathedra, docere Ecclesiā, et loqui, ut Caput Ecclesiæ sunt tria hic oīo synonima, et ejusdem oīo significaōnis, ut patet ex communi modo loquendi Doctorū oīū.

Ut ā certo abiis, quæ videntur aliquibus incerta secernantur, animadvertendum 4tuor modis considerari posse summū Pontificem in causis fidei, et morum loquentem. Primū quidē ut præsidet Concilio generali subscribens ejusdē Concilii definiōnem, et judiciū. Secundo ut definit controversiam fidei et morū extra Conciliū Œcumenicū, cui tñ definiōni accedit consensus Ecclesiæ. Tertio tamen ut quidpiā ad fidē, et mores pertinens definit extra Conciliū Œcumenicum, ac præterea independenter a consensu Ecclesiæ accedente. Quarto ut è persona privata, et doctor particularis, et non ut loquens ex cathedra, nec doctrinā Ecclē universæ credendā proponens. Jā vero consentiunt Doctores orthodoxi contra Heterodoxos, Pontificem primis illis duobus modis consideratū in judiciis, ac definiōnibus, ac dogmatibus fidei errare non posse, ut patet ex dictis. Conveniunt item omnes, eundē Pontificem 4to modo acceptum labi posse etiam in quæstionibus universalis fidei, et morū, idq. ex hūa infirmitate, ut contingit aliis doctoribus insigni licet virtute præditis. Controversia ē tantum, num errare Pontifex possit tertio modo acceptus, seu quū extra Conciliū, et prascindendo, seu independenter a consensu Ecclesiæ definit veritatem aliquā, eamq. credendā proponit. seu quod idē ē, num veritas dogmatica fidē, aut mores respiciens infallibilis censenda sit statim ac prolata a Pontifice sententia ē, antequā Ecclesiæ consen

sus accedat. Haec saepius, nihil proferimus, illud unum adjungere contenti, negantem sententiam non posse inferri ex erratis, quae Romanis Pontificibus textu illo modo accepto attribuuntur. Quod ut ostendamus, audiendi adversarii sunt. . . . . . .

Itaque violatae fidei accusant Liberium, quod exilii Beroeae injuria pertaesus, aerumnarumque pro fide, recuperandae Sedis Romanae desiderio flagrans, in quam Felix intrusus fuerat, tria admiserit, quae sine crimine laesae fidei admitti non potuere. Primo est subscripsit formulam fidei ab Arianis subdole concinnatam, ut referunt Sozomenus, et Nicephorus. Secundo subscripsit Athanasii Nicaenae fidei defensoris invictissimi, proptereaque ab Arianis exagitati condemnationi. Tertio communicavit cum Arianis. Et sane habet adversus se testes gravissimos Hieronymum in Chronico, et in Catalogo Scriptorum in Fortunatiano, Athanasium in epist. ad solitariam vitam agentes, qui non obscure, ajunt, Liberium tandem ad subscriptionem haereseos inflexum fuisse.

Vigilius pariter Pontifex saeculi 6ti haeresis incusatur primo, quod epistolam scripserit ad Theodoram imperatricem, et alios haereticos, qua dixit = Nos non duas naturas in Christo confitemur, sed ex duabus naturis compositum unum filium... qui dicit in Christo duas formas, et non confitetur unam personam, unam essentiam anathema sit =; secundo quod sua constitutione solemniter decreverit damnanda non esse tria capitula, id est scripta Theodori Mopsuesteni, scripta Theodoreti, et epistolam Ibae ad Marim Persam, quae dein proscripsit, Synodus 5ta generalis, ipso quidem summo Pontifice approbante. Quare pugnantia decrevit

Honorium demum, ut alios omittam, Monothelitarum haeresis reum et magistrum accusant in epistolis ad Sergium Constantinopolitanum Patriarcham, adeo ut docuisse dicatur, unam in Christo voluntatem nec multiplicem, seu duplicem in operatione. In prima enim rescripsit

unam voluntatem fatemur D. ni N. J. Christi. praeterea. Haec nobiscum fraternitas vestra praedicat, sicut et ea nos volumus unanimiter praedicemus, hortantes vos, ut universalem gemina nova vocis inductam operationis vocabulum aufugientes unum nobiscum D. num N. J. Christum in duobus naturis operatum divinitus, atque humanitus fide ortodoxa et unitate catholica praedicetis. Quam doctrinam examinavit deinde 6ta Synodus generalis act. 13, et examinatam damnavit, velut Apostolicis dogmatibus adversam, atque Honorio, perinde ac Sergio, aliisque Monotelitis anathema dixit; sicut et postea act. 16 in acclamationibus; Sergio haeretico anathema, Pyrro haeretico anathema, Honorio haeretico anathema: quae relata etiam, et confirmata [illegible] in 7ma synodo generali act 6. in definitione fidei; idem sensit octava synodus; immo etiam Leo II in epistola ad Imperatorem, quae legitur in fine ejusdem Concilii, Honorium tanquam qui sedem Apostolicam sua [illegible] commaculavit, execratur.

Ergo hoc unum aspicio quid argumentis ex Pontificum erratis depositis respondeam, et possit, et debeat. Liberius non erravit in definitione dogmatica, quum formulam ab Arianis concinnatam et inter [illegible] Sirmienses primam subscripsit. nulla enim haeresis in ea aperte exprimebatur, quamvis arte, et dolo sublata est vox omousios, idest consubstantialis, quae erat tessera Nicaena fidei [illegible] et exemplo cum Arianis indulsit, quando fortiter resistere [illegible] contradicere debebat. Similiter neque in definitione ulla dogmatica erravit, quod in Magni Athanasii damnationem consensit quem non haereseos sed aliorum criminum [illegible] illaqueatum calumniabantur Ariani ejusdem hostes infensissimi, quem alioqui tanquam insontem et integrum catholicae fidei assertorem defendere oportebat. Quare et in hoc peccavit Liberius, at non errore fidei [illegible] et ubique exhib[illegible] [illegible] modo cum Arianis communicavit [illegible] non [illegible] commendone [illegible]

sed non communicavit in haeresi, quae quidem crimina Liberius expiavit, quum ab exilio reversus fortiter stetit pro fide Nicaena. Quaeso in libris illis visus fuit haereticorum fautor, mirandum non est, si haereticis etiam connumeratus fuerit, Arianis eum condemnantibus, de quibus Sozomenus lib. 4. cap. 14. Eudoxius, et ceteri haeresis Arianae nemo rem sparserunt, Liberium verbum consubstantiale rejecisse, asserentes que Filium Patri dissimilem esse; sic in concilio Ariminensi ex ejusdem vocis suppressione, Arianis sic vulgantibus, episcopi [illegible] si sunt Ariani.

Deinde Vigilium haeresis reum non probant duo illa, quae objiciuntur. Nam praeterquamquod missa ad Theodoram Augustam epistola a multis sit supposititia, 6ta Synodo generali act. 14 testante, haereticos confinxisse epistolam quandam nomine Vigilii Papae ad Theodoram imperatricem; ex ea quae opponitur, Vigilium Pontificem ex Catedra docentem universam Ecclesiam errasse non colligitur. Ea etenim epistola data non est ad publicam, et universalem Ecclesiae institutionem, sed omnino secreta, et singularem, quum dicat in ea: oportet ergo ut haec quae vobis scribo, nullus agnoscat. Immo etiamsi esset genuina Vigilii epistola, atque ad publicam institutionem data, nequaquam est definitio ex catedra D. Petri. Id certum est, Vigilium eo tempore nondum fuisse legitimum Pontificem, sed anti-Papam favore [illegible] Theodorae imperatricis intrusum, vivente adhuc, sed exule Silverio legitimo Pontifice. Historiam hanc tradit lib. 4. de Rom. Pont. cap. 10. Bellarminus. Neque obstat quod alio loco objicitur. Nam Vigilius ne eo quidem tempore, quo erat legitimus Pontifex ullam unquam edidit definitionem qua declaraverit tria famosa capitula servanda esse contra fidem. Imo neque eo tempore superius quaestio illa fuit de fide circa tantum dogmatica, sed de personis tantum, ut testatur Gregorius I. ejusdem sedis Pontifex lib. 3. epist. 37. ad episcopos Hiberniae

Canonem his verbis: De illa vero synodo, quae in Constantinopoli postmodum facta est, quae a multis 5ta nominatur, scire vos volo, quia nihil contra quatuor sanctissimas synodos constituerit vel senserit, quippe quia in ea de personis tantummodo, non autem aliquid de fide gestum est, et de his personis, de quibus in Calcedonensi concilio nihil continetur, sed post expressos canones facta contentio, et extrema actio de personis ventilata est. Haec S. Gregorius.

Verbo ad Honorium venientes perspicuum est, Honorium transiisse, se vero epistolis nullum edidisse publicae fidei decretum ad universae Ecclesiae instructionem, sed privatas tantum misisse ad Sergium epistolas, in quibus nullam notam dogmaticae definitionis quamvis dolo, neminem cito ab eodem Sergio deceptus, sermonem duplicis voluntatis, duplicisque operationis auferri, ac supprimi consenserit, quod inde schismata, et tumultus excitari scripserit Sergius, et diceret non deesse, qui dicerent duas contrarias voluntates, contrariasque, ut plane hoc sapere nequit, si Honorius adimpleret ..... hanc partem.

Nimis profecto iniquus censor ille se prodit, qui unas unam voluntatis in literis, quae ad Sergium ab Honorio scriptae sunt, intelligeret, et contenderet sive monothelitico sensu excludi in Christo voluntatem humanam; quum ex contextu manifestum sit, Honorium eam solum voluntatem humanam exponere, quae ex originali culpa nostra divinae voluntati repugnat, et quae ex illa, nostra natura, ... quam nos ..... , nec duplicis operationis aut voluntatis vocem ..... nihil quidem hoc reprime, et voces has non iccirco supprimendas censuisse, quia neque unam, neque duas operationes, aut voluntates in Christo existere crederet, quod una natura in propria ..... proprietatibus cujusque proprium confessus est, sed quia in illis ..... stantiis, per .... præcisione ..... minus apta videbantur.

canendi vocem unius, quae unitati impedimento esset, nec dogmati quoad substantiam a Sergio satis explicato necessarius putaretur. Haec interpretatio litteram Honorii contextui congruens, ita Monothelitarum errorem saltem quoad substantiam abstergit, ut non nisi iniquiori explicatione eisdem erroris [illegible] possit. Verum quoad voces terminum, seu duarum operationum, ac voluntatum appellationem, Honorius removerit; palam fit, eum nihil de hac ipsa verborum quaestione definire voluisse: praesertim cum in eadem ad Sergium epistola [illegible], et dicat, non debemus definire, non oportet definire. Erravit quidem Honorius dum suppressionem subscripsit earum vocum, de quibus erat quaestio. At quamvis ex ipsa suppressione cognoscatur, eum nihil utrinque definiisse, imo definiendo oeconomiae causa consuluisse abstinendum. Quis errorem, quicumque ei assentiendus credatur, errori definitionis potius, quam omissionis adjudicare potest, in quaestionibus quandoque excitatis circa voces aliquas aut sententias quae nunc in bonum, nunc in pravum sensum accipi queunt, error ex prava interpretatione maxime dependet.

Sed quid dicendum de Honorii condemnatione in sexta Synodo Oecumenica? Patres illius Synodi non obiter Honorium [illegible], qui ut [illegible] Monothelitarum assertor esset, damnarunt, sed eum, qui Honorii litteris prava interpretatione abusus est Monothelitis, eademque de causa ipse Pontifex ab iisdem Monothelitis censeri, [illegible] praesidium; atque idcirco una cum illis damnandus censuit. Hoc pacto [illegible] tantummodo condemnationem Honorii approbavit, eo adhuc insistens [illegible], quae cum ejusdem concilii confirmatione continerent, non alio [illegible] condemnatio Concilii [illegible] debet. [illegible] originale exemplum non suppetit, sed [illegible] interpretatio actis concilii subjecta, [illegible]

latina facta fuerunt, ita ut graecus ejus epistolae textus pro originali habendus sit. Porro antiqua versio latina epistolae Leonianae praeterquam minus accurata, ut patet ex emendationibus, quas Harduinus ex graeco ad suae editionis marginem notavit. Ex his corrigendus ille textus latinae antiquae versionis in Conciliis editus, quo Honorius Marcellini reatu accersetur, quia hanc Apostolicam Ecclesiam, non Apostolicae traditionis doctrina lustravit, sed profana traditione immaculatam pervertere conatus est. Pro verbis pervertere conatus est, quae haereticam pravitatem innuunt, Harduinus ex graeco legendum notavit; immaculatam maculari permisit. Hanc quidem lectionem praeferendam esse vulgatae versioni comprobant aliae duae ejusdem Pontificis originales epistolae latinae eodem tempore, et eadem de causa scriptae, quae ex originali latino in Hispaniam missae conservatae fuerunt in codicibus amplioris collectionis Hispanicae, quas germanas esse vindicat vir clarissimus Ballerinius praesbiter Veronensis tractatu, quem praemisit tom. 3. venetae editionis operum S. Leonis. Harum una litteras missae ad Episcopos Hispanos altera ad Regem Ervigium. Prima de Honorio haec habet: Flammam haeretici dogmatis non ut decuit Apostolicam auctoritatem incipientem extinxit, sed negligendo confovit. Secunda vero haec: immaculatam Apostolicae traditionis regulam... maculari consensit. Id vero quis non videat, verbis, maculari permisit, negligendo confovit, seu hac permissione, ac negligentia maculari consensit, expressam erroneam definitionem non significare, sed definitionis omissionem, quamquam suo modo culpabilem.

Caput VII.

De Sanctorum Patrum auctoritate.

Quoniam Patrum auctoritatem haeretici, praecipue Lutherani degra-dare [illegible] moliuntur, hinc contra Catholici, et magni merito faciunt, memores illius Scripturae, ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt Patres tui.

Articulus I.

Notata quae [illegible] praemittuntur.

Animadvertendum primo eos solos Scriptores, et Magistros proprie appellari Ecclesiae Patres, quos ob eximiam doctrinam, et insignem vitae sanctitatem, nec non debitam antiquitatem, ut tales agnovit, et agnoscit Ecclesia [illegible]. Prima quidem eorum pars ex eo fit manifesta, quod quidem sit [illegible] Ecclesiae Pater, qui filios in Christo Jesu per verbum, et sanam [illegible] doctrinam gignit, genitos nutrit, eosque verbo, et vitae exemplo de christiana, et [illegible] digna vita instituit, et firmat. [illegible] quod praestare nequeat Magister quotusquisque ille sit, nisi eximia doctrina, et insigni vitae integritate [illegible] sit, ut [illegible] : necessario [illegible] duas esse requiri priores praerogativas. Ratione tertiae partis [illegible] fit sermo, et usu Ecclesiae, quae Patrum nomine antiquos intelligit magistros pietate, et doctrina claros; [illegible] alii quamvis [illegible] indefinienda temporis antiquitate ad Patris dignitatem requisita non ita [illegible] conveniant Scriptores. Cardinalis [illegible] eam requirit antiquitatem, ut qui Patres et dicantur [illegible] fuerint, [illegible] Apostolicorum quo [illegible] vel saltem non longe remoti, quique propterea fidei plantandae ac [illegible] laboraverint vel pro [illegible] laverint [illegible] doctores quamquam [illegible] significatione dici possunt Patres proprie [illegible] pedagogos. Pater est qui primo generat; pedagogus [illegible]

jam natos nutrit, et erudit. D. Thomas in cap. 4. 1 ad Corint. lect. 5
Hoc ... ratat, quamvis ... ab Apostolis relati ad illos sint
filii, relate vero ad eos, quos ipsi genuerunt Christo, Patres dici ... .
Docuit Augustinus exponens illud psalmi 44. pro Patribus tuis nati sunt
tibi filii, constitues eos principes super omnem terram, docet hos esse Episco
pos, qui filii Apostolorum Patres sunt succedentium populorum.
Alii limites extendunt ad medium usque 12. seculum, ita ut Patrum agmen clau
dat Mellifluus Abbas Claravallensis S. Bernardus, vir plane Apostoli
cus, quamvis a viris primis Apostolicis temporis habitis nimis remotus.
Qui eo solum limites antiquitatis ac Patrum dignitatem necessaria exten
dunt, scholastici quidem Magistri ... videntur. Hac ratione D.
Thomas et D. Bonaventura, quis ecclesiae Doctoribus vulgo annumeran
tur, ab albo sanctorum Patrum ... . Hos duos sanctos ecclesiae Doctores
Patribus jure optimo annumerant alii, inter quos Pater ..., qui
..., et postremum Patrum aetatem ad ... 12. seculum trahit ... cui
quidquid de hoc sit ...
Animadvertendum ... Patrum auctoritatem, quod ...
paullo ante, parvi, aut etiam nihili fieri a nonnullis recentioribus hereticis,
ac praesertim ... in lib. contra ... superius ...
Cardinali ita suadente ... fit, ut ego ... , Evange
lia, Christus, Christus: ipsi ... , Patres, Patres, usus, usus,
statuta, statuta ... dico ... statuta ... ...
oportere quomodo firmiores, et certiore auctoritate munire, ...
... non posse ... hic peccatores magis ... , et sicut ... dicit,
sicut aspides surdae obturant aures, ne audiant vocem incantantis.
Aut hoc ... mihi reddant ... sic dicit ... doctior
es Ambrosio ... Quod imprudentius rejecit ... de abrogandis Missis
privatis. Caetera ... , et melior ... melior ... ...

Budeus, novissimus inter Lutheranos scriptor, sed calumniator, dum ait, ortodoxos, seu Papistas (hac utitur voce, saluti ad nostri contemptum) Patrum corruptores esse, perinde ac Critici nostri soli intenti essent in vindicandis, et servandis germanis Patrum operibus.

Animadvertendum tertio variis modis disputari posse de sanctorum Patrum auctoritate, ut notat Canus. Primum quidem de auctoritate, quae ex omnibus, aut fere omnibus Patribus in eandem sententiam conspirantibus conflatur; deinde de ea, quae ex singulis, aut quae ex aliquibus tandem. Praeterea ratione materiae, quam Patres pertractant; an sint in qualibet materia auctoritate polleant aequali. Immo considerari quoque posset, num ad aliquod rerum ad Religionis negotium spectantium tradendam doctrinam, aliqui, aut quidam videantur specialiter a Deo electi. His praejactis

Articulus II

Conclusio I

Communis sanctorum Patrum consensus in controversiis fidei, et morum, certum facit argumentum, seu dogma theologicum. Ita vi Melchior Canus, Cardinalis Aguirrius, et Gotti; aliique, quorum nonnulli hoc adeo habent pro certo, ut nulla putent egere probationis solicitudine. Monet ad praefatus Cardinalis Gotti, Conclusionem hanc de sententia universali Patrum, ut sit locus theologicus certus, certumque argumentum intelligendum esse de sensu universali Patrum moraliter, nec opus esse, ut intelligatur matematice, quasi ne unus quidem deesse debeat. Certum enim est, nonnullorum qui fuerunt Patrum scripta ignoramus, imo nec nomina sciamus, imo eorum aliqui ab Ecclesia deficientes (licet lato sensu appellamus Patres), [illegible] est eorum opinionem explorare, aut aliquando in errorem; unde neque et devitionis certitudini obstant, si de uno, vel altero constaret aliter

aliquando sensisse, praesertim quod perspectū de alioꝝ errore non haberet cognitū.

Conclusio ostenditur primo. Nam a divina providentia, et fide Christi, cuius verbum manet in aeternum, promissionibus Ecclesiae factis, certum certe alienum est Ecclesia permittere, ut ii omnes in quaestionibus fidei eiusmodi aberrent a vero, quos ipse nobis dedit Doctores, et magistros praecipuos, ut jam non simus parvuli fluctuantes, et circumferamur omni vento doctrinae in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris, ephes. 4. v. 14. Id vero contingeret, si errare Patres omnes simul possent: quam certum sit sanctos Ecclesiae Patres esse ex doctoribus iis, quorum idem Apostolus meminit cap. mox cit. inquiens. Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem Pastores et doctores. Patet videlicet recti, ac sapientis divinae providentiae [illegible] regiminis esse errorem ab iis arcere, qui Ecclesiae doctores, et magistri dati sunt: ne fideles fluctuarent, et in errorem inducerentur.

Firmandum [illegible], per certum est Deum traditionem, [illegible] continuatam a spiritu [illegible] in Christo, errori non esse obnoxiam, ut [illegible] ostendimus, [illegible] de hac traditionibus sermo habeatur; sed tantus, ac tam communis sanctorum Patrum in eandem doctrinam consensus [illegible] traditionis [illegible] domus suae [illegible] et magistros [illegible] ipse dedit. Dicendum igitur, communem sanctorum Patrum sententiam [illegible] locum, et [illegible] in defensione anathematismi [illegible] adversus Orientales apud [illegible] ait [illegible] hic propositiones [illegible] quibus [illegible] integras, et illorum [illegible] Patrum [illegible] et ipsi Apostolorum, et Evange

lica traditione quum mentem implerent suam, et fidei doctrinam rectam, et citra labem, et errorem admod[illegible] [illegible]ctassent, luminaria in mundo fuerunt, verbum vitae continentes.

Adde quod fit certum Ecclesiam Christi, quae est columna, et firmamentum veritatis errare non posse in quaestionibus fidei, et morum, ut satis luculenter superioribus capitibus demonstratum est. Ecclesia vero semper sequitur unanimem, seu fere unanimem Patrum consensum, ut manifestum fit ex canone 19 VI Synodi generalis, quo dicitur: Si ad Scripturam pertinens controversia aliqua excitata fuerit, non eam aliter interpretentur, quam posuerunt Ecclesiae, quam quomodo Ecclesiae luminaria, et Doctores suis scriptis exposuerunt. Similiter in 8va Synodo generali act. 10. cap. 1. monemur, ut rectam, regiamque divinae justitiae viam sine errore offensam teneamus, SS. Patrum correctas rerum sonita, quibus nos conjungentur ad honestatis regulas) veluti inextinctas quasdam, semperque lucentes faces, sequentes. Consonat Tridentina Synodus sess. 4. decr. de editione et usu Sacrorum librorum, ubi praecipit, ne quis Scripturam contra unanimem consensum Patrum audeat interpretari

Conclusio secunda.

Sanctorum Patrum auctoritas sive paucorum, sive plurium [illegible] in iis rebus facultates referuntur, quae naturali lumine continentur, certa argumenta non suppeditat. Ita nervus Canus de Locis 66. imo cap. sto, [illegible] qui addit, in rebus ad fidem non pertinentibus, Patrum auctoritatem tantum pollere, quantum ratio naturae consentanea persuaserit.

Conclusionem ita comprobat idem Theologus. Quandoquidem Sancti Auctores non erant adeo soliciti in Philosophiae dogmatibus [illegible]nandis, quam fidei [illegible], et totos sese eam sapientiae dederunt

aut solere adibant aut eos interdum a limine salutabant

Gregorius quoque Nazianzenus, et Basilius 13 annos omnibus libris secularibus remotis, solis divinae Scripturae voluminibus operam dedisse referuntur Rufino lib. 2 ecclesiasticae historiae cap. 9. idem se fecisse per annos 15 testatur Hieronymus, qui alicubi ait de studiis Scripturarum: totus quisque nunc Aristotelem agit? quanti Platonis vel libros noverunt, vel nomen? rusticanos vero, at piscatores nostros totus orbis loquitur, universus mundus sonat.

Accedit quod ex sanctis antiquis nonnulli Physicam et Metaphysicam vel non attigerunt, vel leviter attigerunt. Aut eo magna ex parte secuti Platonem, propterea quam [illegible] id fieri [illegible] quae in Physica quaestiones acciderent, aut vulgi et Platonis opiniones sequerentur, aut alias quas a Platonicis acceperant in scholas inducunt, ita ut in [illegible] errores forte quosdam (quod ad Philosophiam attinet) in sanctis antiquis deprehendimus. Illorum hujusmodi exempla proferre facillimum est, sed non licet mihi in his parvis majores nostros deceptos designare

Articulus tertius

Solvitur objectionibus contra primam conclusionem.

Quidquid antiqui PP. senserint in eiusdem asserit Augustinus [illegible] in suis doctrinis, praeter auctores [illegible] qui libros scripsere canonicos, alios ita lego ut quantalibet sanctitate, doctrinaque polleant, non ideo verum putandum sit, quod senserint, quia ipsi ita senserunt sed quia mihi vel auctoribus canonicis testimoniis, vel probabili ratione, non abhorrere potuerunt; [illegible] [illegible] [illegible] atque [illegible] et valde honorificentia,

quae illi scribentes habebant aliquid, quod in eorum scriptis, improbare, vel respuere; id quod Divus Thomas D. Augustini autoritate confirmatus p. p. q. 1 a. 8 ad 2 plane testatur inter verba: autoritatibus canonicae Scripturae utitur sacra doctrina ex necessitate argumentando: autoritatibus autem aliorum Doctorum Ecclesiae probabiliter arguendo. Licet contra sentire, [illegible] sed illorum autoritate solum probabiliter arguimus. Patrum ergo licet omnium, aut [illegible] autoritas certum non suppeditat argumentum, et locum theologicum.

Ac ipse vero quid reponas. Aug. de Patribus ita sentit, ut nolit iis fidem adhiberi certam seorsim, ac distributive sumptis, minime vero simul sumptis, et coniunctis, in eandemque ad fidem, et morum honestatem pertinentem sententiam conspirantibus. Discrimen ergo affert scriptores canonicos inter, et alios scriptores catholicae Ecclesiae in eo situm, quod cuilibet canonico scriptori peculiarissimo Dei afflatu, et inspiratione suffulto, necessario credendum est, etiamsi unus sit, quod de Patribus Ecclesiae seorsim sumptis, quia peculiarissimam hanc Dei inspirationem illis non ita facile concedere possumus, dici non potest, [illegible] [illegible] posteriorum [illegible] Ecclesiae Doctoribus scripta sunt non cum credendi necessitate sed cum judicandi libertate legenda esse, sicut sit in illa canonicae eminentia sacrarum literarum, etiamsi unus Propheta seu Apostolus, aut Evangelista aliquid in suis literis posuisse ipsa canonis confirmatione declaratur non licet dubitare quod verum sit. [illegible] libet hic Doctori, si unus, aut alter dicat, non ita credendum est, et non licet dubitare: quodquod dubitare non debemus quando omnes concorditer frequenter, perseverantes literas sacras exponunt aut dogma aliquod pronuntiant [illegible] [illegible] traditionum custodes sunt, testes ac vindices

et fides eorum, fidesque [illegible] credendi eā ipse Augustinus do-
cet lib. contra epist. fundamenti cap. 5 et lib. 2 contra Cresconium
cap. 33, et apud [illegible]

[illegible] surgunt nunc nullum testimonium unde fides indu-
bitatam facere in rebus [illegible]; cum ē et e contra [illegible] ē, quod non
tantum singulis accidit, sed [illegible] plurium collectioni. Patrum ad testi-
monia, sive singillatim sive collective [illegible] simpliciter [illegible] non eā rem unus
negaverit: nec ē possunt eā alterius generis. Patrum testimonia
in unum collecta, quam ejus sunt per se singula confirmant.
Testimonium Patrum non ideo verum ē quia ipsi dixerint, sed quia
vel ratio ab illis adducta vel scripturas, quas referunt, persuadet.
Alioqui Patrum testimonium a Dno testimonio non distaret, si nullius
rationis praesidio vel auctoritatis indigeret [illegible] etiam [illegible]
esse [illegible], si consideretur fidei eā certitudinis, et veritatis [illegible]
[illegible] ideo nequit ultimo referri nisi ad testimonium certo verum, et
[illegible], [illegible] Augustinus [illegible]
inter Christum et calamum [illegible] statuit lib. 2 contra Cresconium
cap. 32 [illegible] Christum [illegible]; ecclesiasticos [illegible]
[illegible] plerumque falli [illegible]

At [illegible] multo magis adversarii [illegible] testimonium
Patrum [illegible] doctrina [illegible], et [illegible]
consentiunt omnes aut [illegible] non [illegible] potius
Apostolica, et una non ē illud semper docuerit Ecclesia nisi
eo, Apostoli acceperint ne Apostoli [illegible] nisi a Christo,
vel [illegible] fuerint. [illegible] respondeti [illegible]
ut [illegible] Patrum testimonium hinc [illegible] quatenus Patrum ē, non
quatenus Ecclesiae, imo [illegible], aut Christi [illegible]
[illegible] auctoritatem non habet, quia a ministris [illegible]

et edita sunt, sed quia mandata regia continent, et regio sigillo sunt obsignata; ita Patrum sententia in ejusmodi dogmatis assertione diversis locis, ac temporibus praesertim consentientium, illudq. ut dogma fidei proponentium spectatae testimonii hinc vires non excedunt; sed ut continent doctrinam Ecclesiae, et ut Ecclesiae auctoritate receptae, ac veluti sigillo obsignatae, credendae sunt non Patrum, sed Apostolorum, atque Christi doctrinam continere.

Confirmationem autem dejicias, si dicas Patrum testimonium, non esse quidem verum, quia ipsi dixerunt, adeo ut per se sufficiat a priori, et sit tanquam causa fidei eam efficere, tamen a posteriori, et per modum signi; testimonium ergo universale, et consensus Patrum non est per se sufficiens ad ingenerandam fidem per modum causae ultimae, ut ajunt, et a priori: sed est signum, et argumentum, quo a posteriori colligimus, [illegible] Patres tanquam de fide proponunt, esse vere de fide, seu esse doctrinam [illegible] ab Apostolis Ecclesiae traditam, et a Christo acceptam. Consensus autem Patrum unanimis index est traditionis, et argumentum certissimum, [illegible] vero sacra docet inesse traditioni divini testimonii pondus, et in rebus fidei supremae esse auctoritatis, accipiendum non esse [illegible] ut verbum hominis, [illegible] est, Verbum Dei. Ad illud vero quod [illegible] ex Aug. responde [illegible] vel loqui de judicibus Ecclesiasticis seorsim sumptis non collective vel de quaestionibus facti simplicis et non dogmatici. Quo pacto falli potuere; falli non potuit Christus, nec [illegible].

Scholion

Fauciores [illegible] contra sentientes, ac plures alii, ita praesidii auctoritatem infirmare conantur, ut hinc certum argumentum desumi nequeat. ita communis, et vera sententia, quam non probare, sed recte intelligi volo. Hoc itaque verum habet, si paucorum Patrum sententia ab universa Ecclesia rejecta fuerit [illegible] paucorum Patrum sententia [illegible]

ab Ecclesia rejecta fuerint, hinc parum iis Patres nihil officiunt, quominus aliorum contra sentientium auctoritas, firmum, certumque argumentum faciat. Quid, inquit Vincentius Lirinensis in aureo opere, cui titulus Commonitorium adversus haereticos, si in ipsa vetustate duorum, aut trium deprehendatur error? curabit imprimis omnino, ut paucorum inscitiae universalis concilii decreta praeponantur. Quae si deerint, collectas inter se majorum sententias sedulo consulat eorum, qui diversis licet temporibus, et locis in unitate tamen Ecclesiae cath. communione ac fide permanentes Magistri probabiles extiterint, et quidquid non unus, aut duo tantum, sed omnes pariter uno eodemque consensu aperte, frequenter, perseveranter, tenuisse, scripsisse, docuisse cognoverit, id sibi quoque intelligat absque ulla cunctatione credendum. Haec ille non minus prudenter, quam vere. Quibus verbis et viri calumnia facile refellitur: qui apud Regem Galliae Franciscum, ut Lutheranorum impudentiam excusaret, catholicorum innocentiam traduxit, iisdem a Lutheranis verissime, ac gravissime objiciebatur, quod Patrum utique essent contemptores, et adversarii; multa, ait Calvinus, ignorarunt illi viri, saepe inter se confliguntur interdum etiam secum ipsi pugnant cum deinceps, quotquot Patrum errores colligere potuit, salvo etiam illis aditos, enumerat, quaeriturque, quod nos item a Patribus discedamus. Nos vero D. Augustini partitione utimur, qui lib. 1. adversus Julianum cap. 2. alia sunt, inquit, in quibus inter se aliquando doctissimi etiam, atque optimi regulae catholicae defensores salva fidei compage non consonant. alia vero, quae ad ipsa fidei pertinent fundamenta. In prioribus illis a Patribus nos quandoque recedimus, aut certius dicam, a Patribus quibusdam, in posterioribus, Lutherani [illegible] nostri, ac veteres [illegible] a Patrum [illegible] averterunt; Lutherani in Patres aut irridendos aut certe despiciendos purgant. Deinde nos id

uno interdum, aut altero, aut altero Patrum dissentimus; sed utrumque ab omnibus consentientibus sepe discedunt. Aliud est ab unius, aut duorum sanctorum privatum dogma repellere, quod aliquando licere, aut etiam necesse esse fatemur, aliud vero contra omnium communem fidem, et doctrinam sentire, et dicere. Itaque recedendum est a Patribus, qui sequentia tradidere. Ab eo, qui credidit, ab hereticis baptizatos esse rebaptizandos: ab eo, (si tamen fuit) qui in Christi corpore et sensum pœnæ, et dolorem fuisse negavit. ab eo, qui ob adulterium uxorem repudiatam alterum matrimonium concessit: ab eo, qui animis piorum usque ad judicii diem veram felicitatem ademit. ab eo, qui animam hominis ex traduce esse putavit: ab eo, qui animam Adæ ante corpus fuisse conditam opinatus est; verum recedere fas non est ab omnibus simul aliis Patribus, qui miro consensu aliquid doceant præsertim diversis temporibus.

Caput VIII

De Theologorum Scholasticorum auctoritate

Scholastica Theologia quoad substantiam spectatur est, aut saltem esse debet et Ecclesiæ, et Patrum Theologia. Neque a positiva sanctorum Patrum Theologia differre debet, nisi methodo una, ad quam revocasse ac dicitur Petrus Lombardus, quem secutus est S. Thomas, Scotus, primique Magistri, quæque nunc viget in scholis. Eorum igitur auctoritatem in præsenti inquirimus, qui hanc coluere, coluntque Theologiæ methodum.

Articulus primus

Utrum Theologorum Scholasticorum auctoritas certum præbeat Theologo locum.

In scholæ auctoritatem ferociter post Wiclefum, Lutherus, Melancton, aliique e novatorum numero invecti sunt. Lutherus Theologiam scholasticam nihil aliud esse asserit, quam ignorantiam veritatis, inanemque fallaciam, quam ad Colossenses 2. Apostolus prohibet. Melancton vero in Apolo-

ra contra Parisienses Lutetiae natam esse ait profanam scholasticam, qua admissa Evangelium obscuratum, ac fidem extinctam esse docuisse. Breviter, veterani omnes ac unum scholae nostrae auctoritatem et munifice contendunt et inimice sectantur. Atque hinc fortasse inquit Canus, tanquam ex primo fonte reliquae istorum haereses derivatae sunt. Principio namque, quod facile erat scholae auctorum contemptus, scholae quoque judicia contempserunt. His neglectis, mox necesse erat, ut Hieronymum, Augustinum, Gregorium, Ambrosium, Basilium negligerentur, quos Theologi vocantes dogmatum suorum auctores habebant. Atque antiquis prophetis, despectui quoque habita sunt eorum concilia, immo consequenter et viros quosdam Ecclesiasticos, et Ecclesiasticam auctoritatem spreverunt.

Nos vero Theologorum qui Theologi sunt vere auctoritatem in pretio habendam propugnamus. Cui adverte Theologus? Non hic Theologos, ait ex ore Cardinalis Polli, intelligo illos, qui universas Theologicas quaestiones argumentis frivolis absolvunt, in quibus ipsa omnium bibliorum testimonia varissima sunt, Conciliorum mentio nullae, nihil ex antiquis Patribus olet, nihilque ex gravi Philosophia quidem, immo quaestionibus vere Theologicis omissis, tales sunt in metaphysicis, variisque aliis summa contentione agitandis, implentes ejusmodi commentariis codices; et hi si libri placeat, Theologi scholastici vocantur, nec Theologi, nec scholastici, sed Theologiae, et scholae corruptores. Etiam si hos vocet Gymnasium ... Magister, ... ulpiandi propterea non erunt ... illi. Qui ergo Theologi scholastici suo digni nomine sunt, de Deo, rebusque divinis apte, prudenter, docte ... sunt, et ... institutis ratiocinantur, ... in quae scholasticae Theologiae propria sunt, muneribus defunguntur, idque sapienter agunt primo, ut quae in Scripto, vel tradito Dei Verbo ambiguntur, ... argumentatione ... consentaneam eliciant, ac velut

proferant, seu ex revelatis fidei principiis lateres conclusiones educant absurdum est, quod nonnulli censent, nihil ultra quam quod sacris literis proditum est definire, hoc est in Theologia principiis haerere, conclusiones vero quae certo, et evidenti syllogismo, aut alio ratiocinio ex illis ponere debeat, aut ignorare velle, aut in incerto relinquere. imo neque audiendi sunt, qui eas reprehendunt quaestiones, quae rationem habeant ad dogmata valde propinquam; illudque quod id fieri sit explicant, quamquam absque salutis dispendio ignorari, vel in ambiguo relinqui possent, quales fortasse sunt quid discernat Patrem a Filio in divinis, quid ab utroque Spiritum S. quid intersit inter Filii nativitatem, et spiritus processionem

Secundo ut Christianam doctrinam adversus impios propugnent si est id agere oportere, recteque non possint, Theologi apud vulgus esse aliquando poterunt, revera nunquam erunt

Tertio ut ex humanis disciplinis accersant, quantum fieri sit ad Christi, Ecclesiaeque doctrinae illustrationem, aut etiam confirmationem; et ut monet Aug. lib. 2. de doct. Christiana cap. 4. vasa aurea, et argentea, caeteramque Egyptiorum supellectilem sibi commodata acceperint, iure quasi sua faciant, et in fidelium usus vendicant. Haec tria requirit in Theologo Scholastico vere ac Scriptor egregius. Jam vero pondus auctoritatis Scholasticorum Theologorum expenamus. (a) x. signoli

Conclusio prima.

Illi Theologi Scholastici summo consensu docent doctrinam aliquam ex principiis fidei deduci, usque adeo probabile praebent argumentum, ut illi refragari temerarium saltem sit

Conclusionem pondus venit ex Clementina unic. de Summa Trinitate, in qua Patres Concilii Viennensis statuunt, opinionem, quae tam parvulis, quam adultis informantem gratiam in baptismo confert contendit, tanquam probabiliorem, et doctorum modernorum Theologis.

(a) Egregie Basilius in hanc rem serm. de legendis libris Gentilium.

magis decoram, et conformem eam a Catholicis eligendam. Si ergo in re quae olim inter ipsos et Scholasticos controversa fuerit opinio concors juniorum tamen apud Patres in concilio fuit, quanto magis nos res ab omni tempore a Schola praescriptas, et traditas tenere acreveri debemus? Accedit cum omnes consentiunt, docentque veritatem aliquam cum principiis fidei connecti, atque excellit auctoritas prudenti dubio locum non esse. Si enim in quacumque arte peritis credendum est, Theologis omnibus, aut ferme omnibus acquiescendum est. Ergo temerarium saltem fuerit ubi Theologi Scholastici summo consensu docent, doctrinam aliquam ex principiis fidei deduci, illi refragari.

Conclusio secunda.

Concors omnium Theologorum Scholasticorum toto orbe diffusorum sententia in negotio fidei, aut morum, ita firmum praebet argumentum, ut illud contradicere haereticum sit, aut haeresi proximum. Moralem autem hic intelligo Theologorum concordiam, uno, alterove Theologo, saltem, qui magni nominis non sit conclusionis hujus veritati nihil officiente, quod etiam de Patribus supra adnotatum est.

Probatur conclusio primo. Nullum est dogma reperire, quod eadem mente, et ore Scholastici omnes certo, ac constanter assenserint; quin idem in universa Ecclesia teneat, quodque aperte ex sacris literis, vel ex Apostolorum traditione, vel ex conciliorum definitione non habeat certam originem. Quod si in contrarium aliquid adversarii invenire possent, proferant, et causa excidimus. Ergo quae Scholasticorum toto orbe diffusorum sententia refragatur, Catholicam universam contradicit, et repugnat aut sacris literis, aut Apostolorum traditioni, aut conciliorum decretis, canonibus. Hoc idem argumentum versare poteris, si lubeat hoc alio pacto. Si pro in quaestione ad fidei negotium immediate pertinente universi Theologi idem omnino sentientes, errarent,

Ecclam item errandi periculo exposuerent, quia sive qui confessiones excipiunt sive qui conciones hnt ad populũ, sive qui ut Pastores commissos sibi fideles instruunt in rebus fidei, et morũ, omnes instruunt, prout a schola accepere; ergo ubi tota schola errant, et Eccla errorem dissimulans, oẽs Christi fideles suo consensu decipiunt. Error ẽ, qui non resistitur, et veritas, quæ non defenditur, opprimitur, ut ait Innocentius distinct. 83 capite Error.

Probatur ex eo Deus Christus ei dixit, Qui vos audit, me audit qui vos spernit, me spernit, Lucæ 10. v. 16 item quod Paulus ad Eph 4. cum ait posuisse in Ecclesia alios Pastores, et Doctores in opus ministerii in ædificaẽnẽ corporis Christi donec occurramus oẽs in unitatem fidei.... in virũ perfectũ .... ut jã non simus parvuli fluctuantes et circumferamur oĩ vento doctrinæ in nequitia hoĩu, in astutia ad circumventionẽ erroris. non ad primos modo Theologos, et Doctores verba hæc referebat, sed ad Doctores, et theologos etiã in Ecclesia futuros, quan diu scientia, et doctrinæ parandæ oves ẽent. Sicut igitur qui communẽ Theologorũ Christo immediate succedentium vocẽ audiebat Christũ audiebat; qui vẽ contemnebat, Christum contemnebat, ita qui Theologos, et Doctores juniores antiquis succedentes audit Christũ audit; qui spernit, Christũ spernit. Pariter sicut primi Pastores, et Doctores positi fuerunt in ædificaẽnẽ Ecclesiæ, ne fideles ẽent, ut parvuli fluctuantes oĩ vento doctrinæ, ne circumvenirentur errore; ita positos fuisse doctores nostri qui, et posteriorũ seculorũ ob eandẽ finẽ censendũ ẽ. Quamdiu ẽ Christi corpus, hoc ẽ Ecclesia, hæc, ad dñam procerationem pertinebit, et ii, qui in Ecclesia sacra doctrina Doctores habentur, tanquã ẽõẽ [illegible], veritatẽ in fide teneant, ne populus parvulorũ more circumferatur in circumventionem erroris. Prabet ergo eorũ Theologorũ in re fidei, et morũ sententia

unanimis firmum locum Theologicum

Articulus

Objectiones dissolvuntur.

Horum auctoritas nulla esse potest, neque firmum argumentum, quod ab illa derivatur. Homines enim sunt omnes; neque Dominus per Spiritum veritatis ulliam Doctoribus scholae aut eorum auctoritati promisit, neque traditio, neque Ecclesia suffragium palam fert. Confirmant: Nihil boni succi exprimi potest ex libris maxime litigiosis, et quasi ad discordiam natis, quorum scripta concertationibus variis, factionibus, et jurgiis plena sunt. Quae non inter Thomistas, et Scotistas, inter occamistas, et conquistas perpetua, et acerrima opinionum dissidia? Etsi veteres omnes Matrimonium absque ministro sacro initum verum novae legis Sacramentum esse censuerint, communis tamen eorum persuasio facere sententiam certam fidei non potuit; imo tantum abest, ut vel probabilitatem illi conciliarit, illam ut improbatam a Tridentino sess. 24 cap. primo de reform. Matrimonii nonnulli existiment. Scholae ergo testimonium sine temeritatis nota, aut erroris periculo contradicere semper quisque potest, ita adversarii uno tempore eisdemque armis collusionem utramque impetunt.

Ego vero facile addicor, ut concedam Theologos omnes esse homines. Sed neque eorum auctoritatem nequaquam lubefactari contineo, quasi expressum firmitatis suae in Dei scripto, vel tradito eloquio, aut in Ecclesiae definitionibus non habet testimonium, implicite tamen, et mediate pro illa faciunt quaecunque testimonia Spiritum veritatis in aeternum cum Ecclesia mansurum, et adfuturum ei ad consummationem usque seculi Christum promittunt, ut ostensum est partim in probatione utriusque secundae conclusionis.

Exaggerare ad infirmandum scholae dissidio, itaque illa

quod maxima. Non enim omnes Theologi hujusmodi sunt, scilicet contentiosi, et studiosi rixandi. Quot reperire est, qui his vitiis declinatis, rem theologicam quaestuosam, ac modeste tractanrunt, quaestionesque gravissimas sobriae, et ad temperantiam definierunt? quod si et plerique Theologi aut ponderosissime lanas in iis vitiis essent, iniqua adhuc esset ista calumnia. Quemadmodum enim nemo justus, et prudens, universos adolescentes accusat quamvis plurimi sint libidinosi: quoniam libido non est omnium adolescentium, sed non proborum; sic quoniam haec theologica pertinacia levium est, non omnium, inique profecto schola traducitur propter ea vitia, quae non sunt scholae, sed inertis, vanae, et contentiosae scholae. Nos vero ex adversariorum objectamento, adversariorum confutandorum majorem, et occasionem sumemus. interim ergo concedimus Lutheranos Scholasticos esse contentiosos, et sibi invicem hostes. Ergo indicium maximum veri consensus eorum in unam, eandemque sententiam, si id certa, et evidens non est, utpote contentiosi pugnarent ipsi secum, neque summo consensu eandem tradiderunt doctrinam.

In postremo argumento dissolvendo plus est laboris. Sed interim satis erit dicere distinguendum esse inter placita, et decreta scholae, seu inter opiniones, et certas sententias. Ea enim schola placita, aut opiniones dicuntur, quae, re nondum satis explorata, et ad liquidum perductas, probabiliter opinando feruntur, et pronuntiantur. Decreta vero, et certae sententiae, quae re confectas, et satis perspectas veritatem certo judicio definiunt, et proferunt. Veterum autem Scholasticorum sententia de Ministro matrimonii erat placitum quoddam, non decretum; erat illa communis antiquorum opinio et probabilis assertio, multumque aberat a decreti, seu certi judicii firmitate. ita est hac de re dissenserunt veteres, et nihil definiisse.

videantur. Nemo eorum ad firmandam sententiam suam certa grandia veterum testimonia in medium protulit, vel traditionem, aut Ecclesiae auctoritatem. Nemo demonstratione vere theologica ostendit, sententiam eam ita esse cum fidei principiis connexam, ut inde legitime, evidenterque derivaretur. Nemo adversam sententiam proinde improbabilem, aut erroneam dixit, breviter nullam notam interposuere eorum ex iis quae certam sententiam solent indicare. Quamobrem cum propositum noverit, scholae universae, et concordis non placita, quae in opinione sita sunt, sed decreta tueri, seu auctoritatem omnium Theologorum concordem, qui doctrinam aliquam proponant, et pronuntient ut certam, non est cur argumento hoc moveamur, quod a proposito aberrat. Hactenus de auctoritate scholae. Addi poterat tertia quaedam conclusio, qua significaretur Theologorum Scholasticorum etiam multorum testimonium, si alii contra pugnent viri docti, non plus valere ad faciendam fidem, quam vel vim ipsorum, vel praeterea etiam auctoritas suadeat. Sed haec clariora arbitratus sum, quam ut in iis immorari necesse sit.

Articulus tertius

De auctoritate juris Pontificii peritorum.

Cum Theologicos locos initio enumerarem, Scholasticorum Theologorum auctoritati auctoritatem juris Pontificii peritorum junxi. Igitur pauca et de hac agendum. Varia rerum genera in juris Pontificii occurrunt libris. Primo quidem Catholicae fidei professio, et explicatio ut in tit. de Summa Trinitate. Deinde doctrina ad mores, et Religionis Christianae praecepta pertinens, quantum aut ex evangelica lege, aut ex naturali ratione definire licet, ut in tit. de Usuris, de jure jurando, de divortiis, de simonia. Tertio leges, quas positivas dicere solemus, ut de Ritibus, et moribus Ecclesiasticis, de officiis Ministrorum Ecclesiae.

qualia sunt multa in tit. de celebratione Missarum, de Clericis peregri-
nantibus, conjugatis etc. de qualitate et aetate ordinandorum, de obser-
vatione jejunii, de officio Judicum etc. Demum poena in eos, qui leges
vel Divinas, vel Humanas, vel Ecclesiasticas violarint ut in tit. de excommu-
nicatione, de raptu, de Apostatis, de Haereticis etc. Pro variis hoc rerum
genere ferendum e judicium de Juris Consultorum auctoritate, et quin theo-
logica disputationes. 1

In his itaque quae fidei sunt, Theologus Juris periti auctoritate
non videtur egere, imo illi contra necesse est, mutuatur canonum, qui de
fidei rebus agunt, intelligentiam, atque expositionem ab Theologo.
Quaenam enim sunt principia, quibus nituntur fidei definitiones a Summis
Pontificibus, aut a conciliis editae, et in Corpus, ut ajunt, Juris insertae?
Nonne divinae Literae, et Apostolicae traditiones? Hae autem nonne vera, et propria
sunt Theologiae principia? Theologi est cognoscere, quae a Deo sunt revela-
ta, et quae ex revelatis colligi, aut non colligi possint. Canonum ergo
qui de fide sunt explicatio, et sensus, petendus sunt e non a Juris peritis,
sed a Theologis. Idem et de iis statuendum, quae ad mores pertinent, quo-
rum honestas, aut turpitudo deducitur ex lege Evangelica, seu Ver-
bo Dei, vel vero ex ipsius naturae lumine. Nam quum Theologi pro-
prium sit Scripturae sensum, Patribus, et Ecclesia duce investigare,
Dogmata quae de moribus, in Pontificium colligit, e Verbo Dei, seu Scri-
ptura, aut Traditione, ut a propriis principiis accepta Theologus a-
gnoscat, rectiusque et intelliget, et interpretabitur: haec e principia,
quae Theologus ut sua vendicat, Juris peritus veluti aliena possidet.
Hinc hac de re agens Canus demonstrat, veteres nonnullos, magnique
nominis Juris peritos in magna, isque veritatis ignorantia versatos, qui
statuerunt in materia usurarum, simoniae et aliis ejusmodi, in quibus de
mortali peccato agitur, ad Juris peritos potius, quam ad Theologos veniren-

dit, quod a veritate, quam alienum sit, nemo non intelliget, qui quot utrorumque proprium munus sit, internoscat. Nec aliter de iis pronuntiandum, quae in jure ex principiis, et lumine ipso naturae de moribus praescribuntur. Habet et Theologus haec principia, et qui de fine hujus vitae, et actionibus, quibus ad finem pervenitur, de virtutibus, et vitiis copiose disserit, ac superjectis hujusmodi fundamentis novam fabricam extruit.

Caeterum in tertio, et quarto rerum genere, ubi scilicet de moribus Ecclesiae, et Religionis institutis aliquid per leges pontificias decernitur, et poenae in reos statuuntur: quando de iis quaestio incidat, ut si veniat in dubium, an hic vel ille sit excommunicatus, vel irregularis, vel interdicto obnoxius, an delegatus subdelegare possit, an episcopus in his, illis-ve dispensare, an Ecclesiae Pastor rite electus sit, an ecclesiasticus judex causam legitime definierit, communem jam peritorum omnium consensum, concordemque sententiam magnam apud Theologos obtinere debere auctoritatem, et vim, scilicet tanta est, moventque, quia peritis in arte credendum est.

Caput IX

De propriis theologicis locis

Argumenta, quae ex septem prioribus locis eliciuntur, Theologicae facultatis sunt propria: ea vero ex tribus postremis, adscititia sunt, ac veluti ex alieno emendicata. Nam quod sint duo argumentandi genera, ut alias diximus, unum per auctoritatem, alterum per rationem, quum illud proprium sit Theologi, hoc Philosophi, confugiendum Theologo est, rationes sicuti non sit simpliciter; tametsi quamquam licet plerumque utrumque simul argumentandi genus adhibere, modo necessarius ordo servetur.

Articulus 2.us

De usu rationis in theologia art.

A duobus contrariis erroribus cavere sibi debet Theologus, quorum alter eorum est, qui stipiti pares, et humanitatis hostes omnem, aut ferme omnem hinc rationis usum Theologia subtrahunt, ut facere videntur anabaptistae. Alter vero multo frequentior, et perniciosior illorum est, qui plus aequo rationi in fidei negotio tribuentes, statuunt rationem formam esse, seu regulam, ad quam fidei misteria expendi, et definiri debeant, ita ut fides rationi, non ratio fidei subjicienda sit. Ita inter alios Manichaei, quos insequitur S. Augustinus lib. de utilitate credendi. Sed praesertim Sociniani, apud quos haec palmaris regula, nullam Sacrae Scripturae admittendam esse interpretationem, quae vel cum ratione, vel cum evidenti sensuum externorum experientia concors non sit. — Si rationi, ait Smaltius contra Frantzium, adversa videtur religio eo ipso religio non est; summa enim et ipsa ratio religio est. — Haec vero ita excusari fortasse aliquatenus possent, si a Socinianis eo non acciperetur sensu, ut ratione metiri supernaturalia misteria liceret, et opus est theologis ita disputent, si sic sentiant, ut nil credi sacris eorum libris nihil probari videntur legimus. Contra hos esto

Conclusio prima

Humanam rationem, par est subjicere fidei, non pugnare, eamdemque decet servire, non dominari; atque adeo theologicae Christianae misteria non sunt ad legem, et normam ejus rationis expendenda, et dijudicanda.

Demonstrant conclusionem sacrae scripturae, quae res fidei declarant obscuras, atque inevidentes, quas nec sensu, nec ratione, sed una Dei revelatione cognosci possint e. g. Fides sperandarum substantia rerum argumentum non apparentium, Heb. 11 v. 1. Videmus nunc per speculum et in aenigmate, 1. Cor. 13 v. 12. Loquimur Dei sapientiam in misterio,

quae abscondita est, ejusdem epist. cap. 2. v. 7. Haec nolunt Sociniani comprehendere, et ut olim Thomas Apostolus, nisi viderint, non credunt. At ipsomet judice Christo joan. 20. v. 29 beati sunt, qui non viderunt, et crediderunt. Eadem veritas colligitur ex iis quoque testimoniis, quae fidei mysteria docent altiora esse, quam ut humano lumine rationis attingi possint. Altiora te ne quaesieris, et fortiora te ne scrutatus fueris, Ecclesiastici 3. v. [illegible] Confiteor tibi Pater, quia abscondisti haec a sapientibus, et prudentibus et revelasti ea parvulis, ait Christus Matt. 11. v. 25.

Nec mirum id esse debet quod circumscripta nostra, et infirma ratio abstrusa, et a nostrae mentis captu remota religionis mysteria intelligere non possit; quum nec mentem ipsam, cujus vi noscit, nec animae cum corpore consensum, et conjunctionem, nec alia pene innumera quamquam supra naturam non sint, certo cognoscere, et explicare valeat. Quod etiam comprobatum experientia non sinit, sacra eloquia declarant apertissime, et Ecclesiastis 3. v. 11. Mundum tradidit disputationi eorum, ut non inveniat homo opus, quod operatus est Deus. Hinc quidam auctoritate demonstratum [illegible], [illegible] intelligendi et [illegible] intellectus [illegible], et [illegible], [illegible] circumscripta. Ergo necesse est imperio fidei se omnino subjiciat, [illegible] quod credit, quam intelligere se posse mysteria [illegible], ut juxta [illegible] interpretationem docet [illegible] cap. 7 v. 9. nisi credideritis, non intelligetis. Quod etiam monet et Apostolus Hebr. 11 v. 6. Accedentem ad Deum oportet credere, quia [illegible] inquirentibus [illegible].

Conclusio Secunda.

Inventus fidei [illegible], et [illegible] humanae rationis, ac Philosophiae usus, modo legitimus sit atque intra debitos fines se contineat. [illegible] humanae rationis, [illegible] proposita, [illegible] Theologus [illegible] Scripturae [illegible] primigenio textu

comparare, traditionem Conciliorum, et sanctorum Patrum utiliter con
sulere, unum ex alio legitima consecutionis forma inferre, distin
gvere certa ab incertis, naalia a supernaalibus, revelata a non re-
velatis, hereticorum sophismata, atque argutias diluere, denique
non pt fidei obicas ex aio infidelium removere, pellere preconceptas
opiniones, credibilitatis motiva, ut par è expendere, aliisque expo
nere. Quod ergo prestare hac Theologus debeat, usus naalis raonis
permitti ei procul dubio debet

Neque vo sacre litere usum raonis, ac Phia in perscrutan-
da fide rejiciunt; consulunt imo, ac precipiunt Prophetias noscere
re. Omnia aut probate. quod bonum est tenete, 1. Tess. 5. v. 20.
Et Actorum 17. v. 11. judei Beroenses, qui susceperunt verbum cum o
aviditate, quotidie scrutantes erant Scripturas, si hec ita se ha
berent. Omni dubitatione seorsum rationis sit oportet, qui contenderet hec
absque ope, ac presidio raonis hia fieri posse. Hinc Augustinus lib.
de vera religione cap. 24. summa auctoritati, et quidem precipuum; sed
tn et raoni locum ee in rebus ad religionem pertinentibus affirmat his verbis;
- auctoritas fidem flagitat, et raoni preparat hiem. Rao ad intellectum
cogitationemque perducit. Quanquam neque auctoritatem rao penitus deserit
q cum consideratur, cui sit credendum. Et lib. de moribus Ecclesia Catholi
cae cap. 2. ait: nihil in Ecclesia Catholica salubrius fieri, quam ut
rationem precedat auctoritas. Hos addere Patres necessum non est.

. . Sanciunt tn adversus primum con.clusionem Socinianis. Rom
12. v. 1 obsequium, quod fidei debetur, Apostolus vocat rationabile.
Obsecro vos fratres per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora ve
stra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium
vestrum. Ratio igitur e velut fundamentum, ac principium fidei. Ad
dunt Christus ipse, et Apostoli rem naalium exemplis, et nonnullis pa

rabolis fidei misteria confirmant. Non ergo ipsa argumenta afferunt, quibus fidei veritates demonstrentur. Instant. Nisi ratio fidei regula dicatur, nunquam poterit religio Christiana Ethnicis gentibus suaderi.

Vocat quidem Apostolus allato loco obsequium, quod fidei debetur rationabile. Sed quid hinc? Literali enim sensu obsequium illud rationabile cultus est mentis interior, ac plane spiritalis, quem Apostolus opponit cultui judaico, qui in mactatione, et sanguine victimarum positus totus erat materialis. Vox quippe graeca, quae per obsequium in vulgata nostra redditur, cultum significat, id est latria. De quo spiritali cultu, ac mentis demissione loquitur Christus Joannis 4 v. 23. Venit hora, et nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu, et veritate: in spiritu, non in sanguine, ac victimis corporeis, ut judaei: in veritate, non falso, et erroneo cultu, ut Samaritani. Ad aliud dicam, aliud esse doctrinam fidei ex ratione haurire, aliud doctrinam jam cognitam aliquo modo illustrare, ac pro ratione capacitate docendi. Posterius in parabolis Christi agnoscimus, non prius. Neque enim per parabolas misteria sua expresse Christus probavit, sed tantum ut facilius perspicerentur, illustravit. Ad tertium respondeo plurima esse, et quidem splendida credibilitatis motiva, quibus Christiana religio suadetur. Quod igitur gentiles ad fidem nostram amplectendam adducere conamur, prima removenda sunt ab eorum mente praejudicia, quibus imbuti sunt Religionem Christianam; deinde ostendenda sunt credibilitatis motiva, ... intima fidei principia ... et ... ad veritatem ... quem ... gentiles ... eorum plura commendaverunt, et admiserint. Denique proponenda, quae sunt ad credendum necessaria, et ...

et ipsa etiā gentiliū Theologia ductis, utcunque illustranda

Rejectis Socinianis, rejicienda et Anabaptistarum momenta. Errorem itaque suum hi nectunt plurimis fectibus, inter quos citatur Gregorius Nazianz. erat prima in Julianū, ubi ait, disciplinā nostrā eē Pitagoricā. Atque apud Pitagoreos tantum prejudicata autoritas poterat, ut sine ratiōne valeret et S. Hieronymus in cap. 31 Hieremiæ, de verbis Dei hūo sensu argumentari, dicit eē sacrilegum. Instant. Apostoli non habuerunt Phiam: non è igitur Theologo necessaria. Si ē Spiritus S. docuit Apostolos omnem veritatē juxta Dñi pollicitatiōnē Joannes 16, et has hūās disciplinas non docuit, non modo sequitur, easdem non eē Christiano Doctori necessarias, sed ne utiles quidem. Et sane vel Phia ò Theologo utilis, aut necessaria, dum imperfectos in Ecclesiā instruit, vel dum perfectos alloquitur. Imperfecti lac Apostolus præbet nec existimat, se quidquā inter hujusmodi scire, nisi Christum, et hunc crucifixū. Perfectis vō Sapientiā loquitur non hujus seculi, neque principum hujus seculi, hoc ē Phiarum. De primis loquitur Apostolus 1 cor 3. v. 1. Tanquā parvulis in Christo lac vobis potum dedi, non escā, communes videlicet veritates, atque uniformes capiendas qui minus profecerunt, easque nudi, et pingui, ut ajunt, minerva proposuit. De posterioribus ād cap. 2. v. 6. ejusdē opēris Sapientiā ā loquimur inter perfectos, Sapientiā vō non hujus seculi, neque Principū hujus seculi

Perguunt etiam argumentari, quod si utilis est, et necessaria Theologo Phia, hoc eēt ob id maxime, quod non alia via, et ratiōne melius Phi Christo repugnantes convincerentur. At hoc constat esse vanissimum. Primū quoniā evacuaretur crux Christi, si de Phis, et Sophistis per hūās Sapientiās triumpharet, uti legitur 1 cor 1. v. 17. Non ē misit me Christus baptizare, sed evangelizare non in sapientia

verbi, ut non evacuetur crux Christi. Rursus quoniam ut idem Apostolus 2. Cor. 10. v. 4. praeceptor est, arma militiae nostrae non carnalia sunt, sed potentia Deo, ad destructionem munitionum consilia destruentes.

Verum dum Patres opponunt, Patribus erunt injurii. Aliud est, et aliud humanas scientias esse a Patribus condemnari, quamvis fuisse non modo imperitos, verum etiam alienos ab humanitate. Nam quoniam est homo rationis est particeps, consequentia cernit, principia, et causas rerum videt, earumque progressus, et quasi antecessiones inquirit, similitudines comparat, et rebus visibilibus adjungit, atque annectit invisibiles, ut egregie ait Cicero lib. 1. Officiorum. Si itaque Patres quidem videntur omnem humanam scientiam cum a sacris disciplinis arcere, eos tantum insequuntur, qui Philosophiam evangelio praeferunt; quibus Averrois Paulus est, Aristoteles Christus, Plato non deus, sed Deus: paucis, qui humanam rationem credendorum regulam faciunt.

At Apostoli non fuerunt hisce literis eruditi: Christus non docuit eos Geometriam, Astrologiam, physicam. Spiritus S. docuit eos omnem veritatem, nec tamen Philosophiam aut Arithmeticam. Verum est, inquit Canus. Non igitur sunt disciplinae istae Christiano Doctori utiles; id consequentissimo ponenda Apostolis siquidem, ait Clemens lib. 1. Strom. Spiritus S. ea plane suggerebat, quae erant necessaria, et ad Scripturam sacram intelligendam, et ad docendum cujusvis generis homines. Nos autem qui hoc peculiare donum Spiritus S. non habemus, si humanarum literarum simus rudes, et ignari, neque donum propheticum percipere, nec perfecti esse in Ecclesia Doctores. Christus etiam et Apostoli non docuerunt nos humanas disciplinas, ut fides nostra non esset in sapientia humana, sed in virtute Dei. Docere enim nihil voluerunt, nisi quod erat ad salutem necessarium. Alioqui si exemplum placet Apostolorum, ignoramus grammaticam, quia Apostoli grammaticam non habere. Nihil praemeditatum, et praeparatum loquere, quod Apo-

stoli hæreticis, Alii, Tyrannis extempore sapientissime loquebantur. Quod ad primum Apostoli locum attinet, ibi lac vocat faciliorem, suaviorem, et simpliciorem doctrinam de Christi humanitate, et gratia, ac redemptione, qualis convenit (œcumenius recte animadvertit), et ad huc carnalibus. Quum vero inter perfectos ait se non loqui sapientiam hujus seculi, monet fideles perfectos, idest simplices quidem, sed bene in rebus salutis, non Aristotele sapientes, se eis tradere misteria, quæ nulla ratione naturali cognosci poterant ab hominibus, imo neque ab Angelis. Leviorem responsionem sumito a momentis, quæ nostram firmant conclusionem.

Postremum argumentum restat, cui respondere debeamus. id quod auguste Clemens Alexandrinus facit inquiens. Non per ablationem Philosophia perimitur veritas, sed ad eam cooperatrix, et adjutrix invenitur, sicut primus, et adhuc gradus ei, qui ascendit in cœnaculum, et grammaticus ei, qui e Philosophaturus. Nam et visus, et auditus confert ad veritatem, mens vero, quæ apposite, et naturaliter cognoscat. Hac igitur saltem præstat ratio, ut plurimum conferat ad scripturas sacras recte intelligendas, ut fuse demonstrat s. Basilius homilia de legendis libris gentilium et ad veritates ineas comprehensas constantissime tenendas aliisque explicandas, ac nos adversus hæreticorum, et aliorum hostium furorem, et argutias defendendos.

Addo aliquas esse in scripturis veritates, quæ naturali quoque lumine attingi possint. Ac de his si sermo fiat, poterit theologus non modo adducendis scripturis, si scriptura ab adversariis admittantur, eas demonstrare, sed illud quoque ostendere, quod naturalis docemus, hac quoque ratione doceri. Apostolus cum nos jubet, non fuit minus evangelizare in sapientia verbi, idest cum eloquentia et arcanis ornate [illegible] sophos, unde sophi, et sophistæ dici sunt

ratores, maxime scriptores, ex eorum numero non fuit Paullus, idque ut non evacuaretur Crux Christi, idest inanis redderetur, propter ea quia putarent homines se salutem assecuturos, et sibi fidem persuasam iri vi humanae eloquentiae, non vi passionis Christi. Atque haec fuit origo schismatis, de quo idem Paullus v. 12. ejusdem cap. dicentium, ego sum Paulli, ego Apollo, quod scilicet Apollo eloquens placeret nonnullis Corinthiis delicatis, et eloquentiae studiosis; aliis vero Spiritum magis, quam verba quaerentibus placeret Paullus, imperitus quidem sermone, sed non scientia.

Antequam locum hunc claudam, commonendos vos arbitror, tantam quandoque esse vim humanae rationis perspicuae, et evidentis, ut nihil absurdi quis dicat, si eam nos cogere sustineat a littera li sensu Scripturae sacrae recedere. Neque tamen inde consequitur, rationem divinae revelationi praeferri. Enimvero quamquam verba Scripturae accipienda sunt in sensu litterali, et proprio; id tamen intelligendum, ubi evidens necessitas non vetet, et perspicua ratio non prohibeat. Hinc frustra sacrarum litterarum locum quempiam afferres in medium ad firmandam propositionem, quam evidenti demonstratione philosophica falsam esse evinceret quis: non quod auctoritati ratio debeat, Dei auctoritas non debeat; sed quod Dei auctoritas loquentis evidens, et certae rationi nunquam adversari possit. Sicut demonstratur Adam postquam comedit de fructu ligni, quod erat in medio paradisi, de quo praeceperat ei Deus ne comederet, in Deum evasisse, frustra adferentur ea verba Dei Gen. 3. Ecce quasi unus ex nobis factus est sciens bonum, et malum. Vel vi ipsa rationis evidentissima, et perspicue satis demonstrat verba haec improprie sumi oportere, et agi in iis, ibi recognoscere ironiam, aut ironiam

Articulus 2dus.

De Philosophorum auctoritate.

Si Philosophorum dicta nullo modo juvent nec gentilium vanam fidem, et superstitionem impugnent, sed pravamque eorum erit, in rem theologicam convellere infusae aut etiam nonnunquam pernuciosa. Contra si adjumento sint, laudabile est, catholicam veritatem Philosophorum etiam sententiis, et auctoritate magis magisque firmare. Qui enim divina, humanaque rerum causas, naturasque complexi sunt, et omnem bene vivendi rationem tenuerunt, acquirendi sunt, seu naturae vim, et effectus, morum, ac vitae normam ratione investigarunt, quae deinde impertare possunt Theologis auctoritatem. Nam et qui inter praecipuos Ecclesiae magistros habentur, ut Justinus, Origenes, Didimus, Basilius, Nazianzenus, Nissenus, Augustinus, aliique Philosophicis doctrinis excelluerunt, ac eos, qui his perpoliti erant, convenisse scholae praefici, tradit Eusebius lib. 5. historiae Eccl. cap. 10.

Atque hinc habes, quod iis reguras, qui ad ferendam vel vanam Philosophorum auctoritatem, et sententiis sacram theologiam fundari existimant, et miscere sacra profanis aemagis, quod animadvertendum est, jure merito posse nostri quod sit boni, ac veri, ab illis tamquam injustis possessoribus ut nostrum repetere, et in usum nostrum vindicare; ut monet Aug. lib. 2. de doctrina Christiana cap. 40. Etiam Philosophi saltem graecos, si quid verum scripserunt, hoc a Mose et Prophetis hausisse docet Clemens Alexandrinus lib. 5. Stromatum, qui graecos Philosophos vocat fures, qui ea, quae nostra sunt venditant tamquam sua. Pitagoram non solum fuisse discipulum cujusdam Nazareni, quem aliqui putant fuisse Ezechielem, scribit idem Clemens lib. 1. Strom. sed ex Mose ipsum, et qui ab eo cognominati sunt, multa suffuratos esse, testatur lib. 5. immo D. Ambrosius Pitagoram natione genere fuisse Hebraeum, certe fuisse circumcisum tradit saepe cit. con. De Aristotele Clearcus peripateticus testatur se nosse quendam Hebraeum

quorum versatus à Aristotele. Ita idem Clemen lib. 1. et Josephus lib. 1.
contra Appionem Platonem vero non solum a Pitagora, sed etiam a Judaeis
doctrinam accepisse, sustinet et Augustinus lib. 2. de doct. Christ. cap. 28
qui etsi concludat, platonem per Hieremiam audire, ne libros sacros
legere potuisse, tamen ab Aegiptiis multa hausisse contendit: quod Am
brosius multis argumentis suadet et Plato ipse in Timeo id ingenue
fatetur Quid ergo, inquit Canus lib. 10. cap. 6. ea, quae a Philosophis recte, et
sapienter dicta sunt, nostris nos disceptationibus inseruerimus, repe-
temus nostra, non aliena mutuavimus.

Sobrie tamen Philosophorum dicta in quaestiones Theologicas sunt transfe-
renda, et ex necessitate potius, quam voluntate, ut si nobis opponant
de iis ferre judicium possimus, et adversarios redarguere. Qua ratione,
ait Hieronymus in cap. primum Danielis, relatus distinct. 37 cap. Qui
de mensa tres pueros sapientiam Babiloniorum discere, non ut sequan-
tur, sed ut convincant Possumus ergo Philosophorum autoritatibus uti, ut
hostes convincamus argumento, quod ad homines spectant, et eorum
principia incussam nostrum vertamus Sic Paulus Act. 17. v. 28
Arati Poetae dicto usus ad probandum Deum adeo nobis esse inti
me conjunctum, ut omnem opificem, sed etiam ut nostrum parentem, in ipso
enim vivimus, ait et movemur, et sumus sicut et quidam vestrorum Poeta-
rum dixerunt ipsius enim et genus sumus: idque quia Apostolus non
Hebraeos loquebatur, sed Athenienses, et quibusdam literatis, apud quos Poeta-
rum nomine autoritas valere multum solebat. Adversari si ponunt
dicta Philosophorum, ut Christiana veritas ex adversariorum testimoniis congru-
ere appareat Sic Magos, idem Adoratores per sidus ad sui adora-
tionem a Christo trahuntur, seu advocantur Hoc docet Chrisostomus
hom. 6. in Matheum Ad majorem Dei gloriam pertinebat, si virtus
ejus etiam inimicorum testimonio panderetur. etsi ipsi quoque genti

litatis Magistri consonam proferant de Verbi Dei potestate sententiam.

Quod si rogaveris, quanta demum Philosophorum auctoritas sit habenda: respondeo, si docentium vel alterius Philosophi sermo sit, quo quisque doctior, et gravior, eo illius est probabiliorem auctoritatem, et fidedignius testimonium. Multum tamen Theologus tribuere adjudicare debet, ut alicui, nec latum quidem unguem sibi putet discedendum (quam est nomen), at apud Christi discipulos tantum cujus Ethnici auctoritas valeat, ut etiam sine ratione vincat. Nemo illorum fuit, qui non ut homo hallucinaretur. in multis erravit Plato, erravit Aristoteles, erraruntque alii. Praeterea quis primatum habere debeat Philosophus, adhuc incertum est. Augustinus, caeterique veteres Platoni detulere multum. Nullos esse Christianae Theologiae magis concordes, quam Platonicos, putat idem S. Pater. Contra D. Thomas, et adeo universa fere Theologorum schola summum putat Aristotelem: imo vero Peripateticorum doctrinam Christiano dogmati consentire probantur, docet idem S. Thomas; quod Clemens Alexandrinus lib. 1. Strom. refert, Aristobulum multis libris probasse Philosophiam peripateticam ex lege mosaica, et aliis dependisse Prophetis.

Si vero Philosophorum omnium una, eademque habeatur consensio, certam ajo fidem facere in rebus Physicis, quibus quandoque utuntur Theologi, necesse est. Quod enim in aliis artibus valet, ut auctores praecipui tantum apud eos, qui eam artem sequuntur, auctoritatis habeant, ut inde nonnisi temere discedere quisquam audeat, id in Philosophia non valebit, nec habentes quos sequantur in verum naturalium cognitione, in vario discipuli venientur errores. Si in omni disciplina, et arte oportet addiscentem credere, ut et Aristoteles ipse prudenter admonuit, et Theodoretus lib. 1. de curandis graecorum affectionibus magna exemplorum vi confecit: in Philosophica certe scientia perdiscenda, scientiam quidem profitentibus, in eandem praesertim sententiam concedentibus fidem haereamus

oportet. Deus ergo in quocunque rerum ordine ut summus Provisor dedit leges, et qui leges interpretarentur. Apud Judaeos, ubi erant divinae scientiae quasi gymnasium, dedit Rabbinos. Apud Christianos Evangelicae doctrinae Academias esse voluit, adeoque dedit Apost. Evang. Pastores, Doctores, ergo quum universis gentibus edocendis naturae leges, ac disciplinas dederit, ejusmodi legum, ac disciplinarum Magistros instituisse dicendus est. Quare Clem. Alexandrinus tam saepe laudatus lib. 6 Strom. ait, Graecis adeo Philosophiam velut proprium testamentum esse datam. Si ergo ejus summae providentiae fuit non permittere, ut omnes in lege sive Mosaica, sive Evangelica interpretanda errarent, ita verosimile est, eum non permisisse ut in exponendis naturae legibus, aut in Dei cognitione, aut in vitae, ac morum regulis omnes Magistri, idest Philosophi hallucinarentur. quae res effecit, ut juxta Paulli sententiam Rom. primo, Graeci fuerint inexcusabiles; inexcusabiles ii fuisse viderentur, si omnium praeceptores omnes a vero deviassent.

Articulus tertius
De vera historicae auctoritate

Ut historicae huic auctoritatem conciliemus, illud principio statuendum est homines hominibus credere debere, nisi vita penitus movedegenda sit. Rem hanc Theodoretus loc. supra cit. lib. de fide rerum, quae non videntur et Aug. lib. de utilitate credendi late persecuti sunt. Hic cap. 12. sic arguit. Quaero enim, si quod nescitur, credendum non est, quomodo serviant parentibus liberi eosque mutua pietate diligant quos parentes suos esse non credant. non enim ratione ullo pacto scire potest; sed interposita Matris auctoritate de Patre creditur de ipsa vero Matre, plerumque nec Matri, sed obstetricibus, nutricibus, famulis creditur. nihil ergo humanae societati incolume remaneret, si nihil credere

ttabeamus. Pergit vero ostendere si credendum, nagis credendum esse sapientibus, et qui sapientia caret, non quaerere sapientem, nisi sapientem esse credat: quae consonant cum vulgari Aristotelis effato de quo supra facta mentio est, in facultate omni, et doctrina oportere discentem credere. Fides est praecedit scientiam, scientia fidem subsequitur. quare qui fidei hanc aris evertere conatur, ne dum stultus est, sed et scientiae viam claudit. Quid enim cognoscere possumus, si ea, quae videre alii nagemus, quia ipsi non vidimus? Sed considerandum jam quanta sit historicorum in Theologia auctoritas.

Conclusio prima.

Nemo historicorum praeter auctores sacros per se idoneus est ad faciendam certam in Theologia fidem.

Conclusio ea debet cuique manifesta. Quicunque enim historicus, et homo est, et ut homo loquitur, idest spiritu proprio et huic falli igitur potest et fallere. Quare non procul a vero, Flavius Vopiscus in Aureliano ait neminem scriptorum, quantum ad historiam pertinet, non aliquid esse mentitum cui a Julio Tiberiano porrecta manu responsum fuit: scribe ut libet, securus quod velis dicas, habiturus mendaciorum comites.

Conclusio secunda

Historici graves, et fide digni, quales nonnullos absque dubio et in ecclesiasticis et in secularibus habere probabile argumentum suppeditant Theologo tum ad ea, quae sua sunt, commovenda; tum ad falsas ad communem opiniones convincendas.

Hac pariter conclusio est explorata. Probatur vero. Non est hominis bene instituti, ac honesti viro gravi rem credibilem asserenti non credere. Libri enim rem credibilem. quamvis .. quae forte occurrerint in historia, quae vix, aut ne vix quidem credibilia sint quia ea negaverit historiae auctoritatem; contra non possit illorique tantus et qui credit cito levis corde est. et qui

nimis tardus e ad credendum, jure reprehenditur. Nam et e qui emittit verbum artem enarrans veritatem et e, qui nequiter humiliat se, et interiora ejus plena sunt dolo Ecclesiastici 19 n. 23. Multo vero magis reprehensione e dignus eo, qui dicto credit illa qui pertinacia quadam respuit credere, maxime auctoritatis notatis et gravibus. Siquidem in ore duorum, vel trium stat oe verbum Matt. 18, et hoc sufficit, ad convincendum in judicio reum, cur adversus rem, quam plures testes ut gestam comprobant, theologus, aut quispiam alius consurget. Quare Innocentius I. dicebat. cap. de Quibus recitavit, quod si nec quidem in libris theologicis [canonicis] invenias veritatem, canones Apostolicae Sedis intueare: si nec in illis ad catholicae Ecclesiae historias Catholicas et Catholicorum scriptas manum mitte.

Conclusio tertia.

Si summae probitatis, et gravis historici eandem rem gestam narrant, tunc earum auctoritate certum theologus ducit argumentum ad theologica dogmata confirmanda ostenditur. Dementis enim e non modo negare, sed etiam in dubium vertere, quae ipsi asserunt contigisse. Consentaneum e, ut ea solidum credamus, quae multi convenienter, ac si falsum diceretur, quod omnes narrant historici, consequeretur, inquit Aug. lib. 1 de moribus Eccl. Cath. cap. 29. omnium litterarum summa perversio, et omnium, qui memoriae mandati librorum abolitio. Cum igitur historicorum Omnium igitur historicorum consensio inveniatur aliqua enarranda, vel narrata certitudinem pariat. Hinc Petrum Romae et fuisse, et collocasse sedem, et pro Christo Martyrio coronatum fuisse, omnes graves historici tradunt, tota credidit antiquitas. et ex hoc certo probamus Romanum Pont. Episcopum Petro in Episcopatu et in supremi totius Ecclesiae pastoris dignitate succedere. Sic Concilium Nicenum tempore Constantini coactum, et a Silvestro tunc

versa Christi Ecclesia probatum, historici quique gravissimi quod tradant, ex hoc arguimus certo, Concilii Nicaeni statuta certa esse quia certum est Synodum Ecclesiae Oecumenicam saltem Pontifice probante errare non posse. Oecumenicam porro fuisse non una docet historia. Plurima hujusmodi sunt quae communi historicorum consensione firmata, praestant nobis argumenta ad theologica ratiocinia. Ideoque audeo dicere actum esse de omni Theologia. Nulla est de sacris literis satis nobis certitudo.

Sed inquies. Joseph virum Mariae alteram prius uxorem habuisse ex qua filios susceperit, qui fratres Domini in Evangelio dicuntur, tradunt Eusebius lib. 2. historiae Ecclesiasticae, Niciphorus lib. pariter 2. ubi et refert Hippolytum ejusdem sententiae auctorem, Ambrosius lib. de institutione Virginum Epiphanius lib. 2. contra haereses, aliique ante Hieronymum sparte conveniunt qui in cap. 12 Matthaei hanc historiam tanquam Apocryphorum deliramenta contemnit. quin et adversus Helvidium asserit audaci eam temeritate confictam. Nulla igitur historicis vel consentientibus fides habenda est.

Respondendum historicos rem illam non narrare, sed potius ex probabili eorum conjectura asserere, nec eos officio historici fungi sed Scripturarum interpretum, aut Theologi partes agere, quum testimonium aliquod sacrarum literarum perpendunt ex eoque veritatem aliquam se colligere posse putant. Quod ex eo quoque demonstrare deduci potest, quod nemo probatus auctor sit, qui asserat se Josephum Mariam, aliam Josephi uxorem aut vidisse, aut certis testibus accepisse. Sed quum in Evangelio fratres Domini legerentur, et religio vetaret filios Mariae judicare, aut suspicari, scripturae expositores conjiciendum hinc, quonam id pacto fieri potuerit ut veritas Evangelii cum Mariae perpetua Virginitate congrueret, ita quidam Jacobum minorem et alios quosdam putaverunt esse filios Josephi antea susceptos ex alia uxore, quam ante Mariam Christi Matrem ducerent. Reddebatur ex veritati enim Scripturae ubi nonnul-
ner. Jacobus, aliique dicuntur fratres Domini vel filii Mariae. Hieronymum rem diligentius

revocare ad trutinam, ut erat in sacris literis apprime versatus, multis probabilibus sustinet, eos, qui in scripturis fratres Dni aut filii Mariae vocantur cognationis aut consanguinitatis ergo hoc nomine appellari. Quod et Jacobus frater Domini vulgo cognominatus, filius Josephi non fuerit ex Evangeliis manifeste videtur posse colligi. Marcus enim, qui eodem, recens. cap. 6. fratres Dni vocatos recensuerat, eos cap. 15. filios cujusdam Mariae scribit esse, quae nimirum uxor Josephi esse non poterat, nisi duas illum eodem tempore uxores habuisse contendas, Mariam Virginem, et alteram Mariam quod nulla ratio probat nulla docet historia. Quinimo enim pauperem, qui vix unam alere et sustinere poterat, duarum conjugum onera subiisse et imprudentiae, et incontinentiae fuisset. Cavero vitia viro, uti fuimus ostensum, justo, imo impium. Addo brevem aliam, sed valde solidam responsionem, quod nimirum Maria Mater Jacobi Joannis 19. v. 25. dicatur Maria Cleophae, Stabant autem juxta crucem Jesu Mater ejus et soror Matris ejus Maria Cleophae. Cleophas autem erat frater Josephi ut Eusebius historiae lib. 3 cap. 11. ex Hegesippo refert, et vir Mariae, cujus volunt [illegible] in allato testimonio appellatur: ut fratres ejusdem Mariae, Cleophae, utique Jacobus minor, utique, qui in Evangelio fratres Dni appellantur, filii erant non Josephi sed Cleophae fratris Josephi. Sed de his disputatum e ab aliis diligentius. Nolo in medium nimis regredi. Tantum dicimus, hinc fidei historiae non periculum. Alia vero multa sibi objicit et dissolvire erudite, ac docte dissolutiones, quae posteaque quo tempus [illegible], hunc finem faciam et claudam cum Martiali

Sunt bona, sunt quaedam mediocria, sunt mala plura,
Quae legis hic. Aliter non fit Avite liber

De Verbo facto homine,

seu de mirabili incarnationis misterio

Liber singularis

Manifeste magnum pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, justificatum in spiritu, apparuit Angelis, praedicatum gentibus, creditum in mundum, assumptum in gloria, ait Apost. 1 Timoth. 3. 16. Quo[illegible] verum misterii cum magnitudo, tum obscuritas [illegible]. [illegible] norunt et Patres, inter quos Dionisius de Divinis nominibus cap. 2. § [illegible], inquit, in carne apparitio, et ineffabilis sermone omni, et omni ignota intelligentia ipsi quoque Angelorum primati non cognita (scilicet plena, et perfecta). Sua tamen verum non [illegible] [illegible] Theologum ad investigandum, quantum hinc datur, hoc misterio deterrere, sed monere potius, ut in illo scrutando, ac disputando primas, potioresque partes sibi [illegible] [illegible] vindicet, eaque duce hinc [illegible], et industria gubernetur. [illegible] magnum bonum [illegible] inquisitio veritatis, [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] devota non [illegible] [illegible], si verbis ac [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Caput primum

Ingressus in misterii investigationem

In principio operis [illegible] [illegible] misterii [illegible], et dogmatis [illegible] tradere, tum contrarios errores [illegible] aliquos [illegible] commendare. [illegible] igitur

Articulus primus.

De [illegible] misterii, et orthodoxi dogmatis de incarnatione Verbi

[illegible] [illegible] nominibus [illegible] [illegible] hoc misterium significatur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], sed [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] factum [illegible] [illegible]

3

[illegible] captivos, qui [illegible] redimeret. Dicitur secundo unitas, et [illegible] [illegible] Luc. [illegible] v. 68 visitavit, et fecit redemptionem plebi suae.

Dicitur tertio Œconomia, sive dispensatio, quod nomen apud veteres [illegible] græcos usitatissimum, qui generatim omnem [illegible] [illegible] disputationem partiri, et dividere solent in theologiam [illegible] [illegible] [illegible] perfectionibus, et œconomiam, quæ [illegible] incarnatione, sive [illegible] [illegible] tractat.

[illegible] parte [illegible], qui ex Patre mittitur dicitur primo [illegible], [illegible] [illegible] natura [illegible] [illegible] 2. v. 7. exinanivit semetipsum formam servi accipiens [illegible] 2 v. 16 nusquam angelos apprehendit sed semen Abrahæ apprehendit; item loquendi modum aliquando improbavit, ac rejeci [illegible] [illegible] Nestorianis [illegible] [illegible], maxime quum dicerent Verbum assumpsisse hominem [illegible] loquendi modo, [illegible] illum [illegible], [illegible] non tantum naturam [illegible] et personam [illegible] assumpsisse: unde consequens [illegible] [illegible], duas esse in Christo [illegible] unione duntaxat morali inter se conjunctas et [illegible] [illegible], et substantia Deum esse, sed qualitas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Nestorii [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], a Verbo assumptum hominem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], joannis [illegible] v. 38 descendi de cœlo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me [illegible] [illegible] v. [illegible] multi seductores exierunt in mundum, qui non [illegible] [illegible] Christum venisse in carnem. Dicitur tertio exinanitio, [illegible] [illegible] epiphania, Phanerosis, [illegible] manifestatio, et degradatio, quæ sua nomina desumpta sunt ex [illegible], in quibus [illegible] [illegible] exinanivisse semetipsum esse manifestatus in carne.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]

in nos influxerunt, vocatur incarnatio et habitatio, iuxta illud Joannis 1. v. 14. Et Verbum caro factum est, et habitavit in nobis, et quandoque conversatio. Unde Isaiæ 7. v. 14. Christus vocatur Emmanuel, idest interprete s. Mattheo cap. 1. v. 23 nobiscum Deus. Quod si misterium incarnationis spectetur in se, et ratione sui, illud ab antiquis dicitur, unio, unitas, Adunatio, naturarum scilicet duarum græce enosis, et sinaphia. Dicitur etiam mixtura, commixtio, non ea quidem, qua permiscentur, et confunduntur naturæ, ut putavit infelix Eutiches, sed qua intime uniuntur, unione hipostatica, ac personali divina et humana natura. Inveniuntur quoque nomen corporationes, et incorporationes. Sed nomen omnium aptissimum, et communi theologorum usu comprobatum est incarnatio græce sarcosis. Ex dicto s. Joannis superius laudato verbis compositum Verbum caro factum est, non conversione divinitatis in carnem, sed assumptione humanitatis in unitatem. Carnis nomine per sinecdochen tota, et integra intelligitur humanitas more Scripturæ. Genesis 6. v. 12. Omnis caro corruperat viam suam, et Lucæ 3. v. 6 videbit omnis caro salutare Dei, idest omnis homo.

Unio id facile, et recte definiri potest incarnationis seu carnationis misterium hoc pacto: unio personalis, et hipostatica naturæ divinæ, ac humanæ in una Verbi Divini persona, ex qua unus est Christus Deus homo. Unio itaque est primo unio personalis, et hipostatica, idest physica, per quam hipostasis Verbi et unio non moralis tantum, et metaphorica; ut ex gratia, et adoptione. Quare s. Thomas opusculo 50. cap. 6 quia inquit secundum quantitatem virtutis, quam Deus exercet in creaturas magis, et minus dicitur creatura uniri, patet, quod cum efficacia divinæ virtutis humano intellectu comprehendi non possit sublimiori modo Deus est creaturæ uniri, quam intellectus humanus capere possit. Quodam ergo incomprehensibili, et ineffabili modo dicimus Deum unitum esse humanæ naturæ in Christo non solum per inhabitationem, sicut in aliis sanctis, sed quodam modo

singulari, itaque hum. nat. est quodam Filii Dei nat., ut Filius Dei,
qui ab aeterno habet naturam divinam a Patre, ex tempore per assumptio-
nem mirabilem habeat humanam naturam ex genere nostro. Ita unionem
physicam exprimit S. Thomas, qui ab ipso Christo audire meruit bene
scripsisti de me Thoma, quam ergo mercedem accipies? [illegible]
utinam sequamur.

Christum esse in una Verbi persona, atque unus est Christus,
quia in hac admirabili unione non remanet personalitas humana, idest
subsistentia creata hum., sed a persona Verbi suppletur. atque hinc
non sunt duae in Christo personae, sed una; nec duo Christi, sed unus
est Christus [illegible] unitatem scil. hypostasis Verbi, humanitatem assumen-
tis, sibique physice unientis juxta professionem orthodoxae fidei in
Symbolo S. Athanasii, quae continetur his verbis — est ergo fides recta,
ut credamus, et confiteamur, quia Dominus noster Jesus Christus Dei Filius
Deus, et homo est. perfectus Deus, perfectus homo; qui licet Deus sit,
et homo, non duo tamen, sed unus est Christus. Unus autem non conversione divi-
nitatis in carnem, sed assumptione humanitatis in Deum. Unus omnino
non confusione substantiae, sed unitate personae. — Haec ibi, quibus ni-
hil [illegible] accuratius [illegible] de hoc mysterio dici poterat. Conc.

Eandem fidei [illegible] exponunt, et [illegible] Patres [illegible]
[illegible] Chalcedonensis [illegible] sequentes igitur, ajunt, Sanctos
Patres, unum, eundemque confiteri Filium et Dominum nostrum Jesum
Christum consonanter omnes docemus, eundem perfectum in Deitate,
et eundem perfectum in humanitate, Deum verum, et hominem verum,
eundem ex anima rationali, et corpore, consubstantialem Patri secundum
Deitatem, consubstantialem nobis eundem secundum humanitatem, per omnia
[illegible] nobis absque peccato, ante saecula quidem de Patre genitum
secundum Deitatem, in novissimis autem diebus eundem propter nos, et

propter nostram salutem ex Maria Virgine Dei genitrice … humanit… unum, eundemque Christum Filium Dominum, Unigenitum, in duabus naturis inconfuse, immutabiliter, indivise, inseparabiliter agnoscendum: nequaquam sublata differentia naturarum propter unitionem, magisque salva proprietate utriusque naturae, et in unam personam, atque subsistentiam concurrente, non in duas personas partitum, aut divisum, sed unum, eundemque Filium, et unigenitum Deum, Verbum Jesum Christum … hanc symboli Athan. et Concilii Calcedonensis duplici testimonio accurate delineatam substantiam mysterii incarnationis, eiusque ipsius partes, quas in hujus tractationis adito ante oculos ponere necesse fuit, ut hac praelibata cognitione, quae dicturi sumus posthac, facilius intelligatis.

Articulus secundus …

Synopsis oppositorum errorum

Contra magnum hoc pietatis Sacramentum … … narratum … … prosequendum) quatenus manifestatum in carne, ut cum Apostolo dicamus, justificatum in spiritu (signis divinis), quod apparuit Angelis in praesepio, praedicatum gentibus, creditum in mundo, … quod ex gentibus, judaei, et pseudo-christiani, idest haeretici impii exorti sunt errores. Nam Dei Verbi incarnationem irrident gentiles, quibus mysterium hoc … stultitia … illud inficiantur judaei, quibus … scandalum, de quibus mentionem facit Apost. … 3, nos … … judaeis quidem … gentibus … stultitiam … haereticorum, quantum in ipsis illud … … … … et … manifestae ut nulla in praesens opus sit historica notitia. Haereticorum potius errores aliquam indigent enarrationem … … … … … evangelii … q. 45 … … … … … … … …

Haeretici primi generis, qui Christi divinitatem impugnant

Christi divinitatem infitiati sunt omnes haeretici, qui Verbum, seu in trinitate personam omousion, seu Patri consubstantialem negarunt, flagitiose asserentes, Verbum autem esse ex nihilo, seu ut vulgo loquebantur, ex non extantibus, deinde in tempore factum esse filium, quemadmodum Ariani potissimum. De his sermo habebitur longior, ubi de Trinitatis mysterio. Nunc eos perstringam, qui putarunt tantum esse Christum, et purum hominem. Hujus generis initio Ecclesiae orti fuere Cerinthus, ejusque discipulus Ebion. Hi docuere, Christum tantum ex Josepho, et Maria via ordinaria genitum fuisse. Hinc, ut Hieron. lib. de scriptoribus ecclesiasticis testatur, Joannes Evangelium suum data opera contra Cerinthum conscripsit, atque de Divinitate Verbi studiosius scriptum tractavit. Addendi sunt Nazareni, sive Nazaraei, aut Nazorei, qui ut ait Theodoretus, Christum tanquam hominem justum honorant: Carpocras, Elkesaitae, seu Elcesei, Theodotus, Artemon, Paulus Samosatenus sec. 3o Antiochenus episcopus, de quo Philastrius in catalogo haeresum 2 [illegible]: hic Christum hominem justum non Deum verum praedicabat, judaizans potius, qui et circumcisionem docebat, unde et Zenobiam quandam Reginam in oriente, tunc temporis docuit judaizare. Hunc magistrum secutus est Photinus Sirmii, unde oriundus erat episcopus, teste eodem Philastrio, item Epiphanio. Omitto [illegible] [illegible], [illegible] quod non docuerit mali.

Haeretici secundi generis,

qui veram Christi negarunt humanitatem

Et quamvis veram Christi humanitatem reapse infitiantur tam qui totam, tam qui partem, ut animam, vel corpus, vel rationem, aut etiam humanitatis proprietatem, et voluntatem humanam Christo adimunt. Ideo ea hujus secundi generis haeresis in plures species, seu classes subdividitur. Nam alii omnino humanam [illegible], [illegible] negarunt, et fictam tantum, [illegible]

umbratilem admiserunt, ut Saturninus, et Basilides, ac Menander, qui Simonem Magum audierant. Valentinus item in excogitandis figmentis [illegible] apud Sextul lib. de Praescript. cap. 49. His convenere Cerdon, et Marcion teste eodem Sextul lib. cit. cap. 51 subsequitur [illegible] quidam Marcionis sectator, cui accessere Manichaei sic dicti ab eorum auctore Manete, quorum insanos errores refert Augustinus lib. de haeresibus num. 46. Annumerari his possunt etiam Priscillianistae, de quibus [illegible] epist. 173 apud [illegible] cap. 4. Christum Dominum in vera humana natura esse non crediderunt, sed per quandam illusionem [illegible] videri voluit quae vera non fuerint, sequentes dogmata Cerdonis, atque Marcionis et cognatis suis Manichaeis per omnia concordantes.

Alii fuerunt qui Christum anima, vel mente humana spoliarunt, ut Arius, et ex eo Ariani non autem veram [illegible] divinitatem [illegible], ut auctore S. Athanasius lib. de salutari adventu Christi. Arius quidem [illegible] inquit se [illegible] divinitatis confitetur; [illegible] autem [illegible] nostri hominis, idest animae, [illegible] in Christo [illegible] passionem [illegible] resurrectionem divinitati [illegible] Apollinaristae conveniunt, teste Socrate lib. 2 historiae cap. 46 [illegible] quos enumerari possunt in tertio genere haereticorum.

Alii [illegible] physicam [illegible] inter [illegible] humanam [illegible] conjunctionem, ut Nestorius, et Nestoriani [illegible] contraria ratione [illegible] Eutyches Archimandrita [illegible] Monasterii Constantinopolitani, qui unam duntaxat, facta adunatione, in Christo naturam [illegible], [illegible] defendi non potest [illegible] unam in Christo, non duas. Ex Eutychianis quasi ex fonte rivus, [illegible] radice surculus prodierunt Monothelitae qui unam tantum in Christo voluntatem, et operationem agnoverunt. [illegible] voluntates, aut [illegible] operationes [illegible] in incarnatione [illegible] Christi [illegible];

nec si membratim incidar, et immolar in Mare, respondit Macarius Antiochenus Patriarcha Monothelitarum patronus a Synodo VI rogatus, ut suam aperiret fidem, ac sententiam. Hi quoque, aliquo vero modo ad tertium illud genus hæreticorum referendi sunt.

Porro alii fuerunt hæretici, qui ut ait Tolomeus obscure indirecte et quasi oblique impugnarunt orthodoxum incarnationis misterium. Sic Elipandus primo, et Felix Toletanus [Urgelitanus] in Hispania Episcopi sec. 8 cadente dixere, Christum non esse Dei filium naturalem, seu proprium, sed adoptivum duntaxat quam errorem si credas Baronio aliisq. primo damnavit S. Paulinus Patriarcha Aquilejensis, secundo [illegible], et Ubiquistæ, carni Christi attribuunt quæ divinitatis sunt propria, præsertim vero omnipræsentiam audentque dicere [illegible] in [illegible] prioris ad [illegible] dente corpus Christi seu assumpta humanitas [illegible] impiat et teneri. [illegible] [illegible] carne factum est [illegible] sine carne. [illegible] Anabaptistæ, et si qui sunt alii qui docent Christum non habuisse veram carnem ex Virgine. [illegible] Arriani aliqui ad Nestorium aliqui ad Eutychen accedere vidementur Auctores [illegible], qui, ~~consubstantia~~ quadam [illegible] orthodoxi, et oppositorum [illegible], nunc ad vero ipsum propius accedamus, statuamus veritatem misterii primo contra Judeos, deinde vero contra gentiles

Caput 2dum

De veritate et dogmate misterii incarnationis

Ante omnia [illegible] constare [illegible] et [illegible] [illegible] etiam in demonstrare, quod Christus sit Deus; [illegible] ostendere [illegible] Christum [illegible] Deum et [illegible] venisse, et sponte sequentur alia [illegible] paulo tardius [illegible] existentia incarnationis, quam [illegible], et [illegible] dogmatice ostendere neces-

mus adversus judeos, hostes praecipuos, et gentiles quando primis Christus est scandalum, sed ex eorum quidem malitia, aliis quidem stultitia de-inde addam partem speculativam, qua duo alia directiat, possibilitatem nempe, et convenientiam incarnationis. Nam ex his omnis capiti[?] sume-runt incarnationis hostes, quibus nefariis conatibus veritatem nostri instituti

Articulus primus

Asseritur dogma misterii incarnationis.

Adversus judeos autem quaestiones duas dogmaticas pertractare necessa-rio debemus: an Messiam jam advenisse ostendi possit ex veteri testamen-to, ab omnibus etiam admisso, et utrum ex scripturis contra eosdem ostendi possit, Jesum Christum ex Maria natum Augusto imperatore, et suis signis claris[?] cunctis affixum, fuisse verum Messiam, igitur convertamur e vestigio contra judeorum pervicaciam

Conclusio prima

Messiae adventus, qui humanam naturam peccato perditam reparavit, invicte ostenditur veteris scripturae, ac praesertim vaticinio Jacob genese-os 49. Traditur conclusio Jacob Patriarcha morti proximus geneseos hoc ait convocatis filiis, divino afflatus spiritu, quaeque ipsorum posteris eventura erant, enuntians, judam sic alloquitur. Non auferetur sceptrum de juda, et dux de femore ejus, donec veniat, qui mittendus est, et ipse erit expectatio gentium. [?] in vulgata latina, quam synodus tridentina authenticam definivit. Vel ut ex textu hebreo redditur. Non rece-det sceptrum de juda, et scriba, sive legislator de medio pedum ejus, do-nec veniat Silho, idest mittendus, aut ut alii vertunt, pacificus, sive Mes-sias, cui nationes servient. Vel ut habet caldaica paraphrasis. Non auferetur qui facit potestatem de domo juda, et scriba de filiis filiorum ejus usque in seculum, donec veniat Messias, cujus est regnum, et ei obedient po-puli. Aut demum ut hic eo[?] [illegible] Non deficiet Princeps ex juda,

donec veniant, quæ reposita sunt ei, idest donec adveniant eximia il-
-la bona, et bona [illegible] per Messiam in tribu juda oriundum hac generi
sunt conservanda, ut apud Iraeneum legitur Aug. lib. 12. contra Faustinum
cap. 42. vel ut multi Patres legerunt, donec veniat, cui repositum est regnum
totius mundi; spirituale jurisdictionem, quam Christus per se ipsum admini-
stravit. jam vero sic

In celeberrima hac vaticinio prædicit Jacob supremam
potestatem, sive regiam, sive ducalem gubernandi leges ferendi
et judicandi a tribu juda, ut nonnulli exponunt, aut a tota gente judai-
ca, ut aliis placet, auferendam non esse, donec veniat qui mittendus est;
nimirum Messias, sicut vertit Caldaeus paraphrastes, et præsefert eb-
raica verborum sensus, ac propterea confirmat interpretum consensus.
Enim vero Sceptrum præfert supremam potestatem, cujus insignia
[illegible] [illegible] et [illegible], [illegible] vero, qui mittendus est [illegible] est
[illegible] [illegible] Messiam indigitant, qui missus dicitur aut mit-
tendus, propterea quod mittendus erat ad opus prædestinationis [illegible]
[illegible] hac [illegible], [illegible] [illegible], juxta Prophetarum vaticinia
ac promissa [illegible] [illegible] et omnes gentes servient ei Michea
4 [illegible] [illegible] [illegible] cunctis gentibus [illegible] [illegible] [illegible]
gentes deprecabuntur; et alibi [illegible] [illegible] omnis suprema po-
testas sive regia, seu ducalis, sive [illegible] [illegible] [illegible] ablata est, et vero
sit non modo a tribu juda, sed etiam a tota judæorum gente et quidem ex
juxta prophetiam Oseæ cap. 3. v. 4. dies multos sedebunt filii Israel
sine Rege, et sine Principe [illegible] [illegible] [illegible] ab hinc seculis, et ultra
Tertullianus in Apologetico cap. 21 de judæis ita [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible], [illegible] extorres [illegible] [illegible] per [illegible] sine homine, sine Deo
[illegible], quibus nec advenarum jure terram patriam saltem vestigio
salutare conceditur. [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]

[illegible] sua ubique servitute sub alieno imperio, sine templo, sine victimis, sine sacerdotibus, et sacrificiis protrahuntur. [illegible] fulgentissima illius vaticinii sententia Dño afflante pronuntiata, dicam [illegible] ab hinc multis seculis Messiam jam advenisse, cujus Messiae adventu qui [illegible] peccato perditam reparavit, insigniter ostenditur Scripturis ac praecipue vaticinio Jacobaeo.

Producto Danielis par existimari solet claritate, et [illegible] [illegible] [illegible] c. 9. v. 24 quanquam historiae difficultatibus valde implexae. Quum igitur propheta Daniel preces ad Deum preces supplex postularet populi a diuturna Babylonica captivitate liberationem auditus a Deo Gabrielis Archangeli ministerio cognovit non tantum quo tempore populus liberandus foret a temporali captivitate, verum etiam quo advenire deberet Messias, qui populum suum a spirituali daemonis captivitate liberaret in libertatem filiorum Dei, [illegible] [illegible] notatis fere singulis adventus, passionis, et mortis Christi circumstantiis. Ecce tibi verba Prophetiae: Scito ergo, animadverte sermonem, et intellige visionem. Septuaginta hebdomades abbreviatae sunt super populum tuum, et super urbem sanctam tuam, ut consummetur praevaricatio, et finem accipiat peccatum, et deleatur iniquitas, et adducatur justitia sempiterna, et impleatur visio et prophetia, et ungatur Sanctus sanctorum. Scito ergo, et animadverte: ab exitu sermonis, ut iterum aedificetur Jerusalem, usque ad Christum ducem, hebdomades septem, et hebdomades sexaginta duae erunt, et rursum aedificabitur platea, et muri in angustia temporum, et post hebdomades sexaginta duas occidetur Christus, et non erit ejus populus, qui eum negaturus est. Et civitatem, et sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo, et finis ejus vastitas, et post finem belli statuta desolatio. Confirmabit autem pactum multis hebdomada una, et in medio hebdomadis deficiet hostia, et sacrificium et erit [illegible]

templo abominatio desolationis, et usque ad consummationem, et finem
perseverabit desolatio. In quibus verbis Propheta, ut ait Hieronymus
in praefatione suorum commentariorum super duodecim prophetas
aperte pronuntiat adventum Messiae, quoniam ad tempus, et plu-
res adventus circumstantias ac tempora designat annorumque numerum.

Juxta hanc [illegible] numerandae sunt septuaginta, seu po-
tius 69 hebdomades ab edicto de restauranda urbe Jerusalem, seu
restaurando ejus templo usque ad Christum ducem, juxta illud: ab
exitu sermonis, ut iterum aedificetur Jerusalem usque ad Christum ducem
hebdomades 7 et hebdomades 62 erunt, id est 69. Atqui evidens est 70
illas, sive 69 hebdomades ab Angelo Gabriele praedefinitas jam a mul-
tis saeculis effluxisse. Ergo manifestum est ex hoc Angeli Gabrielis, et
Danielis vaticinio, Messiam jam advenisse, quicunque interim ille
sit. Major propositio manifestissima est ex disertissimis scripturae verbis.
Sequens quoque propositio palam constat. Licet enim propter
quandam historiae, et chronologiae obscuritatem non ita perspicuum sit
quo interpretes [illegible] determinate, [illegible] a certa epocha
harum hebdomadarum initium sumendum sit; alii enim ab initio captivita-
tis temporis [illegible] principium sumunt; alii post [illegible] captivi-
tatis, ab initio restaurationis templi, et civitatis, alii ab edicto de
[illegible] Jerusalem aedificanda; quatuor autem [illegible] edicta, primum
a Cyro [illegible] secundum a Dario [illegible] tertium ab Ar-
taxerxe [illegible] anno imperii ejus [illegible] quartum demum ab eodem
Artaxerxe anno regni ejus 20 [illegible] [illegible] paulo [illegible]
[illegible] principium [illegible] et quamvis ob hanc historiae obscuritatem
[illegible] aliqua [illegible] videatur, [illegible] [illegible], ac nonnulli [illegible]
[illegible] [illegible], tamen [illegible] hebdomades [illegible] multis [illegible] saeculis
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

enim, siquidem a judaeis hebdomadas duobus tantum modis accepta legi-
tur in scripturis sanctis, nempe, vel pro 7 annorum circulo, et sic vibit,
vel pro septem annorum, et favetur. Si sermo de hebdomadibus dierum
Messias apparuisset jam post annum, et dimidium; si vero de hebdoma-
dibus annorum, ut re ipsa dicendum est, denuo constat, denuo eum Messiam
interfici oportere post 490 annos ab exitu sermonis, ut iterum aedificetur
Jerusalem, siquidem tot annos efficiunt septies septuaginta. Quis vero
ignorat post annos 490 ab exitu ejus sermonis plura effluxisse secula.

Undecunque exordium sumpserint dictae hebdomadae, certum est, inquit eru-
ditus Sotti, in medio hebdomadis septuagesimae occidendum esse Christum,
ita et illis jam expletis Messias jam venerit, et occisus fuerit, sed heb-
domades illae jam a multis seculis expletae sunt. Nam hebdomades 70
faciunt annos 490, si sumantur pro hebdomadibus annorum; si autem
sumantur pro hebdomadibus dierum faciunt solummodo dies 490.
Qui certe dies, sive anni jam transierunt, quum a tempore, quo Daniel
vaticinii loquebatur, fluxerint anni plusquam

Articulus secundus

Judaeorum objectamenta depelluntur

Plura judaei effugia excogitarunt; ac primo contendunt, Jasour non
significare recessum, sed recessum; nam sur significat declinare, et
recessum: atque adeo praedicti Geneseos sensum esse; sceptrum non prius
accedet ad tribum judae, quam Messias venerit. Quod utique, inquiunt,
contigit, nam tot vobis expetitus ille Messias, qui israeliticum populum
qui diu sub captivitatis jugo liberaturus erat, fuit Salomon, qui idcirco ille
de Rex pacificus dictus est, quippe eo in lucem edito David regni, pace
ulteriori universum obtinuit, et omnes judaeorum infensissimos hostes expugna-
vit, ipso de Salomone imperante, judaei summa securitate, ac pace
donati sunt, ut refert 3. Regum 4. his verbis: habebat pacem ex omni parte

[illegible] sua, habitabatque juda, et Israel absque timore ullo.

Secundo dicunt in eo [illegible] tribum judae in ipsa [illegible] fortunam significari tribu illa ad dominium evecta, et Davide in Regem constituto, quod Silo excidit splendore suo, sicut sensus sit Quum Silo desinat esse arcae sedes, et sceptrum ad tribum juda accedet [illegible] et facta est Davide in Regem electo

Dicunt tertio [illegible] vocem illam quae habetur in textu [illegible], non ad Messiam, sed ad urbem Silo potius referri, in qua [illegible] et Jeroboam reges inaugurati sunt; sicut germanus propheta sensus sit Non auferetur sceptrum de juda donec veniat tempus, quo vel Saul vel Jeroboam inungatur [illegible] Silo [illegible] in illis ore [illegible] sceptrum ad juda. jeroboam [illegible] Ephrathaeus erat, ut habetur [illegible] [illegible], aut ex [illegible] tribu Beniamin primo Regum [illegible]

Dicunt alii [illegible] obiicium Vaticinii Jacobaei [illegible] aliud ab eo esse, quam [illegible] confingunt, ut colligere [illegible] Schebet, sive Shevet, quod habetur in textu hebraeo. Hoc, inquiunt non sceptrum regiae dignitatis, sed virgam afflictionis, et [illegible] significat, ac proinde, jubo jacob vaticinans, a tribu Juda non [illegible] virgam [illegible], et tribulationes praedixit, antequam Messias veniat. [illegible] interim [illegible] hactenus non [illegible] maxima [illegible], sed [illegible] in [illegible] adhuc velint

[illegible] a prima [illegible], vocabuli [illegible] [illegible] quidem nonnumquam [illegible], sicut et [illegible] [illegible] omnes [illegible], inquit [illegible], neque [illegible] mihi [illegible] [illegible] labium [illegible] donatur [illegible] [illegible] personae [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] indicat: [illegible] copulatur [illegible]

-me, aut nin respondenti praepositioni nostrae de, seu ex, aut a, quae
ablativum exigunt, tum recessum significat. Quemadmodum apud Latinos
verbum declino accessum designat si praeponatur ad post se habente, recessum
vero si praeponatur a. Exempla hic plurima extant in sacris litteris, sic Levitici
19. v. 31. non declinetis ad Magos, neque ab Ariolis aliquid sciscitemini
Psalmo vero 36 v. 27. legitur contra: declina a malo, et fac bonum; cum
vero in praefato vaticinio verbum sarar praepositam habeat particulam mi
recessum significante sceptri ab Juda. Addo falsum esse, nato dumtaxat
Salomone Davidem obtinuisse sceptrum supra omnem Israel. Ex libro
2 Regum cap. 5. manifestum est, Davidem supra omnes Israelitas re-
gnasse, variosque eorum hostes expugnasse, antequam nasceretur Salomon.

At, quod ad ejus effugium attinet, absurda, eaque extorta ac
plane incredibilis est interpretatio, nec vaticinii verbis, nec veritati consona
[illegible]. Quo enim modo de Urbe dici queat venerit, erit expectatio gentium?
falsum est Davidem ad regiam dignitatem evectum fuisse, vel a [illegible],
de Sillo, nam Saul, Davidis decessor nondum eo tempore fuerit
[illegible] splendendum est, quod [illegible] loco reponitur, tanquam
veritati repugnans historiae sacrae. Verum nec Saul, nec Jeroboam un-
cti sunt in Silo, sed Saul in Ramata 1 Regum [illegible], Jeroboam vero in
Urbe Sichem 3 Regum 12. Deinde nec in Saul cum [illegible] ad tribum Juda
sceptrum obvenisset, quia ex ea David primus regnare coepit [illegible]
Jeroboamus sceptrum defecit, sed id recessionem [illegible]
nam hoc incolume perseveravit. Demum nec Saul, nec Jeroboam [illegible]
venit, quod dicitur in textu et ipse erit expectatio gentium. Hoc modo
[illegible] conditionem [illegible] cui non nulli nimis [illegible]
[illegible] vaticinium, similiter nec Cyro aptari patet [illegible]
Nec explicatione Cyro non congruere, quae de Messia praedicta [illegible]
nec [illegible] quem loquitur [illegible] ubi Cyrus Christi nomine.

[illegible] oritur: verum [illegible] 14. 13. hac legere [illegible], desuper,
et [illegible], [illegible] aperiatur terra, et germinet salvatorem
tantum inde à Deum et nomine [illegible] Deus [illegible]
[illegible], Deus [illegible] Salvator [illegible], et [illegible]

Cum demum [illegible] quidam vocem Schevet, seu [illegible]
bet significationem [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible], et afflictiones [illegible]
quam significat, inquit Joirnely, sed solum cum aliqua adjectione,
qua scilicet ad hujusmodi significationem determinatur. Exempla sunt
psalm. [illegible], ubi dicitur: reges eos in virga ferrea et Isaia 10. vers. 5
Ve Assur virga furoris mei [illegible] [illegible], in quibus [illegible]
absque hujusmodi adjectione, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
Quo sensu legitur [illegible] [illegible] et [illegible] item psalm
44. [illegible], de quo sermo est, in quo tantum [illegible]
[illegible] [illegible] determinatur et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] man
[illegible] [illegible], [illegible] eandem significationem
esse [illegible]. Praeterea nec [illegible] veritati historiae [illegible]
[illegible] Davidis neque [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] Rabbini [illegible] [illegible]
[illegible] patet postquam [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]
venerit, sceptrum [illegible] perpetuum erit, et nunquam auferendi.
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sit, hac manifestum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] adjectae [illegible] et
[illegible] de Christo [illegible] [illegible], alterum, [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tribuunt [illegible]

nominant Messiam filium joseph; posteriorem Messiam filium David.

[illegible] utroque meminit Rabbi Salomoh in comentariis ad jsaiae

caput [illegible] 28 [illegible] effugerit inquit gladium Messiae filii joseph, in

[illegible] in gladium Messiae filii David. Dicunt enim filium joseph

in certamine Gog, et Magog interficiendum esse, sed suscitandum alteri

[illegible] Messiae filii Davidis virtute, qui redimet jsrael et ejus regnum

restituet. Concedunt quidem primum jam advenisse; secundum vero

adhuc ventorum exspectant [illegible]? [illegible]

[illegible] christiana, [illegible] judaeo colligis contra judaeos

Messiae adventum. Rabbi [illegible] in suo itinerario [illegible] facit

[illegible] [illegible]issimam se [illegible] terrarum peragrasse partes, et in pluri-

mis Regnis [illegible] judaicam religionem [illegible], ac [illegible]

scriptum in lege cultum [illegible] impudentissimo [illegible]

potentissimum Regnum [illegible], cujus Rex [illegible] ex stirpe

David tot divitiis, tantaque virtute, et auctoritate pollet, ut 500 ho-

minum millia possit ad arma colligere. [illegible]

At spiritui [illegible] resistunt qui veritati resistunt. [illegible]

quidem in Scripturis per particulam donec [illegible] continuationem quando

[illegible] significari, ut [illegible] de corvo, quem ex arca Noe

dimisit, [illegible], non revertebatur, donec exsiccarentur aquae. [illegible]

tamen frequentius [illegible] finem; atque ita accipi in Vaticinio

Jacobeo, plenum [illegible] significandum [illegible] Regni judaici, finem.

Nam jacob [illegible] figit, [illegible] determinat [illegible], et tempus adventus Messi-

ae, ut in ejusdem adventus signum, et argumentum [illegible]

Regni juda finem [illegible] [illegible] veteres judaei ideo erat [illegible]

et cum in [illegible] Sceptrum defecisse intelligerent, aliqui [illegible],

alii joannem Baptistam, alii [illegible] [illegible]

[illegible] si pertinaces judaei rationibus [illegible] Scripturam

rum verbis depravimus, et consideramus, ipsi cadant infelici tot saeculorum experientia quavel inviti sentiunt se auctoritate omni a republica forma destitutos esse, quod praedixit Oseas c. 3. v. 4. sine rege, et sine principe, et sine sacrificio, et sine altari, et sine ephod et sine seraphim.

Ac nimis fere alii cum Sancto Salomone duos confingunt Messias quorum nunquam meminit Scriptura, sed duplicem ejusdem Messiae aperit adventum, alterum quidem Messiae Redemptoris in humilitate, quem praesentibus Judaeorum majores crucifixerunt, alterum ejusdem Messiae in majestate magna, ut judicis in terras redituri, cujus adventum etiam Christiani expectant. Tum quidem Gog, et Magog, Antichristus, et ejus ministri cum tota sua impiorum hominum [illegible]: cadent et cedent ipsi Christo victori. Atque unum eundemque Messiam et humilem, propter primum adventum et in altum gloriosum, [illegible] [illegible] [illegible] Zacharias cap. 9. inquiens: exulta satis filia Sion, jubila filia Jerusalem: ecce Rex tuus veniet tibi justus, et salvator ipse pauper, et ascendens super asinam, et super pullum filium asinae et disperdam quadrigam ex Ephraim, et equum de Jerusalem et dissipabitur arcus belli, et loquetur pacem gentibus et potestas ejus a mari usque ad mare et a fluminibus usque ad fines terrae.

Quod vero spectat ad narrationem Rabbi Beniamin illud ajo esse parum, [illegible] [illegible], ut sunt plurima alia, teste Hassen quae in itinerario suo collegit, et refert. Et sane si talia regna exstarent quae ipse [illegible] [illegible], quomodo haec [illegible] [illegible], aut [illegible] [illegible] [illegible] latere potuisset: hoc praesertim tempore quo remotissima, et hactenus prius ignota [illegible] Americanae et Indicae comperta sunt, et [illegible]

hensa: num è tum è Beniamin uni ad hac permeare et nullu habere potuit itineris socium, qui eadem narravet: deinde quidē in causas, cur judei oēs, qui p Asiad, Africad, Europad errabundi sub duro captivitatis jugo gemunt, non se se recipiant in ista praestantissima regna, qui summa pace, libertate, et bonorū copia donerentur? fortè quia ut narrat Beniamin die dumtaxat sabbati aditus patet ad ista regna, duabus ingentis magnitudinis arboribus mutuo complexu iter prohibentibus per fretū, quod inter regna ista, et aliam terrarum continentem interjacet, ne quis arcanum ignem eq: in eis a longe possit detegere, nec ad ejusmodi regna penetrare. Quae oīa aute commentitia sunt, et [illegible]. Aptissime igitur judeis convenit, quod ait Cicero Orator = sanos [illegible] quem aliquid mentiuntur quadā minime definita, et occulta loqui, ne redarguī possint = Cui consonat hebreorum [illegible] illud. Qui vult mentiri procul faciat testes suos

Urgent demum unanimi voce, sed irrito conatu. Multa in Scriptura praedicta sunt de Messias, quae ante, vel circa tempus Messiae venire debent, quae tamen nondum impleta sunt. Primo Elias praecedere debet adventum Messiae, ut ejus praecursor. Ecce ego mittā Eliam Prophetam antequam veniat dies Dni magnus. Malach. 4. v. 5. Secundo. Isaia 30. v. 26. in Messiae adventu hoc promittitur prodigiū Erit lux lunae, sicut lux solis, et lux solis erit septempliciter sicut lux septem dierum in die, qua alligaverit Dnus vulnus populi sui. Et Ezechielis 40. mira extat descriptio templi a Messia restaurandi, quod hi nondū apparuere

Ad primū respondeo nomine Eliae non ad literam, sed figurate hic, per errorem intelligi joannem Baptistam sponsum, et zelo dni ultorem Eliae, ut dicitur Luca 1. v. 17, et Matth. 11. v. 14. Harmoniam quibus Matthei [illegible] Elias jam venit et non cognoverunt eum

.... tunc discipuli intellexerunt, quia de Joanne Baptista dixisset eis. Hæc exponi possunt, si [illegible] Malachias de primo loqui Messiæ et Christi adventu [illegible] de adventu Messiæ, et Christi [illegible] Propheta loqui videtur: dies Domini magnus, et similis supremi judicii dies è in Scripturæ phrasi.

Quod à dicto loco objicitur, vel mistice exponendus de magnitudine gloriæ, cognitionis ac lætitiæ, quam adventus Messiæ allaturus mortalibus erat, sanatis Ecclesiæ vulneribus, et veteris legis umbris amovendis vel intelligendus è iterum, de adventu Messiæ secundo, ac tempore, quo lata a judice Christo de nostrum unoquoque sententia, Divina Majestas per claritatem totius machinæ cœlestis, et utriusque emisphærii illustrationem perennem æternumque eventuram magis magisque resplendebit ut exponit Tirinus.

Tandem prophetica Ezechielis descriptio templi [illegible] ratæ. Propheta e interprete S. Hieronymo non loquitur de [illegible], de materiali Hierosolimis denuo extruendo sed de templo spirituali, ac mistico, de Ecclesia [illegible] cuius symbolum et figuram huius templi a Salomone constructum [illegible] mistici templi prophetica [illegible] in fide [illegible] sacramentorum, ac spiritualibus consistit [illegible] ad Ephes. 2. v. 20 et seq. Superædificati super fundamentum Apostolorum, et Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Jesu, in quo omnis ædificatio constructa crescit in templum [illegible] in uno [illegible] et aliis [illegible] materiali [illegible] et Jesu filio Josedech [illegible] colligunt judæi [illegible].

Articulus III

De exitu, et explicatione, Jacobei Vaticinii.

Quam clarum, et evidens in verum judaeos Jacobi Patriarchae vaticinium, tam intricatum ex altera parte est, quum de ipsius exitu, et intelligentia sinceriter, atque enucleate agitur. Adeo, ut, et ipsi sacrae interpretes in varias super eo sententias scindantur. quarum duas praecipue exequi opus est, ut promptiores simus, et paratiores ad judaeos super hac re revincendos. Verum ut probabilius, videatur, tam illud, iis ponit multiplicem judaicae reipublicae statum ante oculos, quare oportet ad memoriam recolere, quam ejus ab edito vaticinio ad ultimum usque exitium generalis conditio fuerit.

Ac primo quidem a Jacobo ad Moisen hebreos in Egypto gravissima servitute afflictos fuisse.

Secundo sub Mose de tribu Levi in solitudine Egyptum inter et terram Canaan sanctam per 40 annos vixisse.

Tertio judicibus, qui modo ex hac, modo ex illa tribu erant, eos deinde per ann. circiter 400 paruisse.

Quarto cum Israelitae regem postularent, primum eis constitutum Saulem a tribu Beniamin, cui successit David a tribu Juda, et huic David Salomon ejus filius.

Quinto post mortem Salomonis Hebraeorum imperium in duas partes est scissum. quarum altera e tribubus Levi, Juda, Beniamin conflata regnum Juda dicebatur, cui Roboamus Salomonis filius, ejusque posteri ad extremam usque Jerusalem a Nabuchodonosore praefuerunt; altera ex aliis decem tribubus constans regnum Israel appellabatur, cujus primus princeps fuit Jeroboamus filius Nabat de tribu Ephraim.

Sexto Babilonicam captivitatem, quae post Jeremiae

[illegible]itium secuta e, 70 annos durasse ad Cyrum usque primum [illegible]sarum regem qui judaeis in patriam revertendi potestatem fecit

[illegible]eptimo ab eo tempore rempublicam judaicam fuisse administratam [illegible] [illegible] [illegible], qui omnes fere di tribu [illegible] [illegible] extitere, ex quibus Assamonaei qui et Machabaei paullo ante Christum regium nomen affectarunt. Sed quum [H]yrcanus, et Aristobulus fratres de imperio dissiderent, vocatum ab [H]yrcano Pompejum Romanum imperatorem cepisse Jerusalem eique tributa indixisse relicto ibi rege [H]yrcano.

Octavo Herodem, dumque post [H]yrcani mortem a [illegible] Judaeorum regem [illegible], [illegible], cui [illegible] Archelaus successit, quo relegato judaea in provincia redacta, ac [illegible] attributa, [illegible] haberet [illegible] imperii procuratores, servata [illegible] judaeis facultate [illegible] [illegible] legibus, sed ablato gladii [illegible] [illegible] [illegible] donec a Vespasiano tandem, ac Tito ejus filio [illegible] excisis [illegible] Jerusalem, omneque gentis [illegible] [illegible] [illegible]. Atque hi fuerunt varii judaeorum status [illegible] [illegible] [illegible] nomen ex regiminis forma [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] autem [illegible] theocratiam, quod omnia per [illegible] [illegible] [illegible] intervalla moderari [illegible] [illegible] [illegible] capitivitatem babilonicam fuisse monarchiam, denique a captivitate babilonica [illegible] [illegible] Aristocratia sequitur.

[illegible] [illegible] et annotatis [illegible] primo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] intelligendum sit, [illegible] quo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] praecipua, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cap. [illegible] 4. illustrissime [illegible] in [illegible] [illegible] Evangelica [illegible] [illegible] et aliorum, [illegible] [illegible] [illegible], ideo hic intelligi [illegible] [illegible] [illegible]

illic Jacob alloquebatur nominatim, secunda è Genesis de hunc
Genesis loco, et aliorum praestantium virorum qui contra sentiunt nomine
Juda hic designari totam indiscriminatim judaicam gentem, aut Monarchiam
sive Aristocratiam. Cum vero, quae probabilior è mihi, propono

Conclusio

Nomine Juda Jacob in Vaticinio suo de Messiae adventu designare voluit peculiarem tribum Juda, ejusque posteros. Patet id, primo, ratione ex Vaticinii ipsius textu, ac scopo. Etenim Jacob singulos e filiis singillatim, ac seorsim locutus è, quod patet ex [illegible] geneseos. [illegible] suis è his revelasset eis, quae nascens essent singulis [illegible] benedictiones, statim adjungit. Hoc locutus è eis Pater suus, benedixitque singulis benedictionibus propriis. Cum ergo in hoc vaticinio ad Judam nominatim verba dirigeret Jacob in eo distincte cadere oraculum de Judae tribu [illegible] è, eo peculiarem tribum Judae ejusque posteros designare alias nihil proprium Judae nihil singulare praedixisset parens.

Adde Patres Origenem hom. 17 in Genesim ajentem: constat usque ad tempus nativitatis Christi non defuisse Principes ex genere Juda nec duces de femoribus ejus usque ad Herodem. Cyrillus Hierosolim. catechesi 12 qui pariter Judae genus, ac Davidis ex Juda progeniem posteros commemorat (erat inquit) Principes Judaei e genere Juda et David, nec [illegible] venit qui expectabatur qui [illegible] designat Messiae adventum [illegible] quem sceptrum in Juda [illegible] de femore ejus desinerent apud [illegible] et eadem voce Juda, [illegible] nostrae sententiae accepta, nisi [illegible] infirmatur. [illegible] enim ut plures annos [illegible], Cyrillus Alexandrinus lib. [illegible] contra Julianum [illegible] quemadmodum [illegible] dicit (Julianus) in quo [illegible] Judaea, qui [illegible], et dixit, [illegible] captivitatis tempus in [illegible] [illegible], [illegible] Juda, et David, [illegible].

sit vero posterior ejus sceptri atque ad Regnum (Herodis), qui ex
matre quidem fuit judaeus, ex Patre vero alienigena.

Nec caret confusio variis quoque fulcimentis [illegible] a
tanto vaticinio Patres, et Theologi, teste Vitasso, passim ex
hoc vaticinio Christi et Messiae de tribu Juda, quemadmodum
et ex aliis Prophetarum oraculis constat. Atqui nulla est hujus
argumenti vis si vaticinium illud non de sola tribu Juda sed to-
tota Hebraeorum gente acciperetur. Multum vi pondus, et robur habet
hoc vaticinium: Non auferetur sceptrum de tribubus Israel, donec
mittendus veniat Messias! ergo Messias [illegible] de tribu Juda.
Honoratus Tournely huic argumento respondens, ex istis prophetae ver-
bis, non auferetur sceptrum de Juda, nec directe, et expresse non-
nisi, futurum ut Messias ex tribu Juda ortum aliquando ducat.
Licet quidem, posteaquam [illegible] praedictus et natus [illegible]
quod ex genealogia ipsius ab Evangelistis Matthaeo, et Marco
contexta evidentissime probatur et quemadmodum [illegible]
[illegible], non auferetur [illegible] illius [illegible], [illegible] fateor, non [illegible]
[illegible] tanti viri [illegible] est, [illegible] id concipitur, si pona-
mus [illegible] si Patres hoc vaticinio usi
sunt ad ostendendum [illegible] tribu Juda [illegible]
[illegible] et tribum, et tempus, et [illegible] Messiae [illegible]
[illegible] contentibile.

Accedit [illegible] ad [illegible] confusionem [illegible]
[illegible] contrariam
opinionem [illegible], et [illegible], tanquam
Scriptura [illegible] inexplica-
[illegible], [illegible], [illegible]
[illegible] non minus [illegible] plenum.

ad intelligendum, et ad credendum procliviorem, totam nempe hanc prophetiam ad tribum juda pertinere.

Articulus 4tus.

Fit satis objectionibus.

A soluta captivitate babilonica ad nativitatem jesu Nazareni intercesserunt anni circiter 500. At illo intermedio tempore semper fuere, aut imperavere judaeis aliqui de tribu juda. Nam brevi post tempus Zorobabelem, qui erat quidem de tribu juda, eam nec solus, sed diu rempublicam administravit, rerum summae penes, sacerdotes fuit, usque ad adventum Christi per 500 fere annos, quae potestas per Assamonaeos, seu Machabaeos in ordine, ac tribu adeo firmata est ut tandem Aristobulus Pontifex Maximus regimen illius reipublicae in formam regni mutavit, et capiti suo diadema imposuit atque penes Aristobuli posteros fuit sceptrum, id est usque ad Pompejum, qui umbram, et nomen imperii, vi dempta, ipsis reliquit, donec tandem ab Herode alienigena, regnum Machabaeis ereptum est; ergo si verba ea non auferetur sceptrum de juda, indigerent, et designarent solam tribum juda, Messias statim a captivitate babilonica advenire debuisset, quia postremus de tribu juda dux, sive dominus fuit, et post omnes quam vir Zorobabel rerum summam exercuit, quo tempore habuisset respublica judaica administratio penes tribum levi fuit. En praecipuum oppositae sententiae fundamentum, quod invictum appellat Honoratus Tournely.

Ardua profecto est argumenti solutio. Ut illud eluderent theologi quidam, reposuere, Assamonaeos utpote de tribu levi paterna quidem stirpe fuisse Levitas, sed materna originem de tribu juda traxisse, seu quod idem est, ex tribu juda oriundos fuisse adeo linea materna atque ita posse dici Assamonaeos, seu Machabaeos, et levitas, qui post

Zorobabel [illegible] jeune a fait de je conia d'jever 22 iouvens [illegible]. Sinòe in et [illegible] [illegible] ne [illegible] semina [illegible] qui sedeat [illegible] nec solus [illegible] et potestate haiant [illegible] in juda [illegible] [illegible] [illegible] qio

Babiloniicam captivitatem reipublica judaica duci tenuere, fuisse quodammodo de tribu juda. verum hoc non placet Petavio duabus de causis primo quoniam ostendi nullo ratione posse arbitratur [illegible] chaeos id est tribu juda materno stemmate pertinere, juda, ut hoc [illegible] [illegible], quod demonstrare [illegible] non posse ait illius imprompti à maternum genus pro nullo habitum fuisse inter hebraeos, ut in eorum commentariis legitur

Neque praevaricii [illegible] causa, dum adicimus hoc quod [illegible] ex hebraeis afferuntur maternum genus non spectari in tribu [illegible] manda, objicient, Christum solo materno genere tribum juda contingere, et de tribu juda [illegible] Hoc est inusitati, et extraordinarii exempli, quod ad ordinariam legem, et institutum trahi non debet [illegible] [illegible], nominem mortalium nisi ex utroque parente nasci, Adamum ex neutro, vel Christum ex matre sola propagatum apparet: itaque pronuntiavit aliqui, inter natos mulierum non surrexit major Joanne Baptista [illegible] se imo Christum ex muliere natum multo joanni praestitisse [illegible] satis non expediunt se, qui jacobi [illegible] [illegible] ex illo commento, [illegible] Machabaeorum nativitate ex Matre [illegible] tribus Juda [illegible] conantur, ut [illegible] [illegible], et ex eo [illegible] aliique [illegible] interpretes affirmant. Hoc fere transcripta [illegible] [illegible], [illegible] mihi [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Asmonaeos, seu Machabaeos [illegible] [illegible] materno stemmate [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] habens [illegible] [illegible] contra [illegible] [illegible] Augustino [illegible] [illegible] [illegible] non et josephus [illegible] lib. 13 antiquitatum judaicarum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] materna [illegible] [illegible] [illegible] probare non [illegible] [illegible]

gentem hoc ē commenti, et flagitii. Et sane tribus Levi cum tribu juda, imo cum aliis tribubus matrimonia inire potuisse, non josephus, et Philo tantum, sed et ipsa Scriptura testantur, ut Ezechielis 44. vers. 22 viduam, et repudiatam non accipient uxorem, sed virgines de semine domus israel.

Ad propositum ergo ad adversarii argumentum respondeo, a tribu juda sceptrum, et Principatum nunquam ablatum, sed in tribu perseverasse, usque ad Messiam his de causis, ac titulis primo quia sola tribus juda regnum a Davide usque ad Sedeciam magna cum gloria, opibus, ac fortitudine per annos 470. usque ad captivitatem babilonicam optinuisse certissimum ē. secundo quia etiam post captivitatem babilonicam corona, sive jus regni, regumque, et Principum electio pertinuit ad tribum juda. Sicut ē judeorum respublica Levitae, puta Machabei per longum temporis intervallum rexerunt, eos tamen populum, et fortitudinem tribus Juda in duces elegit, eosque sibi prefecit et ita potestatem sponte sua dare voluit, ut iis suam auctoritatem non tam cederet, quam crederet ad se post [illegible] reversuram, ita ut penes ipsam veluti fontem, ac fundum suprema potestas ea conservetur, ut patet ex 1 Machabeorum 9. vers. 28 ubi dicitur congregati sunt omnes amici juda, et dixerunt jonathae Ex quo frater tuus judas defunctus est, vir similis non est ei, qui exeat contra inimicos nostros, nunc itaque te hodie eligimus, et Principem, et Ducem ad bellandum bellum nostrum. Sententia nostra [illegible] illustratur et exemplum patent a Rege Poloniae illo tempore manet, quandiu corona, et jus eligendi Regem, et gubernandi apud [illegible] manet, etiamsi externi regnent. Itaque quamvis non ita multo pridem rex Poloniae fuerit Henricus Valesius Gallus, et post eum Stephanus Bathoreus Princeps Transilvaniae, non desiit tamen Polonia regni Corona.

[illegible] ... Ad multi Principes fuerunt de genere [illegible] ... Supplices ... et illos ... quod non erat filiorum et stirpe significat ... ea non habuit ... quia [illegible] ... dixerunt.

nam, quia Solime hossisi in reges elegerunt. Deprave vi coronam, et sceptrum Poloniae sicut sibi Suecus subegerat, neque regem Poloniae per vim, ac tyrannidem continuerat, quemadmodum Judae sceptrum defecit, quod mortuo [illegible] Herodes per vim intravit.

Neque spernendum aliud responsum, quod antequam [illegible] necesse est animadvertas, summam judicandi, ac legislativam potestatem fuisse nobilissimam apud Judaeos, et maxime repositam penes eorum senatum, quem appellabant Sanhedrin, cujus senatus institutio divina auctoritate facta legitur. Nam Numerorum 11. legitur, Mosem mandato Domini elegisse 70 seniores, qui sibi forent administri in regendo Judaico, Israelitico populo, eosque jussisse stare circa tabernaculum, et subditur: Descendit Dominus per nubem et locutus est ad eum (Moysem) auferens de spiritu, qui erat in Moyse, et dans 70 viris, cumque requievisset in eis spiritus, prophetaverunt, nec ultra cessaverunt. Hi ergo 70 seniores judicum, ac legislatorum munus obeuntes appellati sunt Sanhedrin, quod nos, nomine Latino appellare possumus, idest ordinarium. Huic non erat jus de quatuor mortis generibus damnare ad lapidationem nempe, ustulationem, occisionem, et strangulationem, ut habetur in libro Sanhedrin [illegible].

Animadvertendum secundo. Etsi Scriptura sacra non referat an quidam tribus ex senioribus, an videlicet ex singulis tribubus aliqui, an vero indiscriminatim selecti sint illi, qui majori sapientia ac morum gravitate apud Israelitas celebrarentur, nihilominus tamen [illegible] plurimi [illegible] rerum a fine [illegible], cujus rei ea ratio, quod Moses majori semper in primaeva honorarit tribu Juda quae [illegible] et illa ceteris praefecerit illa namque animabus praedicebat

quisque Princeps primus omnium munera coram Domino quam tamen 7
suo, quam judae tribus nomine offerebat. Post captivitatem vero babilon.
non verosimile est modo, sed certum videtur, plurimos ex tribu juda
fuisse ad eam dignitatem evectos, propterea quia tribus haec
tribubus levi, et Beniamin, quae simul cum ea unum regnum,
vel unicam rempublicam constituebant, longe numerosior erat.
Et sane tribus juda praestantia, amplitudo, et membrorum copia
multo major in causa fuisse videntur, cur scriptura nomine
tribus juda quandoque comprehendant, et claudant tribum quoque
levi, et Beniamin, ut cum Regum 12 dicitur, Nec secutus est quisquam
est quisquam domum David praeter tribum juda solam. Quae certe
verba aliter cohaerere non possent cum aliis scripturae testimo-
niis, quibus certi sumus tribum quoque levi, et Beniamin secutas
esse tribum David, scilicet Roboamum, nisi nomine tribus judas
aliae quoque duae clauderentur

Iam vero facile nunc erit colligere sceptrum nunquam
se usque ad tempus Christi in tribu juda. Quamquam enim post captivitatem
babilonicam Machabaei potissimum summam rerum tenuisse
dicantur, eodem tamen tempore Sanhedrin quoque vigebat legis-
latricem, et juridicam potestatem exercens, et jus necis et
vitae habens. Hac in tanta rerum adeo remotarum obscuritate
si cui nonnulla vidantur, rejicere poterunt ad utrasque objecta-
mentum. Sed haec omnia aliquanto magis evadent perspicua, cum,
quid nomine Sceptri in praesenti ratiocinio intelligatur, ser aut
aperuerimus.

Notat Tournely in responsione ad argumenta contra
hic a capite, quae sibi proponit post solutam cunctis itatem ...
non solo tribus juda sed omnis populus, ius rex principium reipublica
to Sinedrii, poterat que judicare et ipsis Regibus. Refert Abatius ex judaorum mo-
numentis semper manere in ... tamquam signum supremae potestatis supremum
apparuisse. Tandem ... regimen illud Aristocraticum fuisse ...

2. Machab. 11 v 2 Rex Antiochus Ie ... ratus judaeorum ... ... et ... David ... referent ... ... stabant sta ... et ... ad ... Pontifices et ... ... dominis ... trabantur, seu et primus ... seu mandatum ... de domo David ... factus, ... juxta majores Pontificis ac Synedrii majorum sanhedrin ... bula ... Sapientia ... nisi de mandato

ciscendonem sibi assumpsit, et machabaei totius populi voto, ac utriusque electi fuerunt. Ergo non modo sceptrum nemo de tribu juda postea obtinuit, sed ne ius quidem haec tribus sola habuit eum eligendum.

Posset fortasse argumentum dissolvi iis requirendis, quae de Sanhedrin Senatu dicta sunt. Verum satis erit, si dixero cum praelaudato a Lapide solam tribum juda rediisse ex hac captivitate cum paucis aliis ex tribu levi, Beniamin aliisque tribubus oriundi; atque morali sensu judaicae reipublicae sacras, ac principes a sola tribu juda electos dici posse, quia haec tribus simul aliis longe erat numerosior, atque hinc est, quod tribus levi, et Beniamin, aut aliquanti ex aliis tribubus quaedam accessio, et aliquod additamentum dici possint tribui juda.

Insurgunt rursus S. Justinus in Dialogo cum Triphone, Eusebius lib. 5 et Demonst. Evang. et alibi in historia, Athanasius de incarnatione Verbi, Chrysostomus hom. ... in genesim, Augustinus lib. 18. de civit. Dei cap. 45. Theodoretus q. 100 in genesim, atque alii passim docent, sceptrum non defecisse in juda usque ad Christum, propterea quod gens judaica suos semper ad illud usque tempus principes habuerit, defecisse autem postea, quum exinanitum fuit solius gentis imperium, nomine igitur judae totam gentem et nationem hebraeorum intelligebant. Addit Tournely sententiam, quae contendit taciturum nomine judae non modo cognomine tribum juda designari, sed totam judaeorum gentem, et cum veritate historica cohaerere, nec tot incommodis et difficultatibus obnoxiam esse, quibus adversa sententia, imo ad sententiam patres ad ... ii ... veritate, ut aliquid de judaeorum natione sentiunt

usque ad Messiam obtinuerit, sive damus sceptrum, et suprema auctoritas perseveraverit in tribu juda, sive transient ad tribus alias. ergo facilior amplectenda opinio.

Ad 1. respondeo re ipsa ex antiquis nonnullos videri a nobis in aliam sententiam propendisse, quod de tribus ... non inficiamur, sed eis opponimus qui supra a nobis allegati sunt, aut si quis malit, reponere poterit, ipsos ita loqui potuisse, etiamsi nomine judae peculiarem ipsius tribum judae intelligerent. Tandiu est penes aliquos sceptrum manet, quandiu illud gestant, aut alteri cedunt electionis via, sive certius si supremae auctoritatis participes sint. Nec officit, quod additum est. Theologum nec opinionum commoditate moveri debet, nec terreri difficultate, sed id unum conari, ut veritatem, quam quaerit, inveniat, et repertae tenaciter adhaerescat. Praeterea non ita difficile e sententiam nostram cum historiae veritate conciliare, ut ni fallar, ostensum hactenus a nobis est.

Articulus V

Quid sceptri nomine in articulo sequenti intelligatur

Seriens prius quo intelligantur, quae superiori art. et consequenter dicta sunt, si quid vox, ... in articulo ... sceptri ergo nomine hic non regia modo dignitas, sed et quaelibet in patria summa ac suprema auctoritas intelligitur.

Ostenditur 1° primo Scripturis ... ante ... nullam fuisse apud Israelitas regiam potestatem ... ante ... eos sceptrum penes tribus nomine ... 2. Regum cap. 7. v. 7 ... de templo verba fiunt ubi latine sic ... numquid loquens locutus sum ad unam de tribubus Israel cui praecepi ut pasceret populum meum Israel, dicens, quare non aedificastis mihi domum cedrinam ...

auctore sic loquens [illegible] Hungquē [illegible] contulit [illegible] ad animo [illegible] [illegible], qui praecaniter [illegible] intelligendum, ut patet ex [illegible] [illegible] [illegible] nominantur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vaesperam, ut [illegible] [illegible] meum, et dixi quare non [illegible] mihi domum [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] intelligitur nomine [illegible] quod nomine [illegible] seu ut [illegible] legem [illegible] et [illegible] non [illegible] Reges [illegible] conducunt aut [illegible] sed etiam Supremi reipublicae Magistratus, praesertim vero Supremi.

Ostenditur [illegible] Patribus, qui ajunt Sceptrum a Jacobo memoratum post [illegible] aut summus Magistratus qui post captivitatem Babylonicam, [illegible] Messia perseverasse. [illegible] mox in utramque partem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Non cessabunt Reges, et Principes. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Liber 46. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vetustatis [illegible]

[illegible] tamen prima sapientiae [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

extendenda ea, sive ad solam oeconomiam tribu restringenda, profecto constare haud dubie debet, eadem veram originem [illegible] enim Datum est lecasso in universum oeconomiam gente Judaica in hoc nomine regiam dumtaxat [illegible] dumtaxat esset, Messias non est Jesus [illegible] Mariae Virginis filius, esse longe ante [illegible] capta [illegible] temporum tenent, debuisset [illegible] hac de re disputatio est [illegible] contra, oeconomiam [illegible] nomine [illegible] est non [illegible] majores, et enimvero intelligerent [illegible] contenderunt. [illegible] meminisse ad oeconomiam [illegible] [illegible] sectione [illegible] adventu [illegible], non posse ajunt a Jacobo [illegible] nomine non regia modo dignitas, sed quaecunque suprema potestas designatur, [illegible] [illegible], sive illa in tribu Juda fuerit [illegible], [illegible], [illegible], in Babylonia, Jacobi finem quidem [illegible] Judaici memorari non [illegible] quod ex historia [illegible]

Hanc vero si consulas, alia omnino controversia erit, nam statim ab edito [illegible] Sceptri exordia contenda [illegible], [illegible] in Aegypto manserunt non modo tribus Judae sceptro potita haud est, verum etiam [illegible] intervallo gravissima cum aliis tribubus servitute pressa est, [illegible] a morte Jacobi ad [illegible] anni intercessere plusquam 600 (Eusebius integros 1000 enumerat) [illegible] hoc interim spatio tribus Juda sceptro potita est. Moyses et Josue, qui post exitum ab Aegypto primi [illegible] reipublicae sederunt ex aliis fuere tribubus, hic ex tribu Ephraim, ille ex tribu Levi. Inter judices [illegible], quorum [illegible] dominatio est, unus tantum fuere ex tribu Juda Othoniel et caeteri alii ex diversis tribubus indiscriminatim accersiti. Post judices summa potestas ad reges delata est, quorum primus fuit Saul de tribu Beniamin in cui

incoepit David de tribu Juda, sub quo demum regnante sceptrum a tribu Juda minuerit, manifesto. Annis autem 470 usque ad Sedeciam, et captivitatem Babylonicam, imo usque ad Messiam, nunquam reges desierint, ut satis ostensum est.

Articulus VI.

De Aggaei et Malachiae oraculis.

Cum Judaei in patria reversi templum denuo construerent, quod ipsis pro tenuitate longe infra antiquum, et magnificum Salomonis templum esse videbatur, atque idcirco animis desponderent; ad eos erigendos, et consolandos, Deus polliceri dignatus est illis, templum quod extruebant superaturum longe majori, quam prius, gloria [illegible], quia Messias tantopere optatus sua illud praesentia condecoraturus erat. Ut autem hoc Judaeis significaret, duos ejusdem aetatis prophetas adhibuit. Primus est Aggaeus, qui sic cap. 2 loquitur: Adhuc unum modicum est, et ego commovebo coelum, et terram, et mare, et aridam, et movebo omnes gentes, et veniet desideratus cunctis gentibus, et implebo domum istam gloria, dicit Dominus exercituum. Meum est argentum, et meum est aurum, dicit Dominus exercituum. Magna erit gloria domus istius novissimae plusquam primae, dicit Dominus exercituum, et in loco isto dabo pacem, dicit Dominus exercituum. Secundus vero Malachias, apud quem haec cap. 3 [illegible] leguntur: Ecce ego mitto Angelum meum et praeparabit viam ante faciem meam, et statim veniet ad templum suum Dominator quem vos quaeritis, et Angelus testamenti quem vos vultis. Ecce venit, dicit Dominus exercituum. Haec ergo sunt omnino praeclara testimonia. Nam vero quaeritur, utrum ex his resultet, non tam quoad [illegible] Judaeos, Messiam jampridem adve

nisso ... Quaeri sit

Conclusio

... his vaticiniis efficax colligitur argumentum de Messiae adventum probandum contra judaeos ... hoc pacto cone. Messias illic promittitur venturus stante adhuc eo templo quod judaei tunc excitabant. Atqui jamdiu ..., ex quo templum illud dirutum è, et solo aequatum: jamdiu ergo ergo est, ex quo Messias venit ... quae cum judaeis disputabis inter hac altera demonstratione, ea a majo pendet syllogismi propone, cujus pars prima, qua asseritur illic de venturo Messia verba fieri, duobus momentis adstrui pt

Ac primo quidē ex ipso vaticinii contextu. In primis enim exordium illud rei magnificum, et praestans indicat, ea de re sermonem haberi, quae erat maxime in votis est judaica genti, hoc ē de Messia. Deinde hoc arguunt tres illius, qui ibi praenuntiatur, characteres: ... nempe futurus est expectatio gentium pacis auctor et foederis novi ... Hi ... sunt totidem Messiae tituli. Messia ... gentium expectationem clamant ... Geneseos 49. v.10, Isaias 2. v. ... ... pacis principem praedixerat isē Isaias cap. ... et Micheas cap. ... ab eo sanciendum ē, ... Isaias cap. 42 Hieremias, Daniel etc. ... Messiam ostendunt ... alius ... qua ... templi ... Messiam esse pt Angelus ille testamenti ... tantopere, quem ... in ... templi ... Deus ... coeli et terrae ... nisi Messias ... Messiae ... ... gloria ...

multo minus magnificum fuerit, et insuper ei defuerint multa sanc-
tissima templi primi ornamenta, nimirum urim, et thumim
arca et tabulae foederis, virga Aaron, ignis caelestis, oleum divinae
unctionis et spiritus. — et Judaei ipsi agnoscunt, de quo [illegible] potest
illustrissimus [illegible] loc. cit. prop. 9. cap. 8. num. 2. Tandem quaero
erit pax ista hujus templi prae antiquis temporibus [illegible] quae re-
spicitur adeo [illegible] hic promittitur? Quonam erit, inquam, pax ista
praeter Messiam, qui principem [illegible]? Nemo ignorat, quod saepe tem-
plum hoc idem violatum fuerit, nimirum a Seleuco, Antioco, Pom-
pejo, et Tito Caesare, sive regnantibus per illius temporis spatio [illegible]
[illegible] sectis, schismatis, quae vera bella Judaeos inter [illegible]-
runt ac tandem oppresserunt. Quum ergo haec nisi de solo Messia dici,
et exponi queant, verum, et eum jampridem advenisse, [illegible] fateantur
[illegible] cuendo ex contentione Judaeorum, qui ex hoc Aggaei loco, ali-
isque Prophetarum vaticiniis collegerunt, Messiam templo adhuc stante
venire debuisse. Ita inter alios [illegible], [illegible] secundo
sec. [illegible], et habetur in [illegible] cap. 8
Jam vero secunda pars, quod nempe illis [illegible] de
templo manifestata ex ipsis Aggaei verbis hoc evidenter manifes-
tat [illegible] illius demonstrationem [illegible] repetitam [illegible]
et [illegible] quippe [illegible] inquiete, [illegible], et de [illegible]
[illegible] intelligitur, qui ante oculos [illegible] et [illegible]
habebant, [illegible]
[illegible] Salomon [illegible]
[illegible] et [illegible] major domus secunda
[illegible] juxta prophetam [illegible] erat, [illegible]
[illegible] Messia [illegible]
[illegible] decem annis [illegible] multo [illegible] in [illegible]

verit apud extraneos, principes et aliis fuerit splendidioribus donis cumulata. verbo quod longe magnificentior ab [illegible] facta sit quam suo [illegible] memoriae unquam fuisset.

[illegible] negari [illegible] debet [illegible] proposito. Nemo non videt quam leve sit quamque indignum Deo, ut in rebus modo memoratis tam tenuibus, tam caducis suam ac templi gloriam collocet. Quid est tantillum temporis spatium, ut ideo templum secundum primo esse praeferendum tam magnifice praedicetur? Is non Deus ipse perspicue indicat, se in ejusmodi rebus [illegible], auro, argento, donisque, gloriam suam non constituere, sed in uno Messia, ~~[illegible]~~ qui israelitarum decus foret; ait enim: meum est argentum, meum est aurum, quasi diceret: haec quidem omnia mea sunt, hisque [illegible] ornamentis templum hoc secundum illustrare, ac ditare possem, sed aliud longe illustrius meditor ejusdem templi ornamentum. Veniet enim vir desideratus cunctis gentibus qui templum hoc praesentia sua condecorabit. Etenim talis [illegible] templum [illegible], Salomonis magnificentius [illegible] pars interior tota erat auro obducta, et omnes [illegible] aureae [illegible] [illegible] ut [illegible] haec singula cons. [illegible], [illegible] in [illegible] candide simul et [illegible] confiteri [illegible] templum secundum [illegible] non posse [illegible]

[illegible] quae [illegible], concedantur [illegible] [illegible] ut posterior [illegible] se commo[illegible] suum, et [illegible] et [illegible] [illegible] inquirendum quisnam est ille, cunctis gentibus [illegible], qui [illegible] hoc tanquam suum et [illegible] ut [illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible], qui [illegible] [illegible], qui tantopere [illegible] [illegible] et expectabatur. [illegible]

quod verus Messias?

Neque urgeat [illegible] [illegible], Antithesin non [illegible] [illegible] templum, quod ab Herode dirutum fuerat, seu intuitu, quod [illegible] eodem a fundamentis reaedificatum est. Atque adeo ex [illegible] culis honem[illegible] Prophetarum certe nihil colligi posse [illegible] [illegible] hoc Herodianum [illegible] tene temporis viventium judicio se postea habitum fuit idem cum Zorobabelico, seu [illegible] templo, nec non simul et semel, sed per partes, quem [illegible] veteres [illegible], constructum fuit, et superaedificatum super eadem fundamenta saltem maxima ex parte; ita ablatis veteribus fundamentis nova ea substituta narrat quidem Josephus, sed id de quadam fundamentorum parte intelligendum est. Alii [illegible] testantur, multa ex praecedente templo semper mansisse, quod adeo certum est, ut Rabbi Abravanel et Manasse, jam citati, eludere volentes vim argumenti, quod desumimus ex [illegible] prophetis, reponant (quamquam perperam) ut animadvertimus saltem tacite, in propagatione [illegible] [illegible], laudata oracula intelligenda esse de templo, quod adveniente Messia construetur, [illegible] [illegible] [illegible], quod tertium vocant [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Articulus V.XI

Demonstratur contra Judaeos Jesum Christum ex Maria natum Augusto imperante et sub Tiberio ab ipsis crucifixum esse verum Messiam

Nondum silet nostra cum Judaeis controversia. Non enim ignorare possumus [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible], sed multos alios [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Non ergo [illegible] [illegible] nunc autem incumbendum est [illegible] duo adversus Judaeos momenta

adhibenda sunt. Primum ex [illegible] testimonio, [illegible] historia Christi collatione. Alterum ex Aggaei hac super re luculentissimo testimonio.

Quamvis ad [illegible] sit apud Chronologos controversia quo Augusti anno natus sit Christus aut eo quo Tiberii anno cruci fuerit affixus (aliis natale Christi asserentibus anno 44 imperii Augusti, et qui sequuntur eram vulgarem [illegible] imperii Augusti; aliis anno 42, aliis 40) convenire tamen oportet Christum Mariae filium natum ex Augusto imperante, ut clare traditur Luc. 2. v. 1 et 7. Maxime etiam conveniunt scriptores Chronologi crucifixum eundem Christum, imperante Tiberio, et quidem ex ejusdem Lucae Evangelio cap. 3. v. 1. 21. et 23. ubi Christus dicitur baptizatus anno 15 Tiberii Caesaris, et ejusdem Christi anno 30 circiter aut fere 30. A baptismo suscepto post annos tres, totidemque circiter menses, aerae vulgaris anno 29 crucifixus communiter perhibetur. Quo certe tempore Tiberius adhuc imperabat, qui mortuus dicitur anno urbis conditae septingentesimo nonagesimo, et aerae vulgaris 37. Christi passio, inquit Tertullianus lib. contra Judaeos cap. 8, perfecta est sub Tiberio Caesare, consulibus Rubellio Gemino, et Rufio Gemino mense Martio, temporibus Paschae, die 8 Kalendarum Aprilium, die 1 Azymorum, quo agnum ut occiderent ad vesperam, a Mose fuerat praeceptum. Consentiunt alii [illegible] scriptores communiter. His praemissis

Conclusio

[illegible] Nazarenus Mariae filius sub Augusto natus et sub Tiberio cruci affixus [illegible] in lege promissus. [illegible] quae jam dicta sunt [illegible] competere, constat [illegible] et historiis: in Christo [illegible]

in universa gente judaica, quæ a tot seculis omni caret principatu

et pariter constat ex oraculo Danielis super quo referre juvat
ordinalis [illegible] de [illegible] tametsi [illegible] animadvertimus
[illegible] inquit oraculi iste. A decreto de restituenda Hieroso-
lyma usque ad Messiam (non quidem nascentem, sed in apertum pro-
deuntem) fluent hebdomades annorum septem [illegible]. ita tamen
quod intra 7 priores hebdomadas ædificationibus muri et plateæ ci-
vitatis et [illegible] [illegible] complenda sint, et [illegible]
et 2. Post priores illas hebdomadas usque ad Christi publicationem
fluent aliæ 62 hebdomades. Finis dictarum 69 hebdomadarum
incidit in annum mundi 4033 qui fuit annus [illegible], quo Jesus
prædicare cœpit, et prædicatione, ac miraculis manifestare se [illegible]
verum Messiam. Rursus peractis illis 69 hebdomadibus in medio
hebdomadis 70. idest post annos tres [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. Hoc quoque in [illegible] [illegible]; qui post [illegible] [illegible] præ-
dicationis annum [illegible] captus, et occisus fuit, a quo tempore [illegible]
[illegible] hostia et sacrificium [illegible] [illegible], quæ [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in desolatione [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], nec templum [illegible] unquam [illegible] [illegible], et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quo [illegible]
tent [illegible] [illegible] prophetarum Aggæi, et Malachiæ [illegible]
[illegible] in [illegible] alias prophetias in Christo [illegible] [illegible]

adimpletis, quas ac summa capita [illegible] ... primo ad Nativitate · secundo ad statu, et conditione personae illius. tertio ad doctrina, et opera. quarto ad morte, et resurrectionem.

Quantum ad Messia natum prophetae notant tempus, locum [illegible] lia, modum nativitatis ejusq. nonnullas circumstantias.

[illegible] temporis Messias nasci debuit, a [illegible] quae [illegible] n. 4 [illegible] n. 10 et [illegible] 9. [illegible] 4. et seq. [illegible]. Atqui ipso certo tempore Jesus Christus verus Messias mundo illuxit.

[illegible] Bethlehem Messias nasciturus erat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] in [illegible] [illegible] natus Bethlehem [illegible] [illegible] natus est [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] Messias [illegible] de tribu Juda, et ex familia David. Isaia 11. 1. [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] 42. [illegible] Messiam [illegible] Bethlehem ex semine [illegible], inquiunt, [illegible] quod ex semine [illegible] et de Bethlehem castello, ubi erat David, [illegible] [illegible] [illegible] Messia natum [illegible], [illegible] Evangelii [illegible] Matthaei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] modo, [illegible], Messias nasci [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Isaias 7. 14. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] nomen ejus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Matthaei [illegible] 1. 18. [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Matthaei 7 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] habet [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Nos de vaire [illegible]

[illegible] cap. 4 [illegible] Malachiæ 3 [illegible] Ecce ego mitto Angelum meum et
præparabit viam ante faciem meam. [illegible] Joanne Baptista [illegible]
[illegible] qui fuit vox clamantis [illegible] in spiritu et vir-
tute Eliæ [illegible] Matthæi cap. 3 v. 3 [illegible]
[illegible] mansuetus [illegible] cap. 7 v. 14 [illegible]
[illegible] stella [illegible]
[illegible] Orietur stella [illegible] Matthæi 2 [illegible] a mag-
[illegible] novum in cælo sidus. Vidimus (inquiunt magi) stellam ejus in
oriente [illegible] et venimus [illegible] psalmo 71
v. 10. Reges Tharsis et insulæ munera offerent, Reges Arabum et Saba
dona adducent, et adorabunt eum omnes reges terræ. [illegible] Matthæi 2
[illegible]
[illegible] Herodes
[illegible]
[illegible]
impletum [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] Prophetæ.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] psalm. 44 v. 7. 8. sedes tua Deus in seculum seculi, virga directionis, virga regni tui. Dilexisti justitiam, et odisti iniquitatem, propterea unxit te Deus [illegible] oleo laetitiae prae consortibus tuis. Sic in initio [illegible] nova testamento [illegible], ut Joannis primo. in principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum [illegible] [illegible] [illegible], Messias Propheta futurus [illegible] Deut. 17 v. 15 et seq. [illegible] Matthaei 22 [illegible] [illegible] Sacerdos [illegible] [illegible] [illegible] vero Sacerdos, et Pontifex Summus [illegible] futurus [illegible] Princeps et Rex, Isaiae 9 [illegible] vero [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] Messias [illegible] Messias [illegible] [illegible] [illegible] praedicando [illegible] [illegible] [illegible] misit me, et [illegible] [illegible] praedicarem [illegible] [illegible] Deinde miracula [illegible] erat et [illegible] Isaiae 35 [illegible] [illegible] ipse veniet, salvabit vos. Tunc aperientur oculi caecorum, et aures surdorum patebunt. Tunc saliet sicut cervus claudus, et aperta erit lingua mutorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in Evangeliis [illegible] miraculis [illegible] [illegible] [illegible] opera quae ego facio testimonium perhibent de me [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vident, claudi ambulant [illegible] mundantur [illegible] [illegible] mortui resurgunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dicebant [illegible] opera non fecissem in eis, quae nemo alius fecit, peccatum non haberent [illegible] [illegible] signis et miraculis [illegible] [illegible] multiplicat

et tantum ad mortem, et crucifixionem illius [illegible]
a [illegible]. Juda traditio, et [illegible] argenteorum
praedictio [illegible] Appenderunt mercedem meam 30 argenteos
[illegible] psalm. 128. v. 3 supra dorsum meum fabricaverunt pecca-
tores. Vestimentorum divisio psalmo 21. 19 Diviserunt [illegible]
mea, et super vestem meam miserunt sortem. Manuum, et pedum [illegible]
[illegible] v. 16 foderunt manus meas, et pedes meos. [illegible]
[illegible] psalmo [illegible] In siti mea potaverunt me aceto. [illegible]
et [illegible] subsannationes [illegible], et blasphemias, psalmo 21 v. 8 Omnes
videntes me deriserunt me: locuti sunt labiis, et moverunt caput. [illegible]
[illegible] 19 [illegible] [illegible], et [illegible]
[illegible] terram in [illegible] sepultura. Isaia [illegible] Et erit
sepulcrum ejus gloriosum. Resurrectio psalmo 3. v. [illegible] Resurrexi,
[illegible] Ascensio in coelum psalmo 67 v. 19 Ascen-
disti in altum, cepisti captivitatem, accepisti dona in hominibus. [illegible]
[illegible] psalmo 21 v. 17 [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in veteri testamento [illegible] et [illegible], in quo [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sunt omnes de [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] caractere, [illegible]
[illegible] sunt [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] ibi non introivit [illegible] fra[illegible] mea[illegible] [illegible] obiiat [illegible] holocautomata et incendatur sacrificium, et cedat victimas omnes diebus. [illegible] [illegible] et Magog [illegible] [illegible] q. et israelita populi Jacobo et [illegible], non gentium [illegible] [illegible]. Et levavit signum in nationes et congregavit profugos Israel, et dispersos Juda colliget a quatuor plagis terrae. [illegible] [illegible] Jesus Nazarenus

[illegible] Respondeo spirituali sensu haec omnia fuisse impleta, [illegible] [illegible] non debuisse [illegible], [illegible] [illegible], victimas in Evangelio [illegible] [illegible] Melchisedech, in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et quae [illegible] [illegible], [illegible] justitiae perennitatem. [illegible] [illegible] praedicatione gentium [illegible], gloriam [illegible] de [illegible] nationibus [illegible], et in [illegible] quam acquisivit sanguine suo [illegible] melius [illegible] templum [illegible], quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Ezechielis capite 40. [illegible] a semetipsis [illegible] [illegible] salvavit [illegible], et congregavit profugos, atque [illegible], qui [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] promissa expectare, [illegible] [illegible] [illegible] non sint, [illegible] [illegible]. Nam legem aliam de [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] Jerusalem, [illegible] [illegible] in [illegible] cap. [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Jeremias cap. 31. [illegible], [illegible] non in tabulis [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] oblationem [illegible] [illegible] Domini [illegible] [illegible]. [illegible] Malachias cap. [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] inquit Isaias cap. 66. v. 21. [illegible] [illegible] [illegible] altare [illegible], [illegible] [illegible] cap. 19. v. 11. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cap. 5. 22. [illegible] non in solam Jerusalem non a [illegible] [illegible] [illegible], non [illegible] holocausta, [illegible] [illegible] Deo Israelis [illegible] [illegible]. Secundi templi desolatio perpetua fore, ait Daniel. [illegible]

[illegible] quod pepigi cum patribus eorum; Sed [illegible] dabo legem meam in visceribus eorum, et in corde eorum scribam eam.

a Messia reædificandum non certa spes judæorum, sed phantasma est somniantium: maxime quum ædificium Zorobabelis literaliter pronunciatum Dei ponit ab Ezechiele. Messiæ arma justitia, et æquitatem ... instrumenta ad impios percendos fore virgam oris, et spiritu labiorum suorum, non ensem, et gladium, auctore Isaia c. 11. v. 4. Venit Christus ad salvandum Israel, natus est in Bethleem, oratus in templo, prædicavit in Galilæa, et crucifixus in Golgotha: ... se venisse affirmavit Matthæi 15. v. 24. præcepitque Apostolis, ne abirent in viam gentium ... Matthæi 10 v. 5. ... [illegible] sunt, nisi a judæis expulsi, ut constanter dixerunt Paullus et Barnabas Act. 13. v. 46. [illegible] contra judæos singulas objectiones ...

[illegible] judæi [illegible] humilis Messiæ adventus [illegible], maxime morte contumeliosa [illegible], in quam omnes conspiraverunt [illegible] imagines, et [illegible] sacerdotum. [illegible] universos [illegible] legem [illegible] illumque [illegible] et [illegible]

[illegible] gloriosum et honore [illegible] [illegible] incomparabiles munera gentium, sedit [illegible] in medio Doctorum, apparuit gloriosus in [illegible], fugit in monte, [illegible] [illegible] hosanna, et [illegible] [illegible] gloriosum [illegible] quæ de Messia vetus testamentum nuntiat, humilis [illegible] non [illegible] falluntur etiam judæi, [illegible] Christi duplicem adventum nolunt distinguere [illegible] quorum primus adventus fuit humilis, et Messiam Isaias [illegible], et [illegible] percussum a Deo, et humiliatum, quasi agnum [illegible] immolatum, propter [illegible] nos [illegible], et posuit Dominus in eo iniquitatem

tatem eorum nostrũ; fugant tn miseri judei Propheta caput d̃s atque in me Redemptoris humilitatem Messia majestatẽ agnoscant si adversus illum astiterunt Reges terræ, et Principes convenerunt in unũ, ut prædixerat David psalm. 11. v. 2. in hoc tn è aliquid, quod judæi erubescant [illegible] Pilatum Ethnicũ hominẽ nullam in eo adinvenisse mortis causã. Sacerdotes quoque, et Sinedrii Principes adversus Regẽ suum stetisse, non è cur mirent. judei, si animũ ad veterum Prophetarũ vaticinia, et facta præterita adhibeant. Nam ex una parte, quæ Christo contumeliosa [illegible] ea prædicta a Prophetis suis sunt: ex alia vero Judeorum majores etiã adversus Mosem seditionẽ moliti sunt, rebelles fuere Davidi, trucidarunt Zachariã filiũ jojada, Hieremiæ falso crimine mortem intentarunt, secuere membratim Isaiam, Michaeã tradidere custodiæ, et alios saxis obruerunt, ita Jerusalem eos, qui ad eam missi fuerant, solebat lapidibus afficere.

Instant, si ratio temporis a prophetis designati ratio habeatur, Messias dicendus est advenisse, verum illius adventus [illegible] populi peccata dilatus e. In vaticiniis Prophetarũ, quibus Messiæ adventus prædicitur et spondetur, definito tempore comprehens[illegible] [illegible] ponamus, dubitamus conditionẽ hanc; si populi pecca[ta] non obstent

Sed somniant aut delirant. Quæ Deus eventura esse absolute decrevit, ea suo certe definito tempore eventura sunt. [illegible] nam [illegible] conditionẽ eam in suis vaticiniis apponunt Prophetæ, [illegible] si illi non apposuere, apponere cur volunt judæi? [illegible] si propter iniquitatẽ dilationẽ [illegible] erat [illegible] in causa fuerunt, quominus tempore statuto advenirit [illegible] [illegible] placatus, et [illegible] post redditam [illegible], [illegible]

Adde Samuelẽ a Jacobo ad Danielem multa crimina, quæ fortassis postea numquã fecit [illegible] Daniel [illegible] tempus dicit

pacem apparere debebat? Si enim quia ob judaeorum peccata post Messiae adventum urbs exscindenda erat, quae fieri potest, ut venire debeat justorum temporibus, non peccatorum? Ubi ergo regnabat iniquitas, adfuit opportune redemptor, et ipsa sceleris magnitudo perficiendam a Jesu Nazareno fuisse redemptionem demonstrat.

Articulus VIII

Ostenditur non esse suppositum Flavii Josephi de Christo verum testimonium lib. 18. antiq. jud.

Juvabit adducere adversus judaeos celebre Josephi Flavii de Christo testimonium quod habetur lib. 18 antiq. judaicarum cap. 4. alias 9 juxta versionem quae habetur sub nomine Ruffini Aquilejensis, ubi historicus gravissimus ita scribit — fuit autem iisdem temporibus Jesus sapiens vir, si tamen virum eum nominare fas est: erat enim mirabilium operum effector, et doctor eorum hominum qui libenter audiunt quae vera sunt, et multos quidem judaeorum multos quoque ex gentilibus sibi adjunxit. Christus hic erat. Hunc accusatione primorum nostrae gentis virorum cum Pilatus in crucem agendum decrevisset, non deseruerunt qui ab initio eum dilexerunt. Apparuit enim iis tertia die iterum vivus, secundum quod divinitus inspirati prophetae vel haec, vel alia de eo innumera miracula futura esse praedixerant. Sed et in hodiernum christianorum qui ab ipso nuncupati sunt, et nomen perseverat et genus. Hactenus verba Josephi. [illegible] insigne istud christianae religionis monimentum non judaei modo, sed [illegible] [illegible] multi [illegible] tentarunt, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dixere [illegible]...

Conclusio

Josephi non suppositum quod de Christo perhibuit testimonium [illegible], Josephus lib. 18. de judaeorum [illegible] seu de antiquitatibus judaicis.

Judaeus historiographus [illegible] Josephi [illegible] ex veteri, nec interpolati manuscriptis [illegible] praeclarissimi et [illegible] notae, quas afferunt intemperantiores critici, nullius sunt [illegible] lib. [illegible] cap. [illegible]. Invenitur [illegible] pars [illegible]. Antiquissimus omnium, qui data opera vetustos libros pervolvit et [illegible], veritatem per [illegible] historiae [illegible], incredibili [illegible] extraxit e [illegible] Eusebius Caesariensis. At is testimonium illud [illegible] lib. 3. demonst. evang. cap. 5 et lib. 1. historiae ecclesiasticae cap. [illegible]. Fatentur id adversarii [illegible] aut [illegible] in manuscripta interpolata invenisse, aut fraude insignem locum supposuisse. [illegible] somnia ea sunt inquit [illegible], et solemnes imposturae. Primo Eusebius usus est antiquissimo codice Jerosolymitano, quod depravatum immerito suspicantur. Deinde extat hoc testimonium in manuscriptis [illegible] antiquissimis bibliotheca Palatina, in [illegible] bibliotheca [illegible], et olim Constantinopoli comparato ab [illegible] Busbequio in [illegible] bibliotheca Medicea, [illegible] animadversione [illegible] Isaac [illegible] et [illegible], in eo, quod egit Hieronymus. [illegible] ab [illegible] et demonstrat Carolus [illegible], et in aliis. [illegible] si hunc textum supposuisset Eusebius [illegible] [illegible] tam aperta fraude [illegible]. Erant quippe tunc temporis [illegible] codices probatissimae antiquitatis.

[illegible] testimonium [illegible] S. Hieronymus de scriptoribus ecclesiasticis, [illegible] in versione Eusebii [illegible] Isidorus [illegible] [illegible] lib. [illegible] cap. [illegible] [illegible] qui illud et autographum [illegible] sequuntur [illegible] Salmasius, [illegible], [illegible] qui [illegible] in [illegible] sententia [illegible] Mi[illegible],

tus Genebrardus, Bellarminus, Usher, Vossius, Usserius et alii innumeri quos omnes collegit, et vindicavit Carolus Daubuz [illegible] erudito opere in hoc argumento exornato. Nemo ergo ante [illegible] saeculum de veritate testimonii Flaviani dubitavit.

Quinta pars tertia [illegible] conjecturarum Osiandri, Tanaquilli, et Blondelli, aliorumque qui [illegible] antiquae, et novarum, ac singularium opinionum, plus aequo amatores [illegible] historiae egregii nec saeculo a Christo divisi testimonium [illegible], quod contra Judaeos [illegible] vim maximam. Argumentantur itaque primo, quod de hoc testimonio siluerint veteres. Neque enim, inquiunt, S. Justinus Martyr adversus Tryphonem Judaeum, nec Clemens Alexandrinus qui [illegible] auctorem in [illegible] Christiana [illegible] produxit, hujusmodi testimonium urgent. Addunt Origenem in [illegible] [illegible] [illegible], quae Josephus magnificum de Jacobo testimonium [illegible], et Christi [illegible] [illegible] silentio. [illegible] maxime [illegible] silentium Photii qui cum recenseat ea, quae scripsit Josephus de [illegible] [illegible] [illegible]

Contra [illegible] argumentum [illegible] negativo [illegible] [illegible], [illegible] nihil habere [illegible] [illegible] quantum ad Justinum attinet [illegible] non [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] miracula, quod ultra [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ultra quae [illegible] [illegible] propositum testimonio Justinus [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] forte [illegible] possent [illegible] Clemente Alexandrino, cujus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] testimonium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] testimonium [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quaestio est de [illegible] [illegible] et

patratis ab eo miraculis, sed tantum de nomine, ac divinitate. Ac tantum agitur de iis Scripturarum, quae Messiam promittunt, et de eo loquuntur.

Quod si his responsis acquiescere nolint adversarii, non sine gravi conjectura dicas, codices, quibus Patres illi usi sunt fuisse mendosos, ac judaeorum fraude corruptos, ac interpolatos, quos tamen correctos et integros habuere Cedrenus, Hieronymus et alii. Conjecturam hanc [illegible] firmat Baronius ad annum Christi 34. num. 231, ubi testatur: in codice pervetusto, in quo Josephi historiae de quo in hebraicum sermonem translatae antiquitus scriptae sunt, [illegible] Christi testimonium [illegible] per summam perfidorum impudentiam abrasum inventum fuisse; adeo ut nulla ad excusandum scelus posset afferri defensio, cum membrana ipsa id exclamare videretur. Hanc Baronii, [illegible] conjecturam confirmari potest, inquit Tournely, ex vetusto codice latino qui in [illegible] Sorbonica asservatur in quo quidem desideratur eadem testimonium, [illegible] ipsum observandum deest folium, in quo eum [illegible] describi oportuit. [illegible] fuisse hanc lacunam in folio, quod deest constat ex [illegible] capitulorum hujus libri [illegible] Christo [illegible] mortis haberi.

Quod ad [illegible] attinet, non immerito dixit, Christum a Josepho [illegible] non, sive quod reipsa non credidit, [illegible], et quod [illegible] Christus non [illegible] privata sua fide, sed et scientia [illegible] appellatione [illegible] sit, [illegible] sunt ita Christus nuncupantur, et [illegible] vocabatur Christus [illegible] Christum Deum [illegible] nominat [illegible] [illegible] ipsum perfitendo ac [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] eo [illegible] modo, quo [illegible] [illegible] [illegible], apud se [illegible]

multitudinē, seu [illegible] [illegible] et tñ publice ne populū ipse concitarent simul cum eo plures Deos profitebantur. Hac ratione ductus Origenes, aut eq. Theodoretus affirmare noluit Christum a Josepho vere agnitum confessum. Verba Origenis, illud mirandum, quod Jesum nostrum noluerit Josephus fateri esse Christum. Illustrat Theod. etiam in commentario [illegible] quia Josephus [illegible] [illegible] noluit profiteri [illegible], et tñ veritatē occultare non potuit

Photium vero respondent aliqui in sua Bibliotheca notasse abditissimā antiquitatē Judaicarum epitomē observare cum in minori libro recensuerit, et in suis quae ad nos pervenerunt excerptis multa retulisse, quae certe Josephi non sunt v.g. quod ait, Herodem filium fuisse Antipatri Idumaei et Amanissa nomine [illegible]. [illegible] [illegible] Latinum esse [illegible] [illegible] [illegible] Judaeorum, et quod ex virgine Matre quae certe verba nota invenire in Josepho. Licet ergo, potuit [illegible] nonnulla tanquam ex Josepho laudare quae Josephi non sunt ita potuit et nonnulla omittere, quae illius sunt.

[illegible] vero ut [illegible] [illegible] respondent [illegible], [illegible] Josephi argumentum [illegible], neque [illegible] testimonium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 255 quanquam in ipso loco non meminit sed quae [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] ex Josepho [illegible] est quaesivit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Photius [illegible] [illegible] nomen historici [illegible] ergo ex [illegible] excerpsit quae [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] Servatoris Christi testimonium excerpsit, ut collatis [illegible] eruditi Critici demonstrarunt. Itaque ex si-

[illegible]tio aut nullum deducitur ad [illegible] argumentum, aut re-
torquetur in adversarios.

Sed quomodo, inquies, simile vero fit videri, Josephum secta Pharisaeum tam honorifice de Christo loquutum fuisse, a quo Pharisaei tam dure exagitati, et objurgati sunt.

Quod hoc objectas id unum evincit, Josephum praeclarum historicum esse quod ultro volensque concedo. Nota enim Josephi diligentia, et amor veritatis in describendae suae gentis historiae, praesertim in rebus magni momenti, quae non patitur ut tantum scriptorem silentio praeterisse videremur quae honorifice de Christo dici debebant, cujus et vita, et mors tantam in judaeis excitaverat commotionem, praecipue cum Joannis Baptistae praecursoris Christi mentionem ab eodem [illegible] lib. 18 cap. [illegible] juxta versionem quae tribuit Rufino [illegible] quibusdam judaeorum ideo videbatur periisse Herodis exercitum quod in eum satis juste indignatio divina commota sit, pro vindicta Joannis qui vocabatur Baptista. Hunc enim Herodes occidit virum valde bonum, qui praecipiebat judaeis virtuti operam dare, justitiam colere in se, et servare pietatem. Haec ille sicut de Joanne. Et Christi ergo quomodo et [illegible] Joannis, et [illegible] debuit meminisse. [illegible] non [illegible] in [illegible] non ait, illud non [illegible] [illegible] [illegible] modo [illegible] inquit, si tamen [illegible] illum [illegible] oportet. [illegible] pariter resurrectionem [illegible] per multos [illegible] et Christianorum [illegible] [illegible] aetate [illegible] evenerat non poterat praeterire [illegible] [illegible] et ingenuus historicus [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Josephi testimonii [illegible] [illegible] [illegible]. Primo [illegible] quaenam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible]

[illegible] tantum seriorum, de quo scriptore, quando collecti erant, et in graeco idiomate hujus testimonii stylus genuinus sit, et Flavii [illegible] secundo hanc styli discrepantiam subodorati non sunt viri illi sagaces Eusebius, Hieronymus, Isidorus et alii tum veteres, tum recentiores, qui hoc testimonium pro vero ac genuino Josephi textu agnovere; praeterea disjuncta non est penitus nec aliena sed cohaeret maxime cum iis, quae historicus narrat de Pilato ac quasi e re ipsa nascitur. quamquam etsi non ita cohaereret, quid inde adversarii consequi possent? [illegible] quippe ignorat Josephum non verum, sed temporum seriem, et ordinem saepius ac [illegible] [illegible] ac prorsus disparatas narrationes in eodem [illegible] caput contulisse. Stet ergo genuinum, et [illegible] illud Josephi de Christo testimonium.

Caput III

De argumentis quibus jam [illegible] mysterium demonstrari potest adversus gentiles

[illegible] incarnationis existentiam, et veritatem jam contra Judaeos, [illegible] [illegible] scandalum eamdem veritatem demonstrandi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] stultitiam [illegible] [illegible] gentibus [illegible] [illegible] sapientes inquirit [illegible] in demonstratione [illegible] [illegible] et sapientia [illegible] non [illegible] quae [illegible] internae et [illegible] in [illegible] sunt, et quae inductio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et gentiles in [illegible] [illegible], et quae in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Articulus I

Quaenam ejusmodi argumenta sint

Duplex itaque est genus argumentorum, quae inter nos, et gentiles in confesso sunt, quaeque non possunt ab iis in dubium vocari. Prius genus continet omnia generatim momenta, quibus Christiana religio evidenter credibilis evadit, quae longe lateque pertractari, et [illegible] solent, ubi de catholica fide agitur, praesertim vero miracula, quae omnibus gentibus sunt signa evidentia coelestia, quibus Deus velut sigillo suo confirmat, evidenterque comprobat veritatem suam [illegible] ministros et missos a se. Miracula vero sunt [illegible] [illegible] notissimum in [illegible] absoluto quem [illegible] [illegible] [illegible] describit. Miraculum proprie dicitur, quod aliquid fit praeter ordinem naturae, sed non sufficit ad rationem miraculi, si aliquid fiat praeter ordinem naturae alicujus particularis, quia sic quod aliquis [illegible] [illegible] faceret, quia hoc sit praeter ordinem naturae lapidis. Ex hoc autem dicitur esse miraculum, quod fit praeter ordinem totius naturae creatae, quod nulla potest facere, nisi Deus, quia quidquid facit Angelus vel quaecumque alia creatura propria virtute, hoc fit secundum ordinem naturae creatae, et sic non est miraculum. Itaque S. Thomas [illegible] [illegible] unde [illegible] [illegible] quod solus Deus miracula facere possit.

Alterum argumentorum genus a gentilibus admissum sunt monumenta ex ipsismet Ethnicis depromptae, quibus ipsi moveri maxime debent. Hujusmodi sunt oracula Sibyllarum et oraculum Hydaspis quae apud Gentiles celebrantur. Sibyllas quidem extitisse constat [illegible] Veteres [illegible] ex unanimi omnium veterum tam Ethnicorum quam Christianorum consensione: quorum plurima testimonia in eam rem congesta [illegible] tom. 2. Bibliothecae Patrum editionis [illegible]. Sibyllarum

ā nomine intelliguntur Spiritu, et quae plenae reddebant [illegible] ad agnoscenda arcana et praedicanda futura; quod et nomen indicat Sybilla ē q. ai thesaurola i Dei consilii denunciandi dicta sunt. Eis ob Virginitatis insigne meritum divinationem ea concessam scribit Hieronymus lib. 1 contra [illegible] Jovinianum, ubi ait: quid [illegible] nomine genere sybillas appellatur, [illegible] [illegible] solo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et ob causam [illegible] appellare Patres [illegible] prophetissas gentilium [illegible] tantum [illegible] [illegible], ut eas non humanitus, sed divinitus apparuisse putavit.

[illegible] crebro sunt [illegible] Patres [illegible] gentiles Sybillarum oraculis, quam ob rem gentiles ipsi ut auctor [illegible] Origenes contra Celsum lib. 5 [illegible] [illegible] nominabant. Memoria sane dignum, quod de Paullo Apostolo scribit lib. 6 strom. Clemens Alexandrinus [illegible] verbis: Quomodo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ita et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], prout capere poterant [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] significationem declaravit Paullus Apostolus dicens, [illegible] [illegible] [illegible] sumite, agnoscite Sybillam, quomodo [illegible] [illegible] significat etc., [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], et legite, et invenietis Dei Filium multo [illegible], et [illegible] [illegible] [illegible] et quemadmodum adversus Christum multi reges instruxerint [illegible] [illegible] odio [illegible] [illegible], qui nomen eius gestant, atque [illegible] [illegible], et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Paullo non ultima ex epistolis eius, sed [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quaeam nonnulla [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] putandi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Paullus ex [illegible] libris [illegible] [illegible] testimonium petendum putavit quod et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Athenis in [illegible] [illegible]

titulum ad sui argumenti rationem accommodaret.

Hexametri frequens est apud antiquos, e Sybillinis carminibus deductum argumentum, in quorum dicertissima loquuntur de Christo vaticinia, hi illud tamen momenti apud Recentiores tanto in pretio non est, quod multi opinentur veterum Sybillis haec carmina supposita esse, de quo consuli possunt Possevinus, Rabus aliique. Quoniam adeo incerta sunt quae de Sybillis dicimus, sive earum numerum sive aetatem sive patriam aut librorum auctoritatem expendas, inquit cit. Vitasse, nihil ut certi inde alleges: quaedam unam duntaxat Sybillam agnoscit Diodorus Siculus, Sextus Rianus, Castalio, et Delphos: plures non definito numero Aristoteles, et Plutarchus, duas Strabo, quatuor Pausanias, decem Varro, et alii vulgo: duodecim Suidas, Clemens Alexandrinus. Inter eas duas potissimum celebrantur, Erythraea, et Cumaea. Quo tempore vixerint, non liquet. Sybilla ipsa in iis quae ejus nomen praeferunt, carminibus lib. 3. se jactat Noe nurum: contra quibus Martyr asseverat eam fuisse filiam Berosi, quae post Alexandrum Magnum floruit. Alii aliter sentiunt, quod expendere non est necesse. Neque magis constat vita, ac religionis genus. Veteres enim asserunt virgines extitisse, at ipsa scortum se fuisse ait, quae libro VIII ut est in Bibliotheca Patrum, scripsisse supponitur vates

Heu quae scelera ante patravi
Prudens, et studio peccandi perdita feci?
Mille mihi lecti, connubia nulla fuerunt,
Saevaque jurando quosvis perjura ligavi

Sybillas tamen dilectas, aut ipsorum afflatas fuisse, haereticus ... ornatur, eas in civitate Dei recensuit S. Aug. de civitat. Dei lib. 18. cap. 23. sed eas gentium erroribus, daemonumque cultu implicatas fuisse censent auctor, inter Apostolicarum lib. 1. cap. 7. Constantinus Magnus orat. ad sanctorum coetum et S. Thomas 2.2. q. 22. a ... malo

Spiritu agitatas fuisse, scribit Hilarius Diaconus in c. 2. epist. ad Cor. Furentes, et insanas nobis exhibent Cicero lib. 2. de Divinat. Virgilius lib. 6 Eneidos, et Plutarcus de oraculis divinorum. Adeo omnia sunt incerta. Verum quidquid de his sit, illud saltem certum posse ... e Sibillinis carminibus ratiotinari apud gentiles, apud quos ea in pretio fuerunt.

Ad silentium vero oraculorum quod attinet, idolorum eversionem, atque adeo et silentium praedixerunt Prophetae. Et idola penitus conterentur, et introibunt in speluncas petrarum, et in voragines terrae a facie formidinis Domini, et a gloria majestatis ejus, cum surrexerit percutere terram ait Isaias c. 2. v. 18. Consonat Zacarias cap. 13 v. 2 ... de terra. Item novum testamentum ... 1. v. 24. et Luce 4. v. 24, ubi Daemon ita de Christo conqueritur. Venisti perdere nos. Et Matthei 12 v. 28 ipse Christus ait, Si ego in Spiritu Dei ejicio Daemonia, igitur pervenit in vos regnum Dei. ... rem ... et historiae ... ante ea tempora illustrissimum illud toto orbe ... na Apollinis Delphici oraculum ... erat, ... responsa dabat ... annalium ecclesiasticorum et ... nosse poterat non tantum ex oraculis Sybillinis, ... et Prophetarum ... de qua ... hec ... Cicero ... Sed, inquit, quod caput est, cur isto modo jam oracula Delphis non eduntur, non modo nostra aetate, sed jam diu, jam ut nihil possit esse contemptius ... urgentes, ... vetustate ... terra illa ... quo Pythiae mens incitata ... vino aut salsamento ... vetustate

Articulus 2dus.

Conclusio

Et adversus gentiles, qui nec divinas litteras non admittant, incarnationis mysterium argumentis extrinsecis pro fide ostenditur, primo argumentis iis, quibus christiana Religio evidenter credibilis ostenditur, prophetiarum nempe eventu, auctoritate evangelicae narrationis, miraculorum splendore, martyrum constantia, et mira medios inter cruciatus Religionis christianae propagatione; in his generalibus momentis exponendis. Sed hic immorari aequum non est, [illegible] loco. Paucis duntaxat urgeo primo adversus gentiles veterum Prophetarum de Christo testimonia, quae in suspicionem falsi ac suppositionis apud cordatos homines venire nunquam possunt. A quibus enim ea accepimus? A judaeis nomini Christiano infensissimis, qui velut capsarii nostri summa cura, et studio illa illibata conservaverunt, ut salutem consequeremur salutem ex inimicis nostris et de manu omnium qui oderunt nos. Mira autem illorum Prophetiarum cum eventu consensio, invictum est veritatis argumentum. Si in nomine Domini Propheta ille edixerit, et non evenerit, hoc Dominus non est locutus, sicut in Deut. 18 v. 22. Ergo Dominus locutus est quum ea multa evenerint quae Prophetae pronuntiaverant..., quibus hoc indubitabile conficitur ratiocinium. Praedictiones a multis Prophetis rerum eventus, quae e causis naturalibus praevideri non poterant, quae variae sunt, insolitae, a naturae sejunctae, et supra eam positae, luculentissimum est veritatis rei quae probandae argumentum. Nemo enim sanae mentis credat, fortuito contingere potuisse, et tot vates tam diversae indolis, et ingenii, tam varia et singularia extra communem morem et supra communes naturae leges posita, tam longe [illegible] specie tenus secum ipsis pugnantia, de Messiae origine, conditione, contemptibili [illegible], morte, resurrectione, ac religione praedixerint, omnia, ac singula in unum eundemque conveniant et in eo videmus

sim impleta sint. Ergo quum, quae de Messia Prophetae prae-
dixere, Christo conveniant et soli, in eoque impleta sint,
ut manifestum fecimus, quum veterum Prophetarum vaticinia cum
historia de Christo comparavimus, Christus procul dubio verus fuit Mes-
sias, et Verbum carnem factum esse dicendum est.

Urgeo vero et historiam de Christo Evangelistarum narratio-
nem nudam et simplicem, sine fuco, sine arte, et astutia sine conspiratione
et non inito simul consilio scriptam. A quibus, si Christi mediam, illiterati,
omni humana industria et ope destituti, qui nulla suppliciorum acerbitate
a proposito suo, et fide in Christum dimoveri unquam potuerunt.
Nec enim mendacium, inquit Lactantius lib. 5. instit. cap. 3. ut co-
haerere non possint; illorum vero Christianorum traditio, quia vera est, qua-
drat undique, ac sibi tota consentit, ideo persuadet, quia constanti
ratione suffulta est. Quum ad historiam scribunt Evangelistae hominis
abjecti vilissimae plebis, ex Patre, matre, ut putabatur, nati. Ita vero
scribunt ea, quorum ipsi testes oculati fuerunt, quae publice, et in
conspectu totius Jerusalem, Christiani, Judaei pariter, ac gentiles
conspexerant quae nec magicis artibus nec incantationibus, aut daemonum
prodigiis tribui merito poterant: quod et daemones ipsos Christus eji-
cere, pellerat, atque firma, et constantia forent, non simulata, quae o-
perabatur prodigia: quae nec calumniis suis enervaverunt Cel-
sus nec Porphyrius [illegible] inter paganos dissimulant
quorum prodigiorum fama tam splendida et diffusa fuit, ut etiam in pu-
blicas Romanorum tabulas relata fuerint. Sane si bono consilio ducti
et sapientia fuissent in historia Christi, capitis sui scribenda
si hanc illam non rei veritatem posteris transmittere voluissent,
nunquam in ejus amore, ac amare, ignominioso ejus supplicio dissimu-
lato, non magis accommodatam contexuissent.

Urgeo tertio et mirum Martyrum in propaganda Christi Religione fortitudinem, ac constantiam inter acerbissima, quibus cruciabantur Tyrannorum supplicia, atque laeti festinabant cum voluptate. = Vincimus (ita eos facit Tertullianus loquentes) cum occidimur... cruciate, torquete, damnate, atterite nos: probatio ē innocentiae nostrae iniquitas vestra... nec quidquam proficit exquisitior quaeque crudelitas vestra: illecebra ē magis sectae. Plures efficimur, quoties metimur a vobis: semen ē sanguis Christianorum. Validissimum profecto ē ejusmodi verae Christi Religionis argumentum, quae hac ipsa suppliciorum, ac mortis acerbissima via crevit et amplificata ē; qua penitus atteri et extingui debuisset, nisi plane fuisset divina: in qua nec inanis terrenae spes, nec nominis fama, nec divitiarum aut voluptatis amor, sed unius, aeternae felicitatis in Deo assequendae, praeconcepta cogitatio laborem leviorem reddit et mortem ipsa vita longe jucundiorem.

Urgeo denique admirabilem religionis Christianae propagationem toto licet fremente, ac contradicente orbe, obsistente undequaque crudeli Tyrannorum persecutione. Quorum a ministerio propagata illa fuit? Duodecim hominum humili genere natorum, ignobilium, et pauperum, atque omni prorsus absque ulla potentia et auctoritate. Caeleste adverte consilium, ut ait eleganter S. Ambrosius expositione in Lucam Cap. 6. num. 44. non sapientes aliquos, non divites, non nobiles, sed piscatores, et publicanos, quos dirigeret elegit, ne potentia nobilitatisque auctoritate traxisse aliquos ad suam gratiam videretur, et veritatis ratio, non disputationis gratia praevaleret. = Quam vero doctrinam annuntiabant illi, ut eam sequerentur et amplecterentur? Duram profecto durum, et asperam: demissa mentis inter summa ... obsequium: carnis, ac sensuum macerationem, jejunia, continentiam, vigilias, et afflictionibus patientiam, crucis amorem ...

tertatis voluptatem, fugam, divitiarum contemptum, veniam inimi-
corum, suique omnimodam abjectionem. En illecebra sectae, ut cum Gentili-
um loquar! Unde ergo quaeso tot reperissent inter homines tam lon-
go saeculorum usu dedita vitiis sectatores, ac discipulos, nisi divini-
tus inspirata, ac Dei opera singulari ad exitum feliciter producta
fuissent? Vere a Domino factum est istud, et est mirabile in oculis nostris.

Probatur 2do conclusio oraculis Sybillinis, quibus cum
magno in pretio sint apud Gentiles, ad hos convincendos satis osten-
ditur veritas Incarnationis, seu Messiae adventus in Jesu Christo
Deo, ac Mariae Virginis filio. Hujus rei argumentum proferre
nobis, ut supra adnotavimus, varii Scriptores, et P.P. Justinus Phi-
et Martyr, qui floruit, et scripsit circa annum Christi 150. Hic enim
in Monitorio ad Graecos ita disserit: Perfacile autem vobis erit, rectam
religionem ex parte aliqua etiam sine [illegible] ad Prophetarum [illegible]
dicunt doctrinam, a veteri Sybilla ex afflatu quodam [illegible]
se [illegible] vos docente, [illegible] ..... Salvatoris Nostri Jesu
Christi adventum diserte [illegible] praedicante. Deinde [illegible]
Constantinus Magnus in Orat. ad Coetum apud Eusebium Caesariensem
ita loquens: Volo autem etiam externa quaedam de Christi
divinitate testimonia commemorare. Ex illis enim etiam [illegible]
se contrectant, si vel suis ipsorum testimoniis fidem tribuere volue-
rint, ex iis satis intelligere poterunt, illum et Deum et Dei filium esse.
Sybilla Erithraea, quae sexta post diluvium aetate vixisse affirmat,
quaeque Sacerdos erat Apollinis ... et numine quodam instincta vaticinia
quae erant de Christo futura, praedixit, nominisque et ordine primarum
literarum ... historiam de Jesu adventu declaravit. Hoc quidem est: Jesus
Christus Dei filius, Servator, Crux.

Iudicii adventu magno, udore madescit
Emanare solet. Tunc Rex aeternus ab arce
Siderea praesens carni jus dicet et orbi,
Ut spectare Deum queant, atque impia possit
Sublimem carne humana, sanctaque caterva
Cinctum, supremoque Rex, qui judicet quo.

. . . .

Collustrans undis duodeno in fonte fideles
Collustrans undis duodeno infante fideles
Regnabit late parcentis ferrea virga.
Unus, et aeternus Rex hic, Servator, et idem
Christus pro nobis passus cum carmina signant

Hactenus Sybilla a Constantino relata, cui nonnulla interjecta, subjungit carmen Virgilii, in quo oraculum Sybillae Cumeae de Christo venturo sic poetice exprimitur Ecloga IIII.

Ultima Cumaei venit jam carminis aetas
Magnus ab integro seclorum nascitur ordo.
Jam redit et Virgo, redeunt Saturnia regna.
Jam nova progenies coelo demittitur alto.

In quibus Poeta respexisse indatur ad versus Sybillae, qui etiamnum habentur lib. 2 oraculorum Sybillinorum ita, nempe sic ex graeco in latinum translati.

At postquam Roma et Aegypto reget, imperium
Firmavit, summum hinc summa potestas
Regis inextincti mortalibus exorietur.
Rex etenim sanctus veniet, qui totius orbis
Omnia seclorum per tempora sceptra tenebit

Ubi praeterea versus sunt apud Virgilium Ecloga et quo

in iste Choro ex antiquis historiis apud Equidis multos ...
... Christi converterit ... sonderat s. tuq ...
oium ... ad Barvarorum num. ... inquieres omnino nono, ui
alten praeter ... dicat genus huius.

Te duce si qua manent sceleris vestigia nostri
Irrita, perpetua solvent formidine terras

... ex Cumaeo, idē ex Sybillino carmine se facere transtulisse.
Virgilius, quoniam fortasse ille etiam vates aliquid de ...
... in Ispania audierat quod ... ...
... etiam ... ... 10. de Civit. Dei cap. 27. et
lib. 18 cap. 23 quem adire potesis

verbo demum ... proranì ... ex silentio oraculorum
in idolis. ... ... indubitatam faciunt, ut Antonii ...
... ... gentilia Scriptores ipsis. ...
... sic ait lib. ...

— — — nonnullo seculo dono
Nostra carent majore deûm, quâ Delphica sedes
Quòd siluit ...

Juvenalis Satira ...

— — ... oracula cessant

... ...
... ... Augustus ... ...
credebatur Apolline genitus, quique in ancilla, qua dedicaverat
... ... ornatus solebat ... ... et templo
in ... ... , hac tandem abeo
responsa, ut ... ... ex ... ... , et aliis
... auctore.

Me prius patrem Divos Deum ipse gignerem
Edere scire jubet fratemque rursus suo ovum,
Ast'is ergo dehinc tacitus abscidito nostris.

Haec etiam in parte implenda erant et impleta sunt, siquidem Daemonia supra velata quae conterenda et dispergenda, coram praedicavit Deus in hoc apparuit Filius Dei, ut dissolvat opera diaboli, 1 Joannes 3. v. 8

Articulus tertius

Diluuntur objecta.

Momentum inquiunt, a signis et miraculis petitum nullius est ponderis. Etenim gentiles quoque sua habuere signa et prodigia, quae ipsi Sacrarum literarum testimonio comperta sunt. Nam Exodi 7. et 8. Magi Aegyptii mira coram Pharaone, spectante Mose perpetrarunt. Suetonius refert a Vespasiano Imperatore caeco uni caeco lumen sputo restitutum fuisse; ab eodem pariter sanatum claudum. Apollonius praeterea Tyaneus, Philosophus sectae Pythagoricae ac insignis magus, primae aetatis suae mira adeo edidit prodigia, quae refert Philostratus, ut Hierocles ea ausus sit cum miraculis Christi comparare, aut iis etiam praeferre ausus sit.

Respondeo, argumentum super miraculum examinatum in alio loco. Etenim tamquam certum posuimus, quod et alibi ..., et a S. Thoma supra indicatum est, patrandorum miraculorum efficacitatem et vim Deo uni competere, imo ..., quae in alio ... testimonium. Quare aut nulla apud gentiles fuere miracula veri nominis, aut si qua fuere, nullum certe adversus Dei Verbi Incarnationem certissimis ac manifestis e caelo veris prodigiis comprobata patrata sunt. Eo ... Pharaonis scientia admiratione, aut vere praestigiae, et illusiones, ut ... quibus Ambrosius et Hieronymus ... phantasia, ... ita per

stringe, et ludificante, et quae advont, se videre putabant, quod tamen non existebat, aut res physicê quidê, sed aliunde ope daemonis celeriter asportata, ut existimant S. Aug. Theodoretus, Suarez, aliique (sunt è daemones et alanimi et fortissimi) vel enim opera mirandi puide [illegible] daemone activa passivis, ut ajunt, adque commiscente [illegible] naturas, et corpora crassa, aut subtilia, quarum naturas ille peritissime cognoscit; non tn vera miracula, quae vires creatae naè, etiam invisibiles et Angelicas vires excedant. Sed et serpens demum, in quem virga Moysi conversa erat devoravit virgas, hoc est serpentes, in quos virgae magorum erant conversae. Nos quis ut Deus?

Le guarigioni di Vespasiano in Alessandria, [illegible] quello, che [illegible] mone [illegible] e. [illegible] in Roma [illegible] [illegible] [illegible] erano essere! [illegible] [illegible] qualche [illegible] [illegible] veditore! Signor no

Vespasiani miracula fuerunt pudendi et adulatorii figmentum, et natura Cornelio Tacito lib. 4 historiarum num. [illegible] [illegible] enarrato quod quae Vespasianus [illegible] [illegible] [illegible] sua [illegible] subjungit; Utrumque qui interfuere, nunc [illegible] memorant postquam nullum mendacio pretium. [illegible] magica sunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quae [illegible] [illegible] [illegible] Philostratus, [illegible] impia [illegible] [illegible] [illegible] Christi miraculis comparare [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Sed de miraculis manifestis, quibus Christiana confirmatur Religio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] miraculis [illegible] homines [illegible] [illegible] qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] confirmata, et a tot Imperatoribus, Regibus, Principibus, populis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cap. 8. inquit [illegible] [illegible] [illegible] prodigia [illegible] [illegible] inquit [illegible] [illegible] [illegible]

qui mundo credente, non credit.

Instat. si ex argumentis extrinsecis, et praecipue ex prodigiis Incarnatio Christi evidenter est credibilis, ut miraculi instar sit, hinc invenire, qui eam negent, id maxime daemones percepissent. Atqui daemones caeteroqui sagacissimi Incarnationem non cognoverunt vel saltem sero cognoverunt juxta testem Apostoli 1 Cor. 2 v. 8 ubi ait (gloriam nostram ex Christo) nemo principum hujus saeculi cognovit, [illegible] enim cognovissent, nunquam Dominum gloriae crucifixissent. Quod istud non solum de Pilato, Herode, Anna, Caipha aliisque in morte Christi conspirantibus intelligere oportet [illegible] graecis, Origene, et [illegible] vero etiam de daemonibus, ut exponunt Latini SS. Hieron. Greg. Magnus, ac plerique interpretes. Joan. 12 v. 31 de daemone agere [illegible]: nunc Princeps hujus saeculi ejicietur foras.

Itenim respondeo daemones pro sua sagacitate cognituros facile fuisse Christi Incarnationem [illegible] signorum [illegible] in eodem percipiendo si hoc divinitus permissum [illegible] fuisset; sed [illegible] a Deo fuisse. [illegible] ejus saltem cognitio Incarnationis Christi ante Christi passionem [illegible] evidens, ut Principibus hujus saeculi scilicet daemonibus [illegible] hujus [illegible] mysterii [illegible] dubia, et suspicionem [illegible] conjicitur ex Evangelio Matthaei [illegible] quem [illegible] cognoscere potuit. Si filius Dei es (dicebat ad Christum), dic ut lapides isti panes fiant. Hanc autem certam et evidentem saltem ad longum tempus Incarnationis Christi cognitionem, quam negamus daemonibus Scriptura, ideo eisdem non concessam docent Patres, ut ne videlicet daemones hujus [illegible] impedirent [illegible] testimonio [illegible] cap. 3 [illegible]

et humanum genus [illegible] mortifere prevaricationis absolveret
et [illegible] potentiam suae majestatis occuluit, [illegible]
[illegible] et infirmitatem nostrae humilitatis abjecit. [illegible] crudeli
et superbo inimico [illegible] misericordia parcere potuisset
judeorum [illegible] potius temperare, quam injustis odiis extruxisset
accendere, ne [illegible] amitteret servitutem, qui nihil
sibi debenti [illegible] [illegible] [illegible] tempus
[illegible] certam [illegible] cognitionem in daemonibus indicare.
[illegible] Scripturarum testimonia Matthaei 8. v. 29. ubi daemo-
[illegible] clamabant: quid nobis, et tibi fili Dei? [illegible]
[illegible] huc ante tempus torquere nos. [illegible] Marci primo
v. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] daemonia multa ejiciebat [illegible], et
non sinebat ea loqui, quoniam sciebant eum. [illegible], quod
[illegible], daemones hoc saltem tempore [illegible]
[illegible] [illegible] tempus et [illegible]
[illegible] non habuerint cognitionem, quemadmodum existimant
[illegible] daemones [illegible] post Christi [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] Christi [illegible]
[illegible], et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] Angelis malis tantum innotuisse, quantum voluit,
et tantum [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] momentum [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] nihil colligi posse
[illegible], quam auctores habuerint [illegible], [illegible] Diabolum
[illegible], qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] primo ad [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]

Accedit oracula Sibyllarum, quae nunc habentur, esse supposititia, ut viri animadverterunt, e quibus Blondellus, Elias Dupin, Beveregius, Bevernius, imo et Petavius, ac Possevinus, aliique apud Vitasse.

Quod nihil inde conficitur. Et non ab re nimirum fatemur rem hanc valde esse incertam et dubiam: illud vero dicimus primo, nos catholicam incarnationis veritatem non propugnasse ex Sibyllinis oraculis, tanquam ex certis divinis revelationibus, quarum dubia vocare nefas sit, sed solum ex illis, tanquam propriis, et domesticis gentilium principiis, apud ipsos quidem magno habitis in pretio; et ratiocinatos esse argumento ad hominem, ut dicitur, quo gentiles revincere mus; quos scripturis sacris convincere non potuissemus, nisi prius iis argumentis divinam scripturarum summam auctoritatem demonstrassemus. Quod sane argumentum apud priscos Ecclesiae doctores frequens, tam aptum et efficax christianis erat, gentilibus vero adeo incommodum, ut, cum Romani ethnici imperarent, Sibyllinorum ab ejusmodi librorum lectione poena mortis deterrere conati sint, quod apud Clementem operâ Justinus Martyr in orat. ad Antoninum Pium inquit: opera et instinctu malorum daemonum mortis supplicium adversus Hystaspis, Sibyllae, aut prophetarum lectores constitutum, ut per terrorem homines avertant, quo minus scripta ea legentes cognitionem bonorum accipiant, sed in servitute eorum retineantur, etc.

Illud dico secundo, praeterea nihil movere, quod si quaeras, et dicant, ut aut etiam alii nonnulli asserant Sibyllas malo spiritu percitas fuisse vates prophanas, ac superstitionis cultus ministras. Nihilominus tamen multa de nostrae catholicae religionis mysteriis non male vaticinari potuere, quae ...

nimirum prophana quaedam et superstitiosa malo spiritu agitatas fuisse, superno vero lumine illustratas praedixisse supernaturalia quaedam, et divina. Quod verum esse contendit pius, et doctus Cardinalis Aguirrius, quamvis concederetur Sybillas quaedam vera de misteriis nostris Daemone instigante, et subsequente prohibitione adhuc, inquit certum est virtute divina, tantum ore, et nonnisi ex providentia, verab Dei, ut Daemones cogerentur ad eas praedictiones edendas per ora Sybillarum, ut saepe accidit, et Daemones [illegible], et Energumenis compellantur proferre veritatem. Alia praeterea in promptu sunt exempla, ut Balaam, qui licet impius ex instinctu Dei prophetavit, nec non Caiphas sceleste morte damnando prophetavit, quia erat Pontifex anni illius. Hoc Dei bonitati consentaneum valde fuisse inquiunt Theologi multi: quemadmodum enim Deus per Prophetas suos Messiae adventum Judaeis praedixit, ita quoque decebat eum monere in populo quoque gentili aliqua ejus misterii vaticinia, in quo omnes oportet salvos fieri.

Insurgunt se contra argumentum a taciturnitate Oraculorum sub adventum Messiae nobilium. Nihil, inquiunt prohibet, quominus dicere possimus, sacrificulorum, a quibus idolorum oracula petebantur fraudi imposturae antiquitus et habitis in edendis responsis subsidio [illegible] simulacris, et statuis, quae ex arte [illegible] erant instar [illegible], [illegible] exstructa, et [illegible] a [illegible] [illegible] [illegible] ventre [illegible] maxime [illegible] ut [illegible] exierint [illegible] quoque potuit, ut [illegible] instrumento aliquo, puta [illegible], aut alterius [illegible] simulacrum ipsi responsa darent, non vero idola. Ac illius quidam fraudis exemplum quod non [illegible] erit, [illegible] Daniel cap. 14 [illegible] Bel [illegible] [illegible] idolo [illegible]

per absconditum, sub mensa introitum templi nocte ingredientes Rege existimante, quae sacerdotes devorabant, ea ab Comedente Belo deglutiri, donec Daniel detecta regi fraude idolum subverterit. Quinda Jacobus Serry in suis exercitationibus criticis oraculorum defectum, atque alia quaedam mira in Christi ortu asserta non timuit dicere religiosa commenta, et nec vigilantium hominum somnia. Sic vero dissent, teste Cassino. Vel sermo de aliqua oraculorum defectione obscuritate, et remissione, vel de cessatione omnimoda, et universali? Primum contigit, antequam Xtus nasceretur annis facile 60. cum ejusmodi defectus meminerit Cicero; alterum vero, scilicet universalem perpetuumque silentium non contigit, nisi 5 seculo post Xti natum. Sed neque in eo prius aliquid miraculi, et stupendi fuit, quamquam ad Christianam fidem conversis Ethnicis non amplius consulerentur judicii oracula, hac vero nemine consulente, et interrogante nihil responsi dederint. Ita ille.

Sed quod ad fraudem attinet sacrificulorum, haec nimis inepta, et incredibile objiciter. Nam neque enim esse poterat fraus tam diuturna, quae numquam detecta fuerit, neque facta, aut circumstantia comento huic locum concedunt. Sacerdotes plerumque ipsi daemona correpti oracula palam fundebant, et responsa ipsa comprobarant aliquid scientiae majus quam creatam pure spiritualem, aut mere humanam.

Recentiores vero [illegible] haec in parte nimis audacter scribunt. Si vero tot scriptores imo et Patres doctissimi fuerunt dormitantes, et mythologi? Silentio jam cum ceteris id silemus. At de illo oraculorum defectu nos loqui, qui toto imperio Romano maxime fuit admirari, praemitto. Porro oraculorum defectus quicunque, et quantuscunque fuerit, profecto sub Christi ortum fuit, nec referta Ciceronis tempora-

ac 60. annis ante Christi nativitatem oraculorum taciturnitatem cepisse, quam et ejusmodi inceptio Christo, qui jamjam venturus erat tribuenda sit, veluti prima crepuscula aurorae, et quasi diluculum veritatis mox oriturae. Quod si responsi alicujus anno, 2. 3. aut 4. 5. et 6. saeculo redditi meminere Scriptores aliqui, nihil hoc contra nos. Neque enim diximus eo ipso temporis vestigio, quo ortus est Christus, omnia prorsus cessasse oracula, nec unquam postea reddita fuisse, sed eo tempore aut omnia cessasse, aut plurima in magno tonorum [illegible] admiratione, ut propterea operam ponerent diligentem in taciturnitatis causa exploranda. itaque illud adversus gentiles urgemus oraculorum defectum, quod ipsi novis [illegible] re, et cujus causam investigarent, hoc enim efficax videtur argumentum contra Gentiles, illudque ad hominem, ut innuitur.

Objiciunt ultimo aliqui Venit Christus, sed non est ille Propheta, ac summus legislator quem arbitrantur Christiani, si sanctificatus a Joanne, quomodo erat in eo plenitudo sanctificationis atque. Deinde dicunt venit Moses damnatus cultus idolorum, dein venit Christus abolita est lex Moisis. Ergo dein venit Mahumetes, evacuavit legem Christi, ideoque Mahumetes est Propheta magnus missus a Deo in lucem gentium, et in salutem populorum.

Resp. baptizatum fuisse Christum a Joanne non ut sanctificaretur ab illo qui ipsum Christum condigna laude celebravit, sed ut humilitatis praeberet argumentum, et suo baptismati elementum sanctificaret et novae praedicationis suae normam [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] baptismate [illegible] et [illegible] Christus [illegible] venit lege Moisis, in qua utique [illegible] veritatis habet testimonium. Mahumetes autem venit post Christum neque est verus Propheta, quoniam in Evangelio Christi;

in quo, Spiritus S. iis ubi è, non prædicantur, nisi Pseudo-Prophetæ, a quibus ut caveamus præcipimur. Etenim quod singuit Turcæ dixisse Christum: mittam vobis prophetam Maumetem, et hæc verba fuisse a nobis expuncta, facile evincitur provocandos eos ad exhibitionem de perpetua Christi doctrina, et ad codices ante tempora Maumetis conscriptos.

Appendix.

Ne innitaris prudentiæ tuæ, Prov. cap. 3. ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt Patres tui, cap. 22. 28. Id quod cum in omnibus, tum maxime in Theologicis verissimum esse debet, huic in caussa, cur timerem, quod timendum fortasse non erat. Statueram pridem quæ contra gentiles dicta hactenus sunt, omnia prætenire, iisque unum novum testamentum objicere, quo Messiæ adventus, in persona Jesu Christi filii Mariæ tam discrte traditur ut nihil magis quod ut cum efficacitate præstarem, non aliud mihi præmittendum videbatur quam condocumentorum per gradus, quæ historiam in novo testamento descriptam veram esse evincunt. Inverebam hinc non modo ex vincendo. Quia ac se det impias quorundam falsi nominis Christianorum studium quæ quiaut, qui plus evangelio adhiriont, autem in suam ipsorum perditionem invadent. Sed satius tandem duxi, fitre ad omnes Theologos incistere, et quæ communiter circumiri quibusdam verominantur vonihalive, ac iam tenui nisu simopsim suscipere argumentorum, quæ novo testamento fidem conciliare, et possunt, et debent ergo apud gentiles, modo ratione pavtiens uti velint. Quare sit

Quæstio

... scriptorum novi testamenti fides adhibenda.

Novi testamenti Scriptores magis doctus, et credibilius recentior quo

praeceptore quandoque utor, quique non impeditat summe dignos esse quibus certa fides adhibeatur, adhibeatur, qui cuique rerum [illegible] sum est, quomodo secundo reputavet, innumeros quos sciat se scio, eosq. omnium consensione summos, et doctissimos viros veram certam habuisse quaecunq. a novi testamenti scriptoribus in litteras relata sunt. Qui enim fieri potuisset, ut tot summi ingenii, acuminisque ingenii homines, firmam hanc persuasionem adhibuerint, nisi rerum omnium novi testamenti comprehensarum veritatem exploratam habuissent, et comprehensam. Verum ne [illegible] removeamur exemplo sed ~~ipsi~~ ipsi sinceritatem ac veracitatem scriptorum novi testamenti discutiamus, et severissimo subjiciamus examini. Igitur

Probatur conclusio. Scriptoribus synchronis sive coetaneis et testibus oculatis rerum quas scriptis consignarunt fidem adhiberi [illegible] apud omnes est, dummodo prudens suspicio absit voluisse eos mentiri, et decipi potuisse. Atqui scriptores novi testamenti synchroni sunt, et oculati testes, [illegible] rerum quas scriptis consignarunt, ac prudens suspicio abest, voluisse eos mentiri et decipi potuisse. Ergo. [illegible] propositio quae demonstratione indigeat, ea minor [illegible] esset [illegible] majori certitudine [illegible] ambiguo, non modo [illegible] de qua unique in historia [illegible]. Quomodo [illegible] fide [illegible] historicis [illegible] et doctis, qui synchroni et oculati [illegible], si fides historicis synchronis, et oculatis [illegible] denegare [illegible] parte, illud verissime [illegible] demonstrat [illegible] quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, et manus nostrae contrectaverunt de verbo vitae et vita manifestata est, et vidimus

et testamur, et annuntiamus vobis vitam aeternam, quae erat apud Patrem et apparuit nobis. Quod vidimus, et audivimus, annuntiamus vobis, ut et vos societatem habeatis nobiscum; et societas nostra sit cum Patre, et cum Filio ejus Jesu Christo. Cum his quam apertis verbis se sincerum et oculatum testem perhibeat Joannes, et quid se vidisse testetur, idem vero intelligi debet, et de aliis novi testamenti scriptoribus quorum nemo ut puta negaverit [illegible]

Altera vero ratio, quae firmare posset effatum illud: nemo praesumitur malus, nisi probetur, ex eo fit manifesta, quod inimicissimum e eos mendacii accusare [illegible] quorum non solum ne levissima quidem veri species occurrat, quin mendacii fraudis suspicio cadere in eos possit, sed imo tam impiis facinoribus ab illis credi valent et dogmata [illegible] ad [illegible] scatent et [illegible] ullius [illegible] accusatione ab inimicissimis quidem, qui [illegible] impietatem objiciunt, quae non e nata [illegible] narrare. Quid scriptoribus his modestius quid simplicius ac candidius? si vel minimum quid in eis fallaciae fuisset ipsi ne [illegible] ignorantiam, animi hominum cordis duritiam [illegible] citatem, turpissimam fugam in extremo Magistri periculo aeterno memoriae tradidissent. [illegible] historia argumentis manifestum [illegible] si quam ipsi suae veritati [illegible], et in historiis suas [illegible] suas interserat, quos [illegible] eadem celant neque eas dissimulat, neque extenuat ne veneni [illegible] et veritatem [illegible]?

Deinde nemo gratis malus est aut esse vult et quivis [illegible] sibi, quod mentiens finem proponit et ex mendacio bonum expectat. Id vero novi testamenti scriptores, nec honores ex mendaciis sperabant, quorum honor omnis hinc, quod Christum [illegible] ac Judaeos est [illegible] ipsi [illegible], et contumeliis afficiebantur [illegible], aut alia hujus vitae commoda

nobis Evangelii causa [illegible] genus [illegible] fuerant, atque ipsa Evan-
gelii prædicatio illos immensis laboribus, fame, siti, nuditati, carceribus, plagis
plurimisque aliis omnis generis afficeret: neque tandem famam apud suos captandi
propagandaque ad posteros graves inducere ad mentiendum potuerunt. quomo-
do vero potuerunt hoc sibi concipere, nisi extreme amentes fuerint, famam
videlicet aucupari propagando religionem cui et naturæ commodis, et
inventa, et imperantium auctoritas summo conatu ubique repugnaret, et
perpetuam nominis claritatem sibi promittere mendacio, quod hoc sit
mendacii proverbium in negotio religionis conficti conditio, ut alteri
[illegible] non possit et clam [illegible] pariat cum auctoribus infamiam?

[illegible] quamvis [illegible] [illegible] scriptores novi
testamenti mentiendi animum non habuerint, in alterius veritatis apo-
stolorum demonstratione et [illegible] [illegible] [illegible] provi-
dendum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fallere non potuisse. Fuerunt
enim quæ prædicatione [illegible] et [illegible] tradiderunt [illegible] non ea erant
ut occulta essent, in angulo, in [illegible], et clanculum gesta, quæ ii
soli non [illegible] [illegible] [illegible], sed erant publica, notissima, et [illegible]
[illegible] [illegible], in quæ gesta fuerunt maxime promulgata, [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] testes [illegible] [illegible], generis, et conditionis
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fuisset, quod illa mendacii convincere;
si falsa [illegible] fuissent [illegible] [illegible] [illegible] hominibus persuade-
re [illegible] multiplicasse [illegible] [illegible] nanos, et [illegible], alteri sub-
everent [illegible] quamquam millium [illegible], [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible]
[illegible] Pentecostes die [illegible] frequentissimo [illegible], quo sub [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. [illegible] discipulos auditos [illegible] loquentes [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fabra [illegible] [illegible]
[illegible] jactata [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] intima [illegible]

fuisset, ea nihil hujusmodi vidisse, aut audivisse. Profecto et mendaces scriptores fuissent publice, et mendacii palam convicti quae hac scriptis mandaverint. Et sane nisi velimus homines tunc diversae prorsus naturae fuisse ab iis, qui nunc sunt, fateamur necesse est, quod admodum fieri nulla ratione potest ab impostore aliquo [illegible] extemporaneo ab unius civitatis hominibus vel alicuius fidem, quod in totius civitatis oculis gesta fuisse talia jactaret, ita nec potuisse a novi testamenti scriptoribus homines decipi, neque ad falso credendum induci quae de Christi gestis, ac doctrina narrabantur.

Demum tertium momentum primariis partibus novi scilicet testamenti scriptores dicere non potuisse nisi quae litteris mandarent [illegible] fuisset ostendere: novi testamenti scriptores integram omnem vitam a Christo gesta in terris minutatim ostendere, plurima ab eo patrata miracula, vulgatam ab eo doctrinam, promissiones, vaticinia, mortem, resurrectionem, ascensum ad caelos, Spiritus S. in discipulos effusionem, edita a Christi discipulis prodigia, conversionem Judaeorum, et ethnicorum, necnon patrata a neophytis inter miracula, aliaque id genus. Atqui haec omnia ejus naturae sunt, ut tota eorum dijudicatio a sensibus, et visibus pendeat. Et certe [illegible] incredulis noscent Apostolos atque Evangelistas [illegible] cujusque generis miracula a Christo edita, auditam doctrinam plane novam, promissiones amplissimas et vaticinia planissima edidisse; nec tamen quidquam ejusmodi illos vere vidisse, aut audivisse, sed idcirco ab iis scripto tradita, vel deliramenta fuisse, vel somnia [illegible] sint, quomodo factum est, ut [illegible] illa [illegible], quae Apostoli sibi visi sunt a Christo excepisse, ab iisdem fidenter ubique vulgatae, [illegible] toto terrarum orbe mirabiliter [illegible], [illegible] nova corrupta plurimum [illegible], et [illegible]

Dicis et moribus et Religionibus directe contrarias, judeis, et Ethnicis frustra obnitentibus, et pro antiqua religione pugnantibus. Haccine est somniorum, et delirationum natura, et efficacia? Rursus, quod sedulo animadvertendum est, si liceat hunc errorem effingere novi testamenti Scriptoribus, actum jam est de fide humana. Etenim non historicis solum veteranis, qui res olim gestas referunt, quas ipsi viderunt, aut audierunt, fides denegari poterit, sed et quibuscumque aliquid nunc esse verum, vel auditum scripserint; per simile enim fieri quodam serum errore potuit, ut sibi visi sint vidisse, et audivisse, quae ipsi neque viderunt, neque audierunt.

Moveant hi increduli lapidem omnem, ut fidem Apostolis, et Evangelistis derogent. Dicant dicasse Apostolos quidquid sibi veniebat in mentem, quin illis solicitus esset de doctrinae, quam divulgabant, veritate, neque scriptores examinabant illam vero examini non subjiciebant propterea quia tamen nihil interesset expendere, et inquirere veritatem, aut falsitatem earum, quae a rudibus piscatoribus verbo, et scripto evulgabant; ego vero contra sustineo, nihil esse, quod revera [illegible] hominum magis interesse [illegible] nova Religio ab [illegible] piscatoribus praedicata [illegible] miraculis, vaticiniis, et [illegible] Auctoris [illegible], quae magis potest [illegible] Judaeorum, et Ethnicorum [illegible] animadversioni [illegible], neque [illegible] somnovit, [illegible] maxime [illegible], et [illegible] in Religione [illegible] cujus Ethica [illegible] majestate sit, ut [illegible] nova impensius [illegible] fides [illegible] gratia [illegible] splendidissimis miraculis confirmatae, quod [illegible] transferri ad Christianam Religionem, quia

Deo, et Moysi putabant esse contrariam, eumq. demum esse Messiam a Deo promissum credere, et venerari, quem paulo ante ipsi crucifixerant ut impostorem et seductorem, nullamque vim Messiae notam habentem? Ergo intendum judaeos, et Ethnicos, sicuti [illegible] maxime intererat, ita [illegible] fuisse in rebus sibi ad credendum et [illegible] propositis, multoque examine, inquirendi nec prius [illegible] quievisse, quam earum veritatem perspectam haberent, nisi [illegible] [illegible] Ethnicos, ac judaeos plane stupidos fuisse et omni [illegible] sensu destitutos, qui nihil de religione, honore, fortunis, et vita cogitaverint. Modo etsi nonnulli judaeorum, et Ethnicorum, [illegible] erat de horum scripturae veritate. Christianam religionem [illegible] sisint, constat tamen plurimos pertinaces fuisse in eas, quam a majoribus [illegible] perant, et totis viribus novae religioni Christianae obstitisse. Horum [illegible] praecipue multum intererat curare, et conari [illegible] auctoritate [illegible] originem, et scripta. Quo vero fundamento necesse erat sponte concidere Christianam religionem, [illegible] modo prosequebantur. Neque vero id difficile fuisset, [illegible] si inductos fabulas, ac commenta [illegible] Apostoli [illegible] agebatur tanto [illegible], neque [illegible] plurimorum [illegible] [illegible] habentur. Facile ergo fuisset [illegible], quae mirabilia [illegible] opera [illegible] doctrinam [illegible] ab Apostolis afferebantur [illegible] et maxime obvium modum veritatis inveniendae, et detegendi [illegible] [illegible] fuisse [illegible] Pontificibus Magistratibus [illegible] [illegible] non a minimis Ethnicorum, [illegible] nomine, dicendum veritatem impugnari quidem [illegible] posse. Et sane ipsa rerum evidentia [illegible], ut nemo [illegible] inter Ethnicos, et judaeos, qui [illegible] de Christo tradunt [illegible] [illegible] operibus, et miraculis, [illegible] sermone [illegible]

quamvis alten [illegible] quae [illegible] non [illegible] virtuti et prophetiae [illegible] in facultati tribuerunt prodigia ab eo patrata, ut declinarent consectaria inde fluentia, quae sibi multum displicebant.

[illegible] Apostolis multa [illegible], et [illegible] vecta [illegible] divina, atque [illegible] inter [illegible]; quo factum [illegible] et [illegible] habent [illegible]. Hinc ad consequens est [illegible] scriptis [illegible] quod fieri [illegible] historico veldoto, ac probo merito denegare possit, si [illegible], ac secum pugnantia enarret.

Atvarondo non est nomen [illegible] Atheis, sic [illegible] incredulis, qui unum supremum Deum [illegible] auctorem, ac moderatorem agnoscunt, quem pro certo si veram ejus ideam habent negare non possunt illum esse Omnipotentem, atque Omniscium, atque [illegible] illum [illegible] posse, quae ab hominibus fieri nequeunt [illegible] supra naturae [illegible], dummodo [illegible] contradictionem, et repugnantiam [illegible] debent [illegible] tam multa [illegible] testamenti [illegible] narrantur [illegible] appellanda [illegible] [illegible] non [illegible], ut [illegible] temporibus [illegible] tales [illegible] [illegible] sapientiae, et [illegible] [illegible] ipsi se [illegible] aut [illegible], se [illegible] [illegible] quae [illegible], et intellectum requirunt [illegible] [illegible] divinae mentem [illegible] ingenio [illegible]

metiri non possit; alioqui Deus non est, si multo plura non posset, quam nos possumus, et possibilia esse censemus et scimus.

Quod si prius eam, quam increduli objiciunt, sermonum pugnam, et discrepantiam in libris novi testamenti aequo animo volet dijudicare non modo objectionem [illegible] diluet, sed invalidum veracitatis sacrorum librorum argumentum conficiet. In orig. e[illegible] bus quae aut dogma credendum, aut opus praestandum, aut historiam narrationem proponunt manifestissima ubique consensio est, qualis nulla alibi inter ejusdem aetatis scriptores occurrit, sive ii philosophi sint, sive medici, sive jurisconsulti graeci, latini, aut judaei. Deprehendes enim non modo pugnare inter se eos, qui sunt ejus ~~medicinae~~ dem sectae, sed et eundem scriptorem, nunc hoc, nunc illud velut sui oblitum [illegible]: [illegible] nostri inter [illegible] scriptores semper eadem credenda [illegible] et [illegible] eadem [illegible] praecepta tradant, eadem de Christi vita, miraculis, morte, resurrectione, ascensione in coelum enarrent. Quod si [illegible] quae narrantur, et docentur in sacris literis, substantia [illegible] semper eadem, videntur Apostoli, et Evangelistae in diversis [illegible], et ad rem nihil facientibus circumstantiis non undique cohaerere quandoque; apparens est haec differentia [illegible] narratio [illegible] diversis temporibus gestarum similitudo, nominum ambiguitas, non una, eademque [illegible] aut locorum appellatio, et similia latent plures [illegible] [illegible] istas [illegible] commode conciliarent [illegible] haec discrepantia [illegible], scriptores hos ab omni fraudis suspicione, illorumque sinceritatem locupletissime manifestat. Solent enim ut in jure civili adnotatum [illegible] qui falsa ex condicto testentur, rem ita narrare, ut ne [illegible] quidem [illegible] diversum

appareat. Hi vero praeterquamquod diverso et tempore, et loco scripserint, dissimili stilo usi sunt in scribendo, neque eundem in rebus digerendis ordinem tenuerint, varia quaedam ac inter se non consentientia tradiderint, in quibus componendis interpretum exercentur ingenia, Deo id sapientissime disponente, ne quis suspicaretur eos ad fallendum nos consilia, consilia scripta, narrationes vero [illegible] invicem communicasse: quum juxta regulam Adriani Imperatoris [illegible] in testibus videndum sit, utrum unum, eundemque meditatum sermonem attulerint; dum [illegible] de fraude suspecti. Objectio ergo [illegible] veracitatis nostrorum Scriptorum argumentum. [illegible]

[illegible]

Ad haec in repugnantiis [illegible] Sacri [illegible], non in substantia rerum [illegible] fatentur, aut non dicunt, conciliari non posse, quia [illegible] si velint derogare fidei, et auctoritatem tollere [illegible] ullo [illegible] jactitatas pugnas, et [illegible] traduntur [illegible] Livio, [illegible] veterum [illegible] historiis [illegible]

licet quandoque referant, quae inter se pugnant aut pugnare videntur, imo licet aliquod eorum in re aliqua errasse exploratum sit, et fides contra omnes derogaranda esset novi testam. Scriptoribus, nihilominus certe pietatis, et veritatis studium maxime commendat, si quae in iis occurreret quoad historiae veritatem aut cum aliorum narrationibus conciliari facile non posset praesertim cum communi periculo juxta consultorum effata necessaria non sit exactissima circumstantiarum omnium notitia. Verum quod addunt, falsitatem novi test. scriptoribus objectam esse a pluribus, id falsum est, quia quos maxime quaerunt Ethnicorum, judaeorumque nemo [illegible] syncronum proferre possint, qui hanc eorum culpam reprehenderit. fatemur plures diu post Apostolorum ortum eis hanc calumniam impegisse; qui tamen juxta tritam juris regulam intestes admittendi sunt, tum quia inimicitias professi sunt adversus Christianum nomen, tum quia nimis ab ea aetate remoti sunt, qua memoria rerum gestarum literis mandata est a coaevis Scriptoribus

Instant alii increduli, licet novi testamenti libris fides adhibenda esset, tamen quoniam ex iis probare conamini Christum, quem Messiam dicitis venisse [illegible] ea, hoc negamus itemque, atque iterum inde inferimus verba Christi trahenda non esse in eum sensum, quem nos aliq. proferre videntur. Alioqui si, prout sonant, accipienda sint, fatendum erit, Christum ipsum pugnantia dixisse, qui modo nunc ter se Deo subjicit, dum suam matrem agnoscat, eundemque suum Patrem dicit Deum ac Dominum suum appellat. Hinc factum, ut Christianorum plurimi, qui aequi Apostolorum aetate et proxime subsequentibus saeculis non aliter Christi dicta componi posse putaverunt, quam si tot illa splendidiora quae verba, quibus sibi summa est describere deitatem, ut divinitatem cum Patre, intellexerunt de eximia, et plenior Deitatis participatione et de summa consortio divinitatis effectus exercere

[illegible] ipse Christus quà homo è se habere Patrem majorem di-
[illegible] subjici. [illegible] conforme catholico quo jure tradita
et credita Christus ex Deo [illegible] hunc verus hoc examine [illegible]
[illegible] carnem, et est Deus verus de Deo vero. Quod qui negat, arbitri[illegible]
necesse est, verba non ex naturae communi significatione [illegible]
a incredulo auditoris arbitrio dijudicanda, et intelligenda esse. [illegible]
[illegible] verbis planius, et apertius: sicut Pater suscitat mortuos, et vivifi-
cat, sic et Filius quos vult vivificat. Antequam Abraham fieret ego sum.
Ego vitam aeternam do ovibus meis, et non peribunt in aeternum et non
rapiet quisquam eas de manu mea [illegible] et [illegible]
[illegible] Pater meus sunt. Ego et Pater unum sumus: quae
200 alia hujus generis addi possunt. Quae verba si [illegible] ab omni
et literali sensu quia [illegible] ad tropum, et alienum [illegible] nulla
[illegible] suppetunt verba quibus [illegible] ad [illegible] satisfac-
ant, [illegible] quod [illegible], hoc uno [illegible]
[illegible]

Sed quid haec [illegible] idem illi [illegible]
qui referunt Christi, [illegible] et [illegible]
[illegible] Deo, [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] intellectus, [illegible]
[illegible] intelligentia ac [illegible]
[illegible] blasphemia [illegible], et [illegible]
[illegible] universa [illegible]
[illegible]
[illegible] Pontifices et ministri [illegible], hic [illegible]
et secundum legem debet mori, quia Filium Dei se fecit. Sed [illegible]

lenior hac dare sermo.

Objiciunt postremo, illi fortasse nocerent utique [illegible] novi testamenti, si sinceri constarent, et quales ab Apostolis, et Evangelistis primo conscripti sunt. Sed merito suspicandum, [illegible] genuinos non esse [illegible] magistri constat, multos antiquorum scriptorum libros depravatos esse.

Respondere facile [illegible] aliud intendere, novi testamenti libros esse spurios, et non in veduli nostrorum temporum expositores [illegible] [illegible] reponit Augustinus Platonis, Aristotelis [illegible] [illegible], Cicerones, Varrones, aliosque ejusmodi auctores [illegible] [illegible] nomen esse ipsorum esse, nisi eadem temporum sibimet succedentium contestatione continuatur. Ecquis, Augustini verbis, colliges negandum eo assumpto incredulis objicientibus, nos certos esse libros novi testamenti, qui nunc extant, esse Apostolorum, et Evangelistarum, et non esse spurios? Vere non spurios, sed genuinos esse, quos ab ordine [illegible] et continuata serie sequentium, tum aetatibus genuinos habitos esse, et sinceros in asserenda, jam librorum Novi testamenti sinceritate. Christiani, ethnici, et haeretici ipsi conveniunt statim ac ab Auctoribus, quorum nomina praeseferunt, prodierunt exscripti sunt, et in plures linguas conversi pro diversitate gentium, quae in Christum crediderunt, quamvis omnes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] conveniunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nomen [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] origine Christianae Religionis [illegible] [illegible] [illegible], non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] qui summopere [illegible] [illegible] auctoritatem labefactare, non Porphyrius, non alius quisquam inter [illegible] [illegible] hostes quorum [illegible], illorum sinceritatem [illegible] sed omnes [illegible] Auctoribus [illegible] Christiani [illegible] [illegible] [illegible] ipsi [illegible]

[illegible] aut separare numquam ausi sunt [illegible] aliquare [illegible] si id potuissent, [illegible] fecissent, quo [illegible] auctoritate vehementissime premerentur.

Neque urgeant primo ab haereticis sub ipsa Apostolorum tempora conscripta fuisse plura Evangelia, Acta, Epistolas, et manu illata fuisse in quaestionum [illegible], quas summa diligentia [illegible] fuisse; Christiani [illegible] plura [illegible] fuisse recepta, plura addita, [illegible] immutata; [illegible] damus, eam fuisse [illegible] veterum haereticorum, sed eadem publica fide, et [illegible] traditio, quae [illegible] illi [illegible], [illegible] quam [illegible] commentaria [illegible], et [illegible] a Christianis [illegible], et [illegible] et [illegible] aetate non longe [illegible], stulta illa haereticorum [illegible] fuisse, constantissima Christiana [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quem [illegible] liber [illegible] tradidit [illegible] fundatis et institutis, [illegible] Apostolorum Discipulis illos [illegible] aut [illegible]. Illos [illegible] aut [illegible] et [illegible] Christianorum [illegible] et [illegible] [illegible], et [illegible] exemplaria, [illegible] communia erant.

Neque urgeant ad, opponantque non eandem [illegible] occurrere in [illegible] manuscriptis [illegible] testamenti [illegible] quoque inter [illegible] textus originali, et multos libros novi foederis ab haereticis [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]

quæ substantiã non violat, nec primævã librorũ puritatem im-
mutat ubique eadem ẽ doctrinæ summa, eadem præcepta morũ
eadem miracula, eadem vaticinia, eadem historiæ series. Nullũ
codicem reperire ẽ, aut versionem ab Ecclesia receptã, in qua
quicquid ad dogmata, ad mores, ad Christi miracula, Passionem,
mortem, Resurrectionem pertinens, aut in dubiũ vocetur, aut
negetur, aut impugnetur. Quum ergo post tot secula in omnib.
novi testamenti manuscriptis codicibus, versionibus, versionibusq; editis
libris una eademque substantia ubique deprehendatur, quis non
miretur divinã providentiã, quæ libros hos integros, et incolumes in
huc usque injurias temporũ, et impiorũ conatus, ut nihil certius
habeamus, quam illos pervenisse ad nos, quales a suis auctoribus
prodierunt. Eodem porro momento, et ratione, qua propositionẽ
hanc libros scilicet novi testamenti sinceros esse non spurios, eisq.
fidẽ adhibendã esse demonstramus adversus incredulos, demonstrarunt
antiqui Ecclesiæ Patres adversus hæreticos illos, qui eos Novi Testa-
menti libros repudiabant, quod suis erroribus adversari intelli-
gebant. Quare vel hinc apparet maximus Christianorũ veterum
consensus in recipiendis his libris, quod perpetuo præcedentiũ secu-
lorũ testimonio convicerint, et profligarint hæreticos, eorum fidem,
et auctoritatem labefactare ausos.

Atque hæc dicta sint contra gentiles, imo eorũ plurimi etiam
fere judæos eo animo, ut ex libris novi testamenti, eis fidẽ saltem
humanã habere cogantur, validissimũ sumere possis argumentũ ad Mes-
siæ adventum demonstrandũ, ut ex gr. ex illo Joannis 1. Et Ver-
bum caro factum ẽ, et habitavit in nobis, aut ex illo Matthæi 15. v.
6. Christus de se ait. Non sum missus nisi ad oves, quæ perierunt domus
Israel et id perturbandas in illa dogmata, et veritates, eis ad Christi

tum ad alia spectantes, quae Sancta Christi Ecclesia revelationibus his libris contentis nixa firmiter credit, et credenda proponit, ut hinc quoque sis paratus rationem reddere de ea, quae in te est, spe.

Caput IV.

Pars speculativa.

De incarnationis possibilitate, convenientia, et cognitione.

Cum Christiani Nominis hostes incarnationis veritatem aggrediantur tamquam impossibilem, vel quae divinum Verbum dedeceat, nec desint, qui eandem rapiant, et respuendam velint, quod mali mone minime percipiatur: hujusmodi etiam argumentis, quae ad partem speculativam pertinent, providenti occurrendum, ne alioquin impares pugnando videamur, et hinc praejudicium Catholicae Religionis dogmatum derisoribus arripiant occasionem. Responde stulto juxta stultitiam suam, ne sapiens sibi videatur. Prov. 26. 15

Articulus I

Utrum possibile sit Deum carnem assumere.

[illegible] incarnationem esse possibilem, sic [illegible] negant [illegible] [illegible], secundo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] duce [illegible] [illegible] non modo [illegible] negant sed et contendunt Deum nullatenus [illegible] posse, [illegible] [illegible] [illegible] decenet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in utero, et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] non ont [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Conclusio [illegible]

incarnationis mysterium possibile,

seu possibilis est unio [illegible] naturae cum humana in unitate personae

est de fide catholica sententia, ut ex dictis manifeste patet. Proinde [illegible] exstitibus ad possibilitatem ex [illegible] legitima quam maxime consona

Probatur [illegible] scholastica methodo positiva illud quod [illegible] [illegible] [illegible] nulla repugnantiam [illegible] [illegible] [illegible] similiter et [illegible] [illegible]. Atqui incarnationis mysterium omnibus aequa lance [illegible] nullam repugnantiam praesefert: quod argumentorum quae contra afferuntur, dissolutione constat [illegible] in quaestionibus [illegible] de [illegible], sufficere, [illegible] conclusionis demonstratio est.

Nihilominus [illegible] [illegible] [illegible], quod nulla apparent repugnantia ex parte [illegible] personae [illegible] [illegible] assumentis. Nam [illegible] [illegible] infinita sit et [illegible] [illegible] [illegible] contineat, nihil [illegible] quo minus [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] physice unire possit, eamque [illegible] in [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] apparet repugnantia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] existentia, et non posse [illegible] [illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nulla demum se offert repugnantia [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in unitate personae. Deum [illegible] [illegible], [illegible] sit [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] sit, ita in unitate [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] naturas [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] persona [illegible] Dei et hominis.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non fit, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible], vel [illegible] sed in [illegible] [illegible] et salva integritate utriusque naturae, Deus, [illegible] [illegible] simul [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

one, ut hic nõa subsistat per personam Verbi. in quo nulla lucet repugnantia. aut separari divinitus nequeat quamvis . . . . favet Omnipotentiae, etiamsi fatendum sit, hanc intelligi . . . ab hac finita intelligentia . . . . . non posse . . . . nonerit inevabile . . exemplum . . . . non erit singulare . . . . posse, quae nos . . . . . investigare non posse . . . . potentia . . . . .

intelluntur objectiones

6. Repugnat Deum intrinsece mutari juxta Scripturam Malach. 3. 6. Ego Deus et non mutor. Et Jacobi 1. apud quem non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio. Atqui incarnationis mysterio admisso, et juxta catholicam sententiam exposito, Deus, seu Verbum, ... intrinsece . . . . substantia . . . . ut docet omnis in scholis catholicis sententia, intrinsece perfectum additum est. . . . . non videat . . . . respondetur physicae hypostaticae hujus unionis . . . et . . . . sub opposita argumenti specie hoc modo . . . . . . intrinsece unionem . . . . intrinsece . . . . Verbi . . . . . ex hypostatica unione.

Non immutant secundo Symbolo Athanasiano docente, sicut [illegible] [illegible] et caro unus est homo, ita Deus, et homo unus est Christus. Ergo si ut ad realiter a corpore separata si [illegible] intrinseca unitur, intrinsece [illegible] mutatur ita quoque in Verbo incarnato idem dicendum est. Con- [illegible] obstat fieri nequit, ut aliquid genitum sit et mutatum non sit [illegible] infra incarnationem, et incarnationem ad ex B. Virgine genitum est juxta catholicam sententiam quae docet Christum Deum hominem esse filium B. Virginis, et B. Virginem esse Deiparam seu Dei matrem [illegible] modum definitum est contra Nestorium.

Ab argumento praesertim quod primo loco opponitur, conficitur [illegible] quaestio, potissima difficultas quae [illegible] ingenia satis exercuit. Hinc factum est, ut theologi in varias sententias abierint [illegible] inter quos Joannes de Alloa unionem hypostaticam esse extrinsecam Verbo, humanitati vero assumptae intrinsecam. [illegible] ut Verbum divinum nihilo minus dicatur intrinsece unitum humanitati, quamvis unio sit intrinseca [illegible] communi [illegible], unionem hypostaticam [illegible] [illegible] opposita [illegible], et intrinsecam [illegible] non modo [illegible] [illegible] Verbo divino et humanitate realiter distincta quasi Verbum divinum [illegible] proprie novam [illegible] receperit. Nec inde est ratio subjecti physici juxta Thomistas qui hujusmodi utuntur denominationes, ea est, ut illud recipit novam perfectionem [illegible] et inadaequatam sit [illegible] [illegible] non repugnat sed terminative. Nam unio hypostatica [illegible] [illegible], et realiter conjungit Verbum divinum cum humanitate, [illegible] [illegible] terminat et [illegible] in [illegible] subsistendi [illegible] quoddam substantivum per se. Praeterea ejusdem unioni in [illegible] [illegible] humanitati assumptae, [illegible] formales intrinsecos, [illegible] eam sanctam, subsistentem. [illegible] hoc [illegible] non possunt [illegible]

extrinsecam alicujus formæ, vel quasi formæ unionem (cave redixeri [illegible] ea formâ quatenus hac juxta Phos [illegible] quippe effectus for males intrinseci non habetur nec formam, vel quasi formam extrinsecam.

Hinc propius accedo ad objectum (. Verbum divinum post assum ptam humanitatem aliter se habet, præcise per modum termini, et penes [illegible] ita ut nec perfectius nec deterius evaserit, nec quidquam prius habiti amiserit et quatenus ante humanitati intrinsece unitum dici non po terat, nunc vero debet: non tamen aliter se habet, quasi perfectius, aut deterius evaserit, aut aliquid prius habitum amiserit, et mutatio [illegible] [illegible]. Hoc habe semper in promptu [illegible] tenes et melius quod [illegible] intelliges, animadverte mutationem [illegible] hanc sententiam hinc contingere, quod res aliter se habet non [illegible] [illegible] ut perfectior vel deterior [illegible] aut aliquid prius habitum amittat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] perfectus [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] mutatione [illegible] [illegible] [illegible] in se [illegible] quod ipse sibi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quomodo [illegible] habeat [illegible] [illegible] vel [illegible], aut ne aliquid [illegible] vel [illegible] intrinseca, [illegible] [illegible] sit, qui [illegible] [illegible] relative [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nullam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nempe quum desinit, aliquid [illegible] vel formæ, quæ numquam [illegible] mutationem [illegible] quanto [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

debemus accipere, ut ita dicatur relative aliquid ad creaturam, ut
nomini temporaliter dicatur incipiat Dei non tamen ipsi substantiae Dei
accidisse aliquid intelligatur sed illi creaturae, ad quod dicitur = Et
vero est, quia substantia Dei aliquid accidere [illegible], si se haberet in
star subjecti vel quasi subjecti, hinc ei recipi et inserti posset. at
non item quum termino et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] erit, ut in
mysterio de quo sermo contingit. [illegible] proprii nominis mutat [illegible]
quidem fit subjecto [illegible], si novam acquirit perfectionem, vel ante
habitam amittit, non vero rei, seu termino, et perfectioni, quae de novo
accedit alteri, quo perficitur, et connectitur, quin res, seu terminus, ac per
fectio, quae perficit et [illegible], aliquid amittat, et acquirat [illegible]
rursus docet S. Augustinus lib. 83 quaest. q. 73 inquiens: quum ipsi
entia hoc accidit, non ipsa mutatur, sed hunc mutat, quem de stulto
sapientem facit. Cum ergo in mysterio [illegible] Verbum humanitatem
assumens, sibique conjungens se habeat duntaxat per modum exter
ni seu termini, qui non ipse perficitur sed perficit [illegible] illa
hypostatica unione, quae [illegible] [illegible] sanctam reddit, et subsisten
tem [illegible] Verbi humanitatem, non Verbi mutationem, sed hic [illegible]
[illegible] [illegible] Non mutationem termino [illegible] [illegible] [illegible], sic
ut nec membra veste indutae mutantur, ut docet magnus [illegible].

Ad primam confirmationem quod attinet negatur assumptio
ad [illegible] ejus debere [illegible] [illegible] quamvis intrinsece [illegible]
per modum subjecti acquirentis perfectionem, quae [illegible] nec formaliter
nec eminenter [illegible] ut novam sui perfectionem [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] assumendo [illegible] terminum [illegible]
sustinentem [illegible] [illegible] nomenclaturam, sed nihil [illegible] [illegible]
imo [illegible] perfectionem alterius, [illegible] terminus ipse [illegible] [illegible]
[illegible], et modo [illegible] [illegible] [illegible] si [illegible] [illegible]

ctiorem. Verbum divinum utpote verus, et summus Deus ipse sibi [illegible] modo absolutissimo, nullaque imperfectione immixtas [illegible] cum humanitate conjunctum; ut ad nostra cum corpore habet illam quidem sibi intrinsece unitam, sed non per modum subjecti ex humanitate perfectibilis et quia ipse non habet eminenter [illegible] a nova hac unione illud habet ut retineat quidem denominationem uniti, sed per modum termini perficientis, et non instar subjecti quod perficiatur, aut compleatur.

Neque urget argumentum oppositae sententiae proponentis totum resultans, seu complexum ex Verbo et humanitate, in ratione totius dicitur aliquo pacto imperfectius solo Verbo, quia licet [illegible] Verbum nullam proinde includit imperfectionem, includit tamen complexum illud rationem humanitatis quae utpote creata res secundum se inspecta perfectionis habet imperfectione mixtas cum creaturae imperfectionem includat, aut perfectionis defectum. Ex hoc enim [illegible] inter Verbum in [illegible] conjunctum, quatenus ut diximus habetur per modum termini non habentis [illegible] imperfectio, et denominatio [illegible] sit solum secundum humanitatem.

[illegible] illo imperfectior continet paritatem propterea quia ea non continet formaliter, sed eminenter perfectiones omnes, neque perfectionis novae incapax est sicut Verbum divinum, quod sibi ipsum est omnia, utpote verus Deus. Quare paritatem omnesque rationes [illegible] depromptas [illegible], quae receptae non [illegible] intrinseca, quia non sunt aliqua alicujus perfectionis, cujus creatae capaces sunt, accessu, vel [illegible] sunt, neque comparandae cum mysterio [illegible], in quo [illegible]

dam physicæ unionis admittenda è, maxime mira et singularis, absq;
ulla physica unius extremi mutaone, idest Filii Dei, qui non è sic.
ut Filius hnis, et mutetur, Numer 13. v 19. Et hic juvabit repetere
ex Augustino - si ratiō quæritur non erit mirabile; si exemplū poscit
non erit singulare. Demus Deū aliquid posse quod nos fatemur
investigare non posse:

Se vicæ confirm. assumptum, fateor ee verū, si sermo
de eo sit, quod generatur raone sui, et quidē intra verū naturæ
conditionē, et ordinē. haud quaquam verō si sermo sit de eo, q:
generatur raone naturæ, quam terminat, sibique unit seda sed di
stinctam. In temporali Xristi ex Virgine Mariæ generatione ita
gignitur homo Deus, seu Deus homo, ut non gignatur Verbum,
quatenus Deus è et Verbū æternū sed quatenus hoē, idē hna
naa gignitur, quam sibi physice conjungit Verbū, et ex qua unione
evadit Deus hoō, item Filius genitus scd add communicationem
idiomatū suo loco exponendā. Unus è Christus, ut in symbolo Atha-
nasiano confitemur, non conversione divinitatis in carnē, sed
assumptione humanitatis in Deū. Unus omo non confusione sub
stantiæ, sed unitate personæ.

Objectant iido. Vera a illis traditur idea mutationis
in eo reposita è, quod aliquid aliter se intrinsece habeat, nec in
naa quidquid inveniri, quod non mutetur, quotiescunque
aliter se intrinsece habeat. Confirmant primo. Si Deus aliquid in
tempore conjunxisset, quod illi antea conjunctum non fuisset
mutatus dubio procul diceretur. Ergo mutatus pariter dicendus est,
quum humanitati nequaquam unitus, eandem assumpsit, singu
lariter. Conf. 2do Item ex perfectio quædā è. Atqui Deus
in temporis plenitudine ina coepit In tempore igit. nova

sibi adjunxisset perfectionem, atque adeo mutatus intrinsece esset

[illegible] primo respondent Theologi non solam rationem sed fidem potissimum, ut loquuntur SS. Patres, facere nos Philosophos, idest sapientes. Quare cum spe veniae permitto eis [illegible], minime vero consequentiam, siquidem Philosophi eas [illegible] mutationis istam statuere, vel quia non nisi physicas, et naturales subjecta noverant, et formas ac partes stricte tales, [illegible] ita mutationem [illegible] ad solas reales res respiciebant. Verum altius assurgunt Theologi in sacrosancto incarnationis mysterio, quod nullum in realibus rebus habet exemplum in omnibus satis aptum accommodatum. Philosophi ad illam notionem moderandam [illegible] animadvertunt, dicendumque intrinsece mutari non esse aliter intrinsece se habere quomodocumque, sed aliter se intrinsece habere cum perfectionis alicujus accessione vel jactura [illegible] idoneus [illegible] juxta lumen fidei dicere, et profiteri tenemur, Verbum Dei esse physice unitum humanitati, et hinc legitimas consecutiones [illegible]. [illegible] enim terminum intrinsecum unionis, [illegible] Verbum non mutari [illegible] apud Deum nomine mutationis, [illegible] communicatio [illegible] demonstrarent, concessum et [illegible] mutationem [illegible] et [illegible] in hoc [illegible] intrinsece [illegible] fiat, nisi [illegible] ad [illegible] realem mutationem [illegible] quam nonnulli [illegible] contenta sit quocumque transitu, puta a non unito ad unitum quo [illegible] nec repugnat Deo, nec sacris litteris opponitur; quippe in iis [illegible] dicitur et Verbum caro factum est. Verum tamen [illegible] Theologis abstinendum

Liberis enim verbis, ait S. Aug. l. 10. de Civit. c. 23 loquuntur Philosophi, nec in rebus ad intelligendum difficillimis offensionem religiosarum aurium pertimescunt. Nobis autem ad certam regulam loqui fas est, ne verborum licentia etiam de rebus, quae his significantur, impiam gignant opinionem.

Confirmatio prima maximam habet disparitatem: quippe Deus ille vel compararet sibi creatam cognitionem, atque ita Deus ille nunquam perveniret, quia fieri nequit, ut Deus modo creato, seu creata cognitione, perfectam comprehendat: vel increatam, atque ita talis Deus verus Deus evadere videretur, quia talis Deus non increatam cognitionem; verum Deo nihil aequale in Verbi incarnatione. In nostra contrario dicimus, videlicet, hominem per identitatem perfectionem nullam esse verum hominem per hypostaticam unionem perfectiones mutuas reddente suppositum perfectionis incapax, aut subjectum illimitati, et omnes humanas perfectiones antea eminenter continens.

Objiciunt 3. Quae maxime inter se distant, ea simul conjungi aut uniri nequeunt. Verbum autem divinum, atque humanitas extrema illa sunt, quae distant inter se maxime; quandoquidem illud est increatum infinitum, ac summe perfectum, humanitas contra ens creatum et finitum et imperfectionum connexum. Confirmant. Non minus distat corpus a summo spiritu, quam malitia a summo bono. Quemadmodum igitur nequit Deus summum bonum peccati malitia inquinari: ita quod Deus summus spiritus sit, non potest humanitate circumindui.

Resp. ea non posse simul conjungi, et uniri, quae oppositione et non sola perfectionis distantia inter se distant; atque hoc non illo modo Verbum ab humanitate distare. Ad conf. quod spectat, illud negare, n. minus distare distantia perfectionis, non vero oppositionis corpus a summo spiritu, quam malitiam a summo bono. Malitia enim est per se in quoque genere, sive positivo, sive negativo repugnat a malo

morale a Deo alienum ono, et cujus actor non è Deus illud q. ut communiter s. Thomas è quidd. recessus ab ordine bonitatis diã, quare nequit tribui Deo assumere malū culpæ. At nãa hũa a Deo assuman, et perfici pt. Quare nulla paritas.

Addes non magis pt hũa Christi nãa subsistere subsistentia aliena, quam existere existentia aliena, aut intelligere aliena intellectione. Sed hoc ardũ etc. Ergo.

R. nego paritatē. Cum enim è existentia sit illud, per quod res simpliciter è extra nihil, intelligi non pt quomodo res aliqua sit extra nihil, seu existat existentia aliena: at non subsistentia etc. Secundo intellectio è actio vitalis, quæ necessario profluere debet a principio proprio, et interno vitaliter agente. Quare fieri nequit etc.

Articulus 2.

De Incarnationis convenientia.

Prænotiones.

Conveniens generatim, et late sumptũ idē sonat, qd bonū aut est quod possibile. Proprie in acceptione e i, qd expedit, accedit et hoc multifariã. Sed quod tunc, hujusmodi i, tum quia congruit nãli rei cujuspiã conditioni de se bona, ad utilitatem, vel delectationē illi conciliandā; tum quia aliquid efficiendæ bonitatis, et gloriæ manifestationē. Cum postremā convenientiæ speciem in ordine ad Dnã gloriã manifestandā omnia sunt opera dña, per quæ veniunt assurgimus ad cognoscendū Deū, juxta Apost. Rom. 1. 20. invisibilia ipsius, Dei, a creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur

[illegible]

in [illegible] nec [illegible] pt controversia, ~~in [illegible]~~ quod [illegible] attinet. Is ē n sese omnino [illegible]. Neq. [illegible]

... ex modo intrinseco sibi de novo, et aliunde omnique pt. ... cum foret si ... delectationis convenientia qua ... excitaret. Nulla ... intrinseca delectac, aut delectationes inveniuntur. ... de novo accrescere ... pt. ... ... sou pt., an, et cur fuerit Deo conveniens incarnatio ac humiliare ... ex ... et gloria manifestationem. ... hac convenientia conditione, ... disputari ita pt., ut quae ... provenire queat quaesitum ... primo in convenientiis fuerit ... sibi assumere naturam ... secundo, an conveniens fuerit, id fieri etiam supposito peccato ... an conveniens fuerit humanam potius naturam, quam angelicam assumere. Quartum demum, an conveniens fuerit, naturam humanam hypostatice assumi potius a Filio, quam a Patre, aut ...

... ... quaeri ..., an ... sive nunc ... assumpta, et praeterea ... universa convenienter fuerit incarnatio ac passiones ... nostra ... multiplex convenientia ... dicitur, quod illi competit juxta ... naturam et exigentiam, ut ajunt, quo ... ... quatenus ... perfectionem confert, quamvis non necessariam ... primo modo ... incarnationem non ... humanitatis ... convenientis, cum ... supra omnem ... exigentiam ... ... speciatim ... et ... supra ..., ut docet communis et vera sententia ... S. Thomas 3. p. q. 1. art. 1. Difficultas ergo est pt. de posteriori modo.

Conclusio I.

Incarnatio fuit maxime Deo conveniens.

Est sententia S. Thomae loc. ... Probatur. ... illud maxime Deo convenit, quod confert id illius praecellentiae manifestationi ...

conveniens est ut per visibiles effectus invisibiles ejus perfectiones demonstret. At per incarnationem maxime elucent Dei perfectiones, ac praecellentiae, ut cum Apostolo Rom. 1. docent Patres, ut Joannes Damascenus lib. 3. de fide cap. 1. et S. Thomas loc. cit. in argumento Sed contra his verbis = Per incarnationis mysterium monstratur simul bonitas, et sapientia, et justitia, et potentia Dei, vel virtus. Bonitas quidem, quoniam non despexit proprii plasmatis infirmitatem; justitia vero quoniam homine victo, non alio, quam homine fecit vinci tyrannum, neque vi vicit ex morte hominem; sapientia vero, quoniam invenit difficillimi pretii decentissimam solutionem; potentia vero, sive virtus infinita quia nihil est majus, quam Deum fieri hominem = Postremam hanc perfectionem Divinam docet venire incarnatione commendari, et manifestari, et hoc mysterium propter sui excellentiam opus Dei dicitur Habacuc 3. Domine opus tuum in medio annorum vivifica illud. Et Sanctis. Virgo in cantico vocavit illud opus omnipotentis brachii Dei: fecit potentiam in brachio suo. Quam [illegible] veritatem S. Bernardus serm. 3. in vigilia Nativitatis Domini sic exornat his verbis, quae omittere nullo modo possumus. Tria inquit opera, tres mixturas, fecit omnipotens illa majestas in assumptione nostrae carnis tam singulariter mirabilia, et mirabiliter singularia, ut talia nec facta sint, nec facienda sint amplius super terram. Conjuncta quippe sunt ad invicem Deus, et homo, mater, et Virgo, fides, et cor humanum. (Prima est illa commixtio [illegible] commendat) voluit inferiora nostrae [illegible] gloriae sublimare, et converrit se majestas ut quod melius habebat, vilificaret se in limo nostro infungeret, ut in persona una sibi invicem unirentur Deus et limus

majestas, et infirmitas; tanta vilitas, et sublimitas tanta: nihil Deo sublimius, nihil vilius limo; et tñ tanta dignaone Deus descendit in limum, tantaque dignitate limus ascendit ad Deum, ut quidquid in eo Deus fecit, limus fecisse credatur, quidquid limus pertulit, Deus in illo pertulisse dicatur. Jam istoli ũ, quã incomprehensibili sacramento Et attende, sicut in illa singularitate Trinitas ẽ in Personis, unitas in substantia; sic in ista speciali commixtione Trinitas ẽ in substantia, in Personis unitas; et sicut ibi Personae non scindunt ~~com~~ unitatẽ, unitas non minuit Trinitatem; ita et hic Personae non confundit substantias, et substantiae sua Personae dissipant unitatem. Summa illa Trinitas nobis nobis exhibuit Trinitatẽ, opus mirabile, opus singulare inter õia, et super õia opera sua. Verbum ẽ, et aã, et caro in unã convenere Personã, et haec õia unũ, et hoc unũ tria non confusione substantiae, sed unitate personae; haec ẽ prima, et superexcellens mixtura, et haec prima inter tres. Incarnaõ ergo ut Deo maximẽ conveniens.

Sequitur argumentũ, qd afert Angelicus Praeceptor in eodem art., ex naã Dñã bonitatis petitum, quod ita licet exponere. Quemadmodũ Bonitatis generatim inspectae proprium ẽ sese communicare, juxta generale principiũ, quod ex Dionysio de Divinis Nominibus refert idem Doctor Angelicus, Theologorum, et Phõrũ commune; de raõne boni ẽ esse diffusivũ sui; ita summae bonitati conveniens ẽ summopere se se communicare, sive ut S. Thomas loquitur, ad raõnem summi boni pertinet, quod summo ~~bon~~ modo se creaturae communicet, communione quidẽ, et diffusione, jam necessaria, jam libera. Duplex ẽ ẽe nobõna bonitatis summa communicaõ ac diffusio, altera scilt per sentiam

[illegible]ntitatem, ut contingit in dre nate communicatione, nec seu rationem, et fecunditatem luminis, ac cognitionis, qua Pater eternus sese communicat Filio, qui Deus è Deo, lumen de lumine Deus verus de Deo vero; vel per fecunditatem amoris qua Pater et Filius divino extra se ipsos estuantes amore producunt Spiritum S., qui Patris ac Filii mutui amoris fructus et terminus; altera vero per substantialem Deitatis unionem ad aliqua natura creata in divini suppositi unitate; atque hec contingit in incarnationis misterio. Ex duabus istis communicationibus prior, qua dicitur ad intra, e necessaria; posterior vero, qua dicitur ad extras è Deo libera; Summa igitur communicatio ad extras summe [illegible] ut summa Bonitas c, maxime conveniens. Ergo cum communicatio per unionem hipostaticam omnium communicationum [illegible] extra sit maxima, consequitur eam esse summe Deo convenientem. [illegible] consequentia [illegible] homo [illegible] [illegible] unde ad rationem summe boni pertinet [illegible] summo modo se creature communicet, quod quidem maxime fit per hoc quod naturam creatam sibi conjungit, ut una persona fiat ex tribus verbo anima et carne, sicut dicit [illegible] 13 de [illegible] Inde manifestum è [illegible] unione [illegible] Deum [illegible]
At vero quia bonum [illegible] summi boni ad extra valent [illegible] è major et excellentior. Cum Deus sit omnipotens, ait [illegible] Augustinus plus dare non potuit, cum sit sapientissimus, plus [illegible] non [illegible] cum sit ditissimus, plus [illegible]

Conclusio II.

Incarnationis misterium, quamquam è supra [illegible] nostrum et conditionem, [illegible] humanae [illegible], [illegible] maxime conveniens.

Conclusio, quae lucet, per se, facile ostenditur. Nam per incarnationem humanitas assumpta elevata est ad supremum dignitatis gradum inter creaturas omnes ut qua altius extollatur non habeat sicut [illegible] [illegible] capite [illegible] loquitur [illegible]. Per hoc enim mysterium [illegible] ut hoc veluti communicatione sit Deus, et omnibus Angelis superior ac sublimissimarum singularium perfectionum particeps. Ac quamvis dignitas haec, et praecellentia individuo illius naturae quae assumpta est, propria videatur, ac singularis, nos tamen modo in universam humanam naturam diffunditur cum haec assumptio et dignitas humanae naturae collata sit.

Confirmatur conclusio quoad secundam partem. In Incarnatione enim [illegible] homines, et a malo revocantur, et promoventur ad bonum. Nam cum omnis mali fons et origo sit vel a Diabolo instigante, vel a carne alliciente, vel a mente decipiente, huius hic totius praevaricationes fons, et radices per Verbi incarnationem adimuntur, et evelluntur. Siquidem per eam exauctoratus est Diabolus; nam in hoc apparuit Filius Dei, ut dissolveret opera Diaboli et Princeps mundi ejiceretur foras. Propterea in redemptione ut ait Augustinus [illegible] tanquam pretium pro nobis datus est sanguis Christi quo accepto Diabolus non est ditatus sed ligatus, ut nos ab ejus nexibus solveremur. Caro pariter sua origine vitiata per assumptionem, et unionem cum Verbo sanata, ac consecrata est. Cum enim in Christo inhabitet tota plenitudo Divinitatis corporaliter, inde factum est ut corpora nostra membra Christi membra sint, [illegible]. Itaque caro quae peccati alliciebat, facta est arma salutis, et justitiae. Nam et ait Tertullianus lib. de Resurrect. carnis cap. 8 Caro salutis cardo est [illegible] abluitur ut anima emaculetur, caro signatur ut anima muniatur, caro manus impositione adumbratur ut anima [illegible] caro corpore et san

quia Domini videtur, ut ad Deum sequendum =. Tandem mentis elatio et superbia frangitur. Sic, ut loc. cit. Aug. loquitur, superbia hominis quae maxime impedimento est, ne inhaereatur Deo, per tantam Dei humilitatem redargui potest, atque sanari.

(Dixi) Incarnationis beneficio hominem et a malo revocari, quod ostensum est, et ad bonum promoveri, quod inde constat, quod in Incarnatione praeclarissimum virtutum omnium exemplar homines habeant. Sic et verum ait Aug. serm. 371 de diversis, homo sequendus non erat, qui videri poterat: Deus sequendus erat, qui videri non poterat; ut ergo exhiberetur homini, qui videretur ab homine et quem homo sequeretur, Deus factus est homo.

Sed frangendus impetus adversariorum pugnantium in primam conclusionem, qui ita disserunt. Minus conveniens est, ut qui excedit magna, contineatur in minimo, et qui immensa curat magnorum, ad parva se transferat. Sed Verbum est Deus, qui totius mundi curam gerit, quem tota rerum universitas capere non potest, et adeo excedit magna. Ergo conveniens non est, ut inter angustias vagientis infantis lateat, cui angusta censetur universitas, et tamdiu a sedibus suis absit ille Regnator, atque ad unius corpusculi totius mundi cura transferatur et appareat et sistat, [illegible] a Iuliano.

Ego vero hunc Iuliani argumentum, quod ex falsa Christi apprehensione ortum ducit, sequens Catholicam religionem numquam [illegible]. Deus ita animae humanae [illegible], ut animae universitatis gubernatio curam adjiciat vel Verbum et ad corpusculum illud quasi translatum et constrictum deponat, et curam mundi amittat, aut immensitatem suam contrahat. Deus igitur non more corporum [illegible] virtute magnus, summus, et immensus nullas in angustiam partes [illegible], nec parvo [illegible]

scriptus è corpusculo, sed incircumscriptus remanet universi rerum omnium Dominus, et Moderator sapientissimus. Exemplum aliquod suppeditat idem S. Aug. in verbo nostro hic transeunte, quod ita auditur ut a nemine circumscribatur.

Insurgunt novus: Deus è ipsa bonitas, ac perfectio, seque ab aeterno optime se habebat, quin conjunctus esset cum convenientissimum erat fuit sic esse, et permanere, quemadmodum ab aeterno fuit. Confirmant ex incarnatione Verbi Divini ea, quae sequuntur absurda. Hinc se mittitur primo homines multo majori charitati, et amoris gratia flagrare debere in Verbum quam in Patrem, et Spiritum S. Verbum enim assumpta carne factum est nobis in salutem, et innumera contulit beneficia. At conveniens non est, ab hominibus majorem Verbo amorem quam duabus reliquis personis deberi. Hinc sequitur 2do praetermissam a Verbo [illegible] naturam Angelicam naturam mere spiritualem, et nobiliorem; humanamque assumptam esse ex parte corporeâ, et Angelica ab illo inferiorem. Accedit illud Angelis nimirum per hanc naturae assumptionem injuriam illatam esse. Angeli enim si Verbum hoc carne indutum est praeeminentia sibi connaturali supra homines exciderunt, coacti inferiori naturae se submittere, quod non modo a certitudine, [illegible] inconveniens valde, ac laudabilis [illegible] Incarnatione supposita rebellionis, superbiae occasio data est, quod natura humana per hypostaticam unionem supra ipsos exaltata sufficere sese recuperavit.

Ad 1um distinctione consequentis. Convenientissimum fuit Deum manere in se, et permanere quemadmodum ab aeterno fuit, quod attinet ad intrinsecas perfectiones et attributa; non vero quod attinet ad modum se habendi quoad extrema, quae non intrinsecas per identitatem, atque in se mutationem, sive tantum denominationem aliquam

Si ē de his loquamur, quo, aut magis, oeternum ē convenient fuit Verbum non permanere, quemadmodum ab aeterno fuit. Quod ut rectius intelligatur, adnotandum saepe contingere, ut agenti libero, praesertim summo, utrumque, divise extremum contradictorium conveniat. Sic quamvis decem millibus abhinc annos convenient fuerit, Deum nondum universitatem hanc rerum visibilium creare, nullum tamen inconveniens fuisset, si creasset. Pariter quod convenientius haec rerum creatio a Deo ē, ita fuit fuit conveniens, eam creari, ut nullum inconveniens fuisset si ea creata non est. Certe aliquid simile dicendum de hoc misterio, quod ea temere verbum ē, quo divina sapientia visum ē conquiescere, juxta Apost. ad Gal. 4. 4. Ubi venit plenitudo temporis misit Deus filium suum factum ex muliere factum sub lege.

Neque ex Verbi incarnatione, alicunde ullo modo liceat, ut confirmaro contendit. Non quidem primo, quia quecunque beneficia nobis contulit verbum divinum, per omnipotentiam quidem et voluntatem omnibus tribus personis communem contulit. Pater enim, filius et spiritus sanctus non sunt tria, sed unum volens, unum omnipotens, adeoque non tria sed unus benefaciens.

Non secundo, quia divina potentia et sapientia maxime decebat, ut Diabolus, fortis hostis, per infirmam, debilemque naturam debellaretur, de qua ipse prius reportaverat triumphum, et unde hostis surrexerat, inde salus restitueretur. Unde canit Ecclesia:

Hoc opus nostrae salutis
Ordo depoposcerat,
Multiformis Proditoris
Ars, ut artem falleret,
et medelam ferret inde,

illa ex vao accedit; quia quod per hoc misteriu non hominis unius, sed totius mundi perfectione, et ornamento consulere Deus voluit, maxime decuit non unum angelum, sed hominem assumi, quia homo microcosmus e, seu parvus quida mundus, in quo totius universitatis creatae perfectiones veluti in compendiu coarctatae perspiciuntur. habet ei cu elementis, et rebus inanimis, vivere cum plantis sentire cu animalibus, intelligere cum Angelis; sicuti docere, ut animadvertat s. Gregorius hom. 29. in Evangelia, omnis creaturae nomine designatur (hoc), dum jubentur Apostoli praedicare Evangeliu omni creaturae. Nemo hinc ergo ullu absurdu manat.

Sed neque dignitate sua excidere Angeli, qui et naturae naturae non assumptis, et in sua conditione consideratis dignitate antecedunt, quamvis dignitate naturam suam individuam Verbo hypostatice unitam non praestent, et jure optimo homini Deo deferatur cultus, qui Angelis non defertur, ut ipsa per se. Quod vo ex convenientissima incarnatione praevaricationis occasionem arripuerint plures Angeli mali, id quidem sicut nec Deo, sapientissimo incarnationis auctori, id neque praecellentissimo incarnationis operi tribuendu e, sed superba Angelicae praevaricantium voluntati. Alii e contra retorqueri.

Multo minus audiendi sunt, qui universo orbi innovatandu fuisse, ajunt, incarnatione, perturbatione, injuriam, si quae natura caeteris a Deo creatis substantiis, quae naturales sunt, immixta e, et Angelicis Spiritibus inferior, cum facta et suprema, postquam elevata, et a Verbo assumpta fuisset. Ea adeo falsum e, ut potius toti rerum creatarum universitati ornato fuerit conveniens quia videlicet ex hoc misterio pecu-

Anima … for in … juria … licet mihi et volo facere … nequam est quia ego bo … cap

liaris quadam dignitas in creaturas omnes emanavit. Id est, ut jam innuimus, gradus omnes creaturarum in homine continentur, hinc una assumpta natura omnes per se naturas sibi quodammodo copulavit, quod plures significatum esse ab Apostolo arbitrantur Eph. 1.10. ubi ait: omnia esse in Christo instaurata. Sic communiter Patres [illegible] quod e de humanitate Christi congruebat [illegible] Decebat sapientiam suam ostendere, potentiam, et [illegible] bonitatem. Quid est perfectius, quam conjungere extrema summe distantia? Magna est potentia fuit in conjunctione dissimilium elementorum, major in connexione illorum cum spiritibus creatis. Quid vero sapientius, quam quod ad complementum totius universi fieri conjunctio primi et ultimi, hoc est [illegible] Dei, quod est omnium principium, et hominis naturae, quae in operibus sex dierum fuit ultima omnium creaturarum? Quid benignius, et melius, quam quod Creator semetipsum communicare voluit rebus creatis! Quae benignitas magna fuit in conjunctione sui ad omnibus rebus per praesentiam; major, quia communicavit se bonis per gratiam, maxima, quia se communicavit Christo homini, et per consequens generi singulorum in unitate Personae.

Articulus III.

De Misterii Incarnationis cognitione.

[illegible] Misterium [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] existentes [illegible] [illegible] evidenter cognosci [illegible] [illegible] tamen cognoscitur [illegible] [illegible] [illegible] evidenter a Beatis in Patria, juxta illud Christi: [illegible] Patrem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aeterna [illegible] ut cognoscant te solum verum Deum, et quem misisti Jesum Christum.

Animadvertendum, cum lumine naturali quippiam cognoscere, idem sibi velle ac media, et principia mere naturalia, ac naturae ipsi intrinseca, cujusmodi sunt principia lumine naturae nota, item causas et effectus naturales, assumere, ex iisque veritatem aliquam colligere, qui in assumantur media supernaturalia, et principia intrinseca v. g. fides, et revelatio, nec non signa extrinseca, quibus Christiana religio redditur evidenter credibilis: etiamsi aliqua ex his signis v. g. miraculum naturali lumine cognosci supponeretur, atque ex ea operatione naturali certo, et evidenter inferri mysterium Incarnationis. Neque enim haec cognitio naturalis dici deberet, saltem pure, etiamsi miraculi connexio cum veritate mysterii naturali lumine evidenter cognosci diceretur. Quanquam nolim hic de re concertationem instituere.

Animadvertendum secundo aliquid demonstrari quandoque per causas, quandoque vero per effectus. Prior demonstratio dicitur, ea a priori, posterior vero a posteriori. Rursus aliquid demonstrari posse, negative, vel positive. Positiva demonstratio est quae sumitur ab intimis rei principiis, aut ex aliis, necessario, et stricte cum ea connexis. Negativa vero in solutione argumentorum quae contra afferuntur, in solutione sita est. His breviter praejactis sit

Conclusio I.

Angelos bonos quamvis Incarnationis mysterium tum futurum quam peractum non latuerit, hoc illud non naturali cognoscentia, sed communicata sibi a Deo notitia (quando de Incarnationis mysterio revelato) cognovisse dicendum videtur.

Partem priorem ita ostendo: Angeli in via habuerunt fidem in Christi Incarnationis erga futurum mysterium cognoverunt fuerunt, inquit [illegible] de Incarn. q. 1. a. 4, est doctrina sententia D. Thomae 2. 2. q. 2. a. 7. ad 4. et colligitur satis clare ex seq. quod quod notum est,

Angelis de his mysteriis habere, scientiam et matutinam de quibus aliquan-
do habuerint cognitionem vespertinam lib. 4. Genesis ad lit. cap. 2.
Si ergo S. Angeli lumine claro vident in Verbo incarnationis myste-
rium, non est, cur dubitemus, quin et viatores, cognovisse illud [illegible]
[illegible] Quod si ad ea tempora descendas, quibus Deo vivi et per Pro-
phetarum suorum vaticinia Messiam in Scripturis polliceri mor-
talibus, jam hac conclusionis pars multo magis elucescit. Quum
et multa, nec obscura in sacris literis de hoc futuro misterio pro-
missa extent, quibus hi in futuri Messiae fide reducti sunt, in-
credibile omnino Angelos creatos hominibus longe perspicaciores, nec
eo minus charos, in ejusdem notitiam non venisse. Et vero missus
est Archangelus Gabriel ad mysterium hoc futurum Virgini Mariae annun-
tiandum. Quod caeteris Angelis simul innotuisse, non dubitat Fulgentius
lib. ad Theodosium de recta fide.

Probatur 2da pars. Iterum cum introducit primogeni-
tum in orbem terrae, dicit, et adorent eum omnes Angeli Dei, Heb.
1. 6. Quomodo vero Filium Dei adorassent, nisi cognovissent? Simul
ac natus est Christus, non modo unus Angelorum apparuit Pastoribus,
iisque dixit, Natus est vobis hodie Salvator qui est Christus Dominus,
Luc. 2. 11. sed etiam facta est cum Angelo multitudo militiae
caelestis laudantium Deum, et dicentium, Gloria in altissimis Deo, et
in terra pax hominibus bonae voluntatis, versu 13. et 14.

Tertia demum pars ostenditur primo [illegible] argumentis, quibus
pars prima, si est, Angelos in via proposito est, et in Christum crediderunt,
non [illegible] cognoscendi, sed revelatione [illegible] docendi [illegible]
eos didicisse, futurum, ut Filius in plenitudine temporis naturam
humanam in unitate personae divinae sibi copularet. Secundo, quia, etsi
Angeli in gratia [illegible] animae perspicacissima polleant

vi cognoscendi, tum quia mysterium hoc est specialiter Sacramentum absconditum, atque adeo arcanum, ut plures Patres docere videantur Angelos nonnisi per hanc in hujus mysterii notitiam venisse, eos incarnationem solum revelationis ope cognovisse merito sustinemus. Addita autem sunt in conclusione verba ea: loquendo de incarnationis mysterio reddendo per actu. Quid enim vetat, quominus saltem Angeli secundi beatificam visionem fruentes, etiam immissa revelatione, Mysterium hoc potuisse cognoscere, postquam revelatum est, puta cum Christo post 40 jejunii dies esurire incipienti angelica turba accessit, et ministrabat?

Sed officiunt aliqui contra primam, et 2dam partem conclusionis hujus; Angeli psalm. 23. v. 8 inducuntur ex anxietate sciscitantes in Christi ascensione: Quis est iste Rex gloriae, et apud Isaiam c. 63. v. 1. Quis est iste, qui venit de Edom tinctis vestibus de Bosra; ignorabant ergo, quis esset. Adducunt Apostolum per Ecclesiam Angelis hoc misterium innotuisse perhibet. Ephes. 3 cap. 3. post quam dixit, sibi datam esse gratiam hanc, ut illuminaret omnes, quae sit dispensatio Sacramenti absconditi a seculis in Deo, sic addit v. 10. ut innotescat Principatibus, et Potestatibus in Coelestibus per Ecclesiam multiformis sapientia Dei. Instant Non pauci sunt Ecclesiae Doctores, qui ex allatis Psalmistae, Isaiae, et Apostoli locis colligunt, incarnationis misterium, Angelos diu latuisse etiam peractum. Ita consentiunt, aut sentire videntur Justinus in dialogo cum Tryphone, Nyssenus hom. 8 in Cantica, Ambrosius Hieronymus, Chrysostomus non uno loco, aliique.

Respondeo vero. Et ad primum attinet, voces eas non dubitandum esse anxiorum, aut ignorantium, sed admirantium. Quod ad 2dam Apostolus non ait, tunc demum innotuisse Angelis hoc Misterium, sed multiformem Dei sapientiam, quae post peractum hoc mysteri.

in Ecclesia stabilienda minime in modo claruit. Noverant ergo Angeli jam hoc mysterium haud dubie, siquidem illud jam consan... Christus: sed infinita, quae in homines ex eo derivanda erant beneficia, multiplicem, ac mirabilem disseminandae Ecclesiae modum, arcanam vocandorum gentium rationem, omnes demum incarnationis effectus non noverant illa usu, experientia, et temporis cursu per Ecclesiam non ab Apostolis, sed in Apostolis didicerunt, ut ait S. Thomas comment. in caput 3. ad Ephes. Ad ultimum respondeo cum Vitasse, varias hac de re opiniones veterum extitisse. Primo quidem plures scribunt, plenum hoc mysterium Angelis revelatum fuisse, ut Cyrillus loc. cit. Dionysius cap. 3. de caelesti Hierarchia, aliique, quorum sententiam libentissime amplector, sumus multo magis, quum peractum fuit, iisdem innotuisse, atque ideo, quod per Ecclesiam eis innotescere coepit, la... multiformis sapientia Dei, in ea dumtaxat cognitione promovisse quia ut ait Anselmus in comment. ad nunc Apostoli locum, plurima secreta tunc didicerunt Angeli, quae ignorabant. Secundo alii contra statuunt, nonnisi per homines hujus mysterii notitiam Angelos adeptos esse. Tertio nonnulli, ut varia Scripturae testimonia concilient, definiunt, quosdam Angelos caelestis illius arcani conscios fuisse; alios vero nescisse.

Tertiam demum conclusionis partem exagitamus. Angeli non per speculum in aenigmate, sed facie ad faciem ... Verbum intuebantur etiam ante incarnationem, ... et per ... naturali cognoscebant naturam humanam, eamque ... eam ad subsistendum subsistentia illius, hoc est unum ... ... hanc intrinsecus, quo Angeli evidenter cognoscunt ... naturam humanam comprehendunt confirmat. Pro

tionis hujus: Verbi incarnaio e impossibilis falsitate Angeli posiant evidenter cognoscere; illius q̃ falsitas nãalis ē, et naturalia ii pos-sunt comprehendere. Poterant ergo ex lege contradictionis cogno-scere veritatem propõnis alterius: Verbi incarnao ē possibilis. Qui gaudent subtilitatibus, ita sibi videntur acute ratiocinari.

Ego vō regerere jure possem utrumq. illud mo-mentũ si quid haberet roboris, id solum probaturũ esse, An-gelos cognovisse nãali perspicacia, Verbũ carnẽ fieri posse, non vō faciendũ, aut factũ fuisse, qd assent conclusio. Sed quoniam facile concedo, Angelos preuia, et seclusa revelaõne incarna-õnis possibilitatẽ quidẽ nosse potuisse, iccirco respondeo, An-gelos vidisse quidẽ Verbũ et ante incarnaõnẽ, et visione hac beatos fuisse, sed si solã eorũ nãalẽ presertim perspicaciã attendamus ab elevaõne, et videndũ verbũ sejunctã, eos nullo modo comprehendere oia, quæ sunt Verbo possibilia, et my-steriũ oni ignotũ intelligentiæ, quia maxime arcanũ, et im-pervũ. Pariter Angeli vi, et perspicacia naali poterant quidẽ comprehendere nãam hũam quoad predicata nãalia, ac relaõ-nes, et terminos ejus pure nãales; haudquaquã vō quoad relaõnes, terminos, et elevaõnem supernaturalem, præsertim urgiad ejus cũ Verbo conjunctionẽ in unitate Psonæ. Hæc si raõne sola comprehendi possent, sola raõne comprehendi posset et mysteriũ. Si vō mysteriũ ipsã raõne comprehendi posset, non eēt mirandũ, ut ait Aug. Neque urget confirmaio. Aut ē in ii raõ bene Angelos nãali cogniõne potuisse nosse allatæ propõnis falsitatē, quia hæc supernãalis eē; aut si horres audire, propõnis ejus falsitatem supernãalẽ eē, concedã eē nãalẽ, sed contendã, pendere a veritate supernãali, arcana, et abscondita, quæ non cognita et facilius

illi opposita ignoretur, necesse est.

Conclusio II

Quemadmodum nemo hucusque potuit ratione ulla evidente demonstrare incarnationis mysterium esse impossibile; ita nemo pariter hucusque potuit solo lumine naturali ejusdem mysterii veritatem evidenter cognoscere, sive quoad possibilitatem, sive quoad existentiam.

Ratio primae partis, quia cum juxta fidem, cui falsum subesse non potest, certissimum sit, incarnationis mysterium verum esse, consequenter exploratum fit, oppositum propositum tamquam demonstrari non posse. Verum scilicet non opponitur vero; neque quod falsum est, potest tanquam verum demonstrari, ut concedunt omnes.

Ratio secundae partis est, quia, si Angeli ipsi, ut praemissum est, naturali perspicacia hocce mysterium cognoscere nequiverunt possibile, nec noverunt, aut possunt, multo minus id potuerunt homines, quos Angeli perspicacia antecedunt. Hinc Christus Matth 16. Petro confitenti v. 16. Tu es Christus filius Dei vivi, respondit: caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in caelis est. Illud verbis Christus non obscure significat veritatem istam non cognosci sola perspicacia, et ratione humana, quod scilicet praeter quod dicit et Doctor gentium Paulus 1 Cor 2.7 Loquimur, inquit, Dei sapientiam in Mysterio, quae abscondita est, … quam nemo Principum hujus saeculi cognovit. Consentiunt Patres cum Graecorum tamen ut Cyrillus Alexandrinus lib. 5. contra Julianum [illegible] in quo, Christi Mysterium est revera sapientia, nec humana quidem ullo modo, sed divina potius inveniatur quaedam profunditate et incomprehensibili difficultate [illegible], quae invenire humanae [illegible]. Et Gregorius Magnus hom 1. in Evang. [illegible] hoc

mysterium è investigabile. Scripturas, et Patres sequuntur Thi.

Accedit ratio, non generalis illa quidem, et omnium veritatum intrinsece supernaturalium communis, quae scilicet mentis aciem fugiunt; sed haec specialis, quia nullum est in natura medium, ex quo intellectus creatus solo naturali lumine evidenter colligere possit, incarnationem esse possibilem, aut futuram, aut peractam. Enim vero Incarnatio Verbi generatim etiam inspecta, et praescindendo a Trinitate Personarum, significat entis summi, ac completi, perfectiones novas sibi comparando imparis, ejusdemque immutabilis cum natura humana conjunctionem in unitate unius Personae. Atqui ad hoc tantum misterium cognoscendum nullum adest in natura creata medium evidens, imo ratio, et intellectus humanus revelatione non adjutus, et elevatus substantialem, et intrinsecam unionem esse censebit solum inter entia finita, quaeque perfectiones aut acquirere, aut amittere possint. Quod si Sibyllae ipsi, et Plato, aliique Trinitatis meminere, imo aliqui etiam incarnationis, dicendum ethnicos Scriptores, si quam habuerunt Trinitatis, et Incarnationis notitiam, hanc hausisse, ut est communis Patrum, et Theologorum opinio, e canonicis Scriptoribus, Prophetis, et Patriarchis antiquis, et consuetudine cum hebraeis aut si placet, e Sibillarum oraculis.

Conclusio III.

Fide, ac revelatione supposita, potest humanus intellectus in actu omnis misterium argumentis extrinsecis evidentia saltem morali positive cognoscere, et positive demonstrare.

Probatur. Christi apostolus, et miraculis evidens fuit, et est, Christum verum hominem non esse, sed simul etiam se esse, qualem se dicebat. Argumentum est S. Thomae 3 p. q. 43 a. 4. Miracula, inquit, quae fecit Christus, sufficientia erant ad

manifestandam divinitatem ipsius, secundum tria. Primo quidem ratione operum, quae transcendebant omnem potestatem creatae virtutis, et ideo non poterant fieri, nisi virtute divina et propter hoc caecus illuminatus dicebat Ioan 9. a saeculo non est auditum, quia aperuit quis oculos caeci nati; nisi esset hic a Deo, non poterat facere quicquam. Secundo propter modum miracula faciendi quia scilicet quasi ex propria potestate, miracula faciebat, non autem orando sicut alii. Tertio ex ipsa doctrina, quia se Deum dicebat, quae nisi vera esset, non confirmaretur miraculis divina potestate factis; et ideo dicitur Marci 1. Quaenam doctrina haec nova, quia in potestate spiritibus immundis imperat, et obediunt ei. Illustratur hoc argumentum ex cognitione evidente, quam daemones de divina secundae Personae humanitati unitae habuisse dicuntur Lucae 8. 41. exibant a daemonia a multis clamantia, et dicentia quia tu es filius Dei, et increpans non sinebat ea loqui, quia sciebant ipsum esse Christum.

... evidentia saltem morali, idest respondente connexioni morali evidenti, quae est inter miracula a Christo patrata, et divinitatem ejus, ac missionem a Patre, ad quam confirmandam patrata sunt. Item etenim miracula patrata ad confirmandam Verbi incarnationem, est cum evidenti connexione cum ipsius Verbi incarnatione, saltem connexione evidente morali, ut in genere dicitur, et demonstratur in tractatione de evidente credibilitate Catholicae Religionis, unde ideo agamus. Itaque haec ... connexio a nostro intellectu potest evidenter cognosci, quamvis solo naturali lumine non cognoscatur, cum

revelationem supponat, et signa naturae vires excedentia, juxta plures Theologi existimant, miraculum ad confirmandam Filii divini incarnationem patratum, est cum ea metaphysice connexum, et evidenter quidem, sed tanquam signum extrinsecum ejusdem Filii incarnatione, quidquid Theologis non egre adhereo illa Aug. sententia juxta: sicut hominis sapientia verbis, ita divina potentia factis aliquando loquitur.

Caput V.

De incarnationis necessitate.

Ea est hominum indoles, et conditio, ut, non quae Deo maxime libero agenda videntur, ea libera illi fuisse, semper arbitrentur, sed quae ipsi probant, quamquam non posse intelligant, Deum necessario praestare, et efficere debere, saepe existiment. Id cum in multis, tum in praesens contingere videbimus, cum de incarnationis necessitate verba faciemus.

Articulus I.

Variae hac de re opiniones

Quinque suo opiniones, ut Vilane, hac de re possunt enumerari. Prima quae asserit incarnationem absolute fuisse necessariam, ita ut Deus ab ea decernenda, et peragenda abstinere nequiverit. Ita sensit olim Philosophus, ut colligitur ex dialogi lib. 5 c. 24 et 25. et refert illustrissimus Praesectus Vianal lib. 11 num. 152. Secunda, quae affirmat incarnationem non quidem absolute necessariam fuisse, sed ex hypothesi mundi condendi. Ita quondam Raymundus Lullus, de quo Vasquez q. 1 a. 2 disp. 1 c. 2. Ita etiam non ita multo pridem magni nominis Philosophus Malebranche, qui in tractatu de natura, et gratia, aliisque locis contendit, Deum non potuisse rerum universitatem condere, quin simul incarnationem decerneret

Tertia, quae statuit, non quidem per se, ex hypothesi mundi crean-
di, aut creationis necessariam, sed supposito humani lapsu, quia
videlicet Deus non potuit humanum genus non reparare, nec alia
quam incarnationis via illud reparare potuit. In hac sententia
fuisse videtur Torquatus, Anselmus lib. 1 Cur Deus homo cap. 10
et 11, necnon Richardus Victorinus de incarnatione cap. x.
Quarta, quae definit, eam fuisse quidem necessariam saltem ex hypothe-
si reparationis, adeo ut posset quidem Deus hominem non liberare,
sed ex hypothesi hujus liberandi voluntatis, alio modo non potue-
rit, ita arbitrantur post alios iidem mox nominati, quos multi
secuti sunt. Quinta denique sive vulgo Theologorum, qui his omnibus
rejectis pronuntiant, incarnationem non fuisse necessariam, nisi
ex hypothesi accuratae, et idoneae satisfactionis, quam pro peccati
humani exigere vellet Deus. Potuisse enim Deum non modo ab in-
carnatione decernenda abstinere, aut etiam nullum de ea peragenda
consilium rerum universitatem condere, sed et humanum genus lapsum
non erigere, aut si erigere vellet, alia, quam incarnationis via
reparare, sed sic incarnationem fuisse necessariam ex hypothesi
perfectae satisfactionis, quam exigere Deus censuisset, quia non
nisi ejusmodi satisfactioni condignae nemo alius praeter Deum in-
carnatum par esse umquam potuisset.

Sed quoniam extrema haec sententia multa com-
plectitur, quae Theologi diversis rationibus pertractarunt, et nos illam
sicuti vidimus in plures articulos eam dividentes, in quorum
primo duas priores opiniones refutavimus, [illegible] conclusione,
quae merito retinebimus Deum nostri non indiguisse, et exiisse, liberrime
[illegible] nulla coactum necessitate, sed benevola in nos voluntate
libere adductum fuisse ad assumendam hominem

Art. II.

Conclusio.

Filii Dei incarnatio non modo necessaria absolute non fuit, sed nec ex hypothesi quidem mundi condendi. Certum dogma theologicum.

Demonstratur pars prima. Deus enim est absolute liber ad opera extra se. Sic psalm. 134. v. 6 dicitur: Omnia quaecumque voluit fecit in caelo, in terra, in mari, et in omnibus abyssis. Et Apostolus Ephes. 1. 11. de Deo ait, operatur omnia secundum consilium voluntatis suae. Consentiunt Patres [illegible]. Accedit et ratio, quia Deus esse perfecte liberum erga res creatas ab ipso dependentes est perfectio simpliciter simplex, ut facile patet cuique meditanti, atque adeo Deo concedenda.

Demonstratur pars altera primo ex Scripturis, quae non solum supposita mundi creatione, sed et supposito humani generis lapsu incarnationem nobis exhibent, non ut ex necessitate, sed contra ut insigne misericordiae opus. Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, Joan. 3. 16. Et epist. 1. cap. 4. v. 9 In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam Filium suum unigenitum misit Deus in mundum, ut vivamus per eum. Quibus locis Filius aeternus aeterni Patris libere non necessario significatur carne circumdatus. Accedit et ratio, quia Verbi incarnatio nullam habet cum hac aspectabili mundi universitate connexionem, cum sit conditione sua intrinsece supernaturalis, et quidem modo nobilissimo. Quamobrem sicuti factum est, ut mundus hic per quatuor circiter annorum millia sine incarnatione fuerit, ita manere nunc et in futurum posset absque eadem. Filii incarnatio ex hypothesi mundi condendi fingi non posse necessaria, nisi quia ad illius perfectionem necessaria est quod illius [illegible], vel ad Dei honorem et gloriam, quod opinatur Malebranche. Atqui neutrum concedi potest

Non quidem primum, quia mundus ipse suarum partium varietate, et admirabili consensione in suo genere perfectissimus, e citra Incarnationis Mysterium. Non secundum, quia Deus extrinseca gloria, ut felicissimus sit, non indiget; residente incarnatione, et multo etiam ante mundi fabricam neququam beatum satis fuisse arbitremur.

At insurgunt primo. Illud ex hypothesi creationis mundi necessarium fuisse merito dicitur, sine quo maxima mundo perfectio defuisset. Maxima autem, si Verbum hominem non assumpsisset, mundo defuturam fuisse perfectionem quis neget. [illegible] sunt [illegible] exit, quam potest, perfectissimum opus decorat. Deus igitur omnem, et cujuslibet generis perfectionem mundo tribuere debuit. Instant [illegible] ius in suo genere perfectissimus est aliquid melius, quam mundus perfectus. At [illegible] scientia postulat, ut [illegible] [illegible] est quod [illegible]

Diluere [illegible] objectionem redeam meam. Illud ex hypothesi creationis mundi necessarium fuisse merito dicitur, sine quo maxima eaque necessaria mundo perfectio defuisset: non [illegible] [illegible], et [illegible] non necessaria. At Incarnatio licet sit summum univer[illegible] [illegible], non [illegible] necessaria: [illegible] [illegible] omnes [illegible] [illegible] inde consequens fuit. [illegible], et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], seorsim humanam assumere naturam; utrinque autem incarnatio haud dubio non mediocri mundi perfectio exhiberet.

Quod additur, solum, si diceret, eum qui agit necessario quod [illegible] perfectissimum opus [illegible], eum vero qui agit [illegible] non semper [illegible] quam [illegible] perfectissimum in suo genere [illegible] [illegible], sed opus perfectissimum pro consilio suo, ac fine, quem sibi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. At Deus liber est [illegible] [illegible] [illegible] ergo [illegible] nihil [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] quod [illegible] [illegible] perfectio

nis gradum operi suo conferre. alias quidquid ageret, teneretur suam in eo potentiam exhaurire, quod et absurdum est maximum, et fieri nequit. Attamen quod aliquid efficit, id semper facit, quod est optimum habita ratione suae voluntatis, suique consilii, ac finis, quem sibi in hoc opere praestituit. De hoc legendi sunt Suarez lib. 5. de divino arbitrio cap. 8. ubi observat, rebus etiam non ita perfectis nihil esse melius ad ordinem mundi constituendum, cum ille ex variis rerum gradibus efficeretur; et Petavius lib. 5. de Deo cap. 6; ubi contra Abaelardum fuse demonstrat ex Patribus, Deum posse alias longe perfectiores, quam creavit, pro voluntate, et arbitrio condere.

Ad postremum quod attinet R. 3. nimis ex hac disputandi ratione sequi, mundum esse ipso, et absolute necessarium. Mundus enim conditus est profecto aliquid melius, quam mundus non conditus. Ergo si sapientia Deum adduxit, ut id faciat, quod melius est, ea ipsa adducere fuit ad necessario fabricandam rerum universitatem, imo ad fabricandos mundos omnes, qui esse possunt, ad eas mentes, quae excogitari possunt, creandas, et ad eos perfectionis gradus, qui eis attribui possint adscribendos; ista enim si sint, longe melius quid erunt, quam si non sint. Atqui id ne adversarii quidem nostri concedent.

R. 1. cum Thoma. Creaturae, mundum perfectissimum esse aliquid melius esse, non tamen melius quoad creatorem esse ipsis existere, quam non existere; et perfectissimam esse, quam minus perfectam; Deo vero perinde, sive sint, sive non sint, sive perfectissima sint sive minus perfecta. Creaturis enim creatis non pendet beatus, et est sibi ipse satis ad summa. Nec est magis beatus, ex quo mundus est conditus, quam ante erat. Condidit quippe mundum, ut in eum ex divitiis suae bonitatis thesauro aliquid conferret, non ut quidquam ab eo acciperet. Ut id summus est artifex, ut Deus prima omnium origini

sic et certa earum perfectiones. Quemadmodum eas potuit condere, neve que ac non condere, ita liber fuit ad eum, quem vellet perfectionis gradum eis impertiendum. Porro, sapientia eo semper quidem inclinat, ut id ante ponatur medium, quod ad finem magis conducere appa rat. At ubi omnia aequalia sunt, sapientia contra est, ea aequalia judicare, ac voluntati permittere, ut pro nutu suo alterutrum eligat, quod cum fit, nulla facti ratio afferri potest, praeter voluntatem facientis: Quapropter Deus quum perinde ipsi esset, quidquid condere, vel non condere, pro solo arbitrio, ac voluntate sua ad creandam rerum universitatem sese libere inflexit. Non fit quidem cum creat, nisi bona facere, sed boni mensuram, prout placet, liberaliter cuique largitur. Atque ita omnino dissolutum censeo argumentum, quod et in aliis rebus aliqui exaggerant

Objiciunt 10o. Universa propter semetipsum operatus est Dominus. Prov. 16. 4. imo Deus non potest agere, nisi propter se, et gloriam suam. Non potest igitur quidquam efficere, nisi ex eo gloriam percipere possit, eamque se dignam, hoc est infinitam. Minor est, Nec qualiscumque gloria, nec Deo digna est, neque ea quae Deum ad agendum impellere, et inducere queat. Atqui ex universo creato nulla, et ad Deum infinita gloria ex rerum natura redire. Ergo.

Propositionem majorem juvat statim distinguere. Si nomine se ipso tanquam ultimum operandi rerum finem, et propter quem omnia fecerit ut ea in ipsius gloriam, tanquam ultimo earum fine incurrant. aut propter [illegible] suam bonitatem, aliisque suis dotibus, in quibus ejus interna gloria. ita est, creaturis praevenire modo liberaliter, et pro sua communicandas; dare etiam propter gloriam [illegible] extra [illegible] ex creaturis [illegible] a se percipiendam, aut in [illegible] nis ultimi consequendum; id vero nego. Duplex nimirum Dei

gloria distinqui fit, interna una, externa altera. Interna posita
e in ipsa rea divina excellentia, ob quam gloriosus in scripturis dici-
tur. Scilicet Deus est ens a se, necessarium, infinitum, fons et origo re-
rum. inexhaustum perfectionis, potentiae, bonitatis, ac sapientiae
Pelagus: se ipse suo conspectu beat, eo ipso, quod se contemplatur,
simul videt ea infinitos, quibus extra se possit a creaturis participa-
ri, modos. Poterat quidem, utpote se solo felix, eas in nihilo, in quo
aeternum per se jacuerunt, relinquere, sed maluit eas ex illo benigne
educere, ut ipsis quiddam e bonorum cumulo, quibus abundat, ac
fruitur, liberaliter communicaret. Itaque pro arbitrio suo et corpo-
ra varia condidit, et creavit mentes quamplurimas, e quibus conflavit
hanc spectabilem rerum universitatem, sed quia primum est omnium
principium, ita ultimus omnium finis esse debet. Id ratio jubet, et ordo po-
stulat, ideoque illud vult Deus. Omnia igitur propter semetipsum
tamquam propter ultimum omnium finem, operatur. Praeterea voluit
omnia, quae in mundo essent, ut par erat, gloriae suae inservire, idque
et corpora propter mentes creata sunt, mentes vero in gloriam suam,
tanquam in ultimum finem ordinatae sunt, eoque natura tendunt, ut Deum
noscant, ament, eique se subjiciant, tanquam omnium principio, fini,
ac Domino, in qua potissimum sita est, quae dicitur externa Dei gloria.
Verum hanc gloriam externam non sibi quaesivit Deus, ut voluntati
suae finem ultimum, aut operis sui praemium. Absit. Hoc quippe Deo
indignum est, quod et ipsi Ethnici veteres agnoverunt, sola ratione duce.
Multo id magis Patres antiqui, Scriptura sibi praeeunte,
docuerunt. Imo id Scripturae monent, non solum omnia ideo esse,
pro arbitrio facta, sed etiam voluntatem Dei esse regulam, ac mensuram
magnitudinis, seu perfectionis operum ejus. Psalm. 115. 3. Omnia
quaecumque voluit, fecit et psalm. 110. 2. Magna opera Domini

exquisita in omnes voluntates ejus.

His et similibus Scripturæ testimoniis nixi, et edocti Patres nullam afferri posse tradunt causam, cur Deus mundum creaverit, præter ejus voluntatem. aut, si afferatur, solam Dei posse bonitatem, quæ sese communicare dedignata non fuit. Præstat audire Augustinum, qui lib. 1. de Genesi contra Manichæos cap. 2. = Si dixerint, quid placuit Deo facere cœlum, et terram? Respondebimus .... causas voluntatis ~~Dei~~ Dei scire quærunt, cum voluntas Dei omnium, quæ sunt, ipsa sit causa. Si enim habet causam voluntas Dei, est aliquid, quod antecedat voluntatem Dei, quod nefas est dicere. Qui ergo dicit, quare fecit Deus cœlum, et terram, majus aliquid quærit, quam est voluntas Dei. Nihil autem majus inveniri potest. Compescat ergo se humana temeritas et id, quod non est, non quærat, ne id, quod est, non inveniat. Quapropter juxta Augustinum nulla est juxta Augustinum nulla vel nulla est conditæ rerum universitatis causa, præter voluntatem Dei, aut si quam aliam afferre juvat, sola est ejus benevolentia, ac studium communicandæ bonitatis. Si vero Thomam q. 44. de creat. rerum a. 4 inquireres, num quemadmodum homo, ita et Deus agat propter utilis finis acquisitionem inquit Resp. dicendum, quod omne agens agit propter finem. ... sunt autem quædam ... agentia imperfecta, et his convenit, quod etiam in agendo intendunt aliquid acquirere, sed primo agenti ... non convenit agere propter acquisitionem alicujus boni sed intendit solum communicare suam perfectionem quæ est ejus bonitas ... unde ad tertium objicienti, eum, qui agit propter finem, videri eo indigere, sic respondet. Dicendum quod agere propter indigentiam, non sit nisi agentis imperfecti ... sed hoc Deo non competit, et ideo ipse solus est maxime liberalis.

quia non agit propter suam utilitatem, sed solum propter suam bonitatem=

Neque urgeas, et dicas, negari sane non posse, Deum hujusmodi gloriam, ac cultum voluisse sibi deferri a mentibus, quas condidit. Voluit eum sibi deferri sicut ipsarum mentium creaturarum officium, ac bonum suum, ut justitiam operae suae pretium. Quod enim Deum colamus, nostra interest, non ipsius, semper namque est ipsi, colatur nec ne. Si colitur ejus bonitati nihil accedit; si non colitur, nihil decedit. Utrumque fit, perinde beatus est, ac perfectus. Quod et Patres et Theologi jamdudum animadverterunt. Audire est iterum magnum Augustinum, lib 13. Confess. c 2 fecisti me, inquit.... non ut tibi sic serviam.... quasi minor sit potestas tua carens obsequio meo; neque ut sic te colam, ut sis incultus, si non te colam, sed ut serviam tibi, et colam te, ut de te mihi bene sit=

Sed gloriam externam, inquiunt, quam ex mundi universitate, exiguam voluit Deus, debuit Deo esse dignam. Ergo infinitam: infinitam autem gloriam aliter sine incarnatione ad Deum redire non poterat. Qui ita argumentantur, iis convenire censeo illud Prov. 26. 16. Sapientior sibi piger videtur septem viris loquentibus sententias. Sordidum ad legendas scripturas sint, necesse est. Nam eam Deo dignam esse, ac rationem illis educamur, quae fit in Spiritu, et veritate, cum cultum Deo dignum, qui in sincero, ac puro ejus amore positus est, eam item atque vitam esse dignam Deo, quam sed Christianae legis praecepta exigi[t] Christus Joan. 4. 23 definiens, qui deinceps futuri erunt veri, Deoque digni adoratores, adorabunt, inquit, in spiritu et veritate; nam et Pater tales quaerit qui adorent eum. Apostolus autem Coloss. 1. 10, et 1. Thessal. 2. 12 Christianos hortatur, ut ambulent digne Deo. Supponit igitur, et nosse a Christianis praestari, quam quam noverat, vitam ab iis duci non posse infinite perfectam

Ergo sit esse aliquid dignum Deo, nec sit infinitum. Licet debeat quidem esse aliqua convenientia, sed non requiritur aequalitas; si inventio requiratur, ea certe non debet esse omni ex parte accurata, quando sit ejusmodi esse. Satis ergo erit, si, ut Deus Spiritus est, et veritas, sic ab hominibus in spiritu, et veritate adoretur, si ut Deus est sanctus per essentiam, sic pro viribus sancti esse conemur ad imitationem, si pro modo, et viribus creatae mentes in eum inardescant, si quantum possunt, in ejus amore novos quotidie profectus faciant. Hinc oblationes Deo dignae, homines Deo digni, opera Deo digna in scripturis passim appellantur, quibus tamen infinitam aut Deo dignam parem dignitatem adscribere nemo dixerit.

Articulus III.

An incarnatio ex hypothesi lapsus humani generis fuerit necessaria.

Non est necessaria incarnatio ex hypothesi lapsus humani generis, si integrum Deo fuit, genus humanum prolapsum non erigere, et redimere. Atqui, jam quaeritur, an Deo necesse fuerit hominem erigere, et redimere.

Conclusio

Potuit Deus hominem lapsum non redimere.

Conclusio probatur primo Scripturis, quae insigne Redemptionis beneficium gratuitae Dei misericordiae tribuunt. O quam bonus, et suavis est, Domine, spiritus tuus in omnibus! .... tanquam homines perfecisti, pepercisti.... Semen erat maledictum ab initio, nec timens aliquem veniam dabas peccatis illorum. Quis enim dicet tibi, quid fecisti? .... aut quis tibi imputabit, si perierint nationes, quas tu fecisti? Sapient. 12. 1. Isaiae 54: in misericordia sempiterna misertus sum tui, dixit

Redemptor tuus Dominus Isaiae 54. 8. Justificati gratis per Redemptionem, quae est in Christo Jesu Rom. 3. 24. Deus, qui dives est in misericordia propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos, quum essemus mortui peccatis, convivificavit nos in Christo cujus gratia estis salvati. Apparuit gratia Dei salvatoris nostri. Ad Titum 2. 11. Denique ubicumque legis in sacris libris, Christi redemptionem ac gratiam, opus beneficentiae, misericordiae, bonitatis Dei in nos, animadverte, nos sic educari potuisse Deum hinc reddere, et redemptionem opus fuisse merae gratuitae, et Deo liberum, non necessarium.

Absurdum ergo videntur, qui in eo toti sunt, ut divinae bonitatis divitias praedicent, nos remanentes potentias profecto fuisse, et sine nostri injuria, aut Dei injustitia aeternum supremas beatitudine. Eripuere nemo, nisi Dei, qui dives est in misericordia, et cujus bonitatis infinitae munere thesauri beneficentia a captivitate immanitos eripuerat. Hanc enim sententiam examinat Augustinus lib. de nat. et grat. c. 5. Universa, inquit, massa poenas debet, et si omnibus debitum damnationis supplicium redderetur, non injuste procul dubio redderetur.

Probatur 2. ex ratione petitum argumentum. Primum est tantum abest, ut peccatum necessarium ad redemptionem conveniens, ut inspectis ejus repugnantiis naturae, multo majorem habeat ad damnationem necessitudinem. Eundem non magis incumbebat Deo necessitas hominum genus liberandi, quam Angelorum redimendorum. Atqui hos rebelles citra ullam injustitiae labem in tartara detrusit, et in poenis absque ullas reconciliationis spe cruciandos. Et homines igitur eodem jure deserere potuit. 3.o Redemptio opus est externum Dei, Deus autem est omnino liber ad extra. Si igitur creando hom

ita liberet, ut potuerit non creare, quidni et in liberando hominem, quum Deus per se ipse sit omni ex parte beatus, nihil ejus felicitati conferre potuit hic generis redemptio. Cur ergo Deus ad illud instaurandum necessitate adductus sit? ita certe Honorius Augustodunensis lib. de Praedest. "Quod filius Dei est incarnatus, inquit, quantum ad ipsum sola fuit voluntas, quantum ad hominem summa necessitas."

Quinimo Anselmus toto fere in opere, cui tit. est Cur Deus homo, duo contendit. Primum est, Deum non potuisse permittere, ut homo, quem condiderat, periret, nisi statim ejus reparationem decerneret. Alterum est, hominem non debuisse nec potuisse alia, quam condignae satisfactionis via redimi ac liberari a [illegible] mediante incarnatione. Ut ad haec duo perveniat lib. 1. c. 10 velut primum disputationis fundamentum jacit celebre illud principium: sicut in Deo quantumlibet parvum inconveniens rationis inconveniens sequitur impossibilitas, ita quantumlibet parvam rationem, si majori non vincitur, comitatur necessitas. Ex quo principio cap. 12. colligit non posse peccatum impunitum, et absque satisfactione dimitti, absque inconvenienti. Sic peccatum dimittere, inquit, non est aliud, quam non punire, et quoniam recte ordinare peccatum sine satisfactione non est nisi punire, si non punitur, inordinatum dimittitur. Deum vero non decet, aliquid in suo regno inordinatum dimittere. Igitur non decet Deum sic peccatum impunitum dimittere. Et sub finem capitis [illegible], si non decet Deum aliquid injustum aut inordinatum, facere non pertinet ad ejus libertatem, aut benignitatem, aut voluntatem, peccantem, qui non solvit Deo, quod abstulit, impunitum dimittere, et [illegible]

cap. 12. Si peccatum nec solvitur nec punitur nulli legi subjacet. Liberior igitur est injustitia, si sola misericordia dimittitur, quam justitia, quod valde inconveniens videtur. Ad hoc etiam extenditur haec inconvenientia, ut injustitiam Deo similem faciat, quia sicut ille nulli legi subjacet, ita et injustitia.

uleatque sene igitur certissime, quia sine satisfactione, ideo sine solutione spontanea, nec Deus sit peccata impunita dimittere, nec peccator ad beatitudinem vel talem, qualem habebat, ante quam peccaret, pervenire. Porro c. 2[illegible] docet ejusmodi satisfactionem a solo Deo incarnato potuisse exhiberi. In eandem sententiam concessisse, imo ab Anselmo accepisse videtur Ricardus Victorinus de Incarnatione c. 8. item Guillelmus Parisiensis in suo libro Cur Deus homo factus sit.

Hic præmittit videretur, quod proposuerat, per agere non potuisse, aut boni propositi ad penitentiam quæ ab eo Deus requirit, quibus objectionibus respondens

R. 5. imprimis interpretationes S. Bonaventuræ, et aliorum esse de necessitate consequente liberum Dei decretum de congrua exhibenda satisfactione, atque adeo intelligendum esse de eo, quod facere Deum oportebat de potentia ejus ordinaria, et juxta præsentis legis Providentiæ. Nonnulli quidem existimant S. Anselmum ita omnino sentire, ut ejus verba primo oblata sonant, haec vero in parte defendunt, [illegible] argumentis momentis quæ [...] adducti; sed qui ita sentiunt audiendi non sunt. Nam cum Anselmus, et ingenii, et doctrinæ, ac sanctitate valeret, scripturasque non ignoraverit nec præcipuam Patrum doctrinam, neque non de Deo omnipotente, et summe libero ratio ipsa docet, [...] de consequente necessitate, et de præsenti Providentia [...] existimandum. Quod præterea confirmatur ex doctrina ipsius Anselmi, qui eodem opere, lib. 2. cap. 10 scribit, Deum improprie dici aliquid non posse, aut necessitate facere. Et cap. 17. subjungit: omnis quippe necessitas, et impossibilitas ejus Dei subjacet voluntati; illius autem voluntas nulli subditur necessitati aut impossibilitati. Nihil enim necessarium, aut impossibile, nisi quia ipse vult. Quod inveheret contingentibus, utpote Divinæ Providentiæ subjectis, alieque moderandis, solam significant necessitatem consequentem, et consequenti, quæ ex eodem

Anselmo liberum supponit, sive includit Divinae voluntatis necessitatem, nullatenus vero simplicem et absolutam necessitatem, quam Scholae dicunt antecedentem. Eodem sensu exponendus est Richardus Victorinus, qui sicut doctrinam suam ab Anselmo videtur mutuatus, ita mo pariter diiudicandus videtur de Guillelmo Parisiensi. Itaque Patrum testimonia conciliand~~exponendae~~ sunt beneficio distinctionis potentiae ordinariae, et extraordinariae. ~~Objicies~~ ~~ulso~~. Conveniens valde fuit, ut Deus huiusgenus ipsum repararet. Decebat enim Deum cum hoc genere benignius agere, quam cum Angelis malis, quos sine ulla venia, post peccatum prorsus reliquit. Cuius quidem rei variae assignantur ac Theologis rationes. Atqui [illegible] ipso vero Anselmus [illegible] ... non item dicendus est, docere Deum debuisse necessario hominem in [illegible] recipere, quam debuisse aut redimere, aut vero peccata non impunita dimittere, quod sufficeret, ut Anselmus non esset [illegible] praesenti conclusioni.

Objiciendo. Conveniens valde fuit, ut Deus huiusgenus reparavit [illegible] [illegible] cum hoc genere benignius agere quam cum Angelis malis, quos sine ulla venia, [illegible] peccatum [illegible] reliquit [illegible] [illegible] variae assignationes, et Theologi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] minor [illegible], tota [illegible] [illegible] [illegible] Augustinus in [illegible] cap. 19, et Magister [illegible] [illegible] 2. distinctione [illegible] [illegible] quod Angeli sua sponte, et citra ullam tentationem peccaverint, homines contra [illegible] [illegible] in crimen impulsi [illegible]. Item Gregorius 4. Moralium cap. 3 et [illegible] sermone 1 de Adventu. Tertio quod Angeli [illegible] quisque voluntate [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] culpae [illegible] [illegible] [illegible] fuerint [illegible] ita [illegible] supra. Quarto quod Angeli voluntatem non [illegible] [illegible] perverso, sed contra in [illegible] semel proposito [illegible]

me [illegible]

mam habeant, contra quam homines, de quo S. Thomas Quintus; quod homines natura, utpote infirmior, per se magis divinam misericordiam provocet, quam angelica. Quam rationem profert Suarez de Incarnatione Disp. 4. sect. 1. q. 1. Sexta, quod quum prae invidia daemon homines in peccatum induxisset, par fuit, ut opus suum Deus restitueret, ne ullus gloriandi daemoni locus relinqueretur. Erat, inquit Athanasius de incarnatione Verbi, indignum bonitate Dei ut quae ab ipso facta erant, corrumperentur fraude, ac dolo et astutia daemonis, quae homines circumvenerat ... Quo circa revera maxime consentaneum erat, bonitati Dei magnum illud opus. Nam si rex aliquod aedificium, vel urbem, cujus conditor fuisset ipse ... a latronibus impugnatam nequaquam negligit, sed tanquam opus suum tuetur, ac liberat ... multo magis Deus in corruptela prolapsum a se procreatum genus non contempsit. Septimo ex decentia, et congruitate Redemptionis illius necessitas recte colligitur. Quia ex infinitate Dei bonitate sequitur, illum habere infinitam ad bonum, et con[illegible] propensionem. Sed quo major propensio ad aliquid, eo minor est libertas ad oppositum: ergo si Deus erat infinita sua bonitate, infinita habere debebat propensionem ad homines redimendos, unde necessario redemisse dicendus.

§. ita convenientis fuisse a Deo hominem redimi, ut nullum fuisset inconveniens, si hoc a Deo separatus [illegible] placere quibusdam mihi, quae ex Patribus mutuatae producuntur [illegible] congruum fuerit, deinde [illegible] hominem [illegible], atque sequuntur, [illegible] valde [illegible] comparent, quae [illegible] posse arbitrantur adversarii. Cum enim Patres post Verbi incarnationem, et hic [illegible] inquiunt, aut convenientes fuerit, hominem redimi, [illegible] fuere observandum, [illegible] summam sapientiam, qua in quocumque opere divino, Deus attingit a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia.

suaviter, non vero Dei opera dimitere, quid circa eos faciendum necessario sit, suggerere, et eam inconvenientis omissionis damnare, nisi hominem redimisset. Ad objectamentum, quod ultimo nectebatur, respondeo cum Honorato Tournely, priorem propositionem falsissimam esse, ejus vero probationem distinguendam. Ex infinita Dei bonitate sequitur illum ad bonum, et congruitatem habere propensionem infinitam entitative, et quasi materialiter; id dari potest: infinita objective extra Deum formaliter, et appretiative, quasi necesse sit, majus omnium a Deo minori vero semper praeferri; id vero dari non potest. Habet igitur Deus erga hominis reparationem tanquam erga rem bonam, propensionem entitative, seu subjective, et quasi materialiter infinitam; at non infinitam objective formaliter, et appretiative, qua scilicet cuilibet bono sit a Deo necessario praeponenda, et omitti nullo pacto absque scelere possit. Ratio est quia neque ex parte intellectus judicium dictat, objectum illud habere bonitatem omnibus aliis anteponendam; nec ex parte voluntatis ex eo quod vult hominis reparationem, praeferendo eam necessario aliis objectis; et consequenter illa propensio nullo modo laedit libertatem Dei ad volendum, vel non volendam humani generis redemptionem.

Atque hinc (prosequitur idem theologus) intelligitur quo sensu verum sit, Deum amare infinito objectum, quod amat, aut quomodo cum hoc stare possit, quod inter objecta, quae diligit, aliqua prae aliis diligere; scilicet amor Dei erga objecta homini... entitative infinitus est, non tamen appretiative infinitus respectu ... objectorum. Id explicat vulgari exemplo. Amat aliquis filium amore intenso, ut actu; amat Deum per actum Charitatis intensum, ut praeterea. Majorem quidem amoris intensive habet erga filium, sed majorem appretiative erga Deum, quem excessus modus quidam

et in actu Charitatis includitur, qua ita diligit Deum, ut ipsum effective praeferat rebus omnibus, quae cum Deo aliquam rationem opponentur. ita ut si filius opponeretur Deo, prius relinqueret filium, quam Deum. Bene ergo stat, eundem amoris esse entitative aequo, vel magis intensum, et tamen magis amari unum, quam aliud appretiative. Hoc igitur sensu Deus inaequaliter amat objecta, non inaequalitate tenente se ex parte entitatis ipsius amoris; nam hoc modo aequaliter, et infinite amat omnia, quae amat, ut docent Theologi cum S. Thoma 1. p. q. 20. art. 3. sed ex parte modi praeferendi unum objectum alteri, sic enim plus amat finem, quam media. Nam eo ipso, quod amat medium propter finem, licet utrumque amet actu infinito, plus tamen amat finem, hunc enim praefert finem in modo appretiationis affectivae ipsis mediis. Ita ille non minus vere, quam subtiliter.

Articulus IV.

An incarnatio necessaria fuerit ex hypotesi hominum liberationis.

Quoniam ostensum satis est, hoc genus Redemptionis esse cum misericordia in nos divina Indicandum, et potuisse Deum absque hac injuria, et suarum infinitarum perfectionum detrimento ab hoc liberando abstinere, nunc investigandum est, utrum, si reparare, ac salvum facere, humanum genus Deus voluit, potuerit alio modo, seu via illud reparare, quam incarnationis, seu utrum homo absque legitima, et plena pro peccato satisfactione potuerit redimi, seu potius liberari. Si enim necessaria fuit accurata, et condigna satisfactio, necessario consequenter incarnatio fuisse asserenda est, cum accuratae satisfactioni rependendae nulla pura creatura par esse potuerit. Si autem peccatum dimitti potuit a Deo citra strictam illam, et condignam satisfactionem, certe et liberari homo potuit citra Verbi incar

Honoratus Tournely putat integrum esse Theologis utramque sen-
tentiam sustinere, cum utraque suos habeat inter S.S. Ecclesiae
Doctores patronos, ac vindices, et Theologicas potius rationes, quam
auctoritate rem esse dirimendam, quod satis commendare non audeo
in Theologicis enim rebus quamquam incertis, et in utramque partem
disputatis semper magni faciam auctoritatem, si qua adsit, sive
Scripturarum, sive Patrum, sive etiam Theologorum, eique primas dabo; hinc
vero libenter etiam adferam, et audiam rationem.

Interim observat ille, Theologos, qui hac in quaestione
amant opinionem, quae asserit Deum non potuisse plenam, et condi-
gnam satisfactionem pro peccato non repetere, aut saltem non potuisse
poenam cum peccato debitam relaxare, et condonare, ita distingue-
re inter ejus attributa, ut alia dicant esse absoluta, quaeque nul-
lum ad creaturas respectum, seu ordinem habeant, cujusmodi sunt
aeternitas, immensitas etc. alia vero ordinem habeant aliquem, v.g.
omnipotentia, misericordia, justitia. Quorum in postremis his
attributis eos spectare vel substantiam ipsam, seu, ut schola loquitur
actum primum, vel externum exercitium: substantiam plane ne-
cessariam, ac immutabilem fateri; non vero seu exercitium ex parte
Dei aliquando liberum esse, eorum decreto, aliquando non esse,
nisi saltem, quantum ad aliquas. Explicat vero cit. Tournely
hoc exemplo. Exercitium v.g. Divinae misericordiae erga homines esse
liberrimum, quia Deus nihil creaturae suae absolute debet. Ju-
stificati gratis per gratiam ipsius per redemptionem, quae est in Christo
Jesu. Rom. 5. v. 24. Cujus vult miseretur et quem vult indurat
ibid. c. 9. 18. Non ita est de exercitio justitiae. Nam et Deus non
solum creaturae, sed etiam sibimet debet, quia negare se ipsum
non potest 2 ad Tim. 2. 15 ac justitiae suae jura integra conser-
vare.

teneretur, quam de facto stricte servavit, cum peccata nostra in Christo Sponsore nostro tam severe punivit. Quantum ad aliquas duntaxat (i.e. sensu) divinae justitiae exercitium, pro ea scilicet modum, mensuram, tempus etc. ita Theologi hi, qui insuper doctrinam exstant, sententiam meam idoneam maxime esse ad declarandam tum peccati gravitatem, pro cujus expiatione necesse fuit, ut Verbum Caro fieret; tum immensam Christi erga nos Charitatem, qui peccata nostra ipse portavit; tum denique ad vindicandam contra Socinianos satisfactionis Christi necessitatem; sed mihi haec omnia non probantur.

Conclusio.

Potuit Deus absoluta sua potentia hominem absque accurata satisfactione, atque adeo absque Verbi incarnatione reparare, peccatum scilicet gratis condonando, aut ratam sponte habendo quamcumque injuriae sibi illatae satisfactionem.

Conclusio haec, quam procul dubio parum probabilitatem seorsim expellere(?), ostenditur primo Scripturis iis, quae Deum ubique praedicant Omnipotentem. Ei vero qui tenemus nos, ut ei limites adscribamus? multo equidem plura potest Deus, quam nos excogitare valeamus. Non erit tibi difficile omne verbum, ait Jeremias c. 32. 17. et Math. 19. 26. Apud homines hoc impossibile est, apud Deum autem omnia possibilia sunt. Si vero quaeritur, quis sit modus, quo Deus de potentia sua absoluta potuerit sine incarnatione et jura suae justitiae integra servare, et hominem salutem donare, fatemur, in quo doctus Recentior supra citatus, nos ignorare; atque ideo addidimus in conclusione, peccatum gratis condonando, aut ratam sponte habendo quamcumque injuriae sibi illatae compensationem. In hisce rebus, quae ex suprema, et extraordinaria Dei potentia pendent, expedit magis ori manum imponere, quam quidquam in

incertū statuere, et fateri, Deum aliquid posse, quod nos fateamur investigare non posse. Hoc unum nobis satis ē, Deum id operari tum posse, quod nec in se implicat, nec defectū ullū, ullamve imperfectionē in Deū invehit.

Probatur ab̄ Patribus, qui ad hanc supremā, et absolutā Dei potentiā respexisse videntur, quum docent Deū aliā, quā incarnationis, ac perfectæ satisfactionis viā, potuisse liberare hominē, et justitiæ suæ jura compensare. S. Athanas. orat. 2. alias 3. contra Arianos: Etiam, inquiens, sine ullo ejus (Salvatoris) adventu poterat Deus, tantummodo dicere, atque ita solvere maledictionē. Et S. Aug. lib. 13. de Trin. cap. 10. Eos, ajens, qui dicunt, itane defuit Deo modus alius, quo liberaret homines a miseria mortalitatis hujus, ut Unigenitū filiū Deū sibi coæternū hominē fieri vellet? ... parum ē sic refellere, ut istū modū ... asseramus bonū, et divinæ congruentē dignitati ... sed ... et ostendamus non alium modum possibilē Deo defuisse, cujus potestati cuncta æqualiter subjacent. Eadem sunt aliorum Patrum sensa, ut Gregorii Theologi orat. 9. Hæc, inquit, Salvator fecit, qui vel sola voluntate, sola voce, ut potē Deus, salutem afferre potuit. Et ut alios complures multos sileam, S. Bernardi epist. 190. ad Innocentium contra capitula errorum Abælardi. Quis, inquit, negat Omnipotentiæ manus huic sive et alios modos nostræ redemptionis, justificationis, liberationis? Accedit et theologorū consensio, inquit Vitasse, ita ut doceant Petrus Lombardus, Alensis, S. Thomas, S. Bonaventura, Scotus, aliique; imo, Suarez, prosequitur, hanc sententiā affirmat, ita esse communē, et certā, ut negari possit sine temeritate, et fidei incommodo. Hæc stare non posse videntur cum iis, quæ supra affirmabat Vasquez ... et supp.

urgentem execarum numero eã, quo, salva fide, in utramq. partem defendi possunt.

Sed urgent primo Plurimi sunt ex antiquis Ecclesiæ Doctoribus, qui statuant, hominẽ sine Verbi incarnaone, adeoq. sine accurata satisfactione nullatenus redimi potuisse, seu liberari. Irenæus lib. 5. c. 20. Nisi hõis conjunctus fuisset Deo nostro, non potuisset particeps fieri incorruptibilitatis. Proclus Cyzicenus hom. de Christi Nativit. initio concilii Ephesini. Unica hæc, inquit, restabat mali soluo. Cyrillus Alexand. Dialogo de incar. Deus, inquit, apprehendit non angelos, sed semen Abrahæ. Hoc enim modo, et non non alio poterat recuperari genus in incorruptibilitatẽ prolapsum. His similia scribunt alii. Adducunt. justitia Deo adeo est naalis, ut sine justitia Deus nec eã, nec concipi possit. justitiæ autẽ ẽ peccatũ plectere.

Verum respondeo, multos aut si mavis omnes Ecclesiæ Patres docere, hõiem sine Verbi incarnaone, adeoque sine accurata satisfactione, cujus repetendæ legẽ tulerat Deus, redimi, aut liberari non potuisse. sed hoc nihil officit nobis, qui dicimus alia soa Providentia potuisse absque condigna satisfactione hõiẽ liberare sustinemus. Ita nimirum s.s. illi Eccliæ Doctores secũ invicem conciliandi sunt. Additamentũ distinguo, concedens, justitiã in actu primo Deo esse naalẽ, et essentialẽ, justitiã vero in actu sedo æque pariter Deo naalẽ, et eentialẽ nonconcedens. Justitia itaq. in actu primo ẽ Dei proprietas, sicut et misericordia. Utraque. in primo sensu ẽ Deo essentialis, neutra essentialis ẽ actu, seu quoad effectus, et exercitiũ. Primo ẽ nam essentiale Deo, quod nihil omnino non eẽ, et diu non habet. Atqui potuerunt nulla esse omnino effecta justitiæ, ac misericordiæ divinæ, si nempe Deus nihil omnino

condidisset, imo non licuerit, donec aliquid ab ipso creatum fuit. Secundo non magis Deus peccatorem punire debuisse videtur, quam ejus misereri: Atqui potuit huius peccatoris non misereri, ut ostensum manifeste est supra.

Urgent 2. Non magis Deus abstinere potest a poenis peccatori infligendis, quam a praemiis pijs reddendis: cum hoc ergo non possit, neque illud posse dicendum est. [illegible] Qui infinito peccatum odio prosequitur, et [illegible], [illegible] peccatum [illegible] amare et velle bonum [illegible] malum [illegible] malum, et [illegible]

[illegible] et infinita [illegible] pietate. [illegible] non [illegible] pro bono merenti, peccati [illegible] peccatori [illegible] Non potest ergo [illegible] praemio fraudari, quin jure suo spoliaretur; quod facere Deus nequit, [illegible] peccator [illegible] Deus [illegible] non quidem [illegible] infinita [illegible] peccatum [illegible] summa [illegible] peccati [illegible] debere necessario peccatum [illegible] punire [illegible] peccati [illegible] sufficiens [illegible] peccati [illegible]

[illegible] aliquando plectes sic ut Deum ex ira punitiva sunt illius absolvo ergo odii non necessaria [illegible] poena [illegible]
etsi illud habet ex peccato; quamdiu manet [illegible] [illegible] est
tum est poena [illegible] videntur [illegible] nec curari ne [illegible]
tem illius multo urgeant. Nemo inde probare possent [illegible]
necessaria invisibili eos statim [illegible], qui peccant [illegible],
odium summum ostendit per se se, ut nollet [illegible] [illegible]

Articulus II.

[illegible] necessitate.

[illegible] accurata [illegible] propter [illegible] satisfactione

Antequam quidquam definiamus adnotandum [illegible] in satisfactione [illegible]
posse, primo peccatum, propter quod satisfactio exigitur [illegible] ipsam satisfactionem [illegible]
sit satisfactio, ut Christum, qui pro nobis, [illegible] satisfactionem [illegible].

[illegible] peccatum spectes, propter quod satisfactio exigitur, id sub triplici [illegible] considerari potest [illegible]
debiti, quo Deo justitiae obstricti sumus, quo sensu Coloss. 2. 14 [illegible]
[illegible] delictum, [illegible], quod [illegible] nos est [illegible]
graphum decreti, quod erat contrarium nobis. Vel inimicitiae qua
non modo hostes Dei sumus sed et Deus ipse nos odio [illegible]
ira, et in dignatione nos respicit, [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]
minis, quo rei sumus mortis, et maledictionis aeternae, [illegible] pec
catores in Scriptura modo [illegible] Matth. 6. v. 12 modo inimici
Dei tam activo, quam passivo, ut ajunt, Coloss. 1. v. 21. modo
rei Mortis [illegible] appellantur. Atque inde colligitur ad nostri redem
ptionem tria [illegible] necessaria fuisse, atque tria in satisfactione requiri,
nempe ut sit debiti solutio, ira Dei placatio, et expiatio [illegible] peccati.

[illegible] satisfactio [illegible] multipliciter accipitur. Apud Latinos satis
facere dicitur, qui alicui [illegible], et acceptus, quo sensu [illegible]
auctore, cujus desiderium implemus, ei satisfecimus, [illegible]

hac satisfactionem nostro omisso, usu communi, satisfactio spectatur tanquam debiti solutio. Cum vero ad debitum erga aliquem contrahi possit vel propter rem, aut commodatam, aut mutuo acceptam aut furto surreptam, vel propter famam, honoremque laesum; circa satisfactionis nomen usurpatur ad cujuscunque debiti solutionem significandam. Proprie autem sumitur pro sola debiti solutione, quod contrahitur ex laesione honoris, et famae. Quippe quando satisfit pro debito v. g. pecuniario, aut rei cujus, vel commodatae, vel mutuo acceptae vel furto sublatae satisfactio proprie redditio dicitur quod cum vero exterior sit dare, actus justitiae, secundum eum quam aequalitas in rebus exterioribus constituitur proprie redditio vocatur; quia vero aequalitas in actionibus, et personis pro ratione honoris ejus constituitur, proprie appellatur satisfactio. Prior redditio in aequalitate rei ad rem sita, posterior in aequalitate personae ad personam. Hoc posteriori sensu satisfactio hic a Theologis sumitur, et solet definiri: redditio voluntaria honoris, et reverentiae aequivalentis, ex propriis, et alias indebitis compensandae injuriae alteri illatae.

Dicitur primo redditio, quia est actus justitiae ad alterum. Nemo quippe accurate loquendo nisi aliquid reddit, ac debiti quoddam significat, quare a gratuitis, et, non damnosis distinguitur.

Dicitur secundo voluntaria, tum quia est actus voluntatis justitiae, atque ideo liber esse debet, tum quia satisfactio, de qua hic, in primis consistit in honoris restitutione seu in ea tantum ratione, qua quamdam respectu alterius submissionem requirit, quae [illegible] voluntati addat, tum denique quia [illegible] redditio involuntaria, quod non sit satisfactio

quam satisfactio, quam nempe is, qui exacte reddit alteri, quod suum, non tam active solvit saltem moraliter, quam passive.

Dicitur tertio aequivalentis idem ejusdem aestimationis et valoris cum debito. satisfactio est actus justitiae, ut dictum est, qua ut sit accurata, perfectam statuere debet aequalitatem. Haec vero perfecta aequalitas attenditur penes proportionem rei ad rem, non autem penes facultates debitoris, aut creditoris voluntatem; ac vocari solet proportio arithmetica, non geometrica. Dicitur autem aequivalentis potius, quam aequalis, quia in satisfactione non requiritur absolute aequalitas entitatis, sed sufficit aequalitas valoris idem aestimationis, et approbationis viri prudentis.

Dicitur vero ex propriis, et alias indebitis. si enim satisfactio fiat ex bonis alterius sive creditoris, sive alicujus cujuscumque, tantum alieni, ut hinc sit actus justitiae, ut potius nova quaedam inaequalitas inducatur. Ex quo primo sequitur primo, quod si creditor debitori suo munus aliquod daret, ea mente, ut sibi satisfaceret non tam satisfactio illa foret, quam virtualis, et tacita debiti remissio quia debitor non censetur plenum habere dominium in illud donum. Si vero creditor in eo conferendo munere, nullum onus, nullam neque conditionem apponeret perfecta tunc foret satisfactio, quia per hanc donationem factum munus factum est proprium debitoris, atque ita ex propriis satisfaceret. Sequitur secundo, aliquem non posse satisfacere, solvendo creditori, quod jam alias debito debet, ex eo enim, quod sunt satisfactionis, de jure naturali, non potest duplex debitum una solutione persolvi, ita qui centum aureos nummos mutuo accepit, si postmodum mortem causam centum alios debeat non potest utrique simul nomini centum duntaxat solvendo, sed quando agitur de jure positivo non semper eodem modo res ita quae varii ordinibus inibatur sed quaedam in super

beneficio ecclesiastico gaudet, sit una, eademque persona, necessario utrique simul titulo satisfacere, quia nimirum in ex cujusq. arbitrio, ac voluntate pendet.

Additur demum ad compensandam injuriam alienam iusta ut distinguatur, quae a restitutione, quae ad justitiam spectat, tum a merito, quod ad praemium respicit.

Si vero Deum spectes, an satisfactio debeatur, quemadmodum in peccato duplicem rationem, seu respectum distinximus, nimirum debitum poenae, offensae, et reatus, ita Deus considerari potest, vel ut creditor, vel ut Dominus, et pars offensa, vel ut judex, ac rector: et licet in praesenti negotio Deus ut creditor, et pars offensa se habeat, maxime tamen spectatur, ut judex, et rector universi, ad quem solum pertinet poenam infligere, vel a poenis liberare; licet enim creditor possit debitum repetere, et pars offensa postulando jus habeat restitutionis et damni compensationis, solus tamen judex auctoritate insignitus est, qui habet cogendi ad poenam: quod nisi ita observandum est adversus Socinianos, qui contendunt, peccatum ut simplex debitum, et Deum ut merum creditorem spectandum esse, qui pro arbitrio, et mera voluntate sua possit poenam vel exigere, vel remittere absque ulla prorsus satisfactione; atque hinc contra, Deum hic sustinere judicis personam, ac rectoris universi, qui jus majestatis tuetur, ac leges custodire, et ordinem praeservare. Porro vero, quae a judice potest repeti, potest spectari vel in se simpliciter, et absolute, vel quoad modum, et circumstantias. Primo modo spectata non potest a Deo justo judice non repeti, justitia quippe Dei necessario, et essentialiter exigit ut nisi poena condonet, et supremus dictamen, et aliquo modo doleat, non potest impunitum relinquere. Alterum modo nempe non potest a Deo remitti, aut respectu temporis dilatione, aut respectu graduum, et

acerbitatis mitigari, aut respectu personarum in alios rejici, ac transferri.

Quamvis in satisfactione spectari debeat Christi pro nobis satisfacientis persona. Namque ut peccati ratione sit debita inimicitia, ac contrarius, et Deus se sit ut creditor, pars offensa, et Judex; ita Christus triplicem debuit velamen induere, nempe sponsoris, qui pro nobis debitum solveret, mediatoris, qui inimicitias tolleret, ac Deum iratum nobis reconciliaret, Sacerdotis, et victimae, qui se loco nostro substitueret ad poenalem satisfactionem. Porro sicut satisfactio quae a justitia Dei exigebatur, duo praecipue postulabat, scilicet ut ab eadem natura, quae peccaverat, solveretur; et ut valoris, ac pretii esset infinitas tollendum demeritum infinitum peccati; sic in Christo duae naturae necessario fuerunt ad persolvendam satisfactionem, humana, quae pateretur, et divina, quae valorem, ac pretium infinitum passionibus communicaret.

Sed illud quoque non ignorandum, quia Christus pro nobis se sponsorem dedit, ac innocens pro reis substitutus, ac subrogatus fuit, ut ejusmodi subrogatio aequa sit, et justa, nonnullas praerequiri conditiones. Prima est communio naturae; nempe ut peccatum in ea natura puniatur, quae rea erat ac nocens; Quia ergo pueri communicaverunt carni, et sanguini, et ipse similiter participavit eisdem ut morte destrueret eum, qui mortis habebat imperium. Secunda consensus voluntatis, ut sponte, et nullo cogente onus illud in se suscipiat. Oblatus est, quia ipse voluit, Isaiae 53. 7. Tertia potestas, et dominium membrorum suorum, nempe, ut sui juris sit, qui de se ipso prout placuerit statuere possit ego pono animam meam ... ipsa, et potestatem habeo ponendi eam, et potestatem habeo iterum sumendi eam. Quarta, potestas ponendi pro nobis vitam ponendi, et auferendi tandem quae a nobis ... si detineri a morte posset, nomine ab illo potuisset ... Quod Deus suscitavit solutis

doloribus inferni, juxta illud impossibile erat teneri ab illo, actoni

2. Quinta sanctitas, et puritas immaculata, ut nulla labe inquinatus, opus non haberet offerre pro se ipso, sed pro nobis tantum... Cum igitur omnes illae conditiones apprime Christo conveniant, nullaque pacto sit injuriae per substitutionem illius loco nostri nomine, quod a Socinianis tanquam injusta rejicitur

Adnotandum adeo, eos qui contendunt se in hypothesi quod dei condigna, et accurata satisfactione necessarium fuisse incarnationem ad reparandum hominem lapsum, nec ita omnino puram creaturam potuisse pro peccato divinae justitiae accurate satisfacere, ut pura ... creatura nomine intelligant creaturam, dona quae auxi... bis destitutam, sed eam, quae caelestibus donis, licet non infinitis meritorum Christi, a quo hic jure sanctitas debemus, omnis decorata est, sed nulli ex divinis personis hypostatica unione adunatam

Conclusio

Pura creatura non sufficisset pro peccato mortali accuratam deo exhibere satisfactionem. Quare in hypothesi accurata satisfactionis pro peccato originali, et de alio necesse erat deum aliquam personam assumere naturam rationalem creatam; atque hoc sensu necessaria erat incarnatio. Communis est in schola q. 1. a. 2. cui consonat necessarium fuit Verbum incarnari ad hominis reparationem

Contra hanc sentiunt Scotistae, et nonnulli ex Neotericis. Probatur primo auctoritate SS. Patrum, quorum duos proferam Latinos, totidemque graecos, reliquos ... apud ..., alios ... S. Augustinus ... cap. 108 ait neque per ipsum liberaremur unum mediatorem dei, et hominum hominem Christum Jesum nisi esset Deus. ... serm. de Nativitate Domini inquit nisi

ē, cùt verus Deus, non afferet remedium. Ex quibus s. Ambrosius in illud psalmi: Frater non redimit, redimet homo, ita dis sent: Non homo nudus, sed homo Deus, quia nullus alius poterat condignum afferre pretium Domini. s. Cyrillus lib. 1. in Joannem cap. 2. hoc habet, quem salvare haud quaquam Deus Pater voluisset, neque id creatura aliqua posset efficere, et in libro ad Reginas: si ut homo communis intelligeretur Christus, quomodo ipse et solus sufficeret ad hoc, ut sit pretium.

Hanc Patrum doctrinam sequitur, et confirmat Adrianus I. Papa in epist. decret. ad Episcopos Hispaniæ, in qua de Christo loquens, Sicut, ait, peccata non tolleret, si ipse peccatum haberet, ita adoptionis gratiam nobis non tribueret, si ipse propter nomine quem assumpsit sine sorde peccati, necessarium haberet, ut gratiam adoptionis reciperet. Quibus in verbis planum ē, summum Pontificem arbitrari, fieri non posse, ut nos reparaveremur, et filii adoptivi evaderemus Dei, si Christus Dei filius naturalis, et proprius non fuisset, sed ipse etiam, ut purus homo adoptatus a Deo, fuisset.

Idem sensit, et expressit cum aliis Episcopis socius s. Paulinus Patriarcha Aquilejensis in libello sacrosyllabo a concilio Francofordiensi nomine Episc. adprobato, et ejusdem jussu ad Hispaniæ Provincias misso his verbis: quo igitur pacto nobis adoptionem tribuit filiorum, si ipse necessariam (quod absit) habuit, ut sic haberet; Nimirum si Christus non habuit jus sic proprium, et necessarium quia filius naturalis ē ad paternæ voluntatis hæreditatem, ita ut nec filius naturalis, nec Deus sit, quomodo jus adoptionis, seu gratiam filiorum adoptivorum Dei tribuere nobis queat? S. ergo Paulini judicio, et Patrum Concilii Francofordiensis, nemo, qui

adoptionis gratia indigeat sit, atque adeo nemo qui sit in nos hos, seu filius adoptivus, cujusmodi e pura creatura quaecumque de modo illa sit, et quibuscumque condecorata caelestibus donis [illegible] nomini adoptionis gratiam tribuere, atque adeo nec satis condigne facere propensio, humanumque genus redimere ac de [illegible] justitiae, et deperdita adoptionis gratia a Deo obtinere

Praeter [illegible] rationi [illegible] Doctores scholastici aliquatenus dissident in certa peculiari stabilienda ratione, qua praesens conclusio ostendatur, probaturque; aliis consequentibus ad infinitatem peccati ratione offensae, ut passim Thomistae faciunt; aliis [illegible] cavendi in supernaturalibus auxiliis 1
[illegible], aliis aliis; nobis tamen tamquam efficax placet ratio, quae enim signi Ethices principio desumitur, quod Aristoteles tradit quinto Ethicorum cap. 9. ubi ita philosophatur - Quod si is, qui magistratum gerit, alium percusserit, non est repercutiendus, et si quispiam eum percusserit, non solum est percutiendus, sed supplicio afficiendus. Quod Aristoteles effatum includit, et supponit hoc alterum ethicum principium, phrasi scholastica sic expressum. offensa formaliter sumpta in aestimatione mensuratur ex majori dignitate offensi supra offendentem, ita ut ceteris paribus quo major dignitas offensi, et vilitas offendentis, eo major censeatur offensa. Quod ethicum principium roborari et firmari per illud Dei expostulationibus [illegible] Obstupescite caeli super hoc, et portae ejus desolamini vehementer dicit Dominus. Duo enim mala fecit populus meus: me dereliquerunt fontem aquae vivae, et foderunt sibi cisternas dissipatas, quae continere non valent aquas. Jeremiae 2. v. 12. consonant, quae sequuntur Isaiae 1. v. 2. Audite Caeli, et auribus percipe terra, Filios enutrivi, et exaltavi, ipsi a[illegible]

provenerint me. Huic principio, quod communis etiam hominum sensus confirmat, et probat experientia, (unde inter homines receptum est, pluris fieri, et pro majori offensa haberi contumeliam v.g. irrogatam nobili, factam ab homine abjecto, quam ab alio pariter nobili, maxime si quis illam faciat in supremum principem) addendum hoc alterum ex eodem principio illo veluti comprehensum, quotidianaque pariter comprobatum experientia, scholastice ita concinnatum: satisfactio in ratione propria formalis satisfactionis pro offensa, juxta moralem aestimationem ex iisdem capitibus decrescit, ex quibus crescit offensa; et proinde quo major est persona offensa, et quo abjectior persona satisfaciens, eo magis decrescit satisfactio. Ratio autem est, quia cum satisfactio tendat ad emendandum, et auferendum contemptum, ex requisitis submissio, et obsequium personae satisfacientis personae offensae exhibitum, et in eum finem praestitum, ut haec placetur, et componatur. Atqui obsequium, et submissio in morali aestimatione eo minoris est pretii, quo dignior fuerit persona, cui exhibetur, et quo magis abjecta persona, quae exhibet. Quare longe minoris est momenti hominis abjecti submissio viro nobili, et dignitatis obsequium, quam aequalis aequali: imo si abjectus homo submittat se personae in supremo dignitatis gradu constitutae, puta principi, hujusmodi submissio apud omnes, quasi nihili aestimatur. Sic etiam simplicis obsequia, quae a puris creaturis exhibentur, quasi nullius prorsus significantur, quando cum Deo comparantur omnes [illegible], ut momentum staterae, et gutta roris antelucani, et quasi nihilo. Sic Luc. 17 v. 10 igitur: cum feceritis omnia quae praecepta sunt vobis, dicite, servi inutiles facti sumus, quod debuimus facere, fecimus. Et Sap. 11. v. 23. Tamquam momentum staterae sic est ante te orbis terrarum, et tamquam gutta roris antelucani. Hic igitur quam parvimo

nenti comparative ad illam actiones, et obsequia significantes.

Nunc vero ex hisce Ethicæ principiis experientia, et sensu ipso hinc confirmatis, et sacrarum Scripturarum auctoritate comprobatis hoc exprimere ratiocinium juvabit. Nulla satisfactio, quæ in supremo non sit in genere satisfactionis, potest esse moraliter æqualis et accurate respondens offensæ, quæ est in genere supremo injuriæ personalis. Atqui hæc propositio constat ex præjactis principiis, et primo in eisdem continetur. Sed vero eidem hanc alteram propono, et addo majorem minorem aliquam: peccatum theologicum grave hinc ipsi est in supremo genere injuriæ personalis, ac est peccatum grave est offensa gravis, et injuria personalis illata Deo summo. Verum ex his duabus propositionibus, et præmissis recte colligo hanc conclusionem. Ergo nulla satisfactio, quæ non sit in supremo genere satisfactionis potest esse moraliter æqualis, et accurate respondens gravi offensæ Dei, per peccatum grave illi illatæ. Hic quod interim sit de æqualitate satisfactionis pro peccato gravi per se considerato ad suam solam formalitatem malitiæ, et præscindendo a ratione offensæ. Nunc vero subsumere; Sed sola satisfactio Christi sive alicujus personæ divinæ per unionem hypostaticam naturali nostræ creatæ unitæ, et nulla alia est in supremo genere satisfactionis. Ergo sola satisfactio Christi, seu personæ divinæ per unionem hypostaticam unitæ naturæ reali creatæ, et nulla alia esse potest accurata, et condigna satisfactio, quia ut sit condigna et accurata debet esse moraliter æqualis, et accurate respondens offensæ, ut dictum est. Itaque pura creatura non poterat pro peccato mortali accurate Deo exhibere satisfactionem; et ut in hypothesi accuratæ satisfactionis Deo reddendæ pro peccatis originali, et actualibus, necesse erat divinam aliquam personam assumere

naam nullam creatam. Atque hoc sensu necessaria fuit incar.

Witasse ad ostendendum meram creaturam quantumlibet instructa sit gratiae auxilio non posse pro suo, vel alieno peccato accuratam Deo satisfactionem exhibere (quae propositio vix distat, aut ne vix quidem a conclusione nostra) haec alibi monet. Ad perfectam, inquit, satisfactionem tria praesertim necessaria sunt. Primo ut sit ex propriis, secundo ut sit ex indebitis. Tertio ut sit aequivalens. At mera creatura quantumlibet fingatur gratiae muneribus instructa, non potest offerre Deo hujusmodi satisfactionem. Ac primo quidem non potest offerre satisfactionem, quae sit ex propriis: siquidem nihil est, aut esse potest in nobis quod Dei non sit; quum Deus omnia tribuerit nobis, ac conservet, nec operandi solum facultatem largitus sit, sed omnia et singula operetur in nobis: quod et ratio docet, et scripturae testantur. Isaia 26 v. 12: Omnia opera nostra operatus es in nobis. Actorum 17 v. 28 in ipso vivimus, movemur, et sumus. 1. Cor. 4 v. 7. Quid habes quod non accepisti? 2. Cor. 3 v. 5. Non quod simus sufficientes cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Ergo Deo, quidquid sumus, possumus, agimus; proinde nihil ei dare possumus, quod ipsius jam dudum non sit.

Secundo non potest satisfactionem offerre ex aliis indebitis. quod ex mox dictis necessario consequitur. Quum enim Deus sit omnium supremus Dominus, et omnia, quae nobis insunt, sua sint, nihil ei potest, quod ante satisfactionem ei non debeamus, et quidem multiplici titulo, Religionis videlicet justitiae, et gratitudinis nomine.

Tertio aequivalens esse nequit satisfactio merae creaturae. Ut enim sit aequivalens, ejusdem pretii esse debet, cujus est injuriae illatae gravitatis. Atqui merae creaturae satisfactio nunquam eo assurgere

sit, ut quanti sit valoris, ac pretii, cujusque gravitatis injuria Deo per peccatum mortale illata satisfactionis valor, ut diximus, potissimum repetitur ex persona satisfaciente; injuriae autem gravitas contra ex gradu laesae personae. Atqui creatura nec quam potest tantae dignitatis, quantae Deus sit ille, quod ego in his [illegible] satis non probaverim.

Verum diluenda jam objecta sunt. Si Deo, inquiunt, accuratam sit satisfactionem adhibere, qui tantum boni potest Deo reddere quantum mali intulit per peccatum. Atqui pura creatura coelesti gratia uberiore praedita tantum boni Deo reddere sit, quantum intulit mali per peccatum. Pura enim creatura gratia auxilii adjuta perfectam sit elicere contritionis actum, per quem Deo tantum refertur bonum, quantum malum per offensam peccati illatum fuerat. Nam sicut per peccatum homo a Deo avertitur, et ad creaturam convertitur; ita per contritionem perfectam pura creatura avertitur a creaturis, et convertitur ad Deum. Conversio autem ad Deum tanti valoris est, ac meriti, quanti demeriti est aversio a Deo.

Resp. contritionem perfectam, cujus beneficio pura creatura posset converti ad Deum, quod non inficior, et aversionem a creaturis, non tanti esse momenti in ordine satisfactionis, quanti demeriti est peccatum in ordine offensae. Offensa enim propter laesam Dei majestatem infinitam infinita est, quia a majestate Dei offensi offensa gravitatem desumit suam. Contritionis vero et satisfactionis valor non ex objecto tantum, seu persona, ad quam refertur, sed moraliter ex ipsa maxime persona satisfaciente aestimatur, quae finita cum sit, satisfactioni quoque valorem praebet, atque adeo infinita compensanda offensae impar. Hinc fit, ut quamvis inaver-

sione a Deo, et conversione ad eundem idem sit objectum, nempe Deus ipse, et idem consequenter sit utriusque valor extrinsecus, non idem tamen sit valor intrinsecus, quia in diverso est ordine offensionis in ordine infinito propter Dei majestatem infinitam, quam respicit; contritio vero in ordine finito propter personam finitam, a qua elicitur, et a qua moraliter valorem potissimum mutuatur. Majoris perspicuitatis ergo major propos. sic pt distinguo: si pt Deo accuratam satisfactionem exhibere, qui tantum honoris pt Deo reddere, quantum mali intulit per peccatum, si hoc praestare possit per actum adaequantem malitiam, et gravitatem infinitam offensae, minime vero si per actum non adaequantem.

Neque instes, et regeras, contritionem perfectam qua homo ex toto corde [illegible] profitetur, tantum Deo placere, quantum illi peccatum displicuit, quo creatura Deo anteposita fuerat. Quae est id regeris alacritate, eadem id ipsum inficior eadem de causa, quia nempe major est gravitas in offensa, quam meritum sit in actu charitatis, magis a Deus laeditur per peccatum, quam per actum contritionis sei perfecta honorari potuisset

Neque pariter reponas, posse homini Deum gratiam infinitam conferre ex qua infinitam in genere suo satisfactionem pura creatura posset Deo exhibere. Et hoc est satis gravi fretus ratione non posse contingere sustineo. Namque certum nonne, posse hominem [illegible] intensive, et actu infinitam conferre, propterea quod idoneus hoc x [illegible] est quidam infinitum recipiendam, quum finitus ipse sit, atque ut vulgo [illegible] quidquid recipitur ad modum recipientis recipiatur. Deinde etsi hoc actus satisfactionis diceret infinitos ex infinita gratia, isti tamen in ordine erunt inferiori, spectetur injuria Deo illata, quae in supremo ordine offensae collocatur, et infinita est; non ita satisfactio, quae

finita foret pro conditione finita personæ satisfacientis.

Tandem nullum quidem urges, posse hominem purum per actum perfectæ charitatis vitam æternam mereri: ergo et accuratam pro peccato offerre satisfactionem. Nullius est momenti è paritas; quia cæteris paribus plus id satisfaciendum requiritur, quam ad meritum merendum. In merito enim æqualitas proportio rei ad rem solet attendi; seu actus meritorii ad præmium hujusmodi à proportionem invenire è inter actus perfectæ contritionis, seu charitatis, et inter vitam æternam. At in satisfactione personæ offerre proportio ad personam satisfacientem spectatur potissimum. Quæ proportio nulla esse pt. [illegible] inter, et hominem purum. Et inde dispar admodum [illegible] merito, et satisfactionis [illegible], quod in merito necesse sit accedat [illegible] acceptatio, et promissio, quo [illegible] misericordia obstrinxit se, [illegible] ut hujusmodi ex charitate [illegible] æternam vitam rependeret. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ac valent [illegible], ut vitam æternam mereantur. [illegible] condigna [illegible] [illegible] ait Apost. Rom. 8. v. 18. ad futuram gloriam [illegible] condignæ satisfactionis [illegible] [illegible] [illegible] remittitur, sed totum debitum accurate atque [illegible] justitiæ persolvitur.

[illegible] [illegible] non ex adamo [illegible], quæ juxta theologicos [illegible] [illegible] [illegible], licet aliis [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quæ [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], quæ [illegible] [illegible] opera [illegible], quin in [illegible] peccato [illegible] [illegible] [illegible] rationes, quæ [illegible] animas [illegible], [illegible], quæ [illegible], [illegible]. [illegible] inquit, o malum [illegible] [illegible] grave, sive [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible]

et prout peccatū præcise ē dictū, vel factū, vel concupitū contra
legē æternā Dei. Unde consistit in eo, quod peccatū sit transgressio
libera legis graviter obligantis, ac proinde præscindit a ratione offensæ,
et aversionis. Secunda ratio, et formalitas peccati ē aversio creaturæ
a Deo tanquā ultimo fine supernaturali, et explicatur per oppositionē
ad legē divinā, idē quo eadē lex ordinat creaturas rationales ad ulti
mū finē supernaturalem æternæ beatitudinis consequendam et
hæc peccati ratio convenit eidem peccato, inquantum hoc ē omissio,
et negligentia medii ad salutē necessarii. Tertia ē offensa, sive con-
temptus Dei, seu divinæ excellentiæ, quæ tendit in quā [illegible]
obligationē exhibendi Deo honorē debitū. Unde S. Thomas certeras
in ridū dist. [illegible] non dignus offendi Deus, nisi a contemnitur
[illegible] 10, consequitur illa, de hac tertia peccati ratione et
formalitate in præsentiā difficultas. Quare quæstio, aliter pro-
posita non ē, an possit reddi æquivalens pro peccato præcise,
mdū quodē injuria realis, seu malū morale, et malitia præcise,
imo neque ridū quod ē præcise aversio ab ultimo fine. Hinc
concedi pt, sine minus fortemiti, si ita placeat, posse creaturā
satisfacere pro peccato, secundū quodē injuria realis et mala
morale præcise, aut etiā idū quod a jure ita aversio ab ultimo
fine: at negandū ē nā creatura satisfacere posse pro peccato
[illegible] quod continet injuriā personalē summi Dei. Neque
ex satisfactione [illegible] pro duabus primis peccati rationibus sequitur
satisfactio, et redditio æquivalentis pro injuria personali: Exem
pliū habes in homine [illegible] cui subtraheres cappā, vel palliū, vel
[illegible] antea mercede auferret; neque ē satisfaceret pro tali injuria,
et offensa si restitueret aliquis [illegible], vel pallio, vel diademati,
imo neque si restitueret cappā ipsā, aut idē palliū, vel diadema,

ut licet pensare. Hae sunt ejus rationes, quo si recte inspicias, et intelligas, rem penitus explorata habebis et adversarius impressiones facile eius franges.

Objectant 2do. Quae ordinis sunt superioris, ea ab iis, quae sunt ordinis inferioris, non modo aequari sed et superari quandoque possunt dummodo haec pluries multiplicentur. Sic aurum aequatur argento saepius aucto, et multiplicato. et in ordine morali offensa illata Regi, sive crimen laesae majestatis per plura officiorum obsequia pensari, aequarique potest: ut si quis regem cum in gravi intulit injuriis personalis, pluries a morte liberet, quam eidem inferre alii conarentur. Peccatum ergo, pariter, et offensa peccato illata compensari, et aequari potest, per plura obsequii officia summo Deo exhibita.

Resp. id, fieri posse intelligo, ut quae ordinis sunt superioris, aequari possint ab iis, quae sunt inferioris per eorum sedulam multiplicationem, vel alio modo quemvis semper juxta prudentem aestimationem exhibetur aequivalens; sed id non semper posse contingere, quum scilicet eorum natura, et conditio, ut justa aequalitatis aestimationem nulla rerum, aut actionum multiplicatione, ad aequalitatem quovis modo obtineri sit. Ad autem bonam hujus confirmationem bina proponam exempla, in physicis unum, duo in moralibus in physicis, seu naturalibus in promptu sit exemplum infinite, cujus majestatem, per nullam creaturarum rerum naturalium multiplicationem aequari potest. in moralibus vero primum exemplum esto in actibus supernaturalibus, quos nulla aestimavit humana vel infinita actuum naturalium multiplicatio, aut intensio, nisi inexistens aliqua principium naturalis positive, et proxime conferre ad supremam salutem. quod est adversum dogmati catholico, et ita superiorem juvat verba de fide, et

et grãa. Attendũ vò exemplũ arto in peccato lethali, quod pariter nulla aut multiplicaõne aut intensione aequari pt venialiũ peccatorũ, quod et raõ ostendit et innuit Concilĩũ Trid. ses. 14. c. 5. ubi docat venialia, quibus a grã Dei non excludimur, citra culpã posse silentio praetermitti in confessione. Porro hujusmodi generis offensa Dei, de qua sermo, penes aequalitatẽ moralẽ et aestimaonem in genere satisfactionis. Atque ex his haũs dissiantaturus ad plura argumenta, et exempla, quae, possint afferri.

Objectant 3tio. Pura creatura mereri de condigno, ut alteri graam remissivã peccati mortalis, ergo etiã accurate satisfacere. Minorem propõnem s.s Augustini, et Thomae auctoritate firmantur qui docent Christum Dñum servis suis communicare potuisse, non solum baptizandi, aliisque graam per baptismum conferendi ministeriũ, sed etiam potestatem conferendi, et graam sacramentorum nomine proprio. Potuit Dñus noster Jesus Christus, ait s. Aug. tract. 5. in Joannem ante mediũ, si vellet, dare potestatẽ alicui servo suo, ut daret baptismum suum tamquã vice sua, et transferre a se baptizandi potestatẽ, et constituere in aliquo servo suo, et tantam vim dare baptismo translato in servum, quantã vim haberet baptismus datus a Dño. Consonat Thomas 3. p. q. 64. a. 4. in o, ubi distinguens in Christo potestatem auctoritatis ipsi, ut Deo convenientem, a potestate excellentiae eidẽ, ut homini convenientẽ, et negans primã illã potestatẽ posse propriis hominibus communicari, de secunda, id est potestate excellentiae sic loquitur: Et talem potestatem potuit ministris communicare, dando scilicet eis tantã grãa plenitudinẽ, ut eorũ meritum operaretur sacramentorum effectus, ut ad invocaõnẽ nominum ipsorũ sanctificarentur sacramenta, et ut ipsi possent sacramenta instituere, et sine ritu

sacramentorum effectum sacramentorum conferre solo imperio = Verum profecto verbis s.s. Doctores possibilis admittentur in pura creatura cum gratiae plenitudine tale meritum, vi cujus possit a Deo obtinere alios effectus sacramentorum v. g. baptismatis, et pœnitentiae. Hic autem effectus est gratiae mortalis peccati remissiva, ut patet ex tract. de sacramentis. Jam vero intelligi hoc requit de merito [illegible] congruo tum quia ad meritum de congruo, non requiritur tanta gratiae plenitudo; tum quia s.s. illi Doctores docent, Christum potuisse servis suis eam excellentiae potestatem communicare, quam ipse habuit, ut hoc, quasane, nobis hoc meritoriae de condigno.

R. 1. cum communi sententia negando any; idque ob momenta in conclusionis confirmatione ponderata; adeoque tum ob testimonia, nostrum tum praeterea ob rationem, quam Sempiternam etiam auctoritate roboravimus. Ex quibus omnibus recte licet inferre nullam puram creaturam opus tantae esse posse perfectionis, et dignitatis moralis, quantae est tamen gratia, quae actualiter, nec catenus remittat ab hoc subjecto, et divinae majestati contemptorem admissum. Donum est gratia quae actualiter peccatum remittat, nec sit juxta mensuram demeriti, quod offensa culpa lethali meretur non remitti, et quodammodo residet beneficio suo indignus peccator in filius Dei adoptivus evadit. Offensa enim mortalis peccati immense offensa demeritum habet, quod meritum excedit cujuscunque creaturae, adeoque gratia sanctificans inquantum peccatum grave remittit, et adoptionem filii Dei peccatori et divinae majestatis contemptori confert, cujuscunque purae creaturae meritum excedit. Quare nullum purae creaturae dari meritum sit, quod hujusmodi gratia, qua tenus remittit peccatum, meritum aequet.

Ad testimonia s.s. Augustini et Thomae juxta nunc con

tentiā respondeare de condigno merito intelligi debere. Neque officit, quod illi duo Doctores asserant, Christū Dñū potuisse servis suis eandē communicare, quā ipse habuit, potestatem. Illa vox illa eandem non debet sumi univoce de merito ejusdem speciei, quia alias communicare potuisset potestatē ad meritū valoris simpliciter infiniti, quam hi nec adversarii debent intelligi ergo debent de ratiōne meriti generica, quā meritū congruū et condignū continetur.

Respondeo 2º pt cū aliis nonnullis concedi quidē posse purā creaturā saltem in alia providentia posse de condigno mereri gratiām, quae actualiter peccatū lethale remittat deleatq; verum inde non consequi, posse pariter purā creaturā taro Deo per mortale peccatū accuratā praebere Deo satisfactionē quod et nos supra significavimus. Ad meritū ē sufficit, ut sit aequale praemio at satisfactio eā debet aequalis offensa jā vō, inquiunt remissio offensae nonā tam bona, quā mala ē offensa ipsa.

Inferturis pura creatura pt in praesenti et providentia condigne satisfacere pro veniali peccato [illegible] et pro mortali; Nā et veniale peccatum ē offensa infinita extrinseca, si semper spectetur objectū creaturae illud patrans, et Deus summus, quē laedit, seu offensa personalis

... aliquos facile concedere assumptū, seu partem infirman, quia diversi offensae modus, alia violandi praecepti ratio, alia mali gravitas, alia mentis consideratio, alia poenae proportio, quae oia spectantur a theologis, ubi de hac differentia agunt. Nec ratio urget eos, quae additur. Illi ē sustinent gravē, aut forte infinitā intrinsecā peccati lethalis malitiā, quā infinita quidē malitia extrinseca juncta, cum eā, pro qua accurata nequit

satisfactio adhiberi. Peccatum enim veniale non habere gravem, et multo minus infinitam malitiam intrinsecam. Ego vero juxta probabiliorem communem opinionem Theologorum, qui meram creaturam ne pro veniali quidem peccato rite satisfacere posse arbitrantur, ut sentiunt Honoratus Tournely, Ennius Viberes, aliique ob eadem fere momenta.

Neque hinc colliges primo veniale peccatum cum mortali confundi; siquidem utrique par, et similis sit infinitas saltem objectiva, et extrinseca: nec secundo si quod veniale peccatum haberet aeternae infinitae rationem fore, et poenam mereretur aeternam, quod abhorret a communi omnium sensu. Nam quod ad primum attinet, praeter illam extrinsecam, et objectivam infinitatem ponderari habent ea omnia, quae in probanda superiori disparitate attingebantur, quoniam aliqua non modo in causa sunt, cur veniale peccatum multum a lethali differat, sed cur et lethalia ipsa, alia sint aliis graviora, quamquam aequalem habent extrinsecam infinitatem.

Ad alterum vero quod spectat non absque gravi, et solido probabili ratione ultro confiteor peccatum veniale esse per se aeterna poena dignum, et ea plecti posse, si summo jure nobiscum agere Deus vellet. Et certe potest pro suo jure nullam pro peccato veniali satisfactionem accipere, saltem si ejus excludatur dominatam in alia providentia. Si autem non acciperet, quia nihil coinquinatum intrare possit in regnum caelorum, posset jure aeternum ab eo propter solum veniale peccatum non immerito submoveri. Accedit quod si peccatum veniale meo reperiatur, quod lethalibus peccatis inseparabiliter sicut, peccatum illud veniale juxta omnes Theologos plecti merito possit poena aeterna, quia

plectetur, quamdiu remittetur, numquam ad remittetur, ergo nec. quod non punietur. At non punietur ergo aeterna poena per sese digna se.

Caput 9.

De erroribus Socinianorum

Etsi Deus, dummodo summi liberi ideam teneamus, et ita audiamus potuit absolute humanum genus peccato perditum non reparare, illudque aeternae damnationi permittere, potuitque quoque illatam sibi per Adae lapsum injuriam liberaliter condonare: neutrum tamen voluit, sicque dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in illum non pereat, sed habeat vitam aeternam, atque condignam quam nemo hominum exhibere illi poterat, satisfactionem ab eodem unigenito, seu Vade atque Sponsore nostro repetens, proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Ad hunc porro finem a Patre traditum nobis fuisse proprium Filium semper confessa est catholica Ecclesia, ut ille pro nobis Deo satisfaceret, et poenas peccatis nostris debitas portans ab aeterna nos morte liberaret, et sanguine suo veluti persoluto pretio, nos a peccati, et diaboli servitute redimeret, unde vere Christus perpetuo vocatur e suo veri nominis Redemptor. At ad multi ibi, tam perditissimi Sociniani nihil intentatum relinquunt, ut merita Christi, ejusq. pro nobis oblatam Deo satisfactionem evertant, ac funditus evertant. Ac si quando nobiscum sentire, et traditam in Scripturis doctrinam tueri videntur, verbis quandoque fucum faciunt incautis, ac simplicioribus, re tamen ipsa distant a nobis quam maxime. Non inficiantur siquidem, ut ait Honoratus Tournely, Christum simpliciter pro nobis satisfecisse, eumque redem-

storem, ac servatorem, eumque pro nobis mortuum agnoscere non renuant, sed quo sensu? metaphorice nimirum, et impropria satisfactione, quia voluntati divinae se
adimplens ea, quae a Deo Patre imposita ipsi fuerant ad salutem nostram gratis obtinendo veniam, et indulgentiam nostrorum scelerum, non a propria et stricte sumptae satisfactione per sui in locum nostrum subrogationem, ac soluto ad rigorem juris pro redemptione nostra pretio, Servatorem eum esse, ac dici non negant quidem. Sed quo sensu? consilio, exemplo; non merito, non opere, et efficacia. Mortuum quoque in nostri bonum non diffitentur; sed non in nostri locum, et substitutionem.

Germanam impii erroris ideam ab ipso Socino addiscere possumus. = Ego certe, ait pestilentissimus vir lib. de Servatore Christo, Christum ideo servatorem nostrum esse, quia salutem eternam nobis annuntiaverit et in sua ipsius persona tum vitae exemplo, tum ex mortuis resurgendo manifeste ostenderit, et vitam aeternam nobis ei fidem habentibus praedaturus sit, dico ad Iustitiam, per quam peccatores damnari meremur, neque illam satisfecisse, neque ut satisfaceret opus fuisse affirmo. = Ecquid vero nec satisfecisse pro nobis Christum, nec opus fuisse satisfactione ejus cum Magistro suo Sociniani omnes affirmant, quod Christus purus homo esse ab iis putaretur, nec tantae dignitatis, ut posset pro alienis peccatis Deo satisfacere, nec satisfactionem aliquam ab hominibus exigat divina Iustitia, quae benignissima condonatione peccata ut exponunt [illegible] Christus itaque Socinianorum sententia [illegible] conversione nonnisi verbo, et exemplo Servator noster fuit, pro nullum inveniendi nostra pretium exsolvens, nullam Deo Patri immolavit hostiam, nullam ei satisfactionem pro delictis lui ganent [illegible]

nis, veri nominis redemptor non est, ac non nisi metaphoricè operatus est redemptionem.

Contra hujus haeresis vires dimicandum nobis pro viribus est. Projecta ad aliam in qua disquisitione causa, an Christus Jesus fuerit Deus verus, et verus homo. Pugnam ita ordinare instituo, ut primo contendam statuisse Deum sine peccata non condonare, quin satisfactionem repeteret, deinde Christum Jesum in nostri locum satisfactionem vere Deo Patri exhibuisse; idque pluribus conclusionibus praestare decrevi. Itaque

Conclusio I.

Quamvis potuerit Deus nostra peccata beneficentissima condonatione remittere, constans tamen ipso voluntas semper fuit puniendi peccati, nec illud sine satisfactione remittendi.

Et quoniam priorem partem ultro dant Sociniani, demonstratur posterior primo ex Scripturis, in quibus Deus ipse saepissime edicit quanto sit in peccatum odio, quanta in peccatores ira, quanta in sceleribus puniendis severitate, quam firmo in poenis ab eis repetendis proposito: quod ipsum Sacri Scriptores ubique diligenter inculcant. Et primo summum Dei adversus peccata odium ostendunt haec Scripturae verba. Levitici 26. si non audieritis me.... ego incedam adversus vos in furore contrario et abominabitur vos anima mea. Psalmo 5. v. 5. non Deus volens iniquitatem tu es, neque habitabit juxta te malignus, neque permanebunt injusti ante oculos tuos. Odisti omnes, qui operantur iniquitatem, perdes omnes, qui loquuntur mendacium. Virum sanguinum et dolosum abominabitur Dominus. Et ut multa alia missa faciam Prov. 15. v. 9: abominatio est Domino via impii.

Secundo iram Dei in peccatores ex hoc peccati odio ex-

candescentiam arguunt alia non minus frequentia Scripturae testimonia. Exodi. cap. 20. Ego sum Dnus Deus tuus fortis zelotes visitans iniquitatem Patrum in filios in 3. et quartam generationem eorum qui oderunt me. Rom. 1. v. 18. Revelatur ira Dei de coelo super omnem impietatem, et injustitiam hominum eorum, qui veritatem Dei in injustitia detinent. Et ibid. cap. 2. v. 8. iis, qui sunt ex contentione ira, et indignatio.

Tertio illud Dei odium, et iram quanta severitas, et quam firmum propositum in repetendis de peccato poenis consequatur, eadem Scriptura ubique docent. Nullum innoxium derelinquens, Numer. 14. v. 18. Reddens odientibus se statim, ita ut disperdat eos, et ultra non differat, protinus eis restituens quod merentur, Deut. 7. v. 10. fortis ultor Dnus reddens retribuet, Jer. 51. v. 56. Peccati autem poenae sunt hujus vitae aerumnae, interitus, maledictio Dei, et mors aeterna: sic genesecos 2. v. 17. post interdictum Adamo lignum scientiae boni et mali, Deus ipsum ita alloquitur: in quacunque enim die comederis ex eo, morte morieris. capitum 6. quum in hoc genere salem poenam maledictionis decrevisset Deus, finis universae carnis, inquit, venit coram me. Et Deut. 27. v. 26. maledictus, qui non permanet in sermonibus legis hujus, seu, ut habet Apost. Gal. 3. v. 10: maledictus omnis, qui non permanserit in omnibus, quae scripta sunt in libro legis, ut faciat ea.

Ubi observandum obiter mortem, quam Deus primo homini intentabat, non tantum esse animae, sed et corporis, contra quam inepti sentiunt, qui putant mortem esse necessariam naturae nostrae operationem. Ut ait sapiens cap. 2. v. 23. Deus creavit hominem inexterminabilem .... invidia autem Diaboli mors introivit in orbem terrarum. Ex iis, quae paucis collegimus, constantem esse in Deo

peccati puniendi voluntatem, nec illius sine satisfactione dimittendi. Quae cum diximus, ea gradatim ducunt, ut de hoc cap. dubitari non possit.

Demonstratur id secundo ex naturali conscientiae nostrae testimonio, et gentium omnium consensione, quae duo sane non nisi ab ipsius naturae auctore Deo proficisci potuerunt, nec alio consilio animis nostris ab ipso imprimi, quam ut quod Deus statuerat id neminem lateret. Fuit vero id et ac semper fuit omnium unus sensus, ea ubique recepta persuasio, non modo Deum esse osorem, et ultorem scelerum, sed etiam illa non posse nisi expiatione, ac satisfactione rite expungi. Hinc acres illi conscientiae stimuli, hinc horrendi animorum laniatus, ubi scelera admissa sunt: hinc imminentis ac debitae poenae anxia expectatio, hinc denique tot expiationum ritus, totque sacrificia divinae irae, ac justitiae placandae adhibita.

Demonstratur tertio ex morte Christi, quae multifariam evincit idoneam pro peccato satisfactionis necessitatem ex divino decreto ortam. Primo enim Paulus in epist. ad Hebr. cap. 9. et 10. ex professo probat, novam legem veteri, et mosaicis sacrificiis Christi sacrificium in cruce oblatum succedere necessario debuisse; quia nempe statuerat Deus sine sanguine non auferre peccata, nec eorum poenas relaxare. Quod ergo impossibile erat, sanguine taurorum, et hircorum auferri peccata, ideo Christum se in victimam piandis criminibus idoneam in cruce obtulisse. Ergo, juxta Apostolum mors Christi demonstrat satisfactionis exhibendae necessitatem. Secundo idem Apostolus palam declarat Christum revera mortuum esse, ut divinae justitiae satisfaceret pro nobis. Quem proposuit Deus, inquit ad Rom. 3. v. 15, propitiationem per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem justitiae ejus... ut sit ipse justus, nimirum ut hac exhibita satisfactione, Deus qui est ipse justus, justitiam suam ostenderet et communicaret nobis peccatoribus,

ut exponunt, fuste cruciata, à patre in eundem modum, Amissionem, fu-
gitivos, flagellatos. Tanto tandem nulla alia excogitari legitima
causa potest, cur Deus innocentissimum, sibique acceptissimum, et
æqualem Filium horrendæ morti objicere voluerit. Quis est hoc
putet gratis, et citra maximam quandam necessitatem ex divinis decretis ortam
esse factum? At nulla necessitas, nisi legitimæ satisfactionis fingi potest.
Sed de his iterum paullo post.

Ratio demum ipsa revelatione nixa rem confirmat. Deus
est namque justus, qui perfecte, ac necessario peccatum odit, qui aliunde
id omne potest quod vult, non modo non tenetur peccatum dimittere im-
punitum, sed jure merito quo illo pœnas reposcit, primo, ut sic
peccator a scelere retrahatur; secundo ut hinc eluceat, et commendetur
ejus in peccato puniendo justitia, quemadmodum in justo remu-
nerando, ejus liberalissima bonitas resplendet. Neque hinc absurdi
quid dimanare potest. Realis namque creatura peccatrix sibi culpæ
tribuere debet, quod non afficiatur a Deo præmiis, sed pœnis vene-
rit, justitiam provocando Dei, qui non lætatur in perditione vivo-
rum, sed creavit homines inexterminabiles.

Adversariorum sophismata extricantur.

Sunt quidem, objicit Crellius de Deo cap. 23. innumeræ
illæ in Sacris Scripturis comminationes, quibus pœnas omnibus pec-
catoribus intentat. At comminationes non absolutæ, sed conditio-
natæ censendæ sunt, nisi vel eandem contrariam naturam secum turpi-
tudinem quamdam in se contineat, aut comminationi additum sit si-
gnum immutabilis plane voluntatis, uti comminationi additum
sit juramentum, quale legitur de Israelitis incredulis, et contumacibus
in terram promissam non introducendis Num. 14. v. 18. Atqui in
comminationibus his, quæ sunt de pœnis a peccatore repetendis

neutrum haud reperire est. Conditionem igitur illam, seu exceptionem tacitam includunt, nisi resipiscat. Sine resipiscentibus veram et plenam omnium peccatorum condonationem pollicetur Deus Jer. 18. v. 10, Ezech. 18 v. 21. et alibi.

R. 1.) negari a me assumptum facile posse. Unde enim regulam hanc auxere adversarii comminationes videlicet omnes hipoteticas esse, non absolutas, quotiescunque juramentum non adjungitur aut in relaxatione, vel indulgentia nihil est pravi? non difiteor aliquas in scripturis occurrere comminationes hipoteticas, qualis fuit Esaia ad Ezechiam, et Jona ad Ninivitas. Verum absurdum est ex uno, aut altero exemplo generale quoddam pronuntiatum exculpere, et a particulari ad universale arguere, ac colligere omnes, quas Scriptura commemorat comminationes conditionem involvere, quia conditionem reapse involvunt nonnullae: quae arguendi ratio tota sophistica est. Sed longe adhuc indignius est, ad veri Dei firmitatem jusjurandum exigere. Necesse enim non est, ut jusjurandum comminationibus, vel promissis accedat, quo fiat, ut Dei voluntas immobilis esse perseveret. Namque licet propter infirmitatem nostram illud aliquando addatur non minus tamen impossibile est, Deum mentiri, quia simpliciter loquitur, quam cum jurejurando se adstringit. Consilium meum stabit, et omnis voluntas mea fiet, Esaiae 4. Ego Dominus, et non mutor, Malachiae 3.

R. 2.) comminationes, de quibus sermo est, dici aliquatenus posse conditionatas, sed Deum in locis Scripturae in objectione indicatis resipiscentibus poenarum condemnationem sine pollicitum esse intuitu satisfactionis futurae, nequaquam vero absque ullo ad illam satisfactionem respectu, itaque concedimus dictis resipiscentibus veniam, et aeternae poenae condemna

imo et cujusdā pœnæ temporalis relaxationē, sed non ōis semper. Neque ē id aquivalet, quippe qui Davidi resipiscenti, aliisque pœnitentibus in scripturis legibus pœnas etiā postmodū luendas imposuisse. Sed esto: omnes ōis pœnas condonet. Quid ipso? videndū projecto semper, cujusnā rei intuitu hominibus hæc beneficia præstet. At si scripturas rimari voluerimus, statim deprehendemus, unū esse Christū, qui satisfactione sua, suoque sanguine nos Deo reconciliavit, et non modo peccatorū, sed etiā ōiū pœnarū remissionē nobis promeruit. Et enim non ē in alio aliquo salus. Nec aliud nomen ē sub cœlo datū hominibus in quo oporteat nos salvos fieri, act. 4. v. 12.

Insurgunt denuo, et ajunt justitiā illā, de qua toties scriptura esse dumtaxat universalē illā justitiā, quæ æquitas, et rectitudo, aliquando etiā puritas, et sanctitas vocatur, quâ Deus semper ea, quæ recta sunt in pondere et mensuras operatur: non ā particularē, vindicē, et ultricē justitiā, per quā, ut nos arbitramur, peccata, pro quibus satisfactum nō sit, plectantur. Neque ē, ait Socinus prælectionū cap. 15, in Deo ulla justitia i, quæ peccata omnino puniri jubeat, cui renunciare ipse non possit: est quidē in Deo perpetua justitia, sed nec nihil aliud ē, quā æquitas, et rectitudo. Addunt Ex odio Dei in peccata necessario non consequitur, Deū peccata punire debere. Tum quia ex odio nostro vindicta necessario non consequitur, seu quia nolumus, seu quia non possumus eos plectere, qui nos injuriis afficiunt; tum quia si Deus punire sit, quod non odit, poterit et non punire quod odit. Atqui punit Deus, quod non odit proprium nempe filium unigenitum.

Cum justitiam, quae poenas pro peccato reposcit, particularem et vindicem appellari sustineo, et constare ex allatis supra scripturis, justitiam Dei poenas ex pecc. reposcere. Praeterea quaeris dare n.º justitiae rectitudinem tantum, et aequitatem universalem designari; an non inde necessario inferendum (saltem cum multis) puniri a Deo peccatores ita sane. Rectitudo enim illa, et aequitas universalis necessario postulat, ut nihil sit inordinatum, nihil injustum. At non puniri quod puniendum est, quidpiam est inordinatum, saltem in providentia hac. In illa ergo rectitudine, et aequitate generali includitur tamquam species in genere, aequitas illa, seu justitia particularis quae circa peccati poenas occupatur: atque id veritate ipsa compulsus difiteri non potuit Socinus, qui necessariam in Deo justitiam vindicem saltem ergo contumaces, et impoenitentes admittit. Vide Tournely, qua, si quis non a priori probat ex parte, a priori modo Socini anti respondendum est:

Quod additur, nullo negotio diluitur, si dixeris non modo ex odio Dei in peccata, sed etiam ex ejusdem minis, et vindictam, quam se de peccatis sumpturum passim affirmat in scripturis necessario consequi constantem Deo inesse scelerum puniendorum voluntatem. Amplum vero discrimen est inter odium Dei in peccatores, et odium nostrum in eos, a quibus laesi sumus. Aliae sunt viae Dei, aliae nostrae. Privatorum non est ulcisci illatas sibi injurias, sed eorum, qui sunt in auctoritate constituti; Dei praesertim qui supremus judex est, sibique ultionem, et vindictam reservavit Rom. 12. v. 19. Mihi vindicta, et ego retribuam dicit Dominus. Quamobrem odium nostrum respectu mali inefficax est quoad vindictam, vel quia saepissime poenas repetere non possumus, et vana est sine viribus ira; vel quia nolumus, vel quia non debemus. Deus vero et potest, et merito

vult. Neque argumenta ab oppositis admitti semper possunt in sana Theologia. jubemur e.g. amicos diligere, an recte quis inde cum Socinianis inferret, inimicos esse odio habendos? Ergo si Deus punire posset, quod non odit, consequenter Deum odisse et non punire. Quamquam falso supponunt Sociniani Deum aliquando punire quemquam, et non odisse malum, quod punit: nec exemplum Christi quod proponunt aptum est. Quid enim in Christo odit Deus Pater non personam profecto, quae sit Filius dilectus, in quo sibi bene complacuit. Quid ergo? peccata nostra, quae Christus tanquam sponsor noster in se transtulit, quorum causa tam severe punitus a Deo fuit, ut se derelictum a Patre esse conquestus aliquando fuerit.

Quod si crocitans contendit Socinus potuisse Christum aliis de causis pro humano genere mortem subire, quam ut satisfactionem exhiberet, nimirum ut doctrinam salutarem, quam praedicaverat, confirmaret, nosque suo virtutum exemplo ad se pertraheret exemplo regeret, Scripturas nobis divinandum non reliquisse qua de causa Christus pro humano genere mortuus sit. Tamen est et apertissime inculcant Christum mortuum esse, ut se pro nobis pretium daret. Imo vero etsi Scripturae non ita aperte istud docerent manifestum tamen foret, nullam aliam esse potuisse mortis Christi causam, quam satisfactionis necessitatem. Quum enim doctrinam suam tot, tantisque miraculis Christus confirmasset, atque toto suo tempore tot splendida virtutum exempla dedisset, quid ancta Deo necesse fuisset ea certa de causa unigenitum Filium tot diris cruciatibus a Patre exponi? sed de his sequente articulo

Articulus 2dus
Conclusio 2da.

Turpiter errant Sociniani docentes, Christum pro nobis vere, et proprie divinae justitiae non satisfecisse.

Antequam validissime nostri praesertim sacris testimoniis conclusio stabiliatur non erit abs re quod indicatum supra, cujus hic repetere cum ad hujus, tum ad eam, quae sequuntur, conclusionem, earumdemque probationem perspicuitatem majorem.

Observandum itaque primo aliquem posse alteri satisfacere duobus praecipue modis, proprie nimirum, vel improprie seu metaphorice; is proprie satisfacit, qui ex stricta justitia solvit pretium aequivalens, atque sic debitum contractum consequenter extinguit: is vero improprie tantum, ac metaphorice satisfacere dicitur, qui vel per legis partis acceptilationem gratuito relaxationem debiti obtinet, vel aliis conditionibus sibi a voluntate Superioris impositis satisfacit.

Observandum 2do aliquem alterius Servatorem esse pro dici duobus pariter modis: nimirum aut praemio, consilio, et exemplo; aut merito, opere, et efficacitate.

Observandum 3tio duplici sensu intelligi posse, Christum nobis mortuum esse. Primo utiliter pro nobis, id est pro bono, et commodo nostro: 2do subrogatione, seu substitutione, id est vice, ac loco nostro, tamquam sponsorem nostrum, qui nostri in se debitum transtulit. Orthodoxi [illegible] unanimi consensu affirmant Christum vere, et proprie divinae justitiae persolutionem pretii non modo aequivalentis, sed et superabundantis satisfecisse: eum verum, et ad[illegible] nostrum et liberatorem, ac servatorem: non exemplo tantum, et consilio, sed merito, et opere: mortuum denique pro

pro nobis, non tantum pro nobis, sed loco nostri per veram et propriam sui in nostri locum subrogationem, et substitutionem. Pestilentissimi contra Socinianorum ... perditam aliter sentiunt.

Jam vero probatur catholica veritas iis potissimum novi Testamenti locis, quibus Christus proprio sanguine nos redemisse dicitur. Empti estis pretio magno 1. Cor. 6. v. 20. In quo habemus redemptionem per sanguinem ejus, remissionem peccatorum, Ephes. 1. v. 7. Qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus, 1. Timoth. 2. v. 6. In quo loco si graecam lectionem consulas, habebis vocabulum antilitron, idest solutum pretium pro redemptione captivi. Ignatius in epist. ad Trallianos legit litron, pretium. Ezechias antipsychon. Antipsychi autem ii sunt, ut auctor est Dio Cassius; qui pro altero se tradere morti percupiunt. Ad Hebraeos 7. v. 22. Christus dicitur melioris testamenti sponsor factus. Quo vero sensu sponsor sit exponit cap. 9. v. 15 = Ideo, inquit, novi testamenti mediator est, ut morte intercedente in redemptionem earum praevaricationum, quae erant sub priori testamento, repromissionem accipiant, qui vocati sunt, aeternae haereditatis. = Galatarum vero cap. 3. v. 13. Christus nos redemit de maledicto legis factus pro nobis maledictum idest maledictionem, seu poenam nobis debitam in se transferens. Et primae Petri 1. v. 18. scientes, quod non corruptibilibus auro, vel argento redempti estis de vana vestra conversatione paternae traditionis, sed pretioso sanguine, quasi agni immaculati Christi, et incontaminati. Denique Matthaei 20 v. 28 Filius hominis venit dare animam suam redemptionem pro multis, ideoque impositum est illi nomen Jesu, idest, Salvatoris: vocabis nomen ejus Jesum, ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum.

[illegible]

Ex quibus testimoniis sic arguimus. Ille merito, ac opere, non exemplo tantum, et consilio pro nobis satisfecit, qui verum, ac proprium pretium solvit, quo redempti, ac liberati sumus: pretii enim accurata persolutio necessaria ad satisfactionem, et debitum contractum refertur. Atqui Christus verum, ac proprium pretium pro nobis solvit: proprium scilicet sanguinem, quo redempti ac liberati sumus. Sicut enim in auro, et argento, cujus comparationem affert S. Petrus, vera ratio veri pretii, ac valoris respectu rei temporalis venalis; ita in sanguine Christi vera pretii ratio est agnoscenda respectu nostrae redemptionis.

Atque ut magis, magisque rem eandem veriter ostendere necesse est, omnia hic occurrere, quae ad indicandam Christi in locum nostrum surrogationem, ejusque satisfactionem desiderari queant. Si enim ad legitimam unius pro altero satisfactionem requiritur

Primo ut qui satisfacit poenas alteri debitas ferat,
Secundo ut eas ferat non propter sua, sed alterius peccata,
Tertio ut a parte ipsa, ac poena sponsori, et reo imponatur,
Quarto ut ab eodem sponsore, ac reo suscipiantur,
Quinto ut iis peccata expientur, et debitum contractum expungatur,
Sexto ut salus inde consequatur,

Ea certe omnia tam aperte in Scripturis traduntur, ut nihil lu[illegible] culentius esse possit. Primo enim, ne repetam nova Scripturae testimonia [illegible] supra allata Christus dicitur poenas peccatorum nostrorum tulisse [illegible] Esaia v. 4 Vere languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit, et juxta versionem graecam τὰς ἁμαρτίας ipse peccata nostra portat, et pro nobis dolet. Is enim est frequentissimus, ac [illegible] tritissimus Scripturae usus, ut ille peccata portare dicatur [illegible] qui pro peccatis plectitur ut Levitici cap. [illegible] cap. 19. v [illegible]

ipse pertulit cujus livore sanati sumus. Quasi vox illa [illegible] testimonio Petri [illegible] quem Apostolus Prophetam [illegible] hic commendat, germanam [illegible] doctrinam Petri, et [illegible] infringes

cap. 20. v. 17. et Numer. 14. v. 33. ibi: Filii vestri erunt vagi in deserto annis 40, et portabunt fornicationem vestram.

Secundo has peccatorum nostrorum pœnas tulit non propter suas, sed propter nostras iniquitates. Isaia. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra (et v. 8.) propter scelus populi mei percussi eum.

Tertio Deus peccatis nostris læsus satisfactionem, et talem pœnas ab eo tamquam vade, et sponsore exegit cap. mox cit. v. 6. Posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum, et v. 10 Dominus voluit conterere eum in infirmitate.

Quarto Christus satisfactionem hanc sponte in se suscepit eodem cap. v. 7. oblatus est, quia ipse voluit.

Quinto peccata nostra sic expiata fuere, et divinitas persoluta eodem cap. v. 10. Si posuerit pro peccato animam suam, seu ut hebraice est, si posuerit se ipsum in victimam piacularem pro delicto.

Sexto demum sanitas, pax, salus inde consequuta est eodem ipso cap. v. 5. Disciplina pacis nostræ super eum, et livore ejus sanati sumus. Ac si libet repetere v. 10 hoc idem traditur [illegible]. Si posuerit pro peccato animam suam videbit semen longævum. Quidquid [illegible] a Christo in Domini eloquiis traduntur, quæ non nisi unius pro alio satisfactioni tribui possunt, is vere ac proprie [illegible] divinæ justitiæ fecisse pro nobis censendus est.

Cum autem S. Th. q. 48 a. 2. recta doceat, [illegible] que [illegible] non est [illegible] dicendum quod ille proprie satisfacit pro offensa, qui exhibet offenso id, quod æque vel magis diligit quam oderit offensam. Christus autem ex charitate, et obedientia patiendo

majus Deo aliquid exhibuit, quam exigeret recompensatio totius offensae humani generis primo quidem propter magnitudinem charitatis, ex qua patiebatur. Secundo propter dignitatem vitae suae, quam pro satisfactione ponebat, quae erat vita Dei, et hominis. Tertio propter generalitatem passionis, et magnitudinem doloris assumpti.... Et ideo passio Christi non solum sufficiens, sed etiam superabundans satisfactio fuit pro peccatis humani generis = Ita S. Thomas, qui Christum et vere satisfecisse, et superabundanter satisfecisse pro nobis illis verbis demonstrat tradita prius verae satisfactionis idea.

Atque ex his, quae hactenus dicta sunt facile erit colligere, Christum quum pro nobis opus satisfactionis contigerit soluto, et persoluto pretio, vere ac proprie, non metaphorice, esse humani generis redemptorem. Quod certissimum dogma et demonstratur ipsum divinorum Librorum testimoniis, et illustratur a supra laud. Thoma cit. loc. a. 5. o. Dicendum quod ad hoc, quod aliquis redimat, duo requiruntur, scilicet actus solutionis, et pretium solutum. Si enim aliquis solvat pro redemptione alicujus rei pretium, quod non est suum, sed alterius, ipse non dicitur redimere principaliter, sed magis ille, cujus est pretium. Pretium autem redemptionis nostrae est sanguis Christi, vel vita ejus corporalis, quae est in sanguine, quam ipse Christus exsolvit. Unde utrumque istorum ad Christum pertinet immediate in quantum est homo, sed ad totam Trinitatem, sicut ad causam primam, et remotam, cujus erat et ipsa vita Christi, sicut primi auctoris, et a qua inspiratum fuit ipsi homini Christo, ut pateretur pro nobis, et ideo esse immediate redemptorem proprium est Christi, in quantum homo, quamvis ipsa redemptio possit attribui toti Trinitati, sicut primae causae. &c.

Solent respondere Sociniani, redemptionis nomine in locis supra laudatis scripturæ non veram, et proprie dictam intelligi oportere redemptionem, quæ fiat vero intercedente pretio, sed impropriam, ac metaphoricam; atque adeo satisfactionem eq. ex qua veram redemptionem supra eruimus, et collegimus, impropriam esse ac methaphoricam. Moventur autem ajunt hisce rationibus. Primo quia vox ista redemptio sæpius in Scripturis sumitur pro simplici liberatione, quæ gratis fit, nullo intercedente pretio. Sic Exodi 15. v. 13. Deus in misericordia redemisse populum, ex Ægyptiaca nimirum captivitate. Et Deut. 6. v. 8 Redemit vos de domo servitutis, et alibi sæpius. Quidni igitur in locis, inquiunt adversarii, in nostræ sententiæ productis, redemptionis nomine impropria redemptio, ac metaphorica intelligitur, præsertim cum hæc sæpius cum Israelitica conferatur, et redemptio nostra Israeliticæ redemptionis Israelitica redemptio typus fuerit, et figura ut colligitur ex Luca 1. v. 68. Neque refert primo quod pretium aliquod intercessisse dicatur in illa nostra per Christum redemptione namque sanguis ille Christi proprie non fuit pretium solutionis, sed improprie, quia visebatur ad ipsius præsentiam liberamur a Deo. Nec refert 2do, quod Christus non tantum dicatur pretium solvisse, sed etiam corpus dedisse antilutron pretium solutionis, seu se ipsum, per quamdam commutationem in nostri locum substituisse, quod non aliud importat. Namque sæpius commutatio fit absque ulla compensatione, aut satisfactione Sic Prov. 21. v. 18. dicitur. pro justo datur impius, et pro rectis iniquus. Et Isaiæ 43. v. 3 Ego Dominus Deus tuus, dedi propitiationem tuam Ægyptum, Æthiopiam, et Saba pro te.

Secundo quia Moses æque   dicitur a Deo missus redemptor. Hunc Deus Principem, et Redemptorem misit. At certum est, Mosem veram, ac propriam Deo pro Israelitis satisfactionem non exhibuisse.

Tertio quia si Christus veteres a Dæmonum captivitate redemisset, solvendum fuisset detinentibus pretium: at nec solutum illis est, nec solvi potuit. Quis enim insaniat adeo, ut quidpiam dicat solutum fuisse vel Diabolo, vel iniquitatibus, vel vanæ conversationi, vel legis execrationi, a quibus dicimur in Scripturis detenti fuisse?

Quarto quia dici nequit potuisse Deum pretium illud accipere, ut vulgo creditur; quod ipsemet redemptionem nostri fecerit, et Filium suum pro nobis impenderit.

Quinto denique quia ita redempti sumus, quomodo venditi. At venditi gratis sumus et absque ullo pretio, quod nos ipsos in Diaboli, et peccati captivitatem mancipavimus. Ergo et redempti pariter fuimus absque pretio ullo.

Verum quis non videat scelestos hæreticos perperam ratiocinari! Quamvis enim aliquibus in sacra scriptura vox ista redemptio, et redimere metaphorice usurpetur, num omnibus in locis ita intelligenda est? Quis non indigne ferat nunc Socinianæ Logices canones? præcipue quum redimere aliquem nihil aliud proprie significet, quam captivum e manibus illius, qui illum detinet, dato pretio liberare, ut ipsemet non diffitetur Socinus cap. 1. libri de Servatore, atque hæc apud omnes sit primaria, et maxime propria vis, et significatio vocis redemptio, a qua sine necessitate recedere Theologo non licet. Necessum autem non modo hic non est recedere a propria, et primaria ejus vocis significatione, sed etiam cogimur contra, ut nisi

signatè, vocem eam proprie sumendo.

Neque officit, quod redemptio Israelitarum figura, fuerit hujus nostrae per Christum redemptionis: etenim comparatio similitudinis cujusdam inter utramque, non vero identitatis; imo si antiquorum liberatio ex Ægyptiorum captivitate nostrae figura fuit, necesse est illam non tam perfectam fuisse, quam nostra est. Oportet enim, inquit S. Chrysostomus hom. 61. in Genesim figuram minus habere, quam veritatem, quia alioquin non fuisset figura aliorum, quae post haec futura erant. Quamquam et dici non immerito potest hanc antiquorum liberationem non absque pretio contigisse; quia ad pretium per Christum in plenitudine temporum offerendum ordinem habuit. Christus est enim agnus occisus ab origine mundi. Hinc S. Paulus 2. ad Cor. 1. omnes Dei promissiones in Christo factas esse docet: non est enim aliud nomen sub caelo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri, Act. 4. v. 12. Falso igitur docerent adversarii Christi sanguinem improprie pretii rationem habere, namque quia ac illius praesentiam Deus peccata relaxat; namque gratis id fingitur, quod Christus verum persolverit pretium, et quidem aequivalens pro offensa Deo per peccatum illata. Falsum etiam est, Christum se pretium dedisse absque illa compensatione, et satisfactione. Neque loca Proverbiorum 21. et Isaia 43. id evincunt. Nam et in his quoque exemplis, quae a Crellio afferuntur, non omnino aliqua compensatione facta remissio est. Deus quippe in Ægyptiis, et aliis populis poenas derivavit, quas juste exigere poterat a populo suo, sed quas ultro misericordia in alios transferre curavit, ut ipsi parceret, et donum expeditum veniam. Moyses redemptor dicitur, quia Princeps fuit, et caput redemptionis Israelitarum ex servitute Ægyptiaca, neque tamen pretium solvit,

quo modo Christus pro nobis satisfecit. Non est ergo in dubitat[?] gravitas Christi cum Mose. Hic quippe servus, ille fuit Dominus. Hic Redemptor temporalis, ille aeternus. Hic praeconio, voce, et prodigiis omnia factis virtute populum liberavit, ille vero proprio sanguine.

Tertium effugium, et syllogismi inficiatur minorem. Solutum non est pretium primo detinenti, seu Deo justo judici, cujus justitia obnoxii eramus. Ac somniant procul dubio adversarii, quod aiunt nihil peccatis, nihil malae conversationi, nihil diabolo, a quo detinebamur persolutum fuisse; quasi qui reus est, et poenam mereri tenetur, hanc aut carceri, aut carceris custodi, vel carnifici debeat, non vero judici, et laesae personae. Non est solvendum pretium peccatis, sed pro peccatis, non daemoni, qui mandatorum Dei executor est, ejusque minister, sed ipsi Deo, qui caput est, et judex est supremus, nec vult peccatum impunitum pati. Quod ad ipsum attinet, nihil repugnat hunc eum dedisse filium suum redemptorem, et pretium redemptionis Deo persolutum fuisse. Quod Deus filium suum dederit, summae misericordiae, et dilectioni tribuendum est, ejusque bonitas, et beneficium jugiter referendum: quod pretium ex proprii Filii sanguine repetierit, strictae justitiae voluit. Quapropter mirandum justitiae, et misericordiae temperamentum. Nobis pepercit Deus actus misericordia, et a Christo poenas exegit, ultricem justitiam exercendo: ita justitia et pax osculatae sunt.

Demum falsissimum est, non ita redemptor, quemadmodum venditi sumus. Venditi, ex Dei amicitia gratis excidimus, et in diaboli potestatem venimus culpa, et inobedientia nostra; sed redimi non potuimus, nisi satisfactione interveniente. In nostra quidem potestate est peccare, sed a peccato resurgere in nostra potesta-

tenone, atque ineffabili gratia beneficio, quae nemini debetur et pro qua nobis comparanda Christus sanguinem suum fudit, et injustitiam abstulit.

Articulus Tertius.

Conclusio tertia.

Christus ut mediator morte sua nos Deo reconciliavit. Ita Catholici Theologi omnes Scripturis demum freti, contra eandem Socinianos Rem fuse persequitur inter alios Witasse, ex quo depromemus, quae praecipua videbantur. Ita ergo probatur ad eandem conclusio. Christus morte sua nos Deo reconciliasse dicendus est, si constet primo, Deum propter peccata hominum iratum fuisse, et ab his poenas justitiae suae debitas exigere statuisse: secundo Christum, ut Divinum Numen placaret, se ut piaculum divinae justitiae obtulisse, tertio eundem morte sua Dei adversus nos inimicitias extinxisse, quarto ob eam rationem hominum, et Dei mediatorem nominari. Atqui singula haec Scripturae praedicant. Primo enim Deum nobis propter peccata iratum fuisse, et a peccatoribus statuisse, debitas justitiae suae poenas repetere, quamquam antea diligenter demonstratum est, ac propterea ratione confirmari valide potest; is merito peccatoribus iratus fuisse dicitur, quem peccatis admissis propitium fieri ac placari semper oportuit. Atqui ubi crimina admissa, veniebant ad ea expianda, poenasque amoliendas Deum propitium fieri, ac placari semper oportuit. Hinc tot anniversaria peccatorum sacrificia: hinc tot apud Judaeos expiationis ritus. Levitici 5. v. 6. oravitque pro eo Sacerdos, et pro peccato ejus, rursusque, et precatur et propitius Deus fiat, Sacerdos pro peccato ejus. Sic et v. 10. Rogabitque pro eo Sacerdos, et pro peccato ejus, et dimittetur ei. Psalmo 77. v. 38. ipse autem est misericors, et propitius fiet peccatis eorum

Psalmo 79. v. 9. propitius esto peccatis nostris propter nomen tuum.

Secundo Christum, ut divinum numen placaret, se ut piaculum Deae justitiae obtulisse, tum multa, tum haec luculenter erudiant divinorum librorum testimonia. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi 1. Joannis 2. v. 2. Justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quae est in Christo Jesu, quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem justitiae suae, propter remissionem praecedentium delictorum. Quae verba clarissimus Paulli interpres Seripandus hac perspicuitate declarat. Justificati, gratis; absque ullo eorum promerito; Per gratiam ipsius; non per opera legis, sed per bonam liberalem, et benignam Dei erga nos, voluntatem. Per redemptionem, quae est in Christo Jesu; in hoc Dei erga nos praeclara voluntas excelluit, quod pretium, quo redimerentur a servitute peccati, non in auro non in argento, non in re quacumque aut operibus, aut divitiis posuit, sed in carne unigeniti filii sui Jesu Christi. Abeant ergo in malam crucem, qui evacuare volunt Christi crucem.

Tertio eundem Christum morte sua adversus Dei adversus nos inimicitias extinxisse, certissimas reddunt sequentes Scripturae. Rom. 5. v. 10. Cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem filii ejus. Et Coloss. 1. v. 19. In ipso (Christo) complacuit omnem plenitudinem inhabitare, et per eum reconciliare omnia in ipsum, pacificans per sanguinem crucis ejus, sive quae in terris, sive quae in caelis sunt. Et vos cum essetis aliquando alienati, et inimici sensu in operibus malis, nunc autem reconciliavit in corpore carnis ejus per mortem. Quis etenim adeo caecutiat, ut utique hic significari non videat, Christum se vitam suam, sanguinemque sangui-

nem dedisse, ut merito suo, et efficacitate sua faceret amicos Dei. [illegible]

Quanto tandem antea dictis decernis Christum Deo et nostrum mediatorem [illegible] dorant [illegible] testantur Christum mediatorem [illegible] dumtaxat, quia Dei voluntatis apud homines [illegible] vent, aut pro his apud eum intercedat; sed quia ut Deum cum hominibus reconciliaret sanguine suo [illegible] et redemptionem obtinuit. [illegible] potissimum collocavit [illegible] mediatoris officium, simul [illegible] is fuerit, qui dedit redemptionem semetipsum pro [illegible] et [illegible] in [illegible] conclusione [illegible] capite [illegible] epistolae [illegible] v. 15, quae habet [illegible] et ideo novi testamenti mediator est, ut morte intercedente in redemptionem earum praevaricationum, quae erant sub priori testamento, repromissionem accipiant, qui vocati sunt, aeternae hereditatis. Sic eiusdem epistolae capite [illegible] v. 24 Apostolus mediatorem [illegible] et sanguinem [illegible] aspersionis simul conjungit, alludens ad sanguinem victimarum, quo conspersus [illegible] populus Exodi 24. v. [illegible] ut a [illegible] victimarum sanguinis interveniente [illegible] [illegible] ita Christi sanguinis [illegible] ac merito [illegible] nostra [illegible] significat. Hinc Christus in ultima coena sanguinem suum vocat sanguinem novi testamenti, [illegible] novi foederis sanciti.

Haec a Sanctis [illegible] sunt vera, ut extorqueri [illegible] asserere valeant. [illegible] non audent, qui Christum [illegible] reconciliatorem, sed reconciliationem [illegible] [illegible] per nostram dumtaxat ad Deum conversionem, quod ex multis capitibus colligere posse sibi videntur. Sic [illegible] cap. 5 v. 19 nos dici a Deo reconciliatos per Christum. [illegible] nos reconciliavit, [illegible] utique non iratus, [illegible] propitius fuit [illegible] [illegible] benevolentiam, quam

Deus dicitur nos dilexisse, quando adhuc inimici eramus, Rom. 5. v.10 et ex illa dilectione filium suum misisse 1. Joannis 4. v.10. ipse prior dilexit nos, et misit filium suum. Quomodo, inquiunt, iratus, et infensus fuisse dici potest, qui tam benignus, et propensus in nos ac jam tum fuit? ac pondus multo majus accedere argumento putant, si perpendatur ita Paulum loqui ad Cor. 5. v.19. ut Deus dicatur nos per Christum sibi reconciliasse non reputans peccata. Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi non reputans illis delicta ipsorum. Deus ergo si peccata non reputavit, ergo ea per gratuitam, et liberam remisit condonationem. Addunt docere Scripturam Apostolos quoque reconciliationem non procurasse. [illegible] e [illegible] ante verba addit S. Paulus: et posuit in nobis verbum reconciliationis. At illi haud dubie nullam pro nobis Deo satisfactionem exsolverunt.

Infirmiora sunt, quae adversus Conclusionem obtendunt Sociniani. Potuit enim Deus summa nos peccatores charitate diligere, ut reipsa dilexit, et eodem tempore iratus esse nobis, ac nondum placatus, et propitius. Utrumque hoc simul consistere potest, et reipsa in Deo fuit. Aliud enim est esse benevolum; aliud esse placatum. An non enim Principes aliquando perduelles subditos ad extremas redactos angustias, et mox, nisi ignoscatur, perituros, ita sentiunt misericordia commoti, ut hi ad exemplum simul, et satisfactionis poenam dare pacis conditiones imponant? quo pacto et benevolos se nobis, et iratos se esse indicant. Eodem modo fuit benevolus erga homines Deus etiam ante missum filium ex insita benignitate, sed propitius iis non fuit, nisi ex Christi satisfactione. Ipsa quippe ac misericordiae propensio non conditionata erat, utpote quae peccatoribus expiandis per leges sanxerant, et omnis [illegible]; quo peracto in absolutam evant. [illegible]

in nostrae salutis negotio mirum in modum, quod ante quoque dictum est, misericordia, et veritas obviaverunt sibi, justitia, et pax osculatae sunt. Misericordia, et justitia licet quod ad nos attinet, opposita unum, eundemque hominem respicere possunt, sed diversa ratione, aut respectu, ut ajunt. Misericordia spectat naturam, quam amat; justitia peccatum, quod punit, quorum alterum est benevoli Patris, alterum aequi judicis. Utriusque concentus insigne exemplum videri potest Job. 42. v. 7. Postquam autem locutus est Dominus verba haec ad Job, dixit ad Eliphaz Themanitem: iratus est furor meus in te, et in duos amicos tuos ... sumite ergo vobis 7. tauros, et 7. arietes, et ite ad servum meum Job, et offerte holocaustum pro vobis. Attendant haec, Sociniani.

Quod asserit Apostolus 2. Cor. 5. v. 19. Deum sic mundum reconciliasse, ut deinceps hominibus peccata non imputaverit, id Christi satisfactionem non perimit, sed statuit. Nam ideo peccata nobis non imputavit Deus, quia eadem Christo imputaverat, et eluenda commiserat, quod statim elegantissime simul, ac luculenter explicat Apostolus: eum qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur justitia Dei in ipso.

Cum vero appellantur Apostoli quidem ministri reconciliationis, sed non dicuntur ipsi nos Deo reconciliasse: reconciliationem procuratam annuntiabant, sed non ipsi procurabant. Quod cum ita sit, et eam reconciliationem aliquo alio nobis Christus procuraverit, nempe modo, [illegible] [illegible], nonilli

Articulus 4tus

Controversia.

Christus dum in terris degeret, sacerdos fuit, et se ipsum in victimam piacularem pro nobis tradidit contra Socinianos

Operae pretium erit animadvertere primo, sacerdotes eo
potissimum consilio constitutos fuisse, ut sacrificia offerrent pro ex-
piandis delictis. Quod et aperte testatur communis omnium
gentium mos, et usus; et Paulus insuper disertissime monet
ad Hebr. v. 1. Omnis namque Pontifex, inquit, ex homini-
bus assumptus pro hominibus constituitur in iis, quae sunt ad Deum,
ut offerat dona, et sacrificia pro peccatis. Non ignoro non mi-
nus placere Socinianis, qui putant Sacerdotis munus non
tam in sacrificiorum pro peccatis satisfactione, quam in divinae
voluntatis interpretatione esse collocandum. Verum nos contra,
fatemur hoc esse Sacerdotis munus, ut divinam voluntatem homini-
bus patefaciat: at negamus hanc esse praecipuam ejus partem: immo
vero Sacerdos et propheta eo distinguuntur, quod Propheta
sit proprie interpres divinae voluntatis, Sacerdos vero sacrificia
pro peccatis offerat. Hinc sicut apud eos populum agit propheta,
hominum contra apud Deum Sacerdos: ac munus utrumque sustinuit Christus.

Secundo nemini ignotum est, victimas in eam hominum vicem,
ac locum substitutas esse. Convincit id populorum omnium consen-
sio: hinc illud Poetae vulgatissimum,

Unam pro multis dabitur caput. Quam sis ipse nocens, moritur cur victima pro te?
Atque ut ad Sacras litteras veniamus id ipsum traditur Levitici 17.
v. 11. anima carnis in sanguine est; ego illum dedi vobis, ut super altare
in eo expietis pro animabus vestris, et sanguis pro animae piaculo sit.
Immo vero sedulo adnotandum victimis iis, quae in lege veteri Deo of-
ferebantur in peccatorum expiationem, adumbratam fuisse hostiam sum-
mam. Lex Mosaica futurorum umbra fuit. Finis enim legis Christus, Rom.
10. v. 4. Secundo ejusdem legis sacrificia umbra caelestium vocantur

hebr. seu celestium exemplarium, et imagines illorum, et cap. 9.
et parabola temporis instantis eodem cap. Verbis tandem ne
singula hic persequamur, eadem, Apostolus in epist. ad Hebr.
cap. 7. 8. et 9. in eo totus est, ut probet sacerdotium Leviticum
fuisse abrogatum, et antiquata vetera sacrificia, quia umbrae
tantum erant sacerdotii, et oblationis Christi, cedere autem oportet um-
bras, dum veritas lucet.

Nunc ad verum propius accedo, et contendo Christum, dum
vitam mortalem agebat, sacerdotem fuisse, et sacrificium in cruce
pro nobis obtulisse, quando pro nobis se ipsum obtulit, cujus quidem
sacrificii applicatio fit in caelis ab eodem Christo per jugem, ac
continuam pro nobis apud Patrem suum intercessionem. In veteribus
enim sacrificiis duo distinguebantur, victimae mactatio, seu im-
molatio extra sancta sanctorum, et ejusdem victimae sanguinis
intra sancta sanctorum a summo Pontifice coram arca
foederis repraesentatio. Quum autem vetera sacrificia imagines
erant sacrificii quondam a Christo offerendi, statuimus merito
Christum in terris obtulisse sacrificium in cruce, dum se in victimam
pro nobis dedit, deinde vero intromisse in caelum, ut se coram Deo
pro nobis indesinenter sisteret, et ejus gratiam illi nobis procuraret.
Itaque Christus jam tum fuit sacerdos, quum in terris degeret,
quae est pars prior conclusionis, multa sunt, quae argumentant,

1. primo quidem Christi ad summum Judaeorum Pontificem,
et caeli cum sancto sanctorum comparatio a Paullo instituta Hebr. 9
v. 8 et seq. Ut enim summus Pontifex sacerdos jam erat, antequam
in sancta sanctorum introiretur, sic et Christus dominus est sacerdos,
antequam caelum conscenderet. Deinde omnis Pontifex ex hominibus as-
sumptus, ut ait idem Apostolus, pro nobis constituitur in iis,

quae sunt ad Deum, et offerat dona, et sacrificia pro peccatis. At hoc non in Caelo fit, sed in terra, nec ibi alibi sacrificia offeruntur. Proinde Christus alibi sacrificium offerre non debuit.

Idem confirmat, quod dicitur loc. cit. cap. 9. v. 25. = Neque ut saepe offerat, sacrificium (Christus), quemadmodum Pontifex intrat in sancta per singulos annos in sanguine alieno, alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi: nunc autem semel in consumatione saeculorum ad destitutionem peccati per hostiam suam apparuit =. Hic quot verba, tot sunt in Socinianos fulmina. Si enim oblatio Christi semel facta est: ergo in cruce, non in Caelo. Quae enim est in Caelis Christi oblatio, jugiter fit, et fiet usque ad consumationem saeculi. Si Christus ut saepius se offerret, debuisset frequenter pati ab origine mundi; ergo ipsius oblatio tunc facta est, quum in cruce passus est; alias nullum foret Apostoli ratiocinium. Sive obtulit, quum adhuc apparuit: ergo in terra, non in Caelo: ex quo enim caelos conscendit, jam amplius non apparet. Si denique oblatio tunc facta est, quum peccati destitutio contigit ergo id est crucis et referendum, ibi enim peccatum extinxit 1. Petri 2. v. 4.

Pars altera propositionis, seu conclusionis, Christum scilicet Sacerdotem se ipsum in victimam piacularem pro nobis tradidisse, ostenditur aperte ex Apostoli loco mox allato. Verum nec alia desunt loca innumera scripturae, et alibi producta, et quae producta nondum sunt. Sic cap. 7. v. 26. epist. cit. idem Paullus ait: Talis decebat, ut nobis esset Pontifex ... qui non habet necessitatem quotidie prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi: hoc enim fecit semel seipsum offerendo. Et cap. 10. v. 4. et seq. in eo sanguis Christi distinguitur a sanguine victi-

mani veteri, quod hic non posit aufere peccata; sanguis [illegible] Christi auterebant. [illegible] impossibile est sanguine taurorum, et hircorum auferri peccata. Ideo ingrediens mundum dicit hostiam, et oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi. Holocautho mata pro peccato non tibi placuerunt. Tunc dixi: Ecce venio. Si pro bona fide agimus, quid manifestius, quam his locis designari, Christum ut victimam piacularem, et pro peccato abrogatarum locum fuisse substitutum? hinc quum agni praecipue in victimas piaculares offerentur olim pro peccatis, quae Christi mortis, ac sacrificii solidi imagines erant, Christus toties in Scripturis agnus vocatur. Non ita appellatur tantum propter virtutes, patientiam, innocentiam, humilitatem, sed etiam quia sese immolandum obtulit. Hinc quoque Apocalypseos 5. v. 12. dicitur agnus occisus, et Joannis 1. v. 29. agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Lege epistolam Hebr. cap. 9. v. 12. 14 15. 22 et 23

Cumque vero haec manifesta sunt, tamen Socinus effrenata licentia ista negat, et pernegat, atque objicit Apostolum ad Hebraeos cap. 8. v. 4. afferentem: Si ergo esset super terram, nec esset sacerdos; item quaerens infert, ergo non prius sacerdos factus est, quam coelum intravit. In illius [illegible] ut [illegible] [illegible] in hunc locum inquiens: In hoc loco [illegible] intellectus neque [illegible] quibus tamen Socinus Senensis impium dogma confirmat, illudque in Polonia, et Transilvania sparsit, nimirum Christum sacerdotem non fuisse in terra, sed tantum in coelo, adeoque in cruce nullum obtulisse sacrificium, aut litrum redemptionis nostrae.

Verum Socinus ignorat scopum Apostoli, qui vult ostendere Christi sacerdotium Aaronico praestare, tamquam corpus umbrae, [illegible] pacto exponendus [illegible] [illegible]. Si tale est Sace

dotiũ Christi, quale vos, o Judaei requiritis, et scit Messias vester degat semper apud vos in templo Salomonis, ibique sacrificet, et faciat ea, quae faciebant Sacerdotes Levitici, et Aaronici; nec est Sacerdos Christus, tum quia ad haec terrestre Sacerdotiũ, et terrestria ejus bona procuranda, et impetranda sufficerent Sacerdotes Legales, et Levitici, nec alio opus est Sacerdote iuxta ordinem Melchisedech, scilicet Christo; tum quia Christus si terrenus tantum esset Sacerdos non obtulisset hostiã se ipso, id est Salvatore, et Redemptore dignã, quae esset ad nostrã salutẽ sufficeret; nulla enim fuit digna, et sufficiens hostia ad reserandũ Coelũ, et coelestia bona, salutemque nobis afferendã praeter ipsummet Christum in cruce immolatum, occisum, ac terrestri vita defunctum. Itaque huc fortasse referri fit eorum quoque interpretũ opinio qui putant verba ea, si esset super terrã, non ad Christũ, sed ad alios [illegible] pertinere, quibus mentio fit praecedentibus verbis: sicut etiã erat terrena, ac vulgaris, ea non a Christo, sed a Levitis interventa fuisset.

necesse est et hunc habere aliquid quod offerat; si ergo esset super terram, nec esset Sacerdos.

Insurgunt denuo, et objiciunt eundem Apost. ad Hebr. 2. v. 17. Ex Apostoli, inquiunt, sententia debuit Christus fratribus per omnia similari, tentatus per omnia, ut misericors Pontifex fieret, et fidelis. Addunt, Auctore eodẽ Paulo ibidem. cap. 5. v. 5. nondum [illegible] sacerdotio functũ esse Christum, quod ipsi dictum fuerit a Patre, Filius meus es tu, ego hodie genui te. Atqui hoc ipsi a Patre nonnisi post resurrectionẽ dictũ est, ut monet idẽ Paulus Rom. 1. v. 4.

[illegible] eo loco haec sint. Apostolũ eo loco primũ objecto non docet, quando Christus inceperit esse Pontifex, sed qualis fuerit et necessariũ fuisse, illud misericordẽ esse, et fidelẽ Pontificem.

Necesse quippe erat, ut Pontifex noster posset satisfactionem exhibere, et ut nobis compati vellet. Primum erat fidelis Pontificis, qui se sponsorem nostrum constituerat, alterum misericordis. Duplex ergo similitudo requirebatur; prima naturae ad patiendum, altera infirmitatum, tentationumque ad miserandum. His enim miseriis magis afficimur, quas experti sumus. Quare apud Virgilium olim Dido

Non ignara mali miseris succurrere disco.

Debuit igitur Christus participare carni, et sanguini, ut posset pati: debuit tentari per omnia, ut compati facile vellet. Utrumque ea de causa memorat Apostolus ibidem [illegible]

Venio ad additamentum. Monuit Apostolus eo [illegible] S. Christum tum demum a Deo esse constitutum Pontificem, quum ei dixit, Filius meus es tu, ego hodie genui te, ac Christum factum fuisse Pontificem a Deo, qui ei dixit, Filius meus es tu, ego hodie genui te. Hoc [illegible] a se invicem maxime distant. Hac itaque Patris declaratio continet causam, et fundamentum, cur Christus [illegible] fuerit Pontifex, quia nempe Filius qui erat, [illegible] [illegible] more Sacerdos fuit, quod fuit primogenitus. Eadem insuper declaratio [illegible] [illegible], [illegible] nempe [illegible], sed [illegible], quo [illegible] tempore Christi [illegible] Christus vocatur, [illegible], Filius [illegible] ante mortem suam, nempe quum transfiguratus e Matth. 17. imo cum baptizatus Matth. 3. quin et ipso conceptus exordio Luc. 1. Atque ideo [illegible], [illegible] Christus fuit [illegible] longe ante mortem [illegible] Paulus Rom. 1. 4 [illegible] Christum in [illegible], sed [illegible], vel potius [illegible], [illegible], et [illegible], ut fert lectio [illegible] per resurrectionem, ut Filius Dei Christus [illegible] et

declaravit. Neque enim fieri poterat, ut morte detineretur, qui verus Dei filius erat; quemadmodum recte ratiocinatur Paulus Actorum v. 35. et seq.

Neque adversarios juvat, quod urgent, Christum in Caelis etiamnum se se offerre pro nobis, et ita fieri habet docuisse Hebr. 7. v. 25. id enim opus non fuisset, si Christus Pontifex morte sua se ipsum in oblationem et expiationem necessariam dedisset. Nihil, inquam, hinc juvantur adversarii. Hallucinantur enim, dum putant, Christum quem in Caelis se se offert Patri pro nobis, tamdiu expiare peccata, atque hujusmodi oblationem supervacaneam fore, si expiatio interim per acta est, propterea quia Pontifex Christus se ipsum in piacularem victimam Patri pro nobis obtulisset. Confundunt enim expiationem cum ipsius applicatione. Expiatio quidem interim peracta est; siquidem omnia consummata fuerunt quando Christus ipse moriens exclamavit, consummatum est: et applicatio fructus exea manantis quotidie fit per intercessionem Christi. Neque vero hanc intercessionem Apostolus unquam appellat oblationem, quae pro peccatis nostris satisfaceret: imo utramque distinguit cap. 9. v 24. et 25, dum ait Christum semel dumtaxat pro nobis se obtulisse, sed nunc jugiter apparere vultui Dei pro nobis. Et sane, oblatione expiata eo peccatum non semel asserit. At nullibi expiationem peccatorum nostrorum, et pro iisdem satisfactionem Christi intercessioni adscribit. Quod duo nisi quaedam revera oblatio facta est in cruce, in qua victimam piacularem pro nobis dedit; intercessio vero fit in Caelis ad expiationis et satisfactionis fructum singulis applicandum. Uno verbo oblatio Christi ejusque apud Patrem intercessio de more dividitur, ut olim apud Judaeos succumbebant victimam extra sancta sanctorum immolatio, et summi Pontificis intra sanctuarium coram arca foederis apud Deum pro nobis intercessio.

Articulus V

Idem catholicum dogma perpetua Patrum consensione, imo è ratione theologica roboratur.

Eadem quod nihil è apud harum propugnatores solemne magis, et assiduius, quam Patrum contemnere documenta, ac Sociniani praesertim splendidissimis Ecclesiae luminibus praeferre audent nonnullos de fidelium coetu dejectos, lucifugos, atque tenebriones, attamen cum veritatis argumentum sit invictissimum antiquorum, praesertim doctrina, et probitate, et aliorum existimatione praestantium in eodem dogmate concursus, et conspiratio. Atque hinc percipiant Ecclesiae doctores servari a se antiquam, atque adeo veram fidem; hoc loci breviter quantum fieri poterit, praedecessorum nostrorum sententiam investigabimus. Ac primo S. Martyr Justinus, in Dialogo, quem habuit cum Tryfone, scribit Christum ex totius mortalium generis maledictionem suscepisse. Et in responsione ad quaestionem 99. ad orthodoxos, si tu hoc opus Justino jure adscribitur, docet q. victimas ratione carentium aliquo ex Dei benignitate ita acceptos, perinde atque eam hoc modo legis praevaricator offerret. Uti aperte traditur sanctitas, quam in veteribus sacrificiis perperam negant Sociniani

Sequitur Irenaeus … scribit Christum summi sacerdotis opera perfunctum, memores, inquit, sal … hoc arrivet de condemnatione qui in loco adnotari … sepulchrum lege mortuo Pontifice … domum rediisse. … patris … redemptionem, et … a Christo sacerdotis … nus in morte. Idem Pater ait item eodem loco Christum propitiatorem pro nobis … quibus … Sociniani … in eandem sententia … Tertullianus, cujus … judicem … praeclara

sententia cap. 13. Hinc ergo oportebat pro omnibus gentibus fieri sacrificium, qui tanquam ovis ad victimam duceretur. Origenis innumera extant loca in hanc rem. Hom. 4. in Numeros itaait: Si non fuisset peccatum, non necesse erat filium Dei agnum fieri, nec opus fuerat eum in carne positum jugulari; sed mansisset hoc, quod in pr[incipio]

Verum quoniam introivit peccatum in mundum, peccati autem necessitas propitiationem requirit, et propitiatio non fit, nisi per hostiam. Necessarium fuit providere hostiam pro peccato. Eusebius Caesariensis lib. 1. demonstr. Evang. cap. 10. erudita de Sacrificiorum origine pertractans, ratione et auctoritate divina, demonstrat, in sacrificiis victimam animam pro anima hominis fuisse oblatam, et ideo unumquemque qui sacrificabat, capiti victimae manus habuisse injectas, quasi pro suo capite hostiam exhibuisse: sublatisque antiquis sacrificiis Christum venisse instar pecudis pro toto genere humano interficiendum. Hinc infert ideo dici agnum Dei, qui tollit peccata mundi et esse magni aestimandum pro redimendis pretium pro toto mundo piaculum, pro anima cunctorum hominum sacrificium, pro omni macula et peccato purissimam hostiam. Beatus Athanasius de Incarnatione Verbi Dei adventus Christi causis luculenter expositis mors ei subita est, ut pretium pro omnibus solveret.

Accedunt alii Hilarius Pictaviensis Episcopus in caput 10 Matth. num. 18: et quidem quae sub peccato vendita sunt, redemit ex lege Christus. ergo quod venditum corpus et anima est, et cui venditum, peccatum est: quia Christus et de peccato redemit, et animae, ac corporis est Redemptor. Consentiunt Basilius in psalm. 98 Gregorius Nissenus, Magni Basilii frater in lib. de Christiana perfectione, ubi docet ab Apostolo apellari Christum redemptionem, quia se ipsum, ut nos redimeret pretium dedit; probatque

ex hac probi solutione illum nos a morte a se per vitam exemptos
propriam sibi possessionem effecisse. Tandem ne longior sim plus
aequo, Augustinus in psalm. 129: "Sacerdos noster a nobis accepit,
quod pro nobis offerret. Accepit enim a nobis carnem: in ipsa carne
victima factus est, holocaustum factus est, sacrificium factus est." Ac ne
omittamus, qui ligata oratione sacra mysteria pertractarunt,
Venantium Honorium Clementianum Fortunatum audire est
secundum de cruce Domini librum sic amplificantem:

Crux benedicta nitet, Dominus qua carne pependit,
Atque cruore suo vulnera nostra lavit.
Mitis amore pio pro nobis victima factus
Traxit ab ore lupi qua sacer agnus oves.
Transfixis palmis ubi mundum a clade redemit,
Atque suo clausit funere mortis iter.
Hic manus illa fuit clavis confixa cruentis,
Quae eripuit Paulum crimine, morte Petrum.

Tandem et ratio theologica catholicum dogma confirmat. Multa
namque sunt absurda, quae Socinianorum errorem necessario con-
sequuntur. Primo enim si Christus ad exemplum nostrum dumtaxat
... rat, et suam doctrinam confirmandam mortuus est, non vero ad satisfaci-
endum pro nobis, nihil amplius ille praestitit, quam quod antiqui
veterique martyres fecerant, aut saltem quod martyribus quisque
non conveniat certo in gradu; ita ut si non omnino pares, similes
profecto ei dici queant, eoque magis, quod juxta Socinianos
Christus merus homo fuerit ejusdemque cum ceteris conditionis. Sunt
itaque plurimi ante ipsum insignes viri, ut testimonium veritati
perhiberent, varia suppliciorum genera perpessi sint, ut exemplo
suo ad virtutes excitarent, et sanguine suo suam doctrinam

obsignaverit; cur quaeso soli Christo, exclusis caeteris, id tribueretur, quod pro nobis sit mortuus, et crucifixus, nisi quia ille unus se ipse in redemptionis nostrae pretium Deo obtulit?

Secundo si non est alius Christi mortis finis, quam qui a Socinianis statuitur, nihil illa eximium habet, quod non eodem prorsus jure, aut etiam potiori miraculis Christi, et admirabili ejus vitae adscribi queat, et debeat. An non enim miracula edidit doctrinae suae firmandae causa? an non ejus vita egregio nobis spectaculo fuit? cur ergo id morti, et sanguini ejus peculiariter tribuitur, quod his redempti simus, nisi quia sanguis Christi fuit illius redemptionis pretium?

Tertio, Socinianis aures praebeamus oportet, ut Christi, Apostolorumque doctrinam statim universa Ecclesia dedocuerit; solusque unus Socinus cum asseclis suis paucis, ac recentioribus in hoc primario religionis nostrae capite viderit, quod omnes hactenus Doctores ingenio acutissimi simul et in Scripturis versatissimi. Quod quidem credere stultitia summa, sibi vero arrogare intoleranda superbia est.

Articulus VI

Socinianorum referuntur et refutantur sophismata.

Praeter ea, quae sparsim attulimus, et refutavimus Socinianorum objecta, plurima sunt alia, quae si singula recensere, et diluere vellem, in longum nimis protrahi hoc caput deberet. Proferam itaque, quae praecipua sunt, quaeque diversimode viam sternat et arma afferet, quibus catholicam veritatem contra alios quoque impetus, et conatus adversariorum responsis tueri facile quisque possit. Objiciunt igitur primo licet Christus dicatur pro nobis mortuus, sensus est, morte sua nobis beneficium maximum contulisse, sed

contestando erga nos charitatem, ac Patris misericordiam promittendo; nullo tamen pacto inferri loco nostri fuisse mactatum, primo quia particula ὑπὲρ, pro significat occasionem, causamque finalem, non autem personae substitutionem. Cuius est dicat, nos, qui joannis 3o jubemur pro fratribus animas ponere debere satisfacere pro peccatis fratrum, et divinae justitiae satisfactionem exhibere loco illorum, quemadmodum id praestitisse contenditur Christus, qui pro nobis posuit animam suam: utilitatem quidem fratribus afferre possumus, non vero in victimam piacularem nosmet in eorum locum substituere. Secundo quia joannis 10 v.11. se comparat Jesus Pastori, qui animam suam dat pro ovibus suis. Bonus enim pastor ob servandas oves periculo exponit se quidem, sed nullam illis moriens adfert libertatem. imo si moriatur, quomodo servabit oves? Tertio quia damnum, qui pro redimendo captivo substituitur loco illius captivus permanet. Si ergo Christus mortuus pro nobis esset, ut nos redimeret, loco nostri mansisset captivus. Quapropter dum Christus dicitur pro nobis mortuus particula pro finalem tantum denotat causam, non Christi in locum nostri substitutionem.

R. difficile autem hae inania sophismata refellere. Etsi enim particula ὑπὲρ, pro aliquando significat tantummodo utilitatem aliquam, in redemptionis tamen negotio denotat substitutionem, quia ut satis antea demonstratum est, quaecumque ad veram unius loco alterius, et pro altero satisfactionem requiruntur et quidem a Deo ipso in Christi morte scripturis aperte testantibus intercurrerunt. Quod vero si demonstraverimus non in omnibus Scripturae locis, ubi Christus pro nobis mortuus dicitur, invenire particulam ὑπὲρ, sed quandoque inveniri particulam

anti, ut Matthei Filius hominis venit dare animam suam redemptionem pro multis. Quo in loco textus graecus, quo quandoque abutitur Socinus, et Crellius exhibet posteriorem particulam, quae certe substitutionem quamdam, et subrogationem nonnumquam modo significare potest, sed significat plerumque aut semper, testibus ipsismet adversariis apud Lacuentium Rexti. Quare primum reponimus quod de fidelibus legi debere eos animas ponere, ut eos solvant a maledicto, ut eruantur a damnatione aeterna, quemadmodum de Redemptore nostro id affirmatur. Joannes igitur exemplo Christi nos ad charitatem ortatur, ex quo simul empti sumus et unum sit pretium omnium nostrum, ut demonstrat Pater Augustinus tract. 6. in cit. epist.

Ad proximum argumentum aeque facilis est responsio. Hunc ergo objectus Joannis locus ex cap. 10. Evangelii reddit sensum Christi et Augustini interpretibus Ego sum pastor bonus per excellentiam, hoc est praeclarus, optimus, et praestantissimus, imo unicus, et singularis ille Princeps pastorum, qui solus ita animam meam pro ovibus, id est fidelibus meis ponam, ut eos a mea morte a morte redimam, ac vitam praesentem, et aeternam eis conferam; quod non fecere Prophetae, nec quis alius, si bonus pastor pericula subire non metuit, ut oves, et agnos servet; ego multo majora in me credentibus ovibus beneficia conferam morte mea, non a temporali, sed ab aeterna morte eas redimendo. Neque invideat nos Joannes verbis iis: pastor si moriatur, nullam ovibus liberationem affert, imo si moriatur, quomodo servantur oves? Bonus est pastor Christus animam posuit, ut nos servaret, et post mortem suam servat nos, libertatemque nobis confert. Non enim mortuus est, ut non resurgeret, sed ego, inquit, pono animam meam, ut iterum

[illegible]

sumed eaˀ..

Postremum nihil evincit. Nam Christum pro captivis substitutum alteri confitemur, imo contendimus, sed non erat in captivitate permanendum ei, qui mortis habebat imperium, quia diabolus, qui captivum tenebat humanum genus, Redemptorem nostrum nullius peccati reum pœna mortis afficiens deviciis, et præsertim post satisfactionem exhibitam Deo, cujus justitiæ ille erat minister; ideoque Christus abstulit ejus arma, et spolia distribuit, et elevatus in cruce, omnia ad se ipsum traxit Luca 11. v. 22 quosque redemit liberos fecit, ruique juris, ac principem hujus mundi ejecit foras, joann. 12. 32. Denique a mortuis resurgens atque altitudinem cælorum conscendens, eos fideque redimerit, qui erant sub tyrannide Diaboli captivam duxit captivitatem psalm. 67 v. 19 et ad Ephes. 4. v. 8.

Objiciunt 2do apud Tournely. Ex parte Dei impossibilis est satisfactio, quia nulla illi satisfactio fit, qui peccata omnia gratis omnino remittit. nihil est magis opponitur remissioni gratuitæ quam satisfactio juridica. Atqui Deus sæpissime dicitur in scripturis gratis condonare, seu remittere peccata Matth. 18 v. Ephes. 4. v. et alibi; ergo nulla ei pro peccato satisfactio exhibita est.

Resp. qui peccata gratis dimittit, et condonat nullam quidem

a persona, cui fit gratuita remissio, tamen ab alia persona posse, cui gratuita remissio data non sit, quæque se substituant, et subrogaverint in ejusmodi locum, et rei. Gratuita itaque peccati remissio, et satisfactio pro eodem peccato opponuntur quidem, si ad idem referantur, eandemque personam spectent opposita quippe ut perfecta sit, debet

eē de eodē, et sub eodē respectu, atsi remissio gratuita, et satis-
factio de diversis personis dicantur, ita ut gratia fiat debitori,
poena vero, et satisfactio exigatur a vade et sponsore, tantum
abest, ut opponantur invicē, et sese mutuo tollant, ut potius sub-
ordinentur, et necessario se supponant. Porro itaque in praesenti
misterio, in quo tres attendi debent personae; Deus, qui summe mise-
ricors est, et summe justus. Christus sponsor noster, qui pro nobis poenā
exolvit, et homo, qui peccavit, et satisfactionis exhibendae pondus satis-
faciendo impos est. Deus ut summe misericors gratis, et ex viribus
misericordiae suae gratis condonat, Deus ut summe justus satisfactionē
exigit, et cum hominis reparationē, quam ab homine satisfactionis offerendae
incapax sit, mediator, et sponsor adest Christus, qui se vadē pro pecca-
tis nostris sese obtulerit, illamque omnē peccatorum poenas ipse luendas,
eoque nomine divinae justitiae perfectē satisfecit; sed divina benignitas,
ac misericordia hominibus peccatoribus (gratuito respectu eorum,
licet jure respectu Christi) peccata condonavit, et ita diversum
est subjectum, seu persona, cui remittitur gratis ab eo, a quo satisfa-
ctio exigitur. Satisfactio exigitur a Christo, nobis vero peccatoribus
remissio gratuita impenditur quae duo non tanquam contraria,
et opposita, sed tanquam amica, Scriptura conjungit Rom. 3. v. 24
justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quae est in Christo
Jesu, quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine
ipsius ad ostensionem justitiae suae propter remissionem praecedentium
delictorum. Vides nos justificari gratis; igitur gratuita respectu no-
stri peccatorum remissio est justificati sumus per redemptionem Christi,
qui est propitiatio nostra; igitur a Christo exhibita est satisfactio,
et inde Dei justitia poenas repetiit ab eo, qui attritus est propter
peccata nostra: atqui in hoc quoque amice conveniunt misericordia ac
justitia admirandum temperamentum.

instant. Ille debitum proprie gratis non remittitur qui vadem habet, a quo plane satisfactio exhibetur, et quae extinguit debitum. Sic qui centum e.g. nummos alteri debebat, etiamsi eos non ipse solvat, sed alius ejus loco, creditor tamen non dicitur gratis centum hos nummos remittere. Atqui homo peccator vadem, ac sponsorem habet Christum, qui plene, ac perfecte satisfecit divinae justitiae: igitur homini peccatori debitum gratis non remittitur. Falsum igitur est, peccata ei gratis condonari, quod tamen verissimum est, si audiamus Scripturas.

Secundo. Ubi sponsor alienum debitum in se transferat, commutationem quidem dicere possumus debitorum, nullatenus fit remissio debiti, quando ad ultimum usque quadrantem, creditor recipit, quod sibi debebatur.

Tertio. Si nostra pro nobis satisfactio divinae justitiae [illegible], ac supervacaneae sunt nostrae actiones satisfactoriae: sin autem si necessariae sunt, quomodo gratis remitti dicuntur peccata, et conferri vita aeterna? Ita Socinus n. 5 de Servatore cap. 2. Crellius contra Grotium, Volkelius lib. 5 de vera Religione cap. [illegible]

Illud movet quidem imperitos, cum Socinus, ut suam astruat impietatem, omnem Christi satisfactionem evacuavit. Eadem neque primo, verum est quidem in debitis pecuniariis, aut res quaslibet externas spectantibus, nequaquam autem verum est in debitis personalibus, et quae ex violato honore consurgunt. Quamobrem hoc est inter debita utriusque generis discrimen, quod in debitis pecuniariis perinde sit a quocumque solvatur debitum, sive a debitore, sive a sponsore; modo res eadem aut aequivalens reddatur, satis justitiae fit, quia in ejusmodi debitis aequalitas restituenda est rei ad rem, et ergo tali extinguitur obligatio debiti, quando res eadem aut aequivalens persolvitur.

At non ita ē in debitis personalibus, quae ex nonnisi ratione contrahuntur, in quibus attendenda ē proportio personae ad personam. Cum igitur hō peccator numquam potuerit condigne Deo satisfacere, ac debitū contractū condigna toleranda poena extinguere, necesse fuit, ut Christus loco ejus poenā hanc sustinendā susciperet; atque ita gratuita ē remissio respectu hominis, cui hoc indulsit Deus, ut gratis filiū suū unigenitū daret, ejusque satisfactionem pro alieno peccato acceptaret: sed accurata satisfactio ab ipso Christo persoluta fuit. Quod igitur persoluta non sit satisfactio absoluta, quae debitū contraxerat persona, id usque justitia divina respectu Christi, qui punitur, et misericordia respectu hominis, cui poena remittitur, quae in Christū ipsū transfertur.

Secundi argumenti vis frangitur separando commutationem quidē ex debitoris, sed debitū recte dicā non gratis remissū: etenim quamdiu debitor propria, ac personali solutione non persolvit quod debet, sed debitū ejus in alium transfertur, censetur debitū gratis remissū respectu debitoris primarii, praesertim si sponsor a creditore possit non admitti, et non acceptari. Sic res sic se habet in praesenti negō. Debet hō persolvere; impar ē solvendo condigne: Deus ex benignitate dat vadem, quē denegare posset, qui pro homine solvat: ejus solutionē acceptat: nonne in his duobus gratuita ē debiti respectu hominis remissio, licet aliunde accurata repetatur a vade satisfactio?

Ruit pariter, si inspicias, ex Christi satisfactione nequidem inanes satisfactiones nostras, aut si necessaria illa sint, gratis non remissa peccata. Nonnē primum namque, praecipit Scriptura, ut bonas actiones vitae aeternae edamus: satagite, inquit B. epis. 2. v. 10, ut per bona vestra opera certā vestrā vocationē, et electionē faciatis.

Non ergo supervacanea illa sunt, quae licet Christus pro nobis omne pretium solverit, ejus tamen merita (sic providente ordinante Deo) nobis non applicantur, nisi per bona nostra opera, ex gratia Christi elicita. Cooperari quippe debemus, et de nostro conferre ad nostram salutem. Qui enim creavit te sine te, non salvabit te sine te, inquit Augustinus. Quare aiebat Apostolus, non ego solus, sed gratia Dei mecum. Atque hoc ipso sensu intelligenda sunt, quae scribit idem Paulus Col. 1. v. 24. Adimpleo ea, quae desunt passionum Christi in carne mea. Non quod re ipsa desit quidquam Christi satisfactioni, quae superabundans fuit, aut nostrae privatae satisfactiones Christi satisfactioni insufficienti sint, ut calumniantur Novatores, sed sensus est, velle Apostolum adimplere ea, quae desunt in carne sua, itaque verbum desunt conjungatur cum istis in carne mea; quia nihil quidem deest passioni Christi, passus est quidquid pati debuit; sed aliquid deerat Paullo, quod in carne sua impleret, nimirum deerant poenae, labores, et alia vitae hujus mala, quae quod debebat Christi membrum ad exemplum capitis sui ferre debet, et in summa cum constantia toleravit Apostolus. Vel sensus est, Paullum adimplere in carne sua, quae supersunt (seu reliquias) passionum Christi: vox enim graeca, quam vulgatus interpres vertit per verbum desunt, reddi potest per supersunt, seu reliquias, interprete Cornelio a Lapide hoc ex loco; et nihil aliud vult S. Paullus, quam quod in carne sua ea adimpleat, quae supersunt Christo toleranda non quidem in propria sua persona quod impossibile est, sed in membris suis, quae a sancti tolerant, ea Christus ipse tolerare dicitur quemadmodum qui sanctos persequitur, Christum ipsum persequitur act. 9. v. 5. Vel denique sensus est, aliquid deesse passionum Christi, non quoad pretii solutionem, at quoad applicationem

quae fieri non potest, nisi accedat et

nostra opera bona.

Non sequitur ex satisfactione Christi peccata nobis gratis non remitti; tum quia gratia, per quam remittitur, gratuita est, alioqui non esset gratia, tum quia bona opera nostra nihil meriti habent a Christi merito sejuncta. Itaque etsi gloria, et vita aeterna tamquam merces ex justitia bonis nostris operibus concedatur, gratis tamen nominatur quod dari dicitur, in radice nempe, quia gratia, per quam obtinetur, gratuita est, ac meritum nostrum adhaeret a Christo est, in quo, et per quam vitam aeternam consequimur.

Objiciunt 3° ex parte Christi injustum esse innocentem plecti pro reo. Atqui non potest admitti satisfactio Christi, quin innocens mulctatus pro reis fuerit.

Verum negare injustum quidem esse innocentem plecti pro reo, si innocens rei sponsor non fuerit; secus quoque non id injustum esse, si innocens fuerit sponsor rei. Quemadmodum enim de pecunia agitur, aequum censetur omnino, eum, qui nihil debeat, pro eo, qui debet, cavere, ac tamen aequum est illum solvere, si sponsorem se constituerit sic ubi sermo est de reparanda injuria, aut poena luenda. Ex historia id discimus, aliquando obsides ac foederatos ob violatum a iis, quorum erant loco, datam fidem, de quo Diodorus Alicarnasseus lib. 6.

Instabis primo. At iniquum est, virum innocentem fieri aliorum reorum poenam luendam sponsorem. Id et pugnat cum ratione, lege divina, et omnium gentium non plane reruminum consuetudine. Et primo quidem cum ratione. Quid enim ferat, innocente omnino et dilecto, qui reipublicae proficere, servatur in innocentem, qui omni bono, et exemplo vivat? Secundo cum lege divina, quae id conceptis verbis prohibet Deut. 24. v. 16. Non occidentur Patres pro filiis, nec filii pro patribus, sed unusquisque pro peccato suo morietur. Ne quis id putet id ad causam non pertinere,

sed hoc hominibus tantum vetari; Deus hanc eandem legem sibi ipsi
imposuit Ezechiel. 18. 20. Anima inquit, quae peccaverit, ipsa morietur;
justitia justi super eum erit, et impietas impii erit super eum. Tertio
cum omnium gentium non plane barbararum consuetudine. Ubique
est haec substitutio, et iniqua, et noxia vita est. Apud Athenienses
ex Platone lib. 9. de legibus, apud Romanos ex codice, in quo ejusmodi
fidei jussores sub poena capitis vetantur.

R. concedendo antecedens, si non adsit consensus liber sponsoris,
aut potestas sufficiens, et jurisdictio in judice, aut leges prohibe-
ant, aut incommoda consequantur; secus negando. Itaque con-
tendimus generatim dici posse illicitam esse hominem innocentium pro
nocentibus supplicia, idque quatuor de causis, aut ex ponibus.
Primum si in id non consentiant alive innocentes p.; nemo enim
videt, iniquum esse hominem innocentem pro reo, aut etiam eum invitum
plecti. Secundum est, si non insit in judice sufficiens potestas. Nulla
est homini vel judici munus obeunti a Deo e facta potestas
in cujusquam vitam, et necem, nisi ubi facinus grave est admis-
sum. Tertio est, si homines divinis legibus id prohibeatur, quae supra
recensitae sunt. Quarto si multa ex eo in rempublicam
incommoda redundarent; quod metuendum est, saltem si fre-
quenter id contingeret: verum etiam saepe fieret, ut respublica
concelebratis hominibus operandus, bonitati contra, et probi viri
orbaretur in grande rei societatis detrimentum. Atque ea probi-
ma causa fuit, cur fidei jussores sub poenis capitalibus inter-
dicta fuerint. Verum si eae causae non intercedant, et contraria
adsint, nihil erit iniquum, si quis in alterius locum ad ferendam
poenam substituatur. Itaque subrogatio omnis incommodi expers erit
primo, si vad probet omnino vita arbiter liberae, secundo si sponsor

ipse substitutioni consentiat: volenti enim non fit injuria. Tertio si legitimam mortem sua gratia exsolvere possit pro iis, quorum sponsorem egit; est enim eo injusta substitutio quo inutilis est. Quarto si ab interitu se ipse postmodum longe gloriosius vindicare possit; ita ut nullum ex morte damnum ipse capiat. Quinto si possit sontem ipsum, pro quo facit satis, ad meliorem frugem reducere, adeo ut non modo scelera impunitate non augeantur in republica detrimentum, sed potius compenset contra in ejus utilitatem, ac decus.

At ista in Christum conveniunt omnia, ut cuique patens fit recolenti testimonia scripturarum supra producta, quaeque sparsim per hanc tractationem adferentur.

Instant 2do. Juxta justitiae leges poena peccatum sequitur; ergo ibi non fit esse poena, ubi peccatum nullum est; At in Christo nullum peccatum fuit. Ergo nulla poena merito eis noxius esse potuit.

R. poenam peccatum sequi aut inhaerens, aut imputatum. non vero semper necessario inhaerens. Igitur poenae natura ea est, ut pro peccato infligatur; sed necesse non est, ut qui peccavit, ille puniatur: quod satis explicatum hucusque est.

Urgeant 4to ex capite rationis. Non potuit Christus pro hominibus facere satis, nisi poenam ferret peccatis nostris debitam. At non tulit: poena enim aeterna debebatur peccatis nostris. Atqui Christus poenam aeternam non tulit. Addunt. Peccati poenae sunt omnes hujus vitae miseriae, morbi, calamitates, mors, aliaque. Atqui ab his non liberavit nos Christus.

Venio 2do ad propositionem majorem distinctione, afferendo Christum, ut satis pro nobis faceret, ferre debuisse poenam peccatis

nostris debitã, aut aequivalentẽ, non vero eandẽ oino. Nimirũ satisfactio ē restitutio, quoad aequivalentes, et non quoad oino semper. Porro Christi passiones aeternis poenis aequivalebant. Si ē durationis non fuere infinitae, at certe fuere infinitae dignitatis nimirũ personae, a qua satisfio proficiscebatur. Mortali scil. peccato non debetur poena per se aeterna, sed infinita, propter mortalis peccati infinitã gravitatẽ (in ratione injuriae personalis;) adeo ut si peccator infinitae poenae luendae par est, necessaria non foret aeternae poena, ut satis patet. Quod itaque aeterna sit, id ex accidenti ē; quia nempe propter debilem hominis conditionẽ, poena, quae gradu, et intensione debebat ee infinita, nec talis ee poterat, commutata ē in poenã durationis aeternae. Vice versa fieri contra potuit in Christi satisfactione, ut poena durationis infinitae commutaretur in poenã infinitã. Mors ē Christi poena fuit si non physice, at certe moraliter infinita propter personae divinae infinitã dignitatẽ. At ē peccatũ ē quid finitũ, moraliter vero ē quid infinitũ propter dignitatẽ personae laesae, ita satisfactio potuit ee physice infinita, modo moraliter infiniti esset pretii propter personae satisfacientis infinitã dignitatẽ. Nã si actiones juxta vulgare effatũ sunt suppositorũ (verũ ceu id velim intelligi) potiori, aut aequo saltẽ, jure sunt passiones et satisfactio, quae eo majoris semper pretii sunt, quo ille major ē qui recognovit, ut alteri satisfaciat.

Pariter cũ distinctione dissolvo id, quod additur: a reatu poenis non liberat nos Christus, quamdiu in terris sumus, sed liberavit tũ aliquando. Quapropter plenẽ a peccatis, eorumque poenis liberationẽ nobis Christus pro-

meruit, ad gratiam hanc pro sapientia sua dispensat, et ordinat. parcius in hac vita largitur, non omnem, ut quamdiu in terris degimus virtutis exercitatione, ac meritis nostris locus sit. At aderit demum aliquando tempus, quo plenam suis liberationem cum a peccatis, tum ab omnibus eorum poenis largietur.

Articulus VII

An satisfactio Christi fuerit condigna, et ad strictos justitiae apices.

Contra Socini argumentationes, quas ferent nostris suppositionibus omnes Catholici Theologi in quaestione ea; utrum Christi satisfactio fuerit aequivalens, et ex stricta justitia. Omnes quidem condignam, et aequivalentem fatentur propter personae satisfacientis infinitam dignitatem, quamvis Scotus, Durandus, atque alii nonnulli eorundem sectatores negent fuisse ex rigorosa justitia, si omnes conditiones spectentur justitiae hujus, quas singuli approbant. Sunt vero conditiones illae quatuor. Prima ut satisfactio sit aequivalens, et creditori, quantum ablatum est, persolvatur. Secunda ut sit ad alterum. Tertia ut sit ex bonis propriis personae, quae satisfacit, eaque donavit aliàs indebitis: ultima ut non interveniat ex parte creditoris alicujus partis debiti gratiosa remissio. Addunt quidam ut satisfactio sit libera, ut sit a persona offendente, ut denique creditor teneatur illam acceptare: quas tres conditiones dassimus quidam Theologus non arbitratur in hac quaestione esse expendendas. Sed quantum ad libertatem attinet, sit ad requisitum tantum rationem meriti, et Christum mortuum plenissima libertate fatentur omnes. Satisfactionem addit exhibendam ab ipsa persona offendente tum solum, quando nullus adest fidei jussor, et sponsor, qui solvat:

ac demum nullam in loco creditore requiri satisfactioni acceptandae necessitatem absolutam, sed hypotheticam, ac supposita redimendi hujus generis gratuita praedefinitione. Occurrit ergo difficultas de quatuor conditionibus principio positis: praesertim quod illustris scotista Mastrius fateatur disp. 4. q. 4. dub. 3 extremas ab omnibus non requiri.

His conditionibus non obstantibus, satisfactionem Christi fuisse ad juris apices tenet, inquit laudatus Card. Augustinianus, universa schola Thomistarum, atque Augustinianorum, subscribentibus Salmanticensibus, Silvio, Suaresio, Tournely, Vitasse, aliisque multo plurimis. Nec desunt qui sententiam oppositam appellant sacrilegam, impiam, et Christo Domino indignam, ut Bartolomeus Medina, Capreolus, Soto, [illegible] apud laudatos Salmanticenses disp. 1. dub. 7. n. 129. Verum quum illius auctores pretii valorem non minuant, ac tantum de his conditionibus dissentiant, temperandum est a censura, quam hac ratione propulsat Mastrius loc. cit. Distinguenda itaque est illa quaestio, an Christi satisfactio fuerit aequivalens, et condigna ab altera, an fuerit ad strictos apices juris; quarum primam negative resolvere, est meritis Christi detrahere, et ad vallum instaurare confractas Socini vires. alteram affirmative impugnare licet salva fide catholica, licet non exigat, et omnes Socini impetus omnino confringeret; quia et ipse, ut vidimus, iisdem conditionibus objectis tela jaculatur. quod nonnulli ad domesticam concertationem paravere, quam ad hosticum conflictum minime providerent. Brevius ergo conclusionibus id, quod quaerimus, explanabimus.

Conclusio I

Christi satisfactio re dicta aequivalens fuit, verum etiam superabundans

Probatur ex Scriptura. Nam psalm. 129. v. 7. Copiosa apud eum

redemptio, ubi non solum advertendum est redemptionem Dei copiosam multis eximiam; verum etiam addi: ipse redimet Israel, ad demonstrandum, inquit Aug. enarr. in hunc psalmum, quia Israel vendere se potuit, et fieri venundatus sub peccato; redimere se ab iniquitate non potuit: sed ille potuit redimere, qui se non potuit vendere. Satisfactio imperfecta etiam ab homine, qui se vendidit poterat exhiberi. Secundo Apostolus ad Hebraeos cap. 10. v. 12. et seq. instituens comparationem inter legales hostias, et Christi mortem, de illis inquit: numquam possunt auferre peccata: De hac autem consummavit in aeternum sanctificatos; atque idcirco hac ratione, ut ostendat, cur olim sacerdos quotidie praesto erat ministrans, easdemque semper offerens hostias. Christus vero unam semel obtulerit: quod sane nihil evinceret, nisi Christi satisfactio omne debitum persolvisset aequivalenti pretio: nam et sacrificia legalia purgare poterant ex Dei liberalitate peccata, et justa erat causa, aliam quotidie hostiam mactandi, nisi Christus semel oblatus sanguinis sui magno pretio peccata omnium satis compensasset. Tertio idem Apostolus ad Rom. 5. v. 20. Ubi abundavit, inquit, delictum superabundavit et gratia: quibus verbis Apostolus praefert meritum Christi ad salvandum peccato Adae ad perdendum; non quidem quoad extensionem, quasi gratia Christi in plures derivata sit, quam Adae peccatum; certum siquidem est, peccatum Adae in omnes omnino homines (exceptis Christo, ejusque Virgine Matre) pertransiisse, in quo omnes peccaverunt; vitam autem gratiae non omnibus communicari, puta infantibus, qui sine baptismate e vita decedunt. Haec non eo forte ordine dicta sunt, quo dici debebant. Testimonia probant, quod probandum erat.

Addo Patres. S. Cyrillus Hierosolimitanus catechesi 13 ait: non tanta erat peccantium iniquitas, quanta pro illis morientis justitia: non tantum nos peccavimus, quantum ille justa egit = fortunas Christi hom. 10 in epist. ad Romanos = multo plura iis, quae debebamus, dependit Christus, inquit: atque adeo tanto plura, quanto mare immensum ad pusillam guttam collatum majus esse possit =. Consentit Augustinus lib. 13. de Trin. cap. 13. Demum S. Bernardus contra Petrum Abaelardum cap. 8. = fuit vero sanguis, ait, qui effusus est, tam multus ad ignoscendum, ut ipsum quoque peccatum maximum, quo factum est, ut effunderetur, deleret, ac per hoc de antiqui illius utpote levioris deletione nullam omnino dubietatem relinqueret =.

Adjicio postea Clemens V. in extravaganti Unigenitus de Poenitentia, et remissione cap. 2. hac Sacrosancti Concilii scribens = non enim corruptibilibus auro, et argento, sed sui ipsius agni incontaminati et immaculati pretioso sanguine nos redemit: quem in ara crucis innocens immolatus non guttam sanguinis modicam, quae tamen propter unionem ad Verbum pro redemptione totius humani generis suffecisset, sed copiose velut quoddam profluvium noscitur effudisse; itaut a planta pedis usque ad verticem capitis nulla sanitas inveniretur in ipso: ubi animadvertit Silvius, Pontificem, ut rationem porrigeret cur una pretiosi sanguinis gutta sufficisset adferre unionem humanae naturae ad Verbum, et ideo ineptum esse praemonendum responsum Clementis contra exponentium, omnia acceptatione supposita. Oratio denique theologica conclusionem firmans continebitur responsione ad primam objectionem

Objectant itaque 1mo. illa satisfactio aequivalens non fuit, quae non fuit infinita; Christi autem satisfactio infinita non fuit: ex actionibus enim finitis constabat.

R. Christi satisfactionem constare ex actionibus finitis quoad entitatem, infinitis vero quoad valorem. Duo in Christi actionibus distinguenda sunt, entitas nimirum, et valor; neque enim valor satisfactionis entitatem necessario sequitur, aut quoad eam illius gradus, et conditiones. Nempe entitas est aliquid physicum, valor vero aliquid morale. Quare actiones quidem ipsae Christi humanitatis, ex quibus constabat ejus satisfactio, finitae quidem fuerunt quoad entitatem, sed nihilominus infiniti potuerunt esse valoris, et pretii.

Ut autem innotescat qua ex parte fuerit infinitus valor, triplex in satisfactione secerni valor potest. Primus objectivus, qui in ipsa actionis entitate, nimirum voluntatis, objecto, circa quod versatur, et modo, quo in illud tendit, positus est. Secundus radicalis, a persona ipsa, quae in satisfactione sese subjicit repetitus. Tertius est derivatus ex principiis, e quibus actiones emanant. Principium autem quadruplex est, quod nimirum et quo; et principium quo aliud est substantiale, nempe natura, aliud accidentale nempe habitus, gratia etc.

Jamvero, ut ad Christum haec omnia applicemus, certum est primo valorem objectivum illius satisfactionis, prout supra expositus est, non fuisse infinitum; actiones enim finitae erant, nisus voluntatis finitus, modus tendendi in objectum pariter finitus, et objectum porro finitum.

Certum est secundo valorem radicalem a persona repetitum fuisse infinitum. Persona enim satisfactione involvitur, tamquam offerens, tamquam oblata. Utroque autem modo Christi persona in ea, quam praebuit

obita, satisfactione includebatur. Ac primo quidem, ut offerens quia se ipsum humiliavit. Quare Apost. ad Philipp. 2. v. 8. humiliavit semetipsum. Secundo ut oblatus. Id enim idem pronuntiat Apostolus 1. Tim. 2. v. 6, Christus dedit semetipsum redemptionem pro omnibus. Proinde utroque etiam modo ejusmodi satisfactioni valorem contulit infinitum Christus. Et contulit quidem ejusmodi valorem, quatenus persona offerens. Satisfactio enim, ut Scholae loquuntur, reflexiva est supra suppositum, et illud inclinat. At persona Christi offerens erat infinitae dignitatis: atque adeo illam in satisfactionem totam effudit. Sed non minorem valorem contulit, quatenus persona oblata. Ea enim ex parte quoque infinitae est dignitatis. Hinc S. Thomas q. 48. a. 2. ait, Christum majus aliquid exhibuisse, quam exigeret compensatio totius humani generis, propter dignitatem vitae suae, quam in satisfactione posuit.

Certum est porro valorem ex principiis satisfactionem Christi derivatum non fuisse unius modi; quia videlicet principia ipsa non erant ejusdem dignitatis. Principium enim quod erat ipsa persona Christi. Principium quo substantiale duplex erat, ambae nimirum natura divina et humana. Principium quo accidentale erat gratia accidentalis, quae Christo inerat. Porro ex principiis actiones peculiarem dignitatem trahunt. Sic Genesis 4. v. 4. respexit Dominus ad Abel, et ad munera ejus, qui vir sanctus erat. Quae quum ita sint, facile est de valore derivato in Christi satisfactionem judicium ferre. Valor enim derivatus a principio quod, nempe a persona, infinitus fuit. Valor derivatus a principio quo substantiali primario, seu a natura divina, similiter infinitus fuit. Valor derivatus a principio quo substantiali secundario, seu a natura humana, finitus fuit; atque valor derivatus a principio quo accidentali, seu a gratia, quum haec natura sua finita sit.

Objectant 2do. Ut infinitus ēt valor personalis, debuisset persona ipsa mōe subjicere ad satisfaciendū. Atqui persona dña nequit se subjicere. Hoc ē repugnat personæ, quæ subdita non ē. Addunt Christi satisfactionē non fuisse satisfacientē, et consequenter multo minus superabundantē, quia indiguit liberali Dei acceptatiōne. Poterat ē, inquiunt, Deus ab ipso sūe reo satisfactionē postulare, et ab aliena persona exhibitā repudiare.

Verū etsi persona dña seorsum spectata non pt sese subjicere ad satisfaciendū, id tn pt, si conjuncta sit humanitati. Audire præstat Apostolū Philipp. 2. de Christo ajentē: qui cum in forma Dei esset.... semetipsū exinanivit formam servi accipiens.... et humiliavit semetipsū. factus obediens usque ad mortem. Ad illud, quod adjiciunt, respondeo, Christū, aut melius dicā Christi satisfactionē non indiguisse Dei acceptatiōne propter insufficientiā pretii, sed solum propter alienæ personæ rationem. Satisfactio dici pt dupliciter indigere liberali creditoris acceptatiōe. ac primo quidē si minus justo pretiū fuerit, et tamen sponte, et liberaliter acceptatū; secundo si pretiū quidē sit sufficiens, imo et abundans, sed recusari possit persona, quæ solvit. Satisfactio Christi priori modo non indiguit liberali Dei acceptatiōne; pretium enim non modo sufficiens, sed etiā abundans. Potuit ē Deus pro jure suo hīam plectere, proinde acceptā non habere alienā satisfactionem quantumlibet esse sufficientē. Neq ē satisfactio a restitutione distinguitur, ut altera quoque alicui dicatur. Scit pœna ab ipso reo lui debet, et quod in contemptu injuria posuerit, non deletur, nisi contrario, tum interno ā judicio, tum externo opere quodā reponi, a quo injuria profecta ē. Sed ut aliena ad satisfactionē admittatur, id gratuitæ ē liberalitatis. Neque tn id officit perfectæ satisfactioni.

tionem illa satisfactio necessaria est ad supplendum pretium, sed ad præstandum consensum in persona, quæ recusari poterat. Quapropter acceptatio illa mere extrinseca est, nequaquam intrinseca satisfactioni. Nihil enim condonatum est Christo, utpote qui parem injuriæ satisfactionem exhibuerit, imo et majorem. Sed id duntaxat est indultum homini reo, ut quam satisfactioni ipse ipsius esset, redemptorem haberet, quo prius carebat. Deus ergo potuisset hujusmodi satisfactionem non acceptare, non quod idonea non esset, sed quod non esset rei debitoris, non quod imperfecta, sed aliena esset.

Conclusio secunda.

Christi satisfactio fuit juxta strictos justitiæ apices.

Ostenditur. Conditiones enim omnes, quæ ad strictam satisfactionem, et exactos justitiæ leges exiguntur in Christi satisfactione est invenire. Ac primo quidem Christi satisfactio fuit æquivalens, et creditori quidem debitum erat, persolutum fuit ut demonstratum hactenus.

Secundo Christi satisfactio fuit ad alterum. Quod antequam ostendam, præmitto, et moneo hic esse gravissimam difficultatem, et super hac re disputare theologos. Nonnulli asserunt non esse ad alterum, quia refertur ad Patrem, qui est suppositum a Filio distinctum, et ad Spiritum Sanctum. Verum satisfactio illi reddi debet cui illata injuria est. atqui non solo Patri, sed Deo in tribus personis subsistenti per peccatum illata injuria est ergo et sibi aliquo modo satisfacere Christus debuit, quatenus Deus. Alii ajunt, Christum noluisse sibimetipsi satisfacere, sed de jure suo hac in re non fuisse sollicitum, ac cedere voluisse. At si ita est aliquid gratis Deus remisit ex debito, quod humanum genus contraxerat, atque adeo satisfactio Christi stricta, et ad rigorosos justitiæ apices exacta non fuit.

His breviter præmissis ajo, Christi satisfactionem, qua parte sibi ipsi satisfecit, fuisse ab alterâ, quantum necare fuit. Utriusq. enim naturæ distincta sunt bona. Ergo potuit Christus, ut homo mortem offerre in satisfactionem sibi et Deo: idque eo magis verum est, quod etsi una sit realiter in Christo persona, duplex nihilominus virtualiter potest admitti; Filii Dei persona, et persona sponsoris, vadis, ac redemptoris absque ullo in Nestorii errorem incidendi periculo. Hoc, quoad fidei scripta, declarari potest exemplo Summi Magistratus, qui ex ærario publico aliquam pecuniæ summam extraxisset in commune usus, ab omnibus postmodum pro rata portione ærario restituendam. Hic posset ut privatus debitam a se pecuniæ partem solvendo sibi ut reipublicæ principi facere satis, quia duplex sustinet nomen.

Secundo Christi satisfactio fuit ex propriis, et aliàs indebitis. Id quod spectat ad primam partem, Joannis 12. v. 14 Christus sic ait, Ego pono animam meam: nemo tollit eam a me, sed ego pono eam a me ipso. His enim verbis indicat, id in sua prorsus fuisse potestate. Adde. Ille ex propriis satisfacere censendus est, qui iis satisfacit, quæ sunt juris sui singularis. Atqui Christus iis satisfecit, quæ ipsius erant juris singularis. Illius enim satisfactio duo simul complectebatur, personam scilicet, quæ satisfaciebat, et opera quibus satisfaciebat. Atqui persona satisfaciens propria haud dubie Christi fuit; opera verò, si non quoad existentiam, saltem quoad probabilem, et valorem ab eo certo erant. Aliunde verò ipsius insuper erant et jus peculiare, quod ex unione hypostatica Verbum divinum in humanam naturam acquisierat

Quod vero satisfactio fuerit ex aliis indebitis ex eo fit manifestum, quod ea, quibus satisfecit singulari ejus dominio subjacebant modo mox indicato. Imo hoc quoque idem illud quoque apertissime evincit, quod Christus plus obtulerit in satisfactionem, quam esset necesse ad omnia nostra debita expungenda, ut demonstratum est superiore conclusione.

Quarto denique in satisfactione Christi non intervenit ex parte Creditoris alicujus partis debiti gratiosa remissio; fuit enim plena, infinita, superabundans. Recole, quae de Christi sufficiente, et abundante satisfactione supra dicta sunt.

Instarges, et dices, Christi satisfactionem non fuisse ex bonis ipsius propriis, et aliis indebitis. Satisfactio enim Christi etiam quoad valorem spectata, originem, et pretium sumit ab unione hipostatica. Atqui unio haec totius Trinitatis beneficium est. Trinitatis primo communicat personalitatem, et naturam Filius accipit a Patre per aeternam generationem ergo etc. valor actionis satisfactoriae, quia a persona verbi aeterni Patris dominio subest. Praeterea ipse Christus omnes suas humanas actiones utpote creatas Deo debebat multiplici nomine, nempe gratitudinis, religionis, obedientiae, justitiae. Qui ergo fieri potest, ut ejus satisfactio fuerit ex bonis propriis, et aliis indebitis?

Respondeo speciosa aliquo posse videri haec objecta, sed non satis ea movere. Satisfactio enim, ut ad primum veniam, quam Christus Deo exhibuit, originem, et pretium sumit ab unione hipostatica, tanquam conditione praesupposita, non tanquam activo principio valoris, et pretii: unio quippe ex se activa non est, sed mera est conditio necessaria, et

Verbum humanitati physice unitum, et capax sit satisfactionis Deo offerendæ. Quod ad aliud attinet, respondeo valorem satisfactionis Christi quæ a persona Verbi subjectum fore æterni Patris dominio, si Pater Filio naturam communicasset, et personalitatem per generationem æternam ab æterno, et eo fine, ut humanitati conjunctus in tempore meritoria opera, et actiones eliceret. Verum Pater ex necessaria naturæ suæ inclinatione Filium generat, sibi æqualem, et consubstantialem, atque adeo minime dependentem, ac subditum sibi.

Ad tertium dico antecedens propositum. Christus omnes suas actiones, utpote creatas Deo debebat ratione entitatis physicæ, ceterum ratione pretii, et valoris, ac satisfactionis, id vero concedere non possum. Pretium enim illud oritur a persona Verbi quæ nulli subjacet, et est ipsamet Verbi persona humanitati conjuncta. Deinde vero quotiescunque debiti alicujus solutio major est debito, seu debitum excedit, et superat, potest illa solutione, quamquam alio aliquo titulo debita, stricte, et abundanter quis satisfacere: atqui Christus quod pro nobis solvit debitum longe superavit; ergo superabundanter solvit: atque adeo eadem solutione, quamquam nonnullis aliis titulis debita stricte, ac rigorose potuit divinæ justitiæ satisfacere.

Dices vero in Christi satisfactione aliquam debiti intervenisse gratuitam remissionem, atque hac saltem ratione Christi satisfactionem non posse dici ad strictum justitiæ apices exactam esse. Id ex eo evincere potens, quod remissum gratis fuerit saltem debitum, quod contraxerant mortales omnes carendi omnibus gratiæ auxiliis tum internis, tum externis, ideo carendi ipsomet redemptore, ac servatore: quod debitum gratis remissum fuisse, quod Deus Filium suum gratuito nobis concesserit, nemo inficiari potest. Quare vel ipsamet Christi satisfactio donum Dei est.

Sed ne hoc quidem satis urgent. Proprie enim, et accurate.

loquendo non contrariamur per peccatum debitum avendi redemptore, sed hoc unum non posse scilicet tempus hujus a peccato resurgere sine gratia Redemptoris. Anvero exigendus hoc sit, vel non exigendus, gratia donandus necne unice pendet ab arbitrio, et voluntate Dei, qui potest misereri, vel non misereri. At ex parte nostri nullum ea in re proprie meritum, vel demeritum est, sed hoc quasi passive se habet, ut redemptorem habeat, vel non habeat. Addunt nonnulli debitum avendi redemptorem, si verum debitum est, gratis quidem condonandum fuisse nobis, sed gratis condonatum non fuisse Christo, qui superabundanti, et infinito sanguinis pretio, etiam debitum illud omne expunxit.

Quod addunt satisfactionem Christi esse donum Dei, id aequivocum est. Quamquam enim donum Dei est hoc sensu, quia ex libera, et misericordi sua voluntate Deus Filium suum pro nobis dedit; tamen Christi satisfactione ita donum Dei, ut illa non sit in pleno, et absoluto dominio Christi oblatum, id est quia ipse voluit, quare plane, ac stricte satisfecit. Accedit, quod gratia unionis non cadat in Verbum, sed in humanam naturam. Verbum autem non satisfecit per humanam naturam, quod ad gratiam attinet et valorem satisfactionis, sed per divinam, suamque propriam personam, quae nullius dominio, ac imperio subjacet.

Instantia. Pactum creditoris, quo debitori remissum est, in-minuit rationem strictae Justitiae: pactum autem hujusmodi aliquid supponit gratiam. Atque necesse fuit, pactum intercedere Patrem Deum inter, et Filium, ut quae offerenda erat satisfactio acceptaretur. Potuisset namque Deus exigere, quod omnes concedunt, ut ipsimet satisfacerent, qui peccaverant, non sponsor in ejus locum.

Respondeo nonnulli hoc aliis verbis objectatio et interpretatio eique ut faciam satis sufficere, ut duplex distinguam pactum, quod creditorem, inter ac satisfacientem intercedere potest, intrinsecum videlicet, et

extrinsecum. Pactum intrinsecum voco, quod supplet defectum, et insufficientiam operis, ut sit de condigno satisfactorium. Pactum vero extrinsecum dico cum Tournely, cujus plerique hæc sunt, quod supposito pretio condigno in opere satisfactorio postulat tantum mutuum contrahentium consensum. Pactum intrinsecum non est quidem strictæ justitiæ, cum ea quæ compensationem requirit at nullum fuit ejusmodi Patrem inter, et Filium divinum quia independenter ab omni conditione, et pacto satisfactio Christi pretii, et valoris erat infiniti, et plusquam condigna, atque idonea cuilibet delicto nostro extinguendo. Atque ex his patet quoque illam inutilem prorsus et otiosam videri quæstionem, quam excitant nonnulli, an scilicet Deus potuerit non acceptare Filii sui satisfactionem. Namque vel supponitur decretum de divi Verbi incarnatione in eum finem, ut pro nobis satisfaceret, vel non supponitur. Si primum certissimum est non potuisse Patrem non acceptare satisfactionem Filii: si posterius, illusorium videtur quærere, an Pater divinus potuerit non acceptare Filii sui satisfactionem, quasi contingere posset Filium aliquid velle, quod Pater non velit: quum una, et eadem sit utriusque voluntas, et consensio

Quod de pacto intrinseco, et extrinseco dictum est, hoc ipsum et de gratia Christo concessa dici debet: nimirum gratiam internam quæ satisfactioni quasi minus condignæ pretium suppleret de medio tollere strictæ justitiæ rationem, eam vero gratiam in Christo non agnoscimus; gratiam vero externam puta unionis concurrens etc. non imminuere strictam justitiam, quia condignum meritum ab ea nequaquam dependet.

Caput VII
De Christi merito.

Dogmaticae, ac speculativae inquisitioni de Christi satisfactione libenter subjicio doctrinam de Christi merito; propterea quia illi haec valde affinis est. Hoc ergo capite quaerendum primo, quando Christus meritus sit? secundo per quos actus? tertio quibus personis? quarto quidnam meritus fuerit? idque praestabo primo articulo, cui alterum adjiciam, quo speculativas quaestiones pertractabimus.

Articulus I.

Quando Christus meritus fuerit? per quos actus? quibus personis quidnam meritus fuerit?

Quo rectius intelligantur, quae hoc, et seq. articulo dicenda sunt animadverte primo meritum in genere esse obsequium alteri exhibitum, de se aptum ad obtinendum aliquod praemium, et retributionem. Alii dicere malunt nihil aliud esse, quam operis dignitatem, et valorem in ordine ad praemium. Dividitur in condignum, ac congruum. Condignum juxta S. Thomam in 3. dist. 23. a. 5. est quando invenitur aequalitas inter praemium, et meritum secundum rectam aestimationem, congruum vero, quando talis aequalitas non invenitur, sed solum secundum liberalitatem dantis munus tribuitur, quod dantem decet. Satisfactio, et meritum differunt inter se, non quod satisfactio non possit esse meritoria, aut meritum nequeat esse satisfactorium, sed quia satisfactio supponit offensam, meritum vero respicit praemium. Hinc praecipuum inter satisfactionem condignam, et meritum condignum discrimen in eo situm est, quod illa aequalitatem respicit cum offensa, hoc vero cum praemio.

Animadverte secundo in actionibus, quibus Christus Deo pro nobis fecit satis, distingui oportere entitatem, valorem, satis-

factionem, ac meritum. Physica actionis entitas efficienter, et elicitive, ut ajunt scholae, est a natura humana: valor a persona Verbi ad humanitatem conjuncti: satisfactio est ab homine Deo, quod debita justitiae debebamus solvente: meritum a Christo, cui Deus justam mercedem retribuit.

Animadverte tertio ad merendum de condigno istas potissimum conditiones requiri, nempe statum viatoris, sanctitatem in operante, et operante, libertatem in opere, et promissionem in remunerante. Hujus postremae conditionis vi contingit, ut quamvis offensus satisfactionem condignam sibi exhibitam, nisi alio titulo eam illud satisfactorium exigere possit, moraliter loquendo debeat acceptare: tamen nemo per se loquendo tenetur meritum de condigno condigna remuneratione compensare, nisi acceptandi meriti pactum, et promissio interveniant. Sit jam

Conclusio prima

Christus meruit a primo conceptionis instanti usque ad extremum vitae suae mortalis spiritum.

Probatur ex Apostolo Hebr. 10. v. 5. = ingrediens in mundum dicit: hostiam, et oblationem noluisti; corpus autem aptasti mihi: holocautomata pro peccato non tibi placuerunt. Tunc dixi: ecce venio.... ut faciam Deus voluntatem tuam.... in qua voluntate (pergit Apostolus v. 10.) sanctificati sumus per oblationem corporis Jesu Christi semel =. Per ingressum autem in mundum intelligi debet primum illud instans, quo persona Verbi in utero Virginis humanitati hypostatice conjuncta fuit: in hoc ergo primo instanti Filius Dei exinanivit semetipsum formam servi accipiens, in eoque cognitione, ac libertate praeditus fuit, atque adeo et meriti capax, ac consequenter communem aliorum infantium conditionem, quantum ad animam

abinet, positus; virque ipse erat, id est non perfectus juxta illud Jeremiae 31. femina circumdabit virum.

Dices. Ubi est impetratio, ibi est meritum juxta Augustinum epist. 194 alias 105. asserentem: neque ipsa remissio peccatorum sine aliquo merito est, si fides hanc impetrat. Atqui Christus etiam redivivus a mortuis, et sedens ad dexteram Patris pro nobis interpellat, caelestia dona impetrans. Christus igitur etiam in caelo pro nobis aliquid meretur.

Resp. distincta majore propositione. Ubi est impetratio proprie dicta, fundata in merito; concedo; ubi est impetratio late sumpta; nego. S. Augustinus loco cit. loquitur de impetratione late sumpta, non prout est effectus proprius orationis; agit enim de impetratione, quae provenit ex actu fidei, non quidem orando, sed merendo, quae impetratio non differt a merito. Illa vero est impetratio stricta et propria orationis, et haec sub ipso respectu non est meritoria; namque in oratione distinguitur ratio meriti et ratio impetrationis, et pro meis mereri sibi, et aliis impetrare. Quum igitur Christus pro nobis intercedit, ac caelestia dona impetrat, non de novo meretur, sed meritum in morte sua consumatum Deo offert, ac repraesentat, nobisque applicat.

Objectio. Christus meritus est per vulnus illud, quo ipsius latus post mortem apertum est; siquidem ex eo vulnere nostra sacramenta omnemque efficaciam, et vim fluxisse asserunt S. Leo ep. 4. c. 3. Aug. ... 1.10. ... hoc tract. 15. et 120 in Joannem. Aliquid, et post mortem igitur meritus est Christus. Unde ...

quidem evincit quidquam. Vulnus enim illud duplici sensu sumi potest ... dici. Primo quatenus objective fuit meritorium, quatenus fuit objectum voluntatis sanae, et meritoriae, qua Christus adhuc vivens acceptavit illud vulnus, et sese ad effundendum totum sanguinem

suum obtulit pro nobis, quia tunc antequam latus aperiretur, nondum erat completa passio. Secundo Christus dicitur peccata nostra eo vulnere abluisse, repraesentative, ut ajunt, quia illa effusione mirabili sanguinis, et aquae mundiciem, et redemptionem nostram repraesentavit, atque adeo novae legis Sacramentorum efficaciam, quae aqua illa, et sanguine figurabatur. Sic ad Rom. 4. v. 25 Christus traditus esse dicitur propter delicta nostra; et resurrexisse propter justificationem nostram; non quod ejus ~~resurrectio causa~~ fuerit meritoria nostrae justificationi, sed quia resurrectionem nostram spiritualem ad vitam gratiae repraesentabat. Hoc eodem sensu intelligendus est S. Thomas ad quaest. 52. a. 1. ubi ait, Christum ad inferos descendisse, ut nostram poenam adaequate portaret, et nos ab omni poena eriperet; quibus verbis id significare videtur, Christum suo ad inferos descensu pro nobis satisfecisse, et nos ab inferno liberasse. Sed mox exposito sensu, Angelicus Doctor intelligendum esse, dicendumque docere, Christi ad inferos descensum illius passionis efficacitatem expressius significare, quae nos ab omni poena temporali et aeterna redimit, saltem quoad sufficientiam.

Conclusio secunda.

Christus meritus est per suos actus amoris et dilectionis Dei, quos ex scientia infusa, non vero per eos, quos ex beatifica visione eliciebat. Pariter meritus est per omnes actus obedientiae, humilitatis, legis observantiae, uno verbo per omnes actus virtutum moralium. Pars prior aperta est. Meritus quippe Christus est per actus liberos bonos, Deo gratos, et acceptos. Ejusmodi vero erant actus amoris, et dilectionis Dei ex scientia infusa, imo pariter ipsa principium fuit, et forma omnis meriti. Pars altera non minus videtur certa. Namque amor ex beatifica visione, ut professores, liber non est, neque viatoris, sed comprehensoris. Quare S. Thomas ait Christum non meruisse per charitatem, in quantum erat

Charitas comprehensoris, sed inquantum erat Charitas viatoris, quae doctrina duplicem supponit in Christo amorem, unum, qui visioni beatificae, alterum, alt qui scientiae ejus infusae respondebat: hunc liberum; illum vero fuisse necessarium. Sunt qui non nisi unum in Christo amorem, eumque beatificum agnoscunt, qui pro diverso genere in objectum suum tendit, respective, et necessarius, et liber est. Necessarium dicunt prout versatur circa bona Dei essentialia, et intrinseca; liberum prout versatur circa bona extrinseca, puta gloriam Dei externam et accidentalem.

Pars 2a ex mox dictis consequitur. Actus quippe illi obedientiae, humilitatis, legis observantiae, erant boni, et liberi quamquam et in quorumdam sententia mandatum a Patre Filio dedit ut mortem subiret, hi ii [illegible] contendant vero aliquo sensu mortem Filio fuisse liberam. Oblatus est, quia ipse voluit

Conclusio 3a [illegible]

Christus sibi meruit gloriam corporis, nominis exaltationem, gentium cultum, et adorationem. Coelestia seu splendorem, firmitatem etc

Lucae c. 24. v. 26 de Christo dicitur. nonne haec oportuit Christum pati, et ita intrare in gloriam suam? Secundum ad Phil. 2 v. 8 Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod et Deus exaltavit illum, et donavit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine Jesu omne genu flectatur coelestium terrestrium, et infernorum, et omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris. [illegible] ad Ephes. 1 [illegible] legitur: Qui benedixit nos in omni benedictione coelesti spirituali in coelestibus in Christo, sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem ut essemus sancti, et immaculati

Saepe apud illos quaestionem [illegible] Christum non potuisse mereri unionem hypostaticam quoad substantiam, potuisse vero quoad aliquas circumstantias.

[illegible]

An Christus meruerit, aut potuerit mereri unionem hypostaticam [illegible] Negare [illegible] expedit [illegible] exscribere non [illegible]

Caput 8

De incarnatione, id est unione duarum naturarum, Divinae, et humanae in una Verbi persona

Cum non modo incarnationis mysterium peractum esse probaverimus, verum etiam aperuerimus causas, nonnullaque alia, quae illud spectare videbantur, absolvimus, jam tempus est ut ad illius naturam accedamus. Cum siquidem incarnatio nihil aliud quam divinae simul, et humanae naturae in una, eademque persona Christi conjunctio, duo mysterium illud complectitur, personae scilicet unitatem, et naturae utriusque distinctionem, quae singulatim exequemur. Ac primum quidem statim exponemus, alterum vero ad alio loco propugnandum differimus.

Articulus I

De una Christi persona.

Ut dilucidius cognoscantur omnes sinus erroris Nestorii, qui Christi personae unitatem inficiatus est, cujus haeresiarchae historia hic omittitur, observandum est juxta Nestorii mentem, primo nullam esse [illegible] Christi naturae physicam et substantialem, sed moralem tantum unionem. Ita ut Verbum quidem in Christo homine, tamquam in templo habitet, eumque quod affectu, et amore sit cum ipso, eumdem conjungatur quoad operationes; quia videlicet humana natura, tamquam instrumento [illegible] utatur, [illegible] dignitate qua naturam nostram ad ejusdem secum honoris consortium [illegible]. Imo concedebat aliquatenus personarum unionem, quia eadem utrique nomina impropriè attribuebantur, sed [illegible] ullo naturam nostram in eandem hypostasim assumptam esse.

Secundo nullam veram in utraque Christi natura admittendam esse [illegible] communicationem proprietatum; adeo ut Deus accurate dici non posset natus, passus, mortuus, nec homo similiter dici possit proprie Deus, sed tantum Deifer. [illegible] duos revera esse in Christo filios,

alterum naturalem Dei, nempe Verbum, alterum adoptivum, idest hominem. Et B. Virginem, utpote quae Divinitatem non procrearet, non posse legitime dici Theotocon seu Deiparam. Ideo a Verbo assumptum fuisse hominem Christum jam per se subsistentem. Ideo demum nunc eundem hominem Christum ob merita operibus suis, et decursu temporis promeruisse, ut a Verbo assumeretur.

Atque hoc quod ad Nestorium spectat. Hinc observandum est ante quam Catholicum dogma proponamus, hic sermonem non esse de unione morali ex amore, et affectu orta, quae ratione concordiae et consensionis ponitur qualis unio inter amicos; neque de unione quoad efficaciam et sustentationem generalem, per quam omnia in Deo sunt, et ab eo pendent, in quo vivimus, movemur, et sumus; imo neque de unione mystica, seu morali, qua qualis unio fidelium cum Christo, sed de unione hypostatica et personali utriusque naturae divinae, et humanae in una Verbi persona, ac de ea, quam nobis exponit Symbolum, quod dicitur Athanasianum: Est ergo fides recta, ut credamus, et confiteamur, quia Dominus noster Jesus Christus Dei Filius, Deus et homo est. Deus est ex substantia Patris, ante saecula genitus, et homo est ex substantia matris in saeculo natus. Perfectus Deus, perfectus homo ex anima rationali et humana carne subsistens ... Qui licet Deus sit et homo, non duo tamen sed unus est Christus. Unus autem non conversione divinitatis in carnem, sed assumptione humanitatis in Deum. Unus omnino non confusione substantiae, sed unitate personae. Nam sicut anima rationalis et caro unus est homo, ita Deus et homo unus est Christus.

Non observandum et illud, nos in posterum promiscue usurpaturos subsistentiae, hypostasis, suppositi, et personae, quibus idem significatur, nempe una singularis, et individua substantia, quae in se subsistit aut substantia completa per se et non in alio [illegible]

è una individua substantia, prout subsistit, seu supponitur vel naturâ universali, vel accidentibus; persona denique dicitur, quatenus è individua naturæ rationalis substantia, ut personam definit Boetius. Quare nihil addit supra suppositum, præter naturæ rationalis dignitatem; id tamen diligentissime adnotandum, veteres Patres hac voce hypostasis non semper personam illam intelligere, quam definit Boetius, sed quandoque intelligere ipsam naturam, ut inter alios Didymus Alex. l. de Trin. c. 25. pag. 38.

Conclusio.

Hypostatica unio est una, et duarum Christi naturarum, seu unio in persona. Veritas hujus conclusionis Dogma continet in Religione Christiana fundamentale demonstratur 1. Scripturis, quæ ad id evincendum [illegible] multiplex argumentorum genus suppeditant. Primum petitur ex iis locis, in quibus unicum Christi suppositum utramque naturam [illegible] ita Phil. 2. v. 6. dicitur [illegible] qui cum in forma Dei esset non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo [illegible] ipse unus [illegible] Christus et [illegible], et humanam naturam habere [illegible]. Idem siquidem prius fuisse in forma Dei, et postea assumpsisse formam servi; [illegible] Deo æqualis, et obediens [illegible] accipiendo formam servi Verbum [illegible] Christus in forma [illegible], tamen in tempore assumeret [illegible], non [illegible] posset exinanitum [illegible] Patres [illegible] exinanitus [illegible]

Secundum [illegible] Verbum caro factum est Joan. 1. v. 14. [illegible] substantialem conjunctionem [illegible] Verbi [illegible] vel per [illegible] nec per [illegible] unionem, [illegible] per unius in alterum mutationem. Itaque Verbum [illegible] per [illegible] conjunctionem in carne; [illegible] propter moralem [illegible] unionem [illegible] conjunctio, [illegible] profecto alter fieri [illegible] dicitur. Ergo Verbum caro factum est per hypostaticam conjunctionem, hoc est [illegible] ipsa [illegible]

[illegible] ex iis, inquit, Xtus hoc contra significatur ea [illegible] Jean 10 v 18. [illegible]
[illegible] quam [illegible] eam [illegible], [illegible] de illo [illegible], [illegible]
[illegible] quae propria [illegible], et quae [illegible] in [illegible]
[illegible] ullum [illegible], aut [illegible]
argumentum [illegible] reciproca nominum, ac proprietatum communio, quae in [illegible]
occurrit. Ac [illegible] in Xto [illegible]
[illegible] stirpe, nativitas [illegible] a tempore, sanguis, mors, [illegible] q. v. 6
= Parvulus natus est nobis .... et vocabitur nomen ejus Deus fortis [illegible]
[illegible] Paulus ex quibus [illegible] carne, qui est super omnia Deus
benedictus in secula. [illegible] 20. 28. [illegible] in quo vos [illegible]
[illegible] posuit Episcopos regere ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo [illegible] 2 8
[illegible] cognovissent, numquam Dominum gloriae crucifixissent [illegible]
[illegible] et [illegible] aeternitas [illegible]
[illegible] = Antequam Abraham fieret ego sum [illegible]
4. v. 10 [illegible] ipse est, et qui ascendit super omnes caelos, ut impleret omnia
Item [illegible] significatur [illegible]
Matth. 1 v. [illegible], et [illegible] nomen ejus [illegible]
[illegible] Deus [illegible] ex quo manifestum sequitur [illegible]
[illegible] eum, qui Deus est, concepisse, et peperisse. Luc. 1 [illegible] quod nascetur ex te
Sanctum [illegible] Filius Dei. Gal. 4. v. 4 = misit Deus Filium suum factum ex
[illegible] Filio Dei aeterno, seu de Verbo Deo aeterno. [illegible]
dicitur [illegible] natus, et factus ex B. Virgine

[illegible] quae in [illegible]
[illegible] propositionis [illegible] ad Apostolorum usque tempora [illegible]
in symbolo Apostolico sic legitur = Et in [illegible]
[illegible] qui conceptus est de Spiritu S. natus ex Maria Virgine. [illegible]
[illegible] de aeterno Dei unico Filio agitur. At [illegible]
conceptum de Spiritu S. natum ex Maria Virgine =

[illegible]

Secundo in symbolo Niceno Constantinopolitano recepto, postquam Xtus dictus est Deus de Deo, et consubstantialis Patri, in eodem symbolo additur: Qui conceptus est de Spiritu S. Qui propter nos homines, et propter nostram salutem descendit de caelis, et incarnatus est de Spiritu S. ex Maria V. et homo factus est. Quae quidem ita luculenta sunt, ut propterea Sinodus Ephesina novo aliquo simbolo adversus Nestorianam haeresim condi vetuerit, quia illud jam erat sufficientissimum, quod extat in Constantinopolitano ab omni Ecclesia recepto.

Tertio Sinodus Ephesina, licet symbolum illud satis esse decreverit, attamen 12 anathematismos approbavit. Primus quorum ejusmodi est: Si quis non confitetur, Emmanuelem vere Deum esse, et ob id S. Virginem Deiparam, genuit enim illa incarnatum Dei Patris Verbum (Verbum factum carnem) anathema sit. Idem: Si quis non confitetur Dei Patris Verbum carni secundum hypostasim unitum, unumque esse Christum, eundem verum Deum simul, et hominem, anathema sit. Tertius: Si quis in uno Xto post unionem dividit hypostases, easque ea tantum conjunctione inter se connectit, quae est secundum dignitatem, vel auctoritatem, aut potestatem, et non potius concursu, qui est secundum naturalem unionem, anathema sit.

Quarto Synodus Chalcedonensis [illegible] in professione fidei confitemur, ait, unum eundemque Xtum in duabus naturis inseparabiliter, inconfuse, indivisibiliter, immutabiliter agnoscendum, nusquam sublata differentia naturarum propter unitionem, magis salva utriusque naturae proprietate, et in unam personam, atque subsistentiam concurrente.

Quinto demum Concilium V [illegible] perstrinxit errores: Si quis, ait, secundum gratiam, vel secundum operationem, vel secundum dignitatem, vel secundum honoris aequalitatem, aut relationem, aut virtutem, unitionem esse factam [illegible] et non substantialem unitionem Verbi ad carnem factam esse, anathema sit.

Demonstratur 5. auctoritate Patrum. Etenim S. Ignatius Martyr epist. ad Ephes. unionem substantialem, seu secundum hypostasim [illegible] inter Deum, et naturam Xti [illegible] singuli, ait, convenitis in una fide et in uno Jesu Christo secundum carnem ex genere Davidis, filio hominis, et filio Dei. Et clarius id multo ante. Deus noster Jesus Christus in utero gestatus est a Maria

Secundo unam in Xto personam, nō 2, unum Xtum, nō 2 docet Dionysius Alexan-
in epist. ad Paulum Samosatenum, ubi haereticum redarguit, quod personas, quas per hypostases asseverabat unius Xti, sive Xtos duos, duosque filios. Tertio demum B. Virginem Deiparam, seu Theotocon esse communiter a Patribus apellatam patet ex Cirillo Alexandrino, lib. de recta fide ad Reginas [illegible] [illegible] [illegible] Deiparam [illegible], veteribus Patribus, quorum sanctimoniam, et fidei integritatem admiramur, nec non aliis, qui eos deinceps [illegible] sunt [illegible] per universum, ut ita dicam terrarum orbem familiare esse, ostendere [illegible] existimasi. Profert deinde multa veterum testimonia, inter quae illud [illegible] Theophili Episcopi. Hoc unum non praetermiserim, optimos, ac sapientissimos quosque Patres quotquot ante nos extiterint, omnes sacram Virginem Deiparam apellare.

At vero B. Virgini denegari Deiparae nomen non potest nisi funditus subvertatur incarnationis mysterium. Alterutrum [illegible] [illegible], aut Filium, quem B. Virgo peperit verum esse, et [illegible], et consequenter B. Virginem esse Deiparam, quae Filium Dei verum Deum [illegible] genuit, aut Filium verum non esse, quo posito funditus ruit incarnationis, ac Redemptionis humanae mysterium, et falsa erit illa Joannis propositio: Verbum caro factum est, quod asserere, summae impudentiae dementia. Hoc ratum est, [illegible] S. Cyrilli anathematismum [illegible] [illegible] [illegible] qui sacram Virginem Deiparam esse impie negant, hi necessario [illegible] [illegible] [illegible] constituant. [illegible] si sacra Virgo Deum incarnatum [illegible] carne non peperit, vel [illegible] [illegible] oportet, hominem [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Deiparam, [illegible] divinitate [illegible] [illegible]

ratione 3ª.

Demonstratur 3tio ratione theologica illa quidem. Si namq. duæ sunt in Christo personæ, Una una, Una altera, quænam ambo pro nobis passa è, et mortua? quænam pro nobis satisfecit? a peccato, et condemnatione nos redemit? Sacramenta instituit? an Una? sed hæc nec pati, nec mori, nec se sola pro nobis satisfacere pt. An Una? Verum hæc quum finita sit, pretium infiniti valoris pro nobis offerre non pt; nec sacramenta instituere, quum incapax sit illis impertiendi vim gratiæ sanctificantis productivam. Recte igitur re[...] stando Nestorii errore, uno ictu ruit Incarnationis [...], ejus pro nobis satisfactio, humani generis redemptio, institutio, et efficacia Sacramentorum.

Imo et illud addere possumus; si nempe, et fidei simbola nunc quoque, quemadmodum olim, Christum unum ee testantur, et symbolum præsertim Nicænum, ut observatum è præsertim a Ruphino in expositione Symboli in ea voce unum emphasim quandam constituit. Ergo si hac fide vincitur error Gnosticorum, qui Christum a [...] vellentes, seu ut inquit Irenæus lib. 1 cap. 1 negabant unitatem personæ Salvatoris, cur etiam non refutatur Nestoriana blasphemia? Profecto Gnostici affirmantes Christum creatore, et demiurgon transiisse per Virginem, ut per canalem aqua et aquas, et in illo Soterem ex pleromate descendisse, atque inhabitasse; nec non Valentiniani qui autumabant alium ee Monogenem, seu Unigenitum, alium Logon, seu Verbum, et unum in alterum advenisse, antiquis Irenæi symbolis damnabantur. Atque nunc facta inductione, ut occidentales Ecclesiæ, in quibus Gnosticorum errores nondum invaluerant, præcipuis verbis vocis unum communicaverunt non enuntiarent. At eandem unionem, quam statuit Nestorius inter Verbum, et Christum, illi haereticorum alienum ante[...] gnarum inter demiurgon, et Soterem, sive inter Monogenem, et Logon

continuebant ergo Scripturis, et fidei symboli, inquiens Christus quibus unus significatur, hipostaticam unionem inter humanam, et divinam naturam Christi intercedere, unamque esse Christi personam.

Accedit certissimos nos ea ex scriptura Verbum factum esse carnem At non est caro factum per suei conversionem in carnem (quis tam impius, ut istud fingat). Ergo est caro factum per assumptionem carnis in Verbi personam. Haec et alia passim adversus Nestorium urgent catholici cum S. Cyrillo potissimum, qui hæreticum virum, ad concilium venire recusantem coram universa Ephesina Synodo convicit Quare a Celestino summo Pontifice inquisit ad Clerum, et plebem Constantinopolitanam, et a Patribus Ephesinis in sententia depositionis novus judas apellatur Theodosius vero imperator sectatores Nestorii Simonianos infamari, eorumque libros omnes data lege flammis absumi jussit

Articulus II

Dissolvuntur objectiones

Objiciunt primo auctoritatem Scripturarum. Christus est de sua loquens humanitate, solvite, inquit, Joannis 2., templum hoc illi non est solvite me Ergo Verbum inhabitat naturam humanam velut templum quoddam suum atque adeo moralis tantum inter cedit unio Verbum inter, et naturam humanam, duaeque erunt in Christo personæ, quandoquidem idem non fit esse templum, et ille qui inhabitat templum.

Respondendum cum Leontio Bisantino lib. 3 contra Nestorianos, non tam de verbis quam de sententiis, ac verbo rum in quæstione hic esse. Fides est verbis et Nestorii impietas, et catholica veritas exprimi fit Deinde ejus ex allato Scripturæ loco solvite templum hoc, quo abusus est Theodoretus contra Cyrillum Anathe

maximum Cyrilli; probant quidem duas esse in Christo naturas, non vero duas personas ad physica, et hipostatica unionis exclusionem. Sic et anima nostra rationalis organicum corpus nostrum inhabitare dicitur; cui tamen physice unita est.

Objiciunt vero auctoritatem Patrum. Patres etenim frequenter asserunt, Verbum assumpsisse hominem: inter alios S. Augustinus, tum in Enchiridio cap. 26. tum in libro de Praedestinatione sanctorum cap. 15. et alibi. Deinde S. Basilius in psalm. 59 Christum vocat Deiferum, et S. Athanasius in expositione fidei hominem Deificatum. Accedit S. Damascenus, qui humanitatem Christi appellat instrumentum divinitatis. Ergo Verbum assumpsit etiam subsistentiam, et personalitatem creatam humanae naturae: nam si non assumpsisset hominem, quia homo est concretum ex hac, et subsistentia. Similiter inferlur vero Verbum physice naturam humanam sibi haud quaquam univisse; alioquin Christus non diceretur Deifer, neque Deificatus. Verum S. Chrysostomus hom. 3. in caput 1. epist. ad Hebr. de Apostolis ait: Hic et judaeos, et Pauli Samosateni asseclas, et Arianos unit, et Marcionem. Quemadmodum judaeis quidem ostendens duas personas, et Deum, et hominem ad... adversus Marcionem autem, et alios quod sint duae personae divinae per hipostasim. Quod clarius confirmant Concilia, et Patres dicant, Verbum assumpsisse perfectiones omnes naturales, excepto peccato. Atqui subsistentia est perfectio naturalis a peccato distincta, ergo verbum assumpsit etiam subsistentiam humanam.

R. jam pridem a nobis partim demonstratum, partim significatum saltem esse, Patres concedere in Catholici dogmatis veritate, et in praesentia non de verbis quaestionem esse, sed potissimum de sententia. Deinde ut a primo exordiar, Patres sic aliquan-

de loquentes pro abstracto concretum accepere, idest hominem pro huma
nitate, quia tunc in usu non erat vox abstracta humanitas, sed
tantum vox concreta homo, qua proinde utebantur modo pro natura
modo pro persona humana: et ex circumstantiis colligi debebat, quo
sensu et acciperetur, et accipienda est. Nunc vero quoniam invaluit
usus vocis hujus humanitas in abstracto, et vocis hujus homo in
concreto, voce humanitas utendum est ad significandam naturam humanam
a personalitate creatam, sive a propria subsistentia praescindentem,
imo in natura praesente sejunctam. idque exemplo posteriorum Pa
trum, et conciliorum, quibus conformant se Theologi Scholastici,
Duce S. Thoma 3. p. q. 4. a. 3 ubi quum primo loco sibi objecisset
hoc argumentum Videtur quod persona Dei assumpserit hominem,
dicitur enim psalm. 64 beatus quem elegisti, et assumpsisti, quod Glossa
exponit de Christo, et Augustinus dicit in libro de fide ad Petrum
quod Filius Dei hominem assumpsit, et in illo humana pertulit; re
spondet hujusmodi locutiones non esse extendendas tanquam proprias
sed pie esse exponendas, ubicumque a sacris Doctoribus ponuntur ut
dicamus, inquit, hominem assumptum, quia ejus natura est assumpta,
et quia assumptio terminata est ad hoc, ut Filius Dei sit homo. Haec
ibi Angelicus Doctor. Patres ergo, qui ante Nestorii proscriptionem
[illegible] hoc [illegible] exponendi sunt, quoniam constat
de catholica eorumdem sententia, sicuti perspicuum est ex eorum-
dem testimoniis, quorum plura attulimus in catholica conclusionis
confirmatione.

Non dicendum est, Patribus ubi concreto pro abstracto
[illegible] non [illegible], qui sit personam, Deiparam vocat, seu [illegible]
causam, seu hominem naturam a Verbo assumptam. Idem de Athanasio
dicas. S. Damascenus vero non [illegible] loquitur sed de conju[illegible]

cto. Sic corpus hum. dicitur aiae instrumentum, quamvis physice unitum sit aiae, nec suppositi diversitatem inducat. Quodnam attinet ad s. Chrisostomum aliqui DD. arbitrantur s. Doctorem non loqui de duabus in Christo personis, sed de duabus in Patre, et Filio personis. Ibi enim probat juxta hos Patrem, et Filium esse duas personas realiter distinctas, quae tamen sunt idem Deus. Et Sixtus Senensis lib. 6 bibliotecae sanctae adnot. 344 apud Suarez sic legit textum Chrisostomi: duas personas ostendens Deum et Deum quare subjungit: suspicor hunc locum esse in graecis codicibus esse depravatum. Praeterquamquod putarunt aliqui voce personae ibi significari naturam, seu entitatem.

Sed quid quaeso vetat, ne penitius textum sancti Patris consideremus, et ex graecum exemplare quod habere possumus confugiamus, scrutaturi s. Patris sententiam? En igitur verba sancti Patris. Πως Ιυδεους μεν, δυο τον αυτον δειξας κ θεον και ανθρωπον. Accipe vero maxime literalem versionem. Quomodo Judaeos quidem duo eumdem ostendens, et Deum, et hominem. Ubi vero hic vox e διαίρεσις καυτοκα? Nihil ergo hic superest confugere ad superiores theologorum interpretationes, ni fallor. imo vero ne priorem interpretationem admittamus prohibet vox τον αυτον, personam procul dubio indicans non naturam, alias dicendum fuisse videtur το αυτο. Quare s. Pater videtur significare, s. Paulum fecisse hebraeos, propterea quia ostendit eumdem (Christum) velut duo fuisse Deum, et hominem; neminem enim censuisse nisi solum hominem, ut multi judaeorum arbitrabantur, qualem summum prophetam Christum erat, sed et Deum, simulque in eadem naturam hum., et divinam hipostatice conjunctas fuisse incarnatam personam, ut non obscure innuit vox eumdem, quae unicam certe significat personam

Favet igitur non officit Christo siquemadmodum legimus, legendus è coelo Pater

Ad confirmationem respondeo, Patres, et concilia de perfectionibus verba facere, quae ad humanitatem spectant ad se praecise consideratam, haudquaquam vero de perfectionibus, quae huic personae sunt propriae. Patrum, et conciliorum doctrina in re praesenti adeo manifesta, ut mirum sit aliquos novatores quidpiam ex iis serio opponere ad dogmaticam veritatem ~~debilitatem~~ debilitandam.

Instant. Si unica est ex mente Patrum in Christo persona, falsa foret haec propositio, unus de Trin. passus est, quam tamen proscripsit Hormisdas Papa in Monachis Scythiae. Verum facile concedo, imo verissimam contendo esse propositionem eam, quam non obscure probavit s. Synodus generalis can. 4 et 5. Item Joannes 2 in epist. ad Justinianum nec unum damnavit Hormisdas, quin rem ut novam, ac velut divisionis occasionem, silentio premendam voluit in Monachis Scythiae, qui eam definitioni Concilii Calcedonensis addiciendam esse audacter contendebant, plus sapere volentes, quam oportebat sapere. Sed haec semper re item

Objectant recentiores. Si in Christo est unica dumtaxat Verbi persona; nam humana subsisteret per subsistentiam Verbi, ita ut divina Verbi subsistentia suppleret in humana subsistentiam creatam. Sed id hoc nequaquam fit: subsistere id est stare per se, subsistere vero humanitatem subsistentia Verbi, est eamdem stare per aliud. Qui id fiat, ut idem, et per se stet, et per aliud, intelligunt. Repugnat humanitatem existere, et intelligere per existentiam, et intellectionem Verbi; ergo et subsistere per subsistentiam Verbi.

Nihil minus quod cogatur ad tricas confugere, quo

pravam causam habere. Itaque libens dabo prop. maj. et min. prob. distinguam. Subsistere ē stare per sese, idē quod subsistit propria, aut aliena praecipue digniori subsistentia, stat per sese, scilicet non indiget, imo neque pt alteri tanquam supposito communicari, id concedo. Subsistere ē stare per sese, idest quod subsistit nonnisi propria et naē respondente, atque coordinante subsistentia subsistere pt, id vero nego. Ph. ē hūa naē subsistere creata subsistentia creata propria, vel subsistentia creata digniore, et aliena, vel demum subsistentia increata. Repugnat illud unum, nimirum naam propria, vel aliena eam creata et digniora subsistentia jam subsistentem simul subsistere alia aliqua nova subsistentia: non vero repugnat, naam, quae propria subsistentia nequaquam subsistit subsistere per subsistentiam digniorem, sed quod idem ē, physice, et hypostatice uniri, et assumi a digniore supposito Divino quamquam scholasticus vero fastidire.

Venio ad confirmationem. qua inficior consequentiam, pro praemissa maxime late ab ea separantur. Etenim si sermo sit in primis de existentia, haec ex probabiliori supponitur identificata cum sua essentia, ac propterea ab ea separari non pt; praeterea nisi humanitas propria haberet existentiam, quomodo intelligi pt producta, et tamquam res physica a Verbo assumpta? Quod vero attinet ad intellectionem haec ē actus vitalis, qui ex genere suo, et ex indole actuum vitalium non pt adaequate ei ad alio principio, quasi nullo modo sit a subjecto, in quo ē, quodque denominatur intelligens, esse vivens intellectione. Contra pt recte naa hūa concipi, et ē in ea ratione naē completa, quae subsistat per Verbi personalitatem.

Neque demum urgeat quis ajendo, naam hūam, si in finito

est sine propria subsistentia, propterea fore in statu violento, quia semper futura est sine perfectione sibi naturali, ad quam naturalem quandam habet propensionem. Neque hoc quis urgeat, inquam: falsum enim est, naturam ita fore, aut esse naturam humanam in statu violento, quae propria, et creata caret subsistentia. Quandoquidem non potest natura humana in statu esse violento, etiamsi perfectione destituta sit connaturali, si aliunde abundanter, imo superabundanter compensatur perfectione longe nobiliori, quae etiam supra eandem naturam, non est tamen contra eam. Quo pacto in natura humana assumpta a Verbo abundantissime suppletur humana subsistentia, quemadmodum sapienter animadvertit S. Bonaventura in 3 d. 5 a. 2. q. 2. ubi revelat: natura assumpta in Christo eo ipso nobilior est, quod in nobiliori persona stabilitur, quia non in persona creata, sed increata. Unde ordinari ad dignius, quamvis auferat [illegible] suppositi, tamen non aufert dignitatis proprietatem, melius est subesse superiori, quam praeesse alicui inferiori, sicut perfectior est ea, quae participatur Deo, quam quae possidet [illegible]; et melius nubit Virgo nobili, quae contrahit matrimonium, cui subditur, quam quae contrahit cum rustico, cui praeest. Haec egregie S. Bonaventura. Illud vero bene dici posset humanitatem assumptam, etiam cum Christo creata, aut ut scholae loquuntur etiam in sensu composito unionis hipostaticae, spoliare suo appetitu naturali innato suam propriam personalitatem, quaepropter est tamen momenti et quamvis aliqui concedi posse ad libitum appetitum quendam innatum et remotum (quod ego quidem aegre concedo) nullus tamen [illegible] admitti debet, quoniam abundantissime expletur per supremam Dei Verbi subsistentiam.

Item vel frustra insurgunt Nestoriani contendentes, B. Virginem non posse dici Theotocon, seu matrem Christi Dei, inquiunt, non est Christi mater, quae corpori ejus non dedit originem. Hyp

B. V. Maria originem non dedit corpori Christi juxta s. Hilarium. Is est lib. 10. de Trin. num. 16. non corpori Christi, inquit, Maria originem dedit, licet ad incrementa, partumq. corporis, omne quod sexus sui naturale est, contulerit.

At hunc hostium Maria conatum reprimes, si eam dixeris esse matrem, quae saltem secundariam foetui dat originem, licet non primariam. Duplex est origo foetus, primaria a viro, secundaria a muliere. Ut ergo in vulgari generatione primam originem non mulier suppeditat, sed vir: ita in generatione Christi primam originem non Maria, sed spiritus s. dedit, qui in ipsam supervenit, et virtus altissimi, quae ei obumbravit. Porro circa originis nomina initia conceptus, et primariam originem designavit s. Hilarius. Quod autem B. V. tam vere sit mater, quam alia quaelibet femina suorum liberorum, ex eodem s. Patre constat. Ibidem enim addit: licet ad incrementa, partumq. corporis, omne quod sexus sui naturale est, contulerit. Itemque est num. 7. Una officio cura materno, inquit, sexus sui naturam in conceptu et partu hominis exsecuta. Abit igitur, ut tam enormem errorem, quem Hilario adscripserunt Heterodoxi olim, et superioribus sec. Erasmus, et Scultetus, in suspicione laboret. Quid? Abbas Bonae spei praepositum confutavit, ac Monachi Benedictini Erasmum, et Scultetum pro merito castigarunt. Ex eo sane consequens foret, B. Virginem non esse quidem Christi matrem: quod longe iniquissimum est adserere.

Articulus III

Utrum jure merito sustineri possit, Nestorium in Christo duas admisisse personas, adeoque haereticum fuisse?

Libertinus Calvinista aliique ex Heterodoxorum castris temerarii homines Nestorii patrocinium susceperunt, eumq. haeresis absolvere sunt conati, quamvis eum partim ignorantia, partim in

constantia accusant ignorantiæ quidem quia in quibusdam fidei controversiis, sive subtilioribus quæstionibus, qualis est idiomatum caliginem communicationis caligavit. Ideoque abhorruit a nonnullis vocibus ab Ecclesia receptis, cujusmodi sunt Deus natus, passus, crucifixus, mortuus; Virgo Deipara. Inconstantiæ vero quia in explicanda mentis suæ sententia alia aliis temporibus verba adhibuit, quæ ancipites haberent, et perplexos sensus. Quin ipsam pertinaciam vero quidam ejus defensores reprehendunt, quod inconsiderate dicta noluerit corrigere. Contra temerarios nefarii istius hæresiarchæ defensores sit

Conclusio

Nestorius ex propriis scriptis, atque vocibus et veterum testimoniis, Ecclesiæque judicio convincitur duas in Christo admisisse personas, adeoque hæreticus fuisse.

Tres hic partes conclusionis, quæ sigillatim ostendendæ sunt. Igitur primo Nestorius ex propriis scriptis, atque vocibus convincitur duas in Christo admisisse personas. Id vero hoc pacto probatur. Qui hominem in utero Virginis formatum aliam personam esse dixit ab unigenito qui ex Deo ante [illegible] natus, et incarnationem in mera inhabitatione verbi in homine, velut in suo templo ac veste [illegible] negavit, is duas distinctas personas in Christo admisit. Atqui Nestorius hominem in utero Virginis formatum aliam personam esse dixit ab unigenito, qui ex Deo ante [illegible] natus, et incarnationem in mera inhabitatione Dei Verbi in homine velut in templo suo, ac [illegible] negavit. Nestorius ergo duas distinctas personas in Christo admisit. [illegible] propositionem ostendere adversariorum [illegible] [illegible]. Audiamus itaque Nestorium ipsum qui in anathematismis, quos S. Cyrilli capitulis sive anathematismis opponit, ita loquitur. anath. 7, si quis hocce

qui in Virgine creatus ē, hunc eē unigenitū dixerit, qui ex utero
Patris ante luciferum natus ē... anathema sit. Quis non videt
Nestoriū aperte inficiari Christū hoīem dici posse, et eē unigenitū
Dei et Patris Filiū, adeoq. unam eē in Christo personam; atque asserere
Christū hoīem aliud eē persona ab unigenito, qui ex Deo ante luciferū
natus e? Et anath. 10. Si quis illū in principio Deiparū Pontificem, et
Apostolū confessionis nostrae factum eē, neque ipsū obtulisse pro nobis
dicat anathema sit... In verbis ipsis verbis quoq. eundem errorem.

Quod Nestorius asseverit incarnationē eē merā inhabitationē
Dei Verbi in hoīe, velut in templo suo, compertum ē ejusdē quaternione
12 ubi ait: et venem oīu opificē Deū apellamus, et Moisē vocavit Deus:
ait ē constitui te Deū Pharaonis. Et Israel Filiū Dei: nam Filius, in-
quit meus primogenitus Israel e.... ita quoque Christū hoīem et Deū,
et Filiū, et sanctum, et Christū apellamus... anathematismo a primo dein
audet eos damnare, qui dixerint, eum, qui ē Emanuel, Deū eē verū,
et non potius a Deo inhabitatum, sicut vo improprie Moises apellatus
Deus, et Israel Filius Dei dictus; qui in eo Deus per peculiarem cha-
ritatē, et misericordiā quodammodo inhabitabat. Ergo non hyposta-
tica conjunctio Christū Deum Nestorius censuit, sed incarnatione merā
eē inhabitationē Dei Verbi in hoīe velut in templo. Proinde, quod
inhabitatū quidē a Deo Christū prius fatetur, sed Deū verū esse,
non fatetur

Apertissime demū Nestoriū negare, B. V. eē Deiparam
manifestū ex eo fit, quod narrat sermone 3. Verbū ergo Deus in-
quit, non e natus ex Maria, sed in illo, qui ex ea natus ē, mansit.
Non ex Virgine natum dicit, sed illi, qui crescendo per menses
paulatim compositus in utero virginis e inseparabiliter in tempore
sociatus e. [illegible] ē ad dicere, cum illo qui natus ē manet; et dico

illum, qui nato manet, hunc esse, cui ut nasceretur, mensium opus fuisset curriculo; Et rursus eodem sermone: Ego, ait, natum Deum, et mortuum, et sepultum adorare non queo. Praemiserat vero sermone: Habet matrem Deus? Ergo inexcusabilis gentilitas Matres Diis sub introducentes... non, vir optime, Maria peperit Deum, sed peperit hominem divinitatis instrumentum. Missa facio innumera alia testimonia Nestorii, quibus duas admisisse personas evidentissime convincitur.

Jam vero alteram conclusionis partem ostendere oportet, veterum scilicet testimoniis probari, eundem Nestorium duas statuisse personas in Christo. Id ut ostendere exordior ex epist. S. Cyrilli Alexandrini ad Caelestinum Summum Pontificem in qua inter alia scribitur, Dorotheum quemdam episcopum, Nestorio nempe in dogmatis communione conjunctum, ipso in cathedra Constantinopolitanae Ecclesiae sedente, dum esset in media frequentia populi, insurrexisse et magna voce clamasse: Si quis Mariam Deiparam dixerit, anathema sit. Id quoque ostendit [illegible] ejusdem S. Cyrilli scripta adversus Nestorium, et maxime ex ipsius anathematismis, et eorum expositione. Sunt enim anathematismi illi ad Nestorii confutandos errores, eorumque consectaria nempe avertenda editi, ac de Nestorii doctrina tum ex ejus epistolis, tum ex ipsius homiliis, tum denique ex [illegible] [illegible] certior factus fuit: insuper [illegible] [illegible] [illegible]. Nestorius [illegible] [illegible] [illegible] quas suis anathematismis Cyrillus confixit. Primo anathematismo [illegible] S. Cyrillus Emmanuelem verum Deum esse, Matremque [illegible] [illegible] vere Deiparam: anathematismo 2do [illegible] esse [illegible] hypostatice unitum [illegible], Christumque unum, eumdemque Deum, et hoc anathematismo 3. negat non esse conjunctas solum unione morali, quae est per dignitatem, vel auctoritatem quamdam, sed unione naturali [illegible] [illegible] [illegible] alii anat

1. Hoc idem luculenter probatur ex S. Gregorio Magno epist. 97. vel 4. nova editionis ad Leonem Augustum data: Anathematizo ergo Nestorium, inquit, qui B. Virginem Mariam non Dei, sed hominis tantummodo credidit genitricem, ut aliam personam carnis, aliam faceret Deitatis, nec unum Christum in Verbo Dei, et carne crederet, sed separatim atque sejunctim alterum Filium Dei, alterum hominis praedicaret. Et alia quadam epist. ad Clerum et plebem Constantinopolitanam data: Nec dicimus, inquit quod B. Virgo Maria hominem sine Deitate conceperit, qui creatus pri: mus postea sit susceptus a Verbo, quod Nestorium praedicantem merito, justeque damnavimus.

Docet Vincentius Lirinensis aperte tradit in commonitorio adversus haereticos cap. 17. ubi: Nestorius contrario Apollinari morbo dum se duas in Christo substantias distinguere simulat, duas introducit repente personas, et inaudito scelere duos vult esse Filios Dei, duos Christos, unum Deum, alterum hominem; unum qui ex Patre, alterum qui sit generatus ex Matre. Atque ideo asserit S. Mariam non Theotocon, sed Christotocon esse dicendam, quia scilicet ex ea non ille Christus, qui Deus, sed ille qui erat homo, natus sit.

Idemque omnino inculcato lib. 4. haeret. fabularum cap. 12. Evagrio lib. 1. historiae Ecclesiasticae cap. 2. Liberato in Breviario causae Nestorianae, et Eutychianae cap. 4. Cassiano Lirinensi? lib. 1. imo aliisque plane multis, addo Cassiani lib. 1. de incarnatione Christi contra Nestorium cap. 1. ubi ait Nestorium illam Pelagianae haereseos discipulam, atque imitatricem idem suis modis nugnasse, atque tentasse, ut Dei Filius Christus solitarius natus ex Virgine solo tantum societatus crederetur, et accepta postmodum virtutis ira idem quia, religioseque vivendo obtinuis se, ut dignus per sanctae vitae sanctimoniam fieret, cui se majestas divina sociaret (et infra) Societatus quippe hominem natum ex ea asserit Christum solitarium et ideo Mariam Christotocon, non Theotocon esse appellandam quia

Christi Mater non Dei. Addit praeterea sacrilega assertioni quaedam pro[illegible] argumenta, tam frivola dicens, nemo antiquiorem se nasci [illegible] in meridiana luce ultra vult caecutire, qui Nestorium defendit.

Restat, ut ad conclusionem praemissam confirmandam, postremo quidem pars ostendatur, scilicet super hac re judicium proferendo. Prima igitur sit Synodus Romana habita sub Caelestino Romano Pontifice anno 430, in qua S. Cyrilli fides approbata est, et errores Nestorii dicuntur anathemati. Ea quoque in Nestorium dicta sententia est, ut nisi intra 10 dies a denuntiatione errorem abjuraret, excommunicationis, et exauctorationis subiret sententiam. Secunda sit Synodus Ephesina [illegible] in qua Nestorius anathemate confixus est, et exauctoratus. Deprehendentes, inquiunt Patres, ipsius, partim ex literis, commentariisque ipsius, partim e sermonibus, quos nuperrime in hac Ephesiorum ecclesia habuit, quae testimoniis comperta sunt, illum impie sentire, ac praedicare: coacti per sacros canones, et epistolam sanctissimi Patris nostri, et comministri Caelestini Romanae Ecclesiae Episcopi, lacrimis subinde perfusi, ad lugubrem [illegible] contra eum sententiam necessario venimus. Igitur Dominus Jesus [illegible] suus Christus, quem ille blasphemiis suis impetivit, per sanctissimam hanc Synodum eumdem Nestorium Episcopali dignitate privatum, et ab universo sacerdotum consortio alienum esse definit. Ephesini [illegible] concilii contra Nestorium judicium alia Synodi antiquae Patres venerati sunt [illegible] ipsumque [illegible] haeresiarcham, velut impiae doctrinae dogmatum [illegible] insectati sunt Christiani Imperatores, quidemque [illegible] Sectatores [illegible]. Totus denique orbis Christianus Christi et [illegible] [illegible] abominatus. Quae quum ita sint, concludamus necesse est, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ea, scilicet Nestorium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], formatum aliud [illegible] ab unigenito, [illegible] [illegible] nature, [illegible] eum [illegible] inhabitationem [illegible]

in hac velut in templo suo, ac B. Virginem Mariam esse Deiparam negasse. Summae igitur imprudentiae est, et nace feriati ingenii Nestorium haereseos absolvere.

Atque ad rem magis, magisque demonstrandam, ipsam Nestorii agendi rationem consideremus. Conceptae est impietati ad obitum usque pertinaciter adhaesit, nec unquam Ecclesiae dogma per se clarum, et facile, et post tot, ac tantas controversias maxima in luce positum suscipere voluit; etiamsi quaedam erant nubes, quae veritatem aliquatenus obtegere poterant; et hinc sublatam Cyrillus duas in Christo naturas cum Orientalibus in pace ineunda clarissime professus est. Illine vero Ioannes Antiochenus, et alii ejus veteres amici, inimicum, quod paci rudenus obtineat, conceperunt. Neque vero unquam Nestorius de pravo suo per calumniam afficto sensu, sed de ipsa semper sententia Ecclesiae conquestus. Et sane sive suo loquendi modo, et de ipso dogmate cum veris christiani pugnaret, an maxime ab amicis, utcumque, et verisimiliter unquam scripta non avertentur, damnatus a summo Pontifice, et universa Ecclesia, cujus nec exturbatus, [illegible] pulsus, ad [illegible] cum hominibus docuit, typica errores suo generi; an non, inquam, [illegible] quando [illegible] de veritatis comperta [illegible], an Ecclesiae hujus modi vocabulis vix atque [illegible], [illegible] et quoque invenire [illegible]. [illegible] qui [illegible] exagitare soliti sunt, [illegible] Ecclesiae judicium ad [illegible] revocare [illegible], et Nestorium [illegible], tot hominibus doctum, [illegible] et [illegible], et sane doctrina [illegible]

Artic. LV

De salvis objectionibus.

Object. 1. Quae arcenda [illegible] non est

non est duos Filios, aut Christos; nam ambas in unam [illegible] hypostasim

convenisse, et B. V. vere dici posse Deiparam; 13 num ostendus è oppositum erroris, qui ipsi tribuuntur. Atqui Nestorius singula hæc capita asserit. Dum ergo è oppositum erroris, qui ipsi tribuuntur, Nestorius asseruit quoad partes singulas. Quoad 1 quidem ex serm. illius 12. ubi ait: in stupore dentium manet paulus Samosatenus, qui notis Dominica humanitatis modum a Deitate derivat.

Quoad 2dam partem ex serm. 11 = divisio non è neque conjunctionis, neque potentia, neque relatione, neque majus, quodam honestus. In nos divisio non è in Deitate vero, et humanitate divisio è Christus adeo quod è Christus indivisus o, et Filius adeo quod Filius indivisus è. Non ergo habemus duos Christos, vel duos Filios.

Quoad 3. partem ex epist. 2. Nestorii ad Cœlestinum papam qua inse... hitur in eos, qui pessimam opinionem ... et Arii sensum ... contemperationi magnam ... et humanitate Unigeniti conjungunt et communi passiones audent superponere Deitati unigeniti, et immutabilitatem Deitati, ad naturam corporis transitus confingunt, et utramque naturam, quæ propter conjunctionem summam, et inconfusam, in una persona unigeniti adoratur contemperatione mutabilitate confundunt.

Quoad postremam denique partem ex ejus serm. 7. Dico, in... inquit, si quis inter vos simpliciter, sive inter quoscunque alios ... Theotocos gaudet, apud me nulla è de voce invidia, tantummodo ... non faciat Deam. Et serm. 12. ... Dei nater e ... Verbi, et ... ergo qua ... propter unitatem dicatur Dei genitrix, id è Theotocos, idem constat ex serm. 13 et ex epist. 3. ad Cœlestinum.

Ubi id venio, qui hæc asserat sine fuco, et in ... punem esse oppositorum errorum; non vero eum, qui hæc asserat verbis tenus, et quidem ambiguis, heresim sensum ... genitus Nestorium ... et Christum non esse ... solum, et non esse duos Filios Dei,

et unicam esse in Christo personam et B. Virginem Dei parentem Deiparam adseruit verbotenus, et quidem obscurius, quo vix Catholicis insidiaretur, et fucum faceret, non ad ea dogmata propugnavit, et propones illas admixto catholico sensu.

Et quidem quoad primum spectat, Christum fuisse solum hominem eo dumtaxat sensu negavit, quasi extitisset aliquando sine Verbo; quod olim in eo, tamquam in templo inhabitare coeperat, sed in eo tamen veluti Samosateno   quod duas naturas copulatas dicebat sola nexu morali, quo fiebat, ut Deus esset quidem hominis et homo Dei; non tamen Deus homo, et homo Deus: ex quo etiam sequebatur Verbum non esse factum carnem, sed carnis tantum inhabitatorem. Id autem asserere, quid erat, nisi Christum asseverare hominem solum? quemadmodum Moises in quo Deus inhabitabat, ita ut Pharaonis Deus etiam diceretur, solus homo verus erat. Hinc S. Cyrillus in expositione anathematismi [?] de Nestorio, et ejus sectatoribus ait:- simulant se incarnationi vocem admittere, Verbum incarnatum esse revera Dei Verbum non putant, hoc est idem esse factum nostri simile, ita ut quod erat maneret. Verum asserunt sic, tamquam in uno quopiam homine ex sanctorum numero de Maria Virgine natum habitare unigenitum Verbum-.

Quoad secundam partem, Nestorius non minori fraude Christum esse unum filium, ac Dominum praedicabat. Duos namque filios, licet non verbis, rebus tamen volebat inducere, ut erat secundus Samosatenus [?]. et Christum esse unum asseverabat non hypostasi sed mera conjunctione qua unigenito Dei conjungebatur, ut templum inhabitatori conjungitur. Sic etiam dicebat unam personam unitate morali non naturali, quod nimirum incarnatione Verbi, facta est una, et eadem Dei, et hominis dignitas, auctoritas, et potestas. Nomen enim personae sumpsit, ut e vix

jium, qua ratione conjuges una sunt persona, quod si sumere debuisset, si bona fide egisset, prout è rea quidde, atque ipsa hipostasis; qua ratione conjugum duæ sunt reipsa personæ, duæque hipostases, atq ita errorē, quem occultabat aliquando veriū, aperte retegi. Hinc S. Cyrillus apud S. ad Clerum Constantinopolitanum, scopum nunc habere scribit Nestorianos — duos prædicare Christos, ac duos filios, — et homine seorsim, et Deū seorsim constituere, eoque statuto eo dem personarū unitionem asserunt, ideoque versute agunt, et excusationes in peccatis fingunt =. Hinc in 6.ª V. Œcumenica anathemate ejusdē unionē nanem demonstrat eā ex Nestorii sententia — secundū gratiam, vel secundū operationē, vel sēdū dignitatē, vel secundū æqualitatē honoris, vel secundū dignitatē, aut relatione, aut affectū, aut virtutē, vel sēdū bonam voluntatem — sicutque Nestoriani Deū Verbū et Christū vocantes, et hoīem, separatim Christū, et filiū nominantes, et duas personas aperte dicentes, per solā nominationē, et honorē, et dignitatē, et adorationem unā personā, et unū filiū, et unum Christū confingere. Sic hinc patet responsio ad 3. quoq. minoris partem.

Quoad postremā partem Nestorius permisit quidē nonnunquam ut B. Virgo diceretur Deipara, sed sensū pio, et perplexione sensu, quod nāt hominē genuisset Deo unitum, et templum Verbi Dei, non Deum ipsū. Quod ipsemet manifestè exponit Apostoliam vulgaritas quit. S. ad Caelestinū Episcopū Maximus his verbis: si quis à nobis nomen Theotocon propter natam humanitatē conjunctam Deo Verbo, non propter parientē personā, dicitur quidē hoc vocabulum in eam, quæ peperit, non eē conveniens oportet ē verā Matrē de eadē eē essentia, quæ ē ex se natū. Deū tū posse propter ipsiū considerationē, et quod solū nominatur de Virgine hoc Verbi propter inseparabile templū Dei Verbi ex ipsa; non quia ipsa sit Mater Dei Verbi: nemo ē antiquiorē se parit =

Objiciunt 2do testimonium Joannis Antiocheni, cui notissima fuit Nestorii fides, quippe ipsi amicitia conjunctissimus erat. Is enim in epist. ad ipsum Nestorium quae extat in Concilii Ephesini actis, hortatur ipsum solum voces respuere, quibus Patres usi sunt, eandem ad sententiam tenere = Is enim inquit, mens tua eadem sapit, et sentit, quae sancti Patres, Ecclesiaeque Doctores (quod hoc tempore, et ex multis, et ex communibus amicis didicimus acceptum) quoniam verum pium sensum convenienti voce praedicare = Confirmatur ex Theodoreto in epist. ad Alexandrum Hierapolitanum significante, se Joanni Antiocheno vehementer succensere, quod inita pace cum Cyrillo, Nestorii abdicationi una cum Orientalibus suis consensisset, ejusque sanam doctrinam indiscrete damnaret. Ipsum sentias inquit, indiscrete, atque inique damnantem, qui nihil praeter doctrinam sanam novit aliquid, et docuit = Idem testatur Achazius Beroeensis epist. ad Cyrillum ap. 23. Nestorius ergo quamquam voces quasdam adhibere quandoque recusaret, re tamen et sententia catholicus erat.

Respondeo in primis, Joannem Antiochenum expostulatione hujusmodi noluisse Nestorii animum jam exacerbatum agere in poenas, sed oeconomica potius velut adulatione deliniri, ut eum ad fidem, et officium revocaret.

Respondeo 2do tum temporis admissum palam, omnibusque cognitos Nestorii errores, non unam, constantemque fuisse eorum de ipsius fide opinionem. Verbis enim ambiguis perversa sententia vires tegebat, quae alii in pravum sensum, quem in eis sanandum haeresiarcha mentem celabat, interpretabantur: alii in benigniorem partem trahebant, prosperiore singularis amicitiae conjuncti eventu: quod de Joanne Antiocheno, Acacio Beroeensi, et Theodoreto dicendum est, qui Nestorii sive minus errori, personae tamen impense studuerunt, ac faverunt. Et maxime omnium Theodoretus, qui nequidem cum pax iniretur inter Orientales et S. Cyrillum a quo ad consensum, ut Joannes Antiochenus damnationi, et abdicationi Ne-

storii assensum praeberet. Sed in Theodoreto error facti manens fuit, quia studio partium veluti excaecatus sibi persuadere non potuit, Nestorium esse dogmatum adeo impiorum auctorem, quamvis eos ipsos fuerit execratus errores, quorum damnatus fuit Nestorius. Siquidem in epist. ad Andream Samosatenum ait: oportet ergo si eos compellimus eos anathematizare qui purum dicunt hominem Christum, aut qui in duos filios unum Dominum N. J. Christum dividunt, et qui ejus denegant divinitatem. Sed tandem edoctior factus in causa Nestorii, et de ejus haeresi, et impietate certior, factus palam dixit anathema Nestorio, et lib. 4. haereticarum fabularum ipsum nefariae haereseos auctorem esse probat. Ex quibus patet quod vegeras ad confirmationem.

Objiciunt 3o Socrates coetaneus scriptor lib. [illegible] historiae cap. 32 tradidit, se lectis omnibus Nestorianae causae monimentis se deprehendisse, Nestorium a Paullo Samosateno sententia multum distare, eumque errore ipsum non esse, sed imperitia duntaxat, et quamdam vocum odio, quas ut larvam reformidabat.

Verum accipe quid respondeas. Etsi Nestorius a Paullo Samosateno in aliquibus dissenserit, nimirum in hoc, quod hunc cum Verbo, et Patri consubstantiali unitum asservaret, quae illi negabant, quodque Verbi Deum ante Mariam fuisse subsistentem asservaret, quod illi fuerant inficiati, nihilominus in eo cum ipso conveniebat, quod et negaret. Caeterum alii Theologi reponunt, sublabenter fidem habitum Socrati, quod historiam vitae agat, non vero quod Theologi vices occupabat ille enim erat ex foro scholasticus et nondum verum rudis; variis, et subtilibus Nestorii tricas percipere non potuit: et quia cernebat ipsum in sermonibus frequenter declamare adversus Paulli Samosateni, et Photini impietatem, ad

At praeciş Socratis judicium praeponderare non debet veterum Patrum, et totius Ecclesiae auctoritati.

Caput nonum.

De duabus in Christo naturis.

Postquam egimus de una Christi persona, agendum de naturis in Christo nunc. Sicut enim fides docet in Christo unicam esse personam, sic illud quoque docet divinitatem Verbi ita conjunctam humanitati esse, ut nulla sine altera sit naturae confusio, sed ambae integrae et distinctae permanserint. Tractationem in plures partior articulos de more.

Articulus

Conclusio catholica

Duae sunt in Christo etiam post unionem naturae distinctae, et in[confusae]

Est dogma catholicae fidei in 4. Conc. quorum alterum maxime deprehendit. Patres etenim [illegible] concilii Oecumenici, qui [illegible] veritatem fidei [illegible], et Dioscori de confusione naturarum in Christo una voce clamarunt, anathema ei, qui dicit ista: anathema eis, qui ista dicunt. At ait [illegible] indefinita [illegible] haec haeresis: [illegible] eis quoque, qui in duabus Christi naturis mixtionem, et confusionem comminiscuntur, [illegible] eos denique, qui duas quidem ante unionem

post unionem [illegible], anathemata [illegible]. Itaque Patres [illegible] insistentes unum, atque eundem profitemur esse Filium Dominum [illegible] Christum et una voce omnes praedicamus perfectum eumdem in humanitate Deum verum, et hominem verum, eumdem ex anima, et corpore, consubstantialem Patri secundum divinitatem, et consubstantialem nobis secundum humanitatem per omnia nobis aequalem absque peccato ante saecula quidem ex Patre secundum divinitatem, in novissimis autem diebus eumdem propter nos, et propter nostram

salutem ex Maria Virgine, et Dei genitrice secundum humanitatem passum eundem J. Christum, Filium, et Dominum unigenitum in duabus naturis, inmutabiliter, inconfuse, indivise, insepar

haud quaquam naturarum differentiam unione tollente, sed proprietate potius utriusq. naturae conservante, quae in personam unam et subsistentiam unam concurrit = Haec nos profanis conciliis, ut illud refert, Evagrius Basil ex Niceph...

Consonant alia concilia Oecumenica Constantinopolitanum 2dum can. 8. Constant. 3 in fidei definitione, ubi repetit verba Concilii Calcedonensis, et Nicenum 2dum in definitione fidei.

Conciliis praeiverant Sacra Scriptura, et Patres. Scriptura quidem multis in locis, ex quibus unum eligo jam antea contra Nestorium adductum ex ep. 2. quit ad Phil. v. 6 - Qui quum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens in similitudinem hominum factus, et habitu inventus, ut homo. Duplex hic in Christo forma, id est natura, nempe Dei, et hominis non confusae, sed distinctae. Ex Patribus ad alios S. Ambrosius lib. 2. de fide cap. 4. = Servemus inquit distinctionem divinitatis, et carnis. Unus in utraque loquitur Dei Filius, quia in eodem utraque natura est. S. Augustinus tract 78. in Joan ita redarguit hunc hereticum. Quid igitur, haeretice? quia Christus sit Deus, et homo, loquitur ut homo, et calumniaris Deo? ... hinc Patribus consentiunt graeci apud Bellarminum de incarn lib. 3. cap. 3 Audiamus Cyrillum Alexandrinum de incarn. cap 12. ajentem: Unus igitur est et ante incarn Filius verus et ... in humanitate remansit id, quod erat et est et erit. Non dividendus igitur unus J.C. in hominem seorsum, et seorsum in Deum, sed unum ...

eundemq. s.[illegible] eã dicamus nonignorantes differentiã naturum, sed eas inconfusas interea servantes =. Haec Cyrillus.

Suffragatur et multiplex raõ. Primo si ex duabus naĩs unica in Christo facta eẽt, nec hũã illa eẽt, nec diũa, adeoq; Christus nec Deus proprie eẽt, nec hõ; nec Patri, nec Matri consubstantialis. Sic ratiocinatur Leontius apud Euthimiũ in Panoplia parte 2. tit. 15

Secundo naĩ uni contrariæ proprietates non conveniunt, cujusmodi sunt in Christo passibilẽ e. g. eẽ, et impassibilẽ, mortalẽ, et immortalẽ. Hæc quidẽ de uno et eodẽ Christi supposito in concreto, ut assunt recte prædicantur, idque solũ ob diversas, quibus constat naĩs. Atsi unica supponatur, in eã cadere deberent tam contrariæ, et oppositæ proprietates. et ita divinitas passa eẽ dicenda erit, sicut reipsa dicere compulsi sunt Eutichiani, Theopaschitæ inde dicti, quo certe nihil absurdius cogitari, ac dici pt. Siri dicere Euthichianus quis malit, divinitatẽ in humanitatẽ conversã eẽ quod aequè absurdũ ẽ: quemadmodũ absurdissimũ illud quoque e, ex duabus scĩt naĩs conflatam eẽ quandã tertiam.

Tertio demum. Funditus hic ruit dispensationes, ac reparationes hũã mysteriũ, naĩ duæ sint in Christo distinctæ naturæ, quando una, hũã scĩt, satisfactioni maẽm; altera vẽ nempe divinitas pretiũ ac valorẽ infinitũ communicaret sicut pluribus ante probatum fuit.

Articulus
Refelluntur objectamenta.

Objiciunt primo, scripturas. In celebrata sententia, quæ habetur joannis primo non dicitur Verbũ carnẽ sumpsit,

sed Verbum caro factum est sicut idem Evangelista cap. 2. v. 9 ait aquam vinum factam esse in nuptiis. Ergo facta est natum confusio, et conversio, quemadmodum aqua vinum facta est

Rx. primo, ne Eutichiani quidem satis aperte docuisse Verbum incarnatum transmutatum fuisse; imo potius humanitatem a divinitate absortam asseruisse. Ergo frustra citata s. Joannis verba opponuntur.

Rx. 2do hoc dicitur factum est, multis modis contingere posse. Et ut aliquot praeteream valde impropria, jam per conversionem contingere potest, quo pacto absque dubio aqua in cana Galileae conversa est in vinum: jam per assumptionem, et physicam unionem naturarum duarum in persona una. Atque hoc modo in praesenti dicendum est ab praelaudato Concilio Calcedonensi nedum supradictis ratione etiam ipsa lumine fidei illustrata, ita suadente, imo persuadente. Mens videlicet repugnat cogitare Verbum Deum vera conversione factum esse carnem; vel contra humanam carnem vera conversione factam esse Verbum Deum. Quis sapiens et haec intelliget, ac loquetur?

Cum ita loquitur s. Joannes, ait s. Epiphanius haeresi 72 Verbum caro factum est non illud indicat Verbum in carnem fuisse conversum, aut in eam omnino transiisse, sive divinitatem in carnem esse mutatam, verum cum divinitate Verbum propriam rationis assumpsisse naturam.

Opponunt 2do Patres, Cyrillus, qui in expositione hujus mirifici Doctor Gregorius in duabus orationibus Iren. ... epist. ...

apud Petavium de incarnatione lib. 6. cap. 5. ita in epist. ad Sukensum Maturum tradidit celebrem illam sententiam ex duabus

Varia hac alii veteres Patres graeci apud eundem Petavium. Memorabilis quidem est sententia Gregorii Nysseni ajentis, humanam naturam ita esse immixtam divinae veluti aquae stilla in mare profusa huic admiscetur; ita ut marinae propterea quod realis qualitas tanquam humorem in elemento praevalentis ... nomine maneat. Quare, Patrum praesertim Cyrilli patrocinio gloriabantur Eutychiani, qui in Constantinop. Synodo postulabant haeresis, palam professus est se a Cyrillo, et aliis patribus, atque in primis Athanasio doctrinam suam hausisse

Verum neque Patrum quaedam testimoniis ita, ut par est, intellectis colligi quidquam ab adversariis potest adversus Catholicam conclusionem. Nihil est movere debent nonnullae voces parum exactam speciem opposita. Ad memoriam namque revocare juvat, quod et alibi dictum a nobis, antiquum esse cum Patribus, quum ab aliquo errore vehementius aberrarent eundemque fortius rejicerent, in oppositum extremum quodammodo vergere, et apparenter excurrere. Sed intelligere volenti facile est captu quid illi senserint, ac voluerint, medium nempe, ac rectum: sicut qui curvam inflectit virgam ut medium teneat et recta evadat, sequuntur est in Catholica Ecclesia adversus aberrantes, ut eosdem ad rectum tramitem adducant, probe scientes alterum quoque extremum esse vitiosum, neque illud ex animo volentes, quamvis id dicere videantur, oratione quodammodo excedentes ut acrius impugnent errorem extremum, de quo sermo illis est. Qua ratione Augustinus adversus Julianum vindicat quandam de peccato originali Chrysostomi sententiam in Catholica Ecclesia libere prolatam et de re cum Pelagianis nondum controversa. Neque se aliter, inquit, intelligi arbitrabatur; tali quaestione nullus pulsabatur, securius loquebatur. Ad veniamus ad testimonia Patrum.

Voltaire [illegible]

Celebris illa Cyrilli sententia, quae ansam dedisse Euthichiani errori impiissimo, ut inquit Petavius, ex mente S. Doctoris non significat duarum naturarum mixtionem, et confusionem, aut conversionem, ex qua una tantum resultet natura unitate essentiae, et substantiae, qualis est ex gr. corporum liquidorum commixtio, ex qua tertia quaedam oritur dicitur substantia, et corpus, sed an[illegible] significat duntaxat intimam, et substantialem duarum naturarum, in unam personam, unumque Christum, qui simul est Deus, et homo. Impugnat videlicet Nestorium, qui duas asserebat naturas physice separatas, et sejunctim subsistentes, ac solo affectu, et amoris vinculo colligatas. Patet id ex ipso Cyrillo in suo ad Eulogium commonitorio, ubi ait: = licet duas naturas esse dicat (Nestorius) carnis, et Verbi Dei differentiam significans, et quod alia Verbi, alia carnis natura, attamen unionem nobiscum non confitetur: nos enim illas adunantes unum Christum, unum eundemque Filium, eumdem Dominum confitemur, et unam propterea Dei naturam incarnatam dicimus =. Unam propterea Dei naturam, inquit, incarnatam dicimus. Quam loquendi morem, ac sensum probat 5. Synodus Ecumenica can. 9. his verbis. Si quis .. unam naturam Dei Verbi incarnatam dicens, non sic eam excepit, sicut Patres docuerunt, quod ex divina natura, et humana unitione secundum subsistentiam facta, unus Christus effectus sit, sed ex talibus vocibus unam naturam, sive substantiam Deitatis, et carnis Christi introducere conatur, talis anathema sit. (Quod damnunt)

Atque exhinc patet etiam quomodo intelligi debeat testimonium Athanasii [illegible]. Gelasii Papae [illegible] in adversario in hujusmodi testimonia, quod apud Petavium extat Fulgentius in responsione ad quaest. [illegible] Ferrandi: Quod dicitur, inquit, unam divinitatis naturam fuisse incarnatam, [illegible] [illegible]

quitatis, altera erit, quae incarnatae; altera, quae incarnata perhibetur. Quoniam neque Deitatis erit natura Deitatis, quae incarnata est, quae est natura carnis, quae incarnata affirmatur, neque reipsa natura Deitatis [illegible] est, sed natura carnis incarnata cognoscitur. Hac Gelasius sibi [illegible].

Restat Gregorii Nysseni sententia, et auctoritas lib. 4 contra Eunomium, et epist. ad Theophilum contra Apollinarem specie quidem valde implexa, sed quae revera non urget. Nam mixtionis, permixtionis, et mixturae nomina Eutychianis nondum pullulantibus usurparunt aliquando Patres ad significandam intimam, ac substantialem duarum in Christo naturarum unionem hypostaticam in unius personae unitate: nunquam vero ad significandam realem, et physicam naturae utriusque divinae, et humanae confusionem per conversionem in quamdam tertiam naturam, neque ad significandum naturam alteram absorptam esse ab altera puta humanam a divina. Hac responsio et expositio est nostri Cyrilli Alexandrini, Doctoris a Deo electi ad mysterium hoc explicandum lib. 1. contra Nestorium cap. 3. = Mixtionis nomen, inquit, posuerunt nonnulli etiam s.s. Patres, sed quod metuere te dicis, ne quae confusio contigisse existimetur, adinstar liquidorum, quae inter se mutuo commiscentur. Ceterum te hoc male. Num illi senserunt? Minime; sed ea voce sunt usi, ut summam unionem ostendere studerent = Quid illustrius? concidit ergo Eutyches [illegible] et dictum a distinguenda mixtio una, qua duo inter se permiscentur, et utrumque, vel alterutrum suam deperdat integritatem, atque hujusmodi saepe est mixtio liquidorum; altera vero, quo duo inter se, et substantialiter

hujusmodi est e.g. mixtio corporis [illegible], et animae. Atqui ad hoc mixtionis genus, salvas,

quae intercedit inter compositionem naturalem, seu naturam, et compositionem supernaturalem, ac Verbi personam, differentia, pertinet illa mixtio [illegible] quamvis in exemplo liquidorum plus dicerent quam auditores deberent intelligere, ut patet ex praefata Cyrilli expositione. Instant. Justinus Martyr Apolog. 2 ad Ant. incarnationem cum Eucharistia comparat, inquiens Verbum factum esse carnem eo modo, quo panis fit corpus Christi in in Eucharistia. Atqui in Eucharistia est conversio, imo transsubstantiatio.

Nego. Respondeo Justinum Martyrem illud duntaxat docere sicut Christus per incarnationem non apparenter, aut figurate, sed vere, ac realiter factus est caro; ita panem in Eucharistia vere, et realiter fieri corpus Christi, nequaquam vero in incarnatione fieri divinae naturae in naturam humanam conversionem, aut transsubstantiationem quod nec Lutherani, quibus nos ipsi animus, dicere possunt.

Objiciunt 3tio. Nihil frequentius occurrit apud veteres, quam animae, et corporis in unum hominem coalescentium exemplum ad illustrandam divini Verbi incarnationem; Atqui ex corpore, et anima una conflatur natura totalis, et composita; ergo pariter ex [illegible] et natura humana.

Distinguo majorem propositionem. Nihil frequentius ad illustrandam incarnationem, quatenus inde unus est Christus, et una persona, proquam duae naturae convenerunt concedo; quasi ex duabus una natura efformetur, id vero nego. Haec ergo comparatio eo tendit, ut ex Deo, et homine unus Christus esse cogitetur, quemadmodum ex corpore, et anima unus homo conflatur. ita Symb. vulgo dictum Athanasianum sicut anima rationalis, et caro unus est homo, ita Deus et homo unus est Christus. Non vero eo exemplum pertinet, ut natura una ex duabus conflata in Christo

existimatur. Nam duna non exurgit, nisi ex partibus incompletis; et nam sua ad esse invicem tendentibus. At talia [illegible] non sunt nam duna; at [illegible]

De divina, et humana Christi natura

Caput

Christum cum merum hominem [illegible], ejusque divinitatem impugnarent plures variis temporibus haeretici. Ac primo quidem saeculo Cerinthiani, et Ebionitae: secundo Carpocrates, Valentinus, et Theodotus Coriarius. Tertio Paulus Samosatenus: quarto Ariani, Photiniani qui omnes impietate superant. Christum autem Deum verum, de Deo vero esse possem hic supponere aliquo modo ex Tract. de ineffabili Trinitatis mysterio; tamen praecipuum mihi videbatur praetermittere silentio veritatem catholicam quae in Incarnationis quoque mysterio locum et habet et habere debet; atque idcirco denuo statui primum de Divinitate Christi nostri breviter agere, eamque adversus fidei hostes propugnare.

Articulus primus

Conclusio prima.

Christus per se aliquid sui partem, et nam potiorem extitit antequam ex Maria Virgine oriretur.

Probari id variis Scripturae testimoniis potest, quae perspicuitatis gratia in duas classes dividemus. Itaque ea afferemus primo, quae evincunt quidem Christum ante Mariam Virginem extitisse, sed nullum temporis [illegible] fixum habent. Secundo alia afferemus, quae certum temporis notum praecedunt quo longe ante Mariam extitisse monstratur.

Primi generis testimonia petuntur ex Christi descensu in terram incarnationis causa. Ita Joan. 3. v. 13. legitur: Nemo ascendit in caelum, nisi qui descendit de caelo, filius hominis, qui est in caelo. et eodem [illegible]

v. 38. descendi de Cœlo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me. Item cap. 17. v. 18. Sicut tu me misisti in mundum, et ego misi eos in mundum. Addo Paullum 1. Cor. 15 v. 47. Primus homo de terra terrenus: secundus homo de Cœlo cœlestis. Et Ephes. 4. v. 8. Ascendens in altum captivam duxit captivitatem .... Quod autem ascendit, quid est, nisi quia et descendit in inferiores partes terræ? Qui descendit ipse est, et qui ascendit super omnes Cœlos. Denique 2. Joan. v. 7. inquiens ait: Multi seductores exierunt in mundum, qui non confitentur Jesum Christum venisse in carnem? Hic enim, immo conceptis verbis dicitur, Christum in Cœlo prius fuisse, et e Cœlo, ubi erat prius descendisse; Quare sic arguimus. Christus in terra fuit, simul atque in utero B. Virginis conceptus est: Atqui prius in Cœlo fuerat, et e Cœlo in terram descendit. Ergo Christus existebat per aliquam sui partem antequam e Maria Virgine carnem acciperet.

Idem dic de ejus missione in mundum: prius est esse, quam mitti, aut venire. Missus est in mundum, et venit in carnem. Ergo existebat antequam in mundo, et in carne esset. Existebat autem in Cœlo. Nam Joannis 16. v. 28 Exivi a Patre, ait Christus, et veni in mundum: iterum relinquo mundum et vado ad Patrem. Ergo prius existebat apud Patrem in Cœlo, sive paterna domo, quæ Cœlum est, exivit, et eo rediit, per ascensionem, unde venerat.

His tamen argumentis, quæ videntur ex acceptione majora, Sociniani tria reponunt. Primo dicunt, Christum quidem prius in Cœlo fuisse, quam ad Cœlum ascenderet, sed in Cœlo fuisse mente, et cogitatione. Ita Socinus ad cap. 3. Joannis. Esse in Cœlo, inquit, et res cœlestes penitus tenere sive eas tamquam præsentes intueri, quæ omnia, filio hominis, citra ullam rem, seu corpus suum optime convenire possunt, et certo conveniunt. Vult itaque Christum dici,

fuisse in Cælo, antequã post resurrectionẽ eo ascenderet, quia ante illud tempus in Cælo non solũ mente, et cogitatione versabatur, verum et, oĩa Cælestia, ideõ arcana quoque divinissima, et ipsa oĩa, quæ in Cælo erant, et fiunt, adeo cognita, et perspecta habebat ut ea tamquã præsentia intueretur, et ita quamvis in terris degens, in ipso tñ Cælo commorari potuit. Sic quippe loquitur in responsione ad parænesim Andreæ Vollani

Secundo Christũ e Cælo venisse prædicatur, quod homo nempe plane cælestis, ac divus fuerit singulari originis ratione, sanctitate, ac munere. Ita auctores Catechaseos Polonicæ sect 4. cap. 1. et ante eos idẽ Socinus loco proxime cit.

Tertio denique fingunt, Christum antequã munus suũ obiret, et evangeliũ prædicare inciperet in Cælos raptum fuisse, avectum, ut ibidem rerũ cælestiũ cognitione imbueretur (quod Apostolo Paulo quoque postea contigit) et postquã ibi aliquãdiu commoratus est e Cælo descendisse, ut hanc rerũ divinã notitiã cum hominibus communicaret: atque adeo nihil aliud, quominus proprie dicatur, Christus jã in Cælo fuisse ante mortẽ suã et e Cælo descendisse. Ita Socinus, et Auctores Catechaseos, Volchelius, et alii passim.

Sed hæc tria commenta, quæ multa inter se pugna jam corruunt, facile refelluntur. Ac primũ quidẽ (quod nempe quod Christus toties inculcat, se in Cælo prius fuisse, quã in terras descenderet, aut post resurrectionẽ eo rediret his proverbium &c. ... Si ergo videntis filiũ hoĩs ascendentẽ, ubi erat prius, Joan 6 v. 63 id sit de metaphorica, non de reali in Cælo existentia intelligendũ) hoc inquã primũ facile confutatur, atque multo facilius. Primo ẽ negari non pt, hanc eẽ nativã, et propriã

et propriam hujus verbi erat graeci [illegible] significationem, et nimirum non metaphoricam, sed realem, ac permanentem existentiam ... sonat neque ullus ab affectu privato, aut praeconceptis opinionibus libero, qui Scripturas illic [illegible] [illegible] interpretatur, est [illegible]. Quod quod ita sit, manifestum [illegible] Sociniani, quod eam metaphoricum sensum detorquent. Hoc est si semel liceat, quid erit de in- ceps in Scriptura adeo apertum, quod non simili modo eludi possit Secundo non tantum haec est Verbi istius erat nativa significatio, sed etiam in eo genere sola. Nullus est e Scriptura afferri potest locus, ait Dnus Vitasse, cujus haec sunt verba, in quo persona quaedam alicubi esse, aut fuisse dicatur, ubi de reali existentia sermo non sit. Tertio obser- vandum est, Christum praeterito tempore usum esse, et dixisse ubi erat prius, non vero praesens tempus usurpasse, nec dixisse ubi est prius. Hoc est metaphoricam illam, quam Sociniani somniant in Caelo existentiam excludit. Si est Christus ideo solum dixit, se in Caelo fuisse ...

…ind
…t
…llas,
…, ex
…apit
…ain-
…nit
…, ad
…Duy
…nat
…cea-
…niy,
…ad
…ne

Paullus enim ad Hebr. cap. 9. ut doceat a Christo veteris legis mosaicæ figuras impletas esse, cum ipso comparans summum Pontificem Judæorum, et eorum ipsius more antiqua sacrificia, et sancta sanctorum cum Cœlo sic loquitur: in priori quidem tabernaculo semper introibant Sacerdotes; ... in secundo autem (sic appellat sancta sanctorum) semel in anno solus Pontifex non sine sanguine etc. v. 6. et 7. Christus autem (addit v. 11.) assistens Pontifex futurorum bonorum per proprium sanguinem introivit semel in sancta æterna redemptione inventa. Et v. 24. non in manufacta sancta Jesus introivit exemplaria verorum, sed in ipsum Cœlum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis. Ergo quemadmodum summus Pontifex judæorum semel duntaxat quot annis introibat in sancta sanctorum, nec sine sanguine victimarum id facere, neque ei licebat alio quovis nomine in ea ingredi: ita Christus semel tantum ascendit in Cœlum, idque cum per proprium sanguinem Deum hominibus iratum jam placasset, nec unquam alias in Cœlum ascendit. –

Objiciunt primo ad firmandum quam conati sunt metaphoricam Christi in Cœlis existentiam illud Matth. 6. v. 20. thesaurizate vobis thesauros in Cœlo .... ubi enim est thesaurus tuus, ibi est et cor tuum. Nec non et illud Phil. 3. v. 20. Nostra autem conversatio in cœlis est. Hæc enim metaphorica intelliguntur. Ergo pariter cum Christus dixit ascendentem, ubi erat prius, significavit, se in Cœlo improprie fuisse.

Verum inficiabor utrumque, et paritatem. Aliud enim cordis, alia personæ ratio est. Cor enim cordis amor est, atque adeo cor ibi esse dicitur, quo amor abit: et hæc metaphorica locutio usitata est. At de personis, quæ per se in loco sunt alia omnino ratio est. Hæ enim dicuntur esse, aut fuisse alicubi, nisi ibi vere, ac proprie sint, aut extiterint. Di-

scimus id amorem, quod nullus error oriri posit, quod dicitur ibi cor esse, ubi amor ipsius est. notandum aliunde cor in amante revera esse. At inter innumeros hominum errores, innumerae ambages, ac fraudes [illegible], si de persona diceretur [illegible], ibi cor est, ubi [illegible], [illegible] non habitaret [illegible] [illegible], ubi non amant [illegible] non loquimur, nisi ut intelligamus [illegible] [illegible] hominis [illegible].

Obijciunt 2do ad roborandam suam [illegible] caput [illegible] de descensu metaphorico [illegible]. Plures sunt in Scriptura similes locutiones. Jacobus enim Apostolus epistola sua cap. primo; omne, inquit datum optimum, et omne donum perfectum de sursum est descendens, a Patre luminum. Et cap. [illegible] non est ista sapientia desursum descendens, sed terrena. Sic et Joannes Apocalypseos [illegible] vidi, inquit, sanctam civitatem Jerusalem novam descendentem de Caelo a Deo. Atqui ista dicuntur metaphorice e Caelo descendere, quod [illegible] singulari ratione [illegible] et caelestia, [illegible]: Ergo similiter Christus dici potest e Caelo descendisse, quod vir plane divinus, ac caelestis fuerit.

Sed [illegible] [illegible], [illegible] propono, eam pernego, quam colligunt Sociniani Discipuli [illegible] est ratio, quod modo protulimus. Exempla enim, quae adducuntur, rerum sunt, quae per se non moventur, qualitatum videlicet donorum spiritualium, ac civitatum. At perspicuum est, res, quae per se non moventur, posse metaphorico quodam sensu dici descendere de Caelo, quod a Deo auctore procedant; quia in eis [illegible] modus nullus est [illegible] [illegible]. Sed de personis non idem.

[illegible]. Dici potuit Christus e Caelo descendisse, quod solius Dei virtute in utero B. Virginis formatus fuerit [illegible]. Mirabilis enim, et supra naturae leges Christi conceptio. Atqui [illegible] dici potest e Caelo descendisse, cujus conceptio mirabilis fuit, et supra ordinarias naturae leges.

R. falsum esse, quod urgent primo. Nam Adamus habuit ea
ex parte quiddam amplius. Totus enim e manibus Dei prodiit: ad ef-
fingendum contra Christi corpus B. Virgo aliquid contulit. An
vero idcirco dicitur Adamus e Cœlo descendisse, nequaquam.
imo vero quando cum Christo confertus dicitur esse terrenus, Christus
vero cœlestis. Primus homo, inquit Paulus supra, de terra terre-
nus: secundus homo de Cœlo cœlestis. Ergo non ea de caussa Christus
esse dicitur de Cœlo, quod a Deo citra ullam viri operam profectus
sit. Ejus quod addunt infirmanda minor propositio est. Conceptio enim
Isaac, et Joannis Baptistæ supra naturæ leges posita fuit, et gran-
de miraculum: neque tamen idcirco dicuntur hi e Cœlo descendisse. Imo
Joannes se cum Christo comparans, qua par erat modestia, fassus
est, se quidem esse e terra, sed Christum e Cœlo venisse: qui est de terra,
inquit Joannis 3. v. 30. de terra est, et de terra loquitur, qui de
Cœlo venit super omnes est.

Argumentum alterum
ex Incarnationis descriptione.

Multiplex est in Scripturis locus, in quo describitur, qua ratione ver-
bum divinum humanam carnem induerit. Primus, et omnium illustrissimus est
Joannis Evangelii caput primo, ubi sic legimus cap. 1. = In princi-
pio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Ver-
bum = versu 3 = omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum
est nihil, quod factum est

[illegible]

1

PHILOSOPHIÆ

PARS PRIMA

SIVE

LOGICA minor, et major

A R. D. D. JOSEPH ATIMIS

CONCINNATA

ET AB EODEM

DICTATA

IN PUBLICO UTINI SEMINARIO